

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**KİŞİSEL VERİLERİN İNTERNET ORTAMINDA
AKİT DIŞI İHLALİ HALİNDE MAHKEMELERİN
MİLLETLERARASI YETKİSİ**

**HAZIRLAYAN
NESLİŞAH HOCAOĞLU
21910165**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. SEMA ÇÖRTOĞLU KOCA**

ANKARA - 2022

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 14 / 06 / 2022

Öğrencinin Adı, Soyadı:Neslişah HOCAOĞLU

Öğrencinin Numarası: 21910165

Anabilim Dalı: Özel Hukuk Anabilim Dalı

Programı:Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Doç. Dr. Sema ÇÖRTOĞLU KOCA

Tez Başlığı: Kişisel Verilerin İnternet Ortamında Akit Dışı İhlali Halinde Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 158 sayfalık kısmına ilişkin, 14 / 06 / 2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %17'dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

ONAY

Tarih: 14 / 06 / 2022

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Doç. Dr. Sema ÇÖRTOĞLU KOCA

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam sırasında engin bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren, değerli danıőman hocam Sayın Doç. Dr. Sema ÖRTOğLU KOCA'ya, tez çalıőmamı inceleyerek tezimi geliőtirmeme yardımcı olan kıymetli jüri heyeti üyeleri Sayın Doç. Dr. Alper ağrı YILMAZ'a ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemil ÜNAL'a teşekkür ederim. Tüm eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyip; beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan sevgili annem Neslihan HOCAOğLU'na ve kıymetli babam Cüneyt HOCAOğLU'na, tez yazma serüvenim boyunca manevi desteklerini asla eksik etmeyen biricik dostlarım Mine ŐAHİSTAN ve Aysu BAŐER'e őükranlarımı sunarım.

Neslişah HOCAOğLU

Haziran - 2022

ÖZET

Dijitalleşen dünya ile birlikte kişisel verilerin korunmasına olan ihtiyaç artmaktadır. Bahse konu ihtiyaç sebebiyle 25.05.2018 tarihinde AB Genel Veri Koruma Tüzüğü (GVKT) Avrupa Birliği (AB) üye ülkeleri tarafından uygulanmaya başlanmıştır. GVKT, kişisel verilerin korunması hukuku alanına birçok yenilik ve değişiklik getirmiştir. Bununla birlikte AB hukukuna ışık tutmakla kalmamış Türkiye’de de 24.03.2016 tarihinde uygulamaya kazandırılmış olan Kişisel Verilerin Korunması Kanununa (KVKK) da ışık olmuştur. GVKT mahkemelerin yetki alanına ilişkin soru işaretlerinin ve belirsizliklerin tamamen aydınlatılmadığı bir düzenlemeye sahiptir. Bu sebeple, gerek Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) gerekse doktrin uygulamaya ilişkin yetki sorununu çözümlenmeye çalışmıştır. AB hukukunda mahkemelerin milletlerarası yetkisini belirlemek için 1215/2012 sayılı Brüksel I Bis Recast Tüzüğü (Brüksel I Bis Tüzüğü) yürürlükte dir. Dolayısıyla, bir yanda 95/46/EC Sayılı Veri Koruma Direktifi döneminde uygulanan Brüksel I Bis Tüzüğü’nde yer alan genel ve özel nitelikli yetki kuralları, diğer yanda GVKT ile uygulamaya dahil olan GVKT madde 79’da yer alan milletlerarası yetki kurallarının varlığı, kişisel verilerin ihlali durumunda açılacak olan davaların hangi mahkemelerde görüleceği hususunda birtakım sorunlara sebep olmuştur.

Kişisel verilerin korunması hukuku alanında internet ortamında meydana gelecek yabancı unsurlu akit dışı ihlallere ilişkin olarak mahkemelerin milletlerarası yetkisi konusu; 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK), KVKK, Brüksel I Bis Tüzüğü ve GVKT kapsamında ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Kişisel Veri, İnternet Ortamı, Brüksel I Bis Tüzüğü, 5718 Sayılı MÖHUK, Genel Veri Koruma Tüzüğü.

ABSTRACT

The need for protection of personal data is increasing with digitalization of the world. Because of this mentioned need, EU General Data Protection Regulation (GDPR) has been come into effect by European Union (EU) member states on May 25 May 2018. GDPR has brought several amendments in the field of privacy law and data protection. In addition to this, it not only provides an insight to EU law but it has also provided an insight to Personal Data Protection Law which was adopted on 24 March 2018 in Turkey. GDPR has a regulation which does not completely clarify the questions or uncertainties regarding jurisdiction of courts. Therefore, both the Court of Justice of the European Union (CJEU) and doctrine have tried to resolve issues related to jurisdiction. In EU law, Brussels I Bis Recast Regulation No.1215/2012 (Brussels I Bis Regulation) is in force to determine the international jurisdiction of the courts. Therefore, on one hand, the general and special jurisdiction rules in the Brussels I Bis Regulation implemented during the period of the Data Protection Directive No. 95/46/EC, on the other hand, the existence of the international jurisdiction rules in Article 79 of the GDPR included into implementation by GDPR have led to confusion as which member state has jurisdiction over the cases.

The issue of international jurisdiction of the courts in case of a non-contractual violation of personal data on the internet in the field of data protection law will be discussed within the context of the International Private and Civil Procedure Law No. 5718, Law on Protection of Personal Data, Brussels I Bis Regulation and the GDPR.

Keywords: Personal Data, Internet, Brussels I Bis Regulation, Law No.5718 on International Private and Procedural Law, General Data Protection Regulation.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN TEMEL AÇIKLAMALARLA GENEL VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU

1.KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, UNSURLARI, TÜRLERİ, HUKUKİ NİTELİĞİ VE VERİ HUKUKUNDA TEMEL İLKELER.....	6
1.1. GENEL OLARAK KİŞİSEL VERİ VE KAPSAMI	6
1.2. KİŞİSEL VERİ UNSURLARI.....	9
1.2.1. Bilgi Kavramı.....	9
1.2.2. Belirli veya Belirlenebilir Kişi Kavramı	10
1.2.3. Bilginin Bir Nesneye Değil Kişiyeye İlişkin Olması.....	12
1.3.KİŞİSEL VERİYLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE TEMEL İLKELER.....	13
1.3.1.Kişisel Veriyle İlgili Kavramlar.....	13
1.3.1.1.Gerçek Kişi.....	13
1.3.1.2.Kişiyeye Ait Bir Veri Olmalı.....	16
1.3.1.3.Her Çeşit Bilgi.....	17
1.3.1.4.Hassas Veri Kavramı.....	18
1.3.1.5.Verii İşleme Faaliyeti ve Veri Sorumlusu Kavramı.....	20
1.3.1.6.Üçüncü Kişi Kavramı.....	23
1.3.1.7.Rıza Kavramı	23

1.3.2.Kişisel Veri Hukukuna İlişkin Temel İlkeler	24
1.3.2.1.Hukuka Uygunluk ve Şeffaflık İlkesi	25
1.3.2.2.Amaç İle Sınırlı Olma İlkesi	25
1.3.2.3.Yeterli Ve Asgari Seviyede Bilgi İlkesi.....	27
1.3.2.4.Doğruluk İlkesi.....	27
1.3.2.5. Kişisel Verinin Düzenlendiği Mevzuatla veya İşlenme Nedeniyle Bağlı Olarak Belirli Süre İle Tutulması ve Gizlilik İlkesi	28
1.3.2.6.Hesap Verebilirlik İlkesi	28
1.4. KİŞİSEL VERİNİN TÜRLERİ.....	29
1.5. KİŞİSEL VERİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ	30
2.KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASININ TARİHİ GELİŞİMİ	32
2.1. GENEL OLARAK	32
2.2. ULUSLARARASI DÜZENLEMELER AÇISINDAN	32
2.3. ULUSAL DÜZENLEMELER AÇISINDAN	35
3.İNTERNET, İNTERNET ORTAMI VE İNTERNET ORTAMINDA VERİ İHLALİ KAVRAMI.....	38
3.1.İNTERNET KAVRAMI ve GELİŞİMİ.....	38
3.2.İNTERNET ORTAMI KAVRAMI	40
3.3.İNTERNET ORTAMINDA VERİ İHLALİ VE İNTERNETTE KİŞİSEL VERİ HUKUKUNDAN DOĞAN SORUMLULUK KAVRAMI.....	41
3.3.1.İnternet Ortamında Veri İhlali Kavramı.....	41
3.3.2. İnternette Kişisel Veri Hukukundan Doğan Sorumluluk Kavramı	43
4. AVRUPA BİRLİĞİ GENEL VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ	45
4.1.GENEL OLARAK	45
4.2.GENEL VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ'NDE YER ALAN ÖNEMLİ KONULAR ...	46
4.2.1. Rıza ve Açık Rıza Kavramı.....	46
4.2.2. Veri İhlal Bildirimi.....	50
4.2.3. Denetim Makamına Şikayette Bulunma ve Öngörülen İdari Para Cezaları.....	50

5. 108 SAYILI KİŞİSEL VERİLERİN OTOMATİK İŞLEME TABİ TUTULMASI KARŞISINDA BİREYLERİN KORUNMASI SÖZLEŞMESİ	52
5.1.GENEL OLARAK	52
5.2.AMACI, UYGULAMA ALANI VE SAĞLADIĞI TEMEL KORUMALAR	52
6. 6698 SAYILI KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU	54
6.1. GENEL OLARAK	54
6.2. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU'NDA YER ALAN ÖNEMLİ KONULAR	56
6.2.1. Kanun Gerekçesi, Amacı ve Kapsamı.....	57
6.2.2. Veri Sorumlusunun Uyması Gereken Genel İlkeler	58
6.2.3. Kişisel Verilerin İşlenmesi	59
6.2.4. İhlal Halinde Başvuru Süreci ve Öngörülen Cezalar	61

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRK HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN İNTERNET ORTAMINDA AKİT DIŞI İHLALİ HALİNDE MAHKEMELERİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

1.MİLLETLERARASI YETKİ.....	64
2.KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKUNDA TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİ	67
2.1. YABANCILIK UNSURU	67
2.2.VASIFLANDIRMA.....	70
2.2.1.Bağlama Noktasının Vasıflandırılması	70
2.2.2. Bağlama Konusunun Vasıflandırılması	71
2.3.TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİ	72
2.3.1. Genel Olarak	72
2.3.2. MÖHUK'ta Yer Alan Genel Yetki Kuralı	74
2.3.2.MÖHUK'ta Yer Alan Özel Yetki Kuralları.....	75
2.4.KİŞİSEL VERİLERİN İNTERNET ORTAMINDA AKİT DIŞI İHLALİ HALİNDE TÜRK MAHKEMELERİN MİLLETLERARASI YETKİSİ.....	76
2.4.1.Davalının Yerleşim Yeri Kavramı	83
2.4.2.Haksız Fiilin İşlendiği Yer Kavramı	86
2.4.2.1.Paylaşımı Yapan Kişinin Bulunduğu Yer Kavramı	88

2.4.2.2. Paylaşımın Yüklendiği İnternet Sunucusunun Bulunduğu Yer	88
2.4.2.3. İçeriğin Yüklendiği veya Paylaşımın Yapıldığı Bilgisayarın Bulunduğu Yer	89
2.4.3. Zararın Meydana Geldiği Yer Mahkemesi.....	90
2.4.4. Muhtemel Zarar Yeri Mahkemesi	93
2.4.5. Davacının (Zarar Görenin) Yerleşim Yeri Mahkemesi.....	93
2.4.6. Yetki Anlaşması	94
2.4.6.1. Yetki Anlaşması İle Türk Mahkemelerinin Yetkili Kılınması.....	95
2.4.6.2. Yetki Anlaşması İle Yabancı Mahkemelerin Yetkili Kılınması	97
3. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA İNTERNET ORTAMINDA KİŞİSEL VERİLERİN AKİT DIŞI İHLALİ HALİNDE MİLLETLERARASI YETKİ	99
3.1. BRÜKSEL I BİS TÜZÜĞÜ KAPSAMINDA KİŞİSEL VERİLERİN AKİT DIŞI İHLALİNDEN KAYNAKLANAN UYUŞMAZLIKLAR BAKIMINDAN MİLLETLERARASI YETKİNİN TESİSİ	100
3.1.1. Genel Yetki Kuralı	102
3.1.2. Özel Yetkiyi Düzenleyen Hükümler	107
3.1.2.1. Sözleşmeden Doğan Davalarda Yetkili Mahkeme.....	107
3.1.2.2. Haksız Fiilden Kaynaklanan Davalarda Özel Yetkiyi Düzenleyen Kural	108
3.1.3. Yetki Anlaşmasına İlişkin Hususlar	112
3.2. YETKİ KURALLARINA İLİŞKİN AVRUPA BİRLİĞİ ADALET DİVANİ (ABAD) TARAFINAN VERİLEN KARARLAR.....	117
3.2.1. Bier v. Mines de potasse d'Alsace Kararı	117
3.2.2. Fiona Shevill and Others v. Presse Alliance SA Kararı	118
3.2.3. eDate ve Martinez Birleşik Davası.....	120
3.3. GVKT'YE GÖRE KİŞİSEL VERİLERİN AKİT DIŞI İHLALİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARDA MAHKEMELERİN MİLLETLERARASI YETKİSİ	121
3.3.1. Milletlerarası Yetkiye İlişkin Kural	123
3.3.2. GVKT'de Yer Alan Yetki Kuralı ve Brüksel I Bis Tüzüğü'ndeki Milletlerarası Yetki Kuralları Bağlamında Yetki Anlaşması Ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar	127
SONUÇ	134
KAYNAKÇA.....	140

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AT	: Avrupa Topluluğu
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BEYDER	: Bilgi Ekonomisi Ve Yönetimi Dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
bkz.	: bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
f.	: fıkra
GDPR	: General Data Protection Regulation/ Genel Veri Koruma Tüzüğu
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GVKT	: Genel Veri Koruma Tüzüğu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
I.	: issue (sayı)
K.	: Karar
KHHD	: Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi
KÜHFD	: Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
KVKK	: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
L.	: Legislation (Mevzuat)
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MUJLT	: Masayk University Journal of Law and Technology
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi

OJ.	: Official Journal of The European Union / Official Journal of The European Communities (Avrupa Birliği Resmî Gazetesi / Avrupa Toplulukları Resmî Gazetesi)
p.	: page (sayfa)
Par./Pa.	: Paragraf
R.G.	: Resmî Gazete
S.	: Sayı
s.	: sayfa
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay
WP	: Working Party
www	: World Wide Web
YKD	: Yargıtay Kararlar Dergisi

GİRİŞ

Avrupa Birliği üye ülkelerinde uygulanan ve uzun süre boyunca yürürlükte kalan 95/46/EC Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunması Direktifi¹ (Veri Koruma Direktifi) kişisel verilerin korunması konusunda hususi düzenleme içeren alanının ilk örnek mevzuatlarından biri olma özelliğine sahiptir. AB üye ülkeleri arasında Veri Koruma Direktifi ile kişisel verilerin korunması hukukunda uygulamaya yönelik olarak birlik sağlayana çalışılmıştır. Lakin, AB hukukuna tabii devletlerin kendi iç hukuklarında farklı şekillerde uygulanmış olan Veri Koruma Direktifi, yaratılmaya çalışılan uygulama birliğinde birtakım sorunlara sebep olmuştur. Tüm bunlar ile birlikte teknolojinin hızla gelişmesi, sosyal medyanın hayatımıza girmesi ve iletişimin farklı yollarla sağlanmaya başlanması Direktif'in her geçen gün çağın biraz daha gerisinde kalmasına sebep olmuştur. Bu sebeple AB üye ülkeleri için dijital çağa uygun ve güncel yeni bir düzenleme yapılması gerekliliği hasıl olmuştur. Kişisel verilerin teknolojiyle birlikte çok daha kolay şekilde ele geçiriliyor oluşu yeni bir düzenlemeye duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Bahsedilen tüm bu sebeplerden ötürü AB'de kişisel verilerin korunmasına ilişkin hukukun ve düzenlenmelerin ivedi şekilde değiştirilip, yürürlüğe konması ve uygulama içerisinde yerini alması gerekmiştir².

Tüm dünyada teknolojinin hızlı gelişimi, dijital dünyanın bilinmezliği ve öngörülemez şekilde değişmesi sebebiyle AB'de kişisel verilerin korunması alanında ciddi bir revize ve hızlı bir dönüşüm planı çıkarılmıştır. Bu çalışmaların somut yansıması ise Veri Koruma Direktifi'ni ilga eden AB Genel Verileri Koruma Tüzüğü (GVKT)³ olmuştur. GVKT 24 Mayıs 2016'da Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilmiş olup, AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanmıştır. 2016'da kabul edilmiş olan GVKT iki sene süren uyum süreci sonrası 25.05.2018'de AB üye ülkelerinde uygulanmaya başlanmıştır. GVKT günümüzde, AB üye ülkelerinin iç hukukunda değişiklik yapılmaksızın uygulanmaktadır. GVKT, veri sahibinin

¹ Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data. İngilizce metin için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:en:HTML E.T.:13.05.2021>

² KÜZECİ, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, Turhan Yayınevi, 3. Bası, Ankara, 2019, s. 193(Veri).

³ Regulation 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the Protection of Natural Persons with regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data, and repealing Directive 95/46/EC. İngilizce metin için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN E.T.:01.11.2021>

(*data subject*⁴) kişisel verilerinin korunması konusunda oldukça kapsamlı haklar⁵, veri sorumlusu⁶ ve veri işleyen⁷ için uyulması gereken sorumluluklar getirmiştir. Öte yandan, AB kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin güncel bir düzenleme⁸ getiren GVKT, veri sahibi gerçek kişilerin kişisel verilerinin işlenmesi⁹ sırasında koruma sağlama yöntemlerini ve kişisel verilerin AB üye devletler arası aktarımına dair kuralları da içinde barındırmaktadır¹⁰. Ayrıca veri sahiplerinin, verilerine ilişkin korumaya yönelik gerekli olan her türlü önlemin alınması ve alınmadığı durumda başvurulacak yöntemleri de hüküm altına almaktadır¹¹.

GVKT uygulama alanı oldukça geniş olan bir mevzuattır. Tüzüğün kapsama alanına¹² kısaca değinmek gerekirse; GVKT’de yer alan birtakım şartların meydana gelmesi durumunda, AB üye ülkelerinden herhangi birinde bulunan gerçek kişi veri sahibinin kişisel

⁴ GVKT madde 4’e göre veri sahibi, “*tanımlanmış bir gerçek kişi özellikle bir isim, kimlik numarası, konum verileri, çevrim içi tanımlayıcı ya da söz konusu kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya toplumsal kimliğine özgü bir ya da daha fazla sayıda faktöre atıfta bulunularak doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanabilen bir kişidir*”.

⁵ Veri sahibinin hakları için ayrıca bkz. **DEVELİOĞLU**, Hüseyin Murat: 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s.29-50.; **KÜZECİ** (Veri), s. 284 vd.

⁶ GVKT madde 4(7)’de, veri sorumlusu, “*yalnız başına veya başkalarıyla birlikte kişisel verilerin işlenmesine ilişkin amaçlar ve yöntemleri belirleyen gerçek veya tüzel kişi, kamu kuruluşu, kurumu veya diğer herhangi bir organdır*” şeklinde tanımlanmıştır

⁷ GVKT madde 4’te veri işleyicisi, “*kontrolör adına kişisel verileri işleyen bir gerçek ya da tüzel kişi, kamu kuruluşu, kurumu veya diğer herhangi bir organdır*” şeklinde tanımlanmıştır.

⁸ **BAŞALP**, Nilgün: “Avrupa Birliği Veri Koruması Genel Regülasyonu’nun Temel Yenilikleri”, MÜHF-HAD, C. 21, S. 1, 2015, s. 85 vd (Regülasyon).

⁹ GVKT 4.madde 2.fıkra göre veri işleme kavramı, “*otomatik yöntemlerle olsun veya olmasın, kişisel veri veya kişisel veri setleri üzerinde gerçekleştirilen toplama, kaydetme, düzenleme, yapılandırma, saklama, uyarlama veya değiştirme, elde etme, danışma, kullanma, iletim yoluyla açıklama, yayma veya kullanıma sunma, uyumlaştırma ya da birleştirme, kısıtlama, silme veya imha gibi herhangi bir işlem veya işlem dizisidir.*”

¹⁰ Bkz. GVKT madde 1. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2018:43:FIN E.T.: 03.12.2021>

¹¹ **DOVE**, Edward: The EU General Data Protection Regulation: Implications for International Scientific Research in the Digital Era, University of Edinburgh School of Law Research Paper Series, 2018/28, Edinburgh, 2018, p.7.

¹² GVKT madde 3’e göre kapsam, “*1. Bu Tüzük, işleme faaliyeti Birlik içerisinde gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın, Birlik içerisindeki bir kontrolör veya işleyicinin işletmesinin faaliyetleri bağlamında kişisel verilerin işlenmesine uygulanır. 2. Bu Tüzük, işleme faaliyetlerinin aşağıdaki hususlarla alakalı olması durumunda, Birlik içerisinde bulunan veri sahiplerinin kişisel verilerinin Birlik içerisinde kurulu olmayan bir kontrolör veya işleyici tarafından işlenmesine uygulanır: (a) Veri sahibine bir ödeme yapılmasına gerek olup olmadığına bakılmaksızın, Birlik içerisindeki söz konusu veri sahiplerine mal ya da hizmetlerin sunulması veya (b) Davranışları birlik içerisinde gerçekleştiği ölçüde, davranışlarının izlenmesi. 3. Bu Tüzük, Birlik içerisinde değil, ancak bir üye devletin hukukunun uluslararası kamu hukuku vasıtasıyla uygulandığı bir yerde kurulu bulunan bir kontrolör tarafından kişisel verilerin işlenmesine uygulanır.*” Kapsam kavramı için ayrıca bkz. **BU-PASHA**, Shakila: “Cross-Border issues under EU Data Protection Law with regards to Personal Data Protections”, Information and Communications Technology Law, Volume 26, 26/3, 2017, p. 218.

verisinin AB üye ülkeleri kapsamında şirketi yahut işletmesi olan veya olmayan bir veri sorumlusu tarafından işlenmesi durumunda da uygulanacaktır¹³.

Veri Koruma Direktifi'nin yürürlükten kaldırılmasının ardından düzenlenen ve uygulamaya giren GVKT ile getirilen bir diğer değişiklikse, GVKT kapsamına giren hallerde internet ortamında meydana gelen ihlal¹⁴ sonrasında uygulanacak yaptırımın etkili olması ve birden fazla çözüm yollunun olmasıdır¹⁵. Önemli bir başka değişiklikse kişisel veri sahibine, kişisel verilerinin ihlali halinde denetim makamına şikâyetinde bulunma hakkı¹⁶ tanınmış olmasıdır. Öte yandan, başkaca uyuşmazlık çözüm yolları saklı kalmak üzere, herhangi bir ön koşul aranmaksızın ilk olarak veri sorumlusuna veya veri işleyene başvuru hakkı tanınmıştır¹⁷. Kişisel verilerin ihlali halinde ülkeler tarafından uygulanacak olan yaptırımlara ilişkin değerlendirmeyi GVKT üye ülkelerin iç hukuklarına bırakmış olsa da, kişisel verilerin GVKT'ye ve iç hukuk düzenine aykırı şekilde işlenmiş olması durumunda açılacak olan her türlü tazminat davasında da uygulanacak olan ayrı bir hüküm öngörerek bu konuda da veri sahibini koruma altına almıştır¹⁸.

Kişisel verilerin korunması hukuku, Türkiye'de son dönemlerde sık sık gündeme gelen bir konudur. AB Veri Koruma Direktifi ve arkasından GVKT'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte Avrupa'da büyük bir ivme kazanan kişisel verilerin korunması hususu ülkemizde de AB'ye uyum süreci kapsamında mercek altına alınmış ve ivedilikle hususi bir kanunla düzenlenmeye çalışılmıştır. Bu süreçte tez içerisinde ayrıca açıklanacak olan ve halihazırda Anayasa ve Türk Ceza Kanunu¹⁹'ndayer alan kişisel verilerin muhafazası ve ihlali konusu

¹³ Örneğin; bahse konu hükme göre Türk şirketleri aşağıdaki şartlar oluştuğunda GVKT kapsamına kabul edilecektir: 1)AB içerisindeki veri sahiplerine mal yahut hizmet sunulması, 2)AB içerisindeki veri sahiplerinin(tüketicinin) davranışlarının izlenmesi(veri sahiplerinin profillerinin çıkarılması, dijital dünyada hareketlerin takibi) Trendyol ve Getir Şirketlerinin örneklerinde de görüleceği üzere tüketicisini ve dolayısıyla veri sahiplerini hedefleyen şirketlerin yahut işletmelerin GVKT kapsamında yer aldığı sonucuna varılacaktır.Bkz.KÜZECİ (Veri), s.196.

¹⁴ GVKT madde 4(12)'de kişisel verilerin ihlali, "iletilen, saklanan veya işlenen kişisel verilerin kazara veya yasa dışı yollarla imha edilmesi, kaybı, değiştirilmesi, yetkisiz şekilde açıklanması veya bunlara erişime yol açan bir güvenlik ihlalidir" şeklinde tanımlanmıştır.

¹⁵ KÜZECİ (Veri), s.274.

¹⁶ GVKT madde 77(1)'e göre, "1. Her veri sahibi, kendisi ile alakalı kişisel verilerin işlenmesinin bu Tüzük'ü ihlal ettiğini değerlendirmesi durumunda, başka bir idari veya adli çözüm yoluna halel gelmeksizin, mutlak meskeninin, iş yerinin veya iddia edilen ihlalin olduğu yerdeki üye devletteki başta olmak üzere bir denetim makamına şikâyetinde bulunma hakkına sahiptir"

¹⁷ AKGÜN TEKGÜL, Cansu: "Brüksel 1Bis Tüzüğü İle Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde Kişisel Verilerin İhlaline İlişkin Özel Hukuk Uyuşmazlıklarında Milletlerarası Yetki Kuralları", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 9(1), 2019, s.237.

¹⁸ GVKT madde 82(1)'e göre "Bu Tüzük'e ilişkin bir ihlal sonucu maddi veya manevi zarar gören herhangi bir kişi, yaşanan zarara ilişkin olarak kontrolör veya işleyiciden tazminat alma hakkına sahiptir." Ayrıntılı bilgi için bkz. DEVELİOĞLU, s.126.

¹⁹ R.G.,T. 12.10.2004, S. 25611.

6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)'nın kabul edilmesi, akabinde 24 Mart 2016'da uygulamaya kazandırılmasıyla beraber hukukumuzda da özel olarak düzenlenmiş ve pratikte kullanılmaya başlanmıştır.

Hem KVKK hem de GVKT kapsamında kişisel verilerin internet ortamında ihlali halinde meydana gelecek olan uyuşmazlıklarda, konulmuş olan kuralların doğru ve olabilecek en etkili şekilde uygulanabilmesi adına, ilk olarak veri ihlaline sebep olan veri sorumlusu yahut veri işleyeninin bulunduğu ülkenin mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin mevcudiyeti belirlenmelidir. Mahkemelerin milletlerarası yetkisinin belirlenmesiyle beraber özellikle AB üye ülkeleri arasında yeknesak bir uygulama oluşturulmuş olacak ve bu sayede her ülkenin keyfi bir şekilde kuralları uygulamasının önüne geçilecektir. Öte yandan, hukuki öngörülebilirlik ilkesi de bu yolla güçlendirilmiş olacaktır. Mahkemelerin milletlerarası yetki kuralları tespit edilirken Genel Veri Koruma Tüzüğü kapsamında bulunan kuralların uygulanması sağlanmıştır. Lakin, ülkemizde bulunan KVKK'da bu şekilde hususi bir düzenleme bulunmaması tespit noktasında genel kuralların uygulanmasına sebep olmuştur. Keza, tezde ayrıca inceleneceği üzere hem AB'de hem de ülkemizde internet ortamında kişisel verilerin ihlaline ilişkin uyuşmazlıklarda hangi ülke mahkemesinin yetkili olduğuna dair tespit yapılırken dikkat edilecek olan hususlardan bahsedilecektir.

Ticaretin teknolojiyle birlikte hızla gelişmesi, uyuşmazlıkları da beraberinde getirmiştir. İşte bu sebeple, AB üye ülkeleri bakımından ticari ve hukuki uyuşmazlıklarda mahkemelerin milletlerarası yetki kurallarının ayrıca tespit edilmesi gerekliliği hasıl olmuştur. AB üye ülke mahkemelerinin milletlerarası yetkisine dair kurallar bütünü oluşturan ve uygulamayı yeknesaklaştıran "*Hukuki ve Ticari Konularda Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi ile Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Brüksel I Bis Tüzüğü*"nde²⁰ yer alan yetki kuralları uygulama açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir. Öte yandan bu konuya ilişkin tek düzenleme Brüksel I Bis Tüzüğü değildir. Bununla beraber, Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) bahse konu kuralların yorumlanmasına ilişkin hususi bir yetki kuralı getirmiştir. Önemle belirtmek gerekir ki, yürürlükten kalkan

²⁰ "*Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast)*"(Brüksel I Bis Tüzüğü) İngilizce metin için bkz.: <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:351:0001:0032:en:PDF> E.T.:18.11.2021

Veri Koruma Direktifi içerisinde de herhangi bir şekilde özel yetki kuralı bulunmaması sebebiyle o dönem içerisinde de Brüksel I Bis Tüzüğü uygulamaya yön vermekteydi²¹.

Brüksel I Bis Tüzüğü ve mahkemelerin milletlerarası yetki kuralları kapsamında GVKT madde 79 ile kişisel veri sahibinin (gerçek kişinin) açacağı davalara ilişkin düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme beraberinde, hahse konu davalarda kullanılacak olan mahkemelerin milletlerarası yetki kuralları belirlenirken Genel Veri Koruma Tüzüğü'ne mi yoksa Brüksel I Bis Tüzüğü'ne mi bakılacağı konusunda tartışmalar yaratmıştır. Özetle, AB üye ülkelerin, kişisel verilerin ihlali halinde hukuki bir uyuşmazlık olması durumunda hem GVKT hem de Brüksel I Bis Tüzüğü uygulama alanı kapsamında olunması durumunda Brüksel I Bis Tüzüğü'nün mü yoksa GVKT'nin mi uygulanacağı belirsizliği ivedilikle çözüme kavuşturulmalıdır. Öte yandan, Türkiye gibi AB üye ülkeleri içerisinde yer almayan ancak, uluslararası veri trafiği²² içerisinde bulunan ve veri aktarımı içerisinde yer alan ülkelerde, uyuşmazlığa taraf veri sorumlusu yahut veri işleyeninin bulunduğu AB üye ülkelerden doğacak olan kişisel veri ihlalleri durumunda hangi ülke mahkemesinin yetkili olacağı sorunu da ivedi şekilde milletlerarası özel hukuk ve yetki kuralları göz önüne alınarak değerlendirilmeli ve çözüme kavuşturulmalıdır.

Bu tezin ilk bölümünde, kişisel verilerin korunması hukuku çerçevesinde; kişisel veri, internet ortamı, haksız fiil²³ kavramından ve bununla beraber kişisel verilerin korunması ihtiyacından bahsedilecektir. Ayrıca birinci bölüm içerisinde, GVKT, 108 Sayılı Sözleşme²⁴ ve KVKK kapsamında kişisel verilerin korunması konusu incelenecek olup kişisel verinin unsurlarından ve kişisel verilerin işlenmesi sürecinde ihlal durumundan bahsedilecektir. Tezin ikinci bölümünde ise Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Brüksel I Bis Tüzüğü ve Genel Veri Koruma Tüzüğü çerçevesinde kişisel verilerin internet ortamında akit dışı ihlali halinde mahkemelerin milletlerarası yetkisinden bahsedilecektir.

²¹ **AKGÜN TEKGÜL**, s.239.

²²<https://www.internettescil.com.tr/v3/knowledgebase.php?action=displayarticle&id=55> E.T.: 18.11.2021

²³ Türk Borçlar Kanunu(TBK)'nin 49.maddesine göre, "*Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür*". Doktrinde ve yargı kararlarında, haksız fiilin dört temel unsuru olduğu ifade edilmiştir. Bahse konu bu unsurlar; hukuka aykırı bir fiil, kusur, nedensellik bağı ve zarardır.

²⁴"*Convention for the Protection of Individual with Regard to Automatic Processing of Personal Data, Strasbourg, European Treaty Series, No.108, 28.01.1981*"

BİRİNCİ BÖLÜM
KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN
TEMEL AÇIKLAMALARLA GENEL VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ VE
KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU

1. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, UNSURLARI, TÜRLERİ, HUKUKİ
NİTELİĞİ VE VERİ HUKUKUNDA TEMEL İLKELER

1.1. GENEL OLARAK KİŞİSEL VERİ VE KAPSAMI

Kişisel veri (*personal data*) basit şekilde düşünüldüğünde kişiye ait olan veriyi anlatmaktır. Bununla birlikte, veri ifadesini ayrıca tanımlamak “*kişisel veri*” kavramını daha anlaşılabilir hale getirecektir. Veri kavramının kökeni Latince’ye dayanmakta sonrasında ise İngilizce de “*data*” olarak kullanılmaya başlanmıştır²⁵. Kelime anlamı olarak ise “*veri*” kavramı “*olgu, kavram veya komutların, iletişim, yorum ve işlem için elverişli biçimli gösterimi*” olarak tanımlanmıştır²⁶. Ancak veri denildiğinde özellikle teknoloji çağında olmamız sebebiyle akla ilk olarak internet ortamında bulunan veriler gelmekte olup dar bir çerçeveden bakıp sadece teknoloji odaklı düşünmeden fiziki ortamda elle işlenmiş olan verileri de “*kişisel veri*” olarak değerlendirmek yerinde olacaktır²⁷. Veri kavramı ve beraberinde kişisel veri kavramını yukarıda bahsedildiği üzere dar bir çerçeve içerisinde yorumlamak yanlış olacaktır. Bu şekilde kısmi bir değerlendirme yaparak dar bir şekilde bu kavramlara bakmak hem kanuni bir perspektiften bakılmasını zorlaştıracak hem de uluslararası düzenlemelerden bizleri uzaklaştıracak ve sığ bir değerlendirme yapmamıza sebep olacaktır.

Kişisel veri kavramını ayrıntılı şekilde açıklanmadan önce kısaca kişilik hakkı kavramı içerisinde yer alan kişisel veri kavramından bahsetmek yerinde olacaktır. Bununla beraber

²⁵ Data kavramının İngilizce tanımı bkz. <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/data> E.T.:30.05.2021

²⁶ Türk Dil Kurumu Sözlüğü tarafından yapılan tanımda veri “*data*” olarak tanımlanmıştır. Bilgi kavramı ise “*bireyin veriye yöneltmiş olduğu anlam*” tanımlanmıştır. <https://sozluk.gov.tr> E.T.:15.11.2021

²⁷ KÜZECİ, Elif: “*Kişisel Verilerin Korunması*”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuk Doktora Tezi, 2010, s.2(Tez).

kişisel veri kavramının kişilik hakkı kapsamı içerisinde değerlendirildiği teoriden tezin “kişisel verinin hukuki niteliği” bölümünde ayrıca bahsedilecektir.

İlk olarak hak kavramının tanımına bakacak olursak, *Gözler*'e göre “*hak, kişilerin hukuk düzeni tarafından tanınan ve korunan menfaatleridir*”²⁸. Kişilik hakkı kavramı ise “*kişiyeye ait olan değerlerin tamamını içinde muhafaza eden ve kişinin var olması, saygınlık kazanması, manevi bütünlüğünü korumasına ilişkin haktır*”²⁹. Hukuk sistemi bir bütün olarak değerlendirildiğinde kişilik hakkı, normlar hiyerarşisinin tepesinde yer alan Anayasa başta olmak üzere hukukun birçok alanında yapılmış olan düzenlemelerle korunmaktadır.

Kişilik hakkı kavramını, kişilik kavramı içerisinde yer alan kişisel değerlerden ve dolayısıyla kişiye ait verilerden ayrı tutmak mümkün değildir³⁰. Keza, kişiye ait verilerin korunması konusu, “*kişilik hakkı ve özel hayatın gizliliği*” maddeleri çerçevesinde korunmaktadır³¹. Bahse konu bağlamda var olan kişisel değerler Anayasa içerisinde ayrıca sayılmamış olup toplumsal nitelikler göz önüne alındığında farklılık gösterebilmektedir. Bu sebeple kesin sınırlar ile hakkın kapsamı çizilmemiş olup günümüz koşullarında değerlendirme yapıldığında kişinin adı, soyadı, fotoğrafı, sağlık verileri gibi kişisel değerleri kişisel veri olarak sayılacak ve dolayısıyla kişilik hakkı olarak korunacaktır. Özetle, kişisel haklar evrensel küme olarak değerlendirildiğinde, kişisel veriler bu evrensel kümenin bir alt kümesi olarak uygulama içerisinde yerini alacaktır.

Kişilik hakkı ve kişisel veri kavramına ilişkin yukarıda yapılan açıklama sonrasında Avrupa Birliği (AB) hukukunda ve Türk hukukunda kişisel veri tanımından bahsetmek yerinde olacaktır. Keza, yapılan her kodifikasyon kişisel veri kavramının tanımını, çeşitlerini ve tabii ki kapsamını belirleyecek niteliktedir. Tezin ilerleyen bölümlerinde bahsedilecek olan “*108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşlenme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi*”nde³² veri kavramı, “*kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişi*

²⁸ **GÖZLER**, Kemal: Anayasa Hukukunun Genel Esaslarına Giriş, Ekin Yayın, 6. Baskı, Bursa, 2013, s. 275.

²⁹ **BASKIN**, Onur: Kişilik Hakkı Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2021, s.67.

³⁰ **BASKIN**, s.68.

³¹ **BASKIN**, s.69.

³² “İlgili sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin Kanun 18.02.2016 tarih ve 29628 sayılı Resmi Gazete’de, buna ilişkin ilgili Bakanlar Kurulu Kararnamesi 17.03.2016 tarih ve 29656 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Lakin sözleşme yayım tarihinden itibaren iç hukukta bağlayıcı hale gelse de uluslararası açıdan , sözleşmeye ilişkin onay belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği’ne teslim edilme tarihinden itibaren üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk günü bağlayıcı hale gelmiştir” Bkz. **BASKIN**, s.69 vd.

hakkındaki tüm bilgileri ifade eder” ile tanımlanmıştır. 24.03.2016 tarihinde kabul edilmiş, aynı yıl 7 Nisan’da, 29677 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girmiş olan Kişisel Verilerin Korunması Kanunu³³ 3’üncü maddesinde ise kişisel veri kavramı, “*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir*” denmiştir. Son olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü³⁴’nde veri kavramı³⁵, “*tanımlanmış veya tanımlanabilir gerçek bir kişiye ilişkin herhangi bir bilgi anlamına gelir*” tanımlanmıştır. Öte yandan bazı düzenlemelerde³⁶ kamu ya da özel tüzel kişilere mahsus verilerin de kişisel veri olduğundan bahsedilmiştir. Ancak doktrinde ekseriyetle yapılan çalışmalarda kişisel veri gerçek kişi kapsamında ele alınmıştır. Önemle belirtmek gerekir ki tezde de gerçek kişiye ilişkin kişisel veri kavramı üzerinden inceleme ve araştırma yapılmıştır.

Bir diğer önemli ayrıntı ise GVKT’de kişisel veri kavramı tanımlanırken birtakım verilerin sayıldığıdır. Şöyle ki; GVKT’de kişisel veri tanımı yapılırken “*özellikle bir isim, kimlik numarası, konum verileri, çevrim içi tanımlayıcı ya da söz konusu gerçek kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya toplumsal kimliğine özgü bir ya da daha fazla sayıda faktöre atıfta bulunularak doğrudan veya dolaylı olarak belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin herhangi bir bilgi*” veri olarak değerlendirilmiştir. Bu noktada bilhassa dikkat edilecek olan konu “*herhangi bir bilgi*” ifadesidir. İlgili ifadeden çıkarılacak olan sonuç kişisel verilerin sadece yukarıda yer alan tanımda bulunan verilerle sınırlı olmadığıdır³⁷. Bu itibarla kişiyi belirli hale getiren veyahut belirlenebilir kılacak her türlü bilgi madde tanımı içerisinde olmasa dahi veri kabul edilecektir³⁸. Dolayısıyla, yaşanan teknolojik gelişmeler çerçevesinde kişiyi belirli yahut belirlenebilir kılan gerek fiziki gerekse sanal ortamda olan yeni ve güncel verilerin de kişisel veri olarak tanımlanması çok daha kolay olacaktır³⁹.

³³ R.G.,T. 7.4.2016, S. 29677.

³⁴ “*Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)*” OJ. 4.5.2016, 119, V. 59, p. 1-88.

³⁵ Orijinal metin için bkz. <https://gdpr-info.eu/art-4-gdpr/> E.T.:18.11.2021

³⁶ “*Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunması Hakkında Yönetmelik*”, kişisel veri kavramı “*belirli veya kimliği belirlenebilir gerçek ve tüzel kişilere ilişkin bütün bilgiler*” R.G.,T. 7.4.2016, S. 29677.

³⁷ **ÖZDEMİR**, Hayrunisa: Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Ankara, 2009, s.124.

³⁸ **AVCI**, Yasemin: Kişisel Verilerin Korunması, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2019, s.5.

³⁹ **AKSOY**, Hüseyin Can: Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Haklarının Korunması Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s.12.

Yukarıda bahsedilen 108 Sayılı Sözleşme, GVKT ve KVKK çerçevesinde bakıldığında kişisel veri kavramında hâkim olan üç temel unsur olduğu anlaşılmaktadır. Bahsedilen bu unsurlar; “bilgi”, “belirli veya belirlenebilir kişi” ve son olarak “bilginin kişiye ilişkin olması”dır. Veri ve kişisel veri kavramına dair düzenlemelerin incelemesine geçmeden önce bu üç unsura değinmek yerinde olacaktır.

1.2. KİŞİSEL VERİ UNSURLARI

1.2.1. Bilgi Kavramı

Kişisel veri kavramınının ayrıntılı olarak değerlendirilmesi yapılmadan önce bu kavrama dair incelenecek olan ilk unsur “bilgi” dir. Sözlük tanımında bilgi, “*Kurallardan yararlanarak kişinin veriye yönelttiği anlam*” olarak ifade edilmiştir⁴⁰. Yapılmış olan tanımdan da anlaşılacağı üzere, bir üst kavram olarak nitelendireceğimiz ve kişisel veri ifadesinin tanımlanması için temel unsur olan bilgi kavramı, kişilerin veriye yüklemiş oldukları anlam olarak açıklanabilir⁴¹. Bundan bahisle bilgi ve veri kavramlarına dair değerlendirme yapılacak olursa ikisinin aynı anlama gelmediği görülecektir. Her ne kadar konuşma dilinde aynı anlamdaymış gibi kullanılıyor olsa da literatürde farklı anlamlar kazanmışlardır. Lakin önemle belirtmek gerekir ki, kişisel verilerin korunması hukuku özelinde olan bu çalışmada ve diğer çalışmalarda bilgi ve veri aynı anlamda kullanılmıştır.

Kişisel verilerin korunması hukukunda kişinin sahip olduğu her türlü bilgi kişisel nitelikli veri olarak değerlendirilmiş olup bu yönüyle oldukça kapsamlı bir çalışma alanına zemin hazırlamıştır. Örneğin, kişinin sağlık durumu, adı, soyadı, giydiği renkler ve daha pek çok özelliği kişisel veri anlamında bilginin kaynağı durumundadır. Örnekte bahsedilmiş olan verilerin doğruluğunun kanıtlanmış ya da kanıtlanabilir olması herhangi bir öneme sahip değildir. Buradan çıkarılacak sonuç ise kişisel verilerin korunması noktasında hatalı ya da yanlış şekilde edinilen ve yayılan bilginin düzeltilmesini de kapsadığıdır⁴². Mamafih, bilginin gizli, hatalı, yanlış veya istenmeyen şekilde açığa çıkarılmış olması onun kişisel veri olmadığı anlamına gelmemektedir⁴³. Zira, kişisel verilere ilişkin bilgilerin düzeltilmesine dair Kişisel Verileri Koruma Kanunu’nda da kişilere düzeltme hakkı verilmiş

⁴⁰ <https://sozluk.gov.tr> E.T.: 10.12.2021

⁴¹ KÜZECİ (Veri), s.9-13.

⁴² AVCI, s.7.; “Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 4/2007, p. 7. Amann&İsviçre” kararı için bkz., <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-58497> E.T.:02.12.2021

⁴³ AKSOY, s.14.

olması bahsi geçen görüşün haklılığını ve yerindeliğini kanıtlar niteliktedir. Verilerin tutulduğu yerin de teorik olarak herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Örnek vermek gerekirse, verilerin kâğıtta veya sanal ortamda tutulması arasında herhangi bir fark yoktur.

Yukarıda verilen örneklerin dışında ise en çok bahsi geçen konu olan verilerin otomatik yollarla veyahut otomatik olmayan yollarla işlenmesinin de kişisel veri olma niteliğini değiştirmediğidir. Fakat, bu noktada Kişisel Verileri Koruma Kanunu tarafından getirilen bir sınır vardır. KVKK madde 2’de “...tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla...” demek suretiyle bir verinin üzerinde yapılan her türlü değişikliği de veri tanımı içerisine dahil etmiştir⁴⁴. Ayrıca kişiye ait bilgiler sanal ortamda, bilgisayarda, kamera, ses veya görüntü alan her türlü kayıt cihazında; yazılı, numaralı, kodlu, yazılım şeklinde, duyuşsal veya sayısal bir biçimde de tutuluyor olabilir. Birçok farklı şekilde veya bambaşka bir yerde bulunuyor olması yukarıda da bahsedildiği üzere kişisel veri niteliğini hiçbir şekilde etkilemeyecektir⁴⁵. Örneğin, velayet davasında nöropsikiyatrik test için çocuktan talep edilen çizim de çocuğun kişisel verisini ve aynı zamanda ailesine ilişkin kişisel verileri içereceğinden bahisle veri kapsamında değerlendirilebilir⁴⁶.

1.2.2. Belirli veya Belirlenebilir Kişi Kavramı

Kişisel veriye ilişkin ikinci husus ise “belirli veya belirlenebilir kişi” kavramıdır⁴⁷. İlk olarak burada yer alan “kişi” kavramını açıklamak ve sonrasında belirli veya belirlenebilir kavramlarından bahsetmek gerekir. Bu sebeple ilk olarak kısaca KVKK’da geçen kişi kavramının mahiyetinden bahsedilecektir.

6698 Sayılı KVKK’da açık bir şekilde gerçek kişilere ait verilerin Kanun kapsamında korunacağı öngörülmüştür. Fakat bu aşamada en çok tartışılan konu; tüzel kişilere ait olan verilerin herhangi bir gerçek kişi ile ilişkilendirilebilir olması durumunda kişisel veri kapsamında korunup korunamayacağıdır. Tüzel kişilere ait olan verilerin korunmayacağına ilişkin görüşe göre; tüzel kişilikten elde edilen tüzel kişiye ait verilerin hepsi ticari sır

⁴⁴ “Genel Veri Koruma Tüzüğü madde 2’de de buna benzer bir durum bulunmaktadır. Ayrıca, yapılmış olan bazı düzenlemeler otomatik olmayan yollarla işlenen verileri kapsamın dışında tutmuştur. Bu konuya ilişkin en önemli örnek olarak 108 sayılı Sözleşme ile kişisel verilerin otomatik işleme tabi tutulması karşısında bireyi korumak amaçlanmıştır” Bkz. AKSOY, s.14.

⁴⁵ DÜLGER, Murat Volkan: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Hukuk Akademisi, İstanbul, 2019, s.9.

⁴⁶ <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/kisisel-veri-nedir-ne-demektir/> E.T.:04.02.2022

⁴⁷ Article 29 Data Protection Working Party Opinion, 4/2007 on the concept of Personal Data, s.11.

çerçevesinde değerlendirilip ona göre korunacaktır⁴⁸. Diğer yandan tüzel kişiye ait tüm verilerin korunacağını savunan görüşe göre; tüzel kişiye ait olan veri ile gerçek kişi belirli yahut belirlenebilir bir hale gelebiliyorsa yani tüzel kişi ile gerçek kişi ilişkilendirilebilir durumdaysa, bu veri kişisel veri olarak korunmalı denmektedir⁴⁹. Lakin her ne kadar bu görüş savunuluyor olsa da güncel durumda tüzel kişiye ait olan ticaret unvanı, vergi kimlik numarası Kişisel Verileri Koruma Kanunu kapsamında kişisel veri sayılmamaktadır. Ancak ticaret unvanı dahilinde şirkette çalışanların bilgileri de yer alıyorsa -ki buna en güzel örnek bulut bilişim⁵⁰ sistemidir- o halde bu bilgiler çalışanın verilerini belirli hale getirdiğinden bahisle kişisel veri olarak kabul görecektir.

Var olan bilginin, kişisel veri sayılabilmesi, bir gerçek kişiyi belirli veya belirlenebilir hale getirmesi şartıyla mümkün olacaktır. Belirli olma hali, kişinin kimlik numarası, resmi, parmak izi gibi belli bazı kişisel veriyi yansıtan vasıtalarla tespit edilebilecek nitelikte olmasıdır. Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi, KVKK'dan farklı olarak "belirlenebilir" ifadesine açıklık getirmeye çalışmış ve kısmen dahi olsa başarılı olmuştur. Buna göre belirlenebilirlik; doğrudan yahut dolaylı şekilde bilhassa kişinin adı, soyadının veya siyasi görüşünün, psikolojik durumunun veya sosyal hayatının ayırt edilebilecek bir veya birden fazla faktör ile ilişkilendirilebilmesi suretiyle kişinin belirlenebilir hale gelmesini sağlayan bütün haller olarak tanımlanmıştır⁵¹. Belirtmek gerekir ki her olay özelinde kişinin belirli yahut belirlenebilir olmasını ayrıca değerlendirmek gerekir⁵². Örneğin, sadece turuncu saçlı kadınların bulunduğu bir ortamda turuncu saç kişiyi belirli hale getirmeyecekken, farklı saç renklerine sahip kişilerin bulunduğu bir ortamda turuncu saç kişiyi belirlenebilir hale getirecektir. Başka bir örnek ise bilgisayar İP adresleri ile bilgisayarı kullanan kişinin doğrudan tespit edilmesi sağlanamıyor olsa dahi bilgisayara sahip kişiyi belirlenebilir kılmaktadır⁵³.

Öte yandan belirli veya belirlenebilir olma kavramı, kişisel veri sahibiyle ilişkilendirilen verilerin bireyi tanımlaması ya da tanımlanabilir hale getirmesini ifade

⁴⁸ ÖNGÜN, Çiğdem: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil, Beta Yayınları, İstanbul, 2019, s.10.

⁴⁹ BAŞALP, Nilgün: Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2004, s.35; DÜLGER (Kişisel Veri), s.10.

⁵⁰ Bulut bilişim tanımı için bkz. KESER BERBER, Leyla/ BİLGİLİ Ali Cem (Editörler): Güncel Gelişmeler Işığında Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, On İki Levha Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, 2021, s. 219.

⁵¹ KÜZECİ (Veri), s.315.

⁵² Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 4/2007, s. 32.

⁵³ ÖNGÜN, s.12.

etmektedir⁵⁴. Bu aşamada tanımlama işlemini kimin yapacağı ayrıca önem arz eder. 1995/46 sayılı Veri Koruma Direktifi'nin başlangıç hükümleri madde 26'da yer aldığı üzere, "*kimliği tespit etmeye çalışan herhangi bir kişi tarafından kullanılması muhtemel makul tüm vasıtalar*" denmiştir. Dolayısıyla yukarıda da değinildiği gibi makul vasıtalar dikkate alınarak elde edilmiş olan veri ile gerçek kişiye ulaşılabilirse o halde burada yer alan unsur tamamen sağlanmış demektir⁵⁵.

1.2.3. Bilginin Bir Nesneye Değil Kişiyeye İlişkin Olması

Kişisel verinin son unsuru ise bilginin bir nesneye yahut olaya değil kişiye ilişkin olmasıdır⁵⁶. İlk olarak şu hususu belirtmek gerekir, bilginin özne ile ilgili olması nesne veya belli bir olay ile ilgili olması arasında fark vardır. Şöyle ki, daha önce de bahsedildiği üzere veri "*özne*"ye ilişkindir. Ayrıca şunu da belirtmekte fayda vardır; herhangi bir nesneye ilişkin olan veriler de bireyi belirli hale getiriyor ya da belirlenebilir kılıyorsa bu halde kişisel veri olarak kabul edilecektir⁵⁷. Keza, belirli veya belirlenebilir bir kişiye ilişkin olma unsuru, bizzat kişi hakkında olan verilerle olabileceği gibi birtakım hallerde kişiye ait olan nesneye ilişkin verilerle de ilgili olabilir. Dolayısıyla hangi bilgilerin kişiye hangi bilgilerin nesneye ilişkin olduğu her somut olay özelinde farklılık göstereceği için ayrıca incelenmeli ve ona göre karar verilmelidir. Örneğin, kişinin sürekli olarak giydiği bir kıyafet o kişiyi belirlenebilir kılacağı için kişisel verinin varlığı bir nesneye bağlanmış durumdadır.

Kişisel verileri koruma hukuku bağlamında bir veriden söz edebilmek için yukarıda da bahsedildiği üzere ilgili verinin, "*belirli veya belirlenebilir bir kişiye ait olması*" zorunlu unsurdur⁵⁸. Mevcut veri ile kişinin tespit edilemediği durumlarda, bu verinin toplanması, işlenmesi veya saklanması işlemi kişisel verilerin korunması hukukunun sınırları içerisine dahil edilmeyecektir. Bir diğer önemli nokta ise anonim veriler veya sonradan anonim hale getirilmiş olan verilerin duruma ilişkindir. Bu veriler kişiyi tespit edilebilir kılmamakta olup kişisel veri niteliğine haiz değildir. Keza, günümüz teknolojisi ile anonim hale getirilmeye

⁵⁴ AVCI, s.12.

⁵⁵ AKSOY, s.24.; AVCI, s.12.

⁵⁶ Article 29 Data Protection Working Party Opinion, 4/2007 on the concept of Personal Data, s.9. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf E.T.: 05.05.2022

⁵⁷ AVCI, s.13.

⁵⁸ DÜLGER (Kişisel Veri), s.10.

çalışılan veri bile büyük veri analizinin kullanılmasıyla birlikte kişiyi belirlenebilir hale getirmektedir⁵⁹.

1.3.KİŞİSEL VERİYLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE TEMEL İLKELER

1.3.1.Kişisel Veriyle İlgili Kavramlar

1.3.1.1.Gerçek Kişi

Kişisel verilerin korunması hukukunda yer alan, hem KVKK'da hem de Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde başlangıçta belirtilmiş olan ilk husus; kişisel veriye konu olan bir gerçek kişinin varlığıdır. Gerçek kişi kavramıyla birlikte kişisel verilerin korunması hakkından kimlerin yararlanabileceği ve kimlerin yararlanamayacağı sorunu çözüme kavuşturulmaya çalışılmış ve gri alan bırakmamak adına her iki düzenlemede de (KVKK, GVKT) oldukça net ifadelerle veri sahibi gerçek kişi kavramı açıklanmıştır. Gerek Avrupa ülkelerinde gerekse Türkiye'de kişisel veri hukukuna dair yapılmış olan mevzuat çalışmalarında, kamu veya özel hukuk tüzel kişileri bahse konu düzenlemelerin içerisine dahil edilmemiştir. Öte yandan, bahse konu korumadan faydalanacak gerçek kişiyi tespit etmek için ilk olarak belirli bir gerçek kişinin fiziki alemde varlığının bulunması gerekir. Bilhassa tezin konusu olan internet ortamında, otomatik cevap veren sistemlerin varlığı ve yapay zeka faktörünün işin içine girmiş olması sebebiyle gerçek kişinin varlığı ve tespiti kritik bir öneme sahiptir.

Kişisel verilerinin korunmasını talep etme hakkına haiz olan gerçek kişiye verilebilecek tek örnek insandır⁶⁰. Keza, yukarıda da bahsedildiği üzere yapay zeka ve tüzel kişiler için aynı yorumda bulunmak mümkün değildir. Yapay zeka ile ilgili çalışmaların hız kesmeden devam ediyor olduğunu ve gerçek kişi, tüzel kişi ayrımında yapay zeka için de ayrıca bir statü tasarlanacağını söylemek gerekir⁶¹. Lakin, yapay zekanın statüsünün şu an için belirsiz olması sebebiyle şimdilik sadece kişisel veri kavramı ile insanın kastedildiğini söylemek yerinde olacaktır. Yalnızca Avrupa'da yapılan düzenlemelerde değil, ülkelerin kendi iç hukuklarında yaptıkları düzenlemelerde de bu hakkın gerçek kişilere tanındığı görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, Avusturya'da "Gerçek Kişilerin Korunmasına

⁵⁹ÇELİKEL, Serdar: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Kapsamında Veri Sorumlusu ve Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara ,Mart 2022,s.79.

⁶⁰AKKURT, Sinan Sami: Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması, 2.Baskı, Ankara 2020, s.33(Sosyal Medya).

⁶¹ AKKURT, s.34.

İlişkin Federal Yasa” adlı düzenlemeye bakıldığında; yasanın sadece adından dahi düzenlemenin “gerçek kişiler⁶²” için yapıldığını söylemek mümkün olacaktır. Yine yasanın içeriğinde de korumaların gerçek kişilere ilişkin olduğu alenen belirtilmiştir⁶³.

Doktrinde, kişisel verilerin korunması hakkından özel veya kamu tüzel kişilerinin yararlanıp yararlanmayacağı konusunda birtakım soru işaretleri mevcuttur. *Tezcan*; “özel hayat gerçek kişilerle ilgili bir kavramdır. Tüzel kişiler için ise ancak ticari gizliliğin korunması söz konusu olabilir. Ticari işletmelerin şeffaflığı bir gereklilik olarak düşünülürse, sadece gerçek kişilerin özel hayatının bilgisayar karşısında korunmasıyla yetinmek daha yerinde olacaktır” demiştir⁶⁴. Bu görüşe paralel olarak *Develioğlu* da; “kişisel verilerin korunması hakkının, bir temel hak olan özel hayatın gizliliği hakkından kaynaklandığı” görüşündedir. Ayrıca *Develioğlu*’na göre özel hayat kavramı da gerçek kişilere hasredilmiş bir kavramdır. Bu sebeple kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının salt olarak gerçek kişilere tanındığını kabul etmektedir⁶⁵.

Bir başka görüşe göre tüzel kişilerin de kişisel verilerinin varlığı kabul edilmekle beraber bu verilerin de korunması gerektiği fikri ortaya atılmıştır. Bu görüşe göre, tüzel kişilerin verilerinin korunması için bu verilerin muhteviyatında gerçek kişilere ait kişisel veriler de bulunduğu sürece önemlidir. Bir şirketin denetim kurulu üyesinin verilerine şirket aracılığıyla ulaşılabilmesi bu konuda verilebilecek örneklerden biridir⁶⁶. Fakat her ne kadar tüzel kişilerin bilgilerinden bahisle belirli bir kişinin kişisel verilerine ulaşılabilmesi olasılığı söz konusu olsa da; bu halde gerçek kişi bizzat kendisine tanınan hakkı kullanmak suretiyle kişisel verilerinin muhafaza edilmesini isteyebilecektir. Kamu veya özel hukuk tüzel kişisi kapsamında bulunan gerçek kişi, tüzel kişilikten bağımsız olarak var olduğu için koruma kapsamında kalacaktır. Keza, Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde yer alan düzenlemeler de açık ve net bir şekilde kişisel verilere ilişkin koruma hakkının yalnızca gerçek kişilere tanınan bir hak olduğunu hüküm altına almaktadır⁶⁷.

⁶² **BAYSAL**, Mustafa: KVKK Kişisel Verilerin Korunması Kanunu El Kitabı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020, s.30.

⁶³İlgili yasa için bkz: “Undesgesetz zum Schutz natürlicher Personen bei der Verarbeitung personenbezogener Daten”<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxc?Abfrage=bundesnormen&Gesetze snummer=10001597 E.T.: 02.02.2022>

⁶⁴ **TEZCAN**, Durmuş: “Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması”, *Anayasa Dergisi*, Cilt: 8, 1991, s. 389.

⁶⁵ **DEVELİOĞLU**, s.30.

⁶⁶ **AYDIN**, Sedat Erdem: AİHM İçtihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s.8; **BASKIN**, s.24.

⁶⁷ **SEYİS**, Senem: Avrupa Birliği Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2021, s.15; **BASKIN**, s.23.

GVKT’de yer alan hükümler kapsamında kişisel verilerin korunması müessesesinden sadece gerçek kişilerin yararlanabileceği açıkça belirtilmiştir. Bu noktada önemli bir ayrıntıyı gözden kaçırmamak gerekir. Her ne kadar yararlanmaya ilişkin gerçek kişilerden bahsedilmiş olsa da AB üye ülkelerinin kendi oluşturdukları mevzuatlarda kamu ya da özel hukuk tüzellerini de veri koruması kapsamında değerlendirmelerinde herhangi bir mahsur bulunmamaktadır. Özellikle Hollanda, Fransa, Estonya, ve Polonya iç hukuk mevzuatlarında şahsın tanımını yaparken “gerçek kişi”; Almanya “birey, gerçek şahıs”; Fransa ise “özel birey” terimlerini kullanmışlardır. Yapılan bu tanımlarda dahi farklılıklar oluşurken tüzel kişinin verilerine dair birden fazla fikrin bulunması olağandır. Tüm bunlara ek olarak; AB üye ülkeleri içerisinde yer almayan Norveç ve Moldova’da iç hukuklarında düzenledikleri kişisel verilerin korunmasına dair yasal düzenlemeler ile kamu ve özel hukuk tüzellerini koruma altına almıştır⁶⁸. Bizim ülkemizde de Anayasa Mahkemesi’nin 04.12.2014 yılında vermiş olduğu kararda, kamu ve özel hukuk tüzellerinin kişisel veri koruma hakkından faydalanabileceğine kanaat getirilmiştir⁶⁹.

Ölen kişilerin verilerinin korunmasına ilişkin husus ise Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde değil, gerekçesinde yer almaktadır. GVKT’nin gerekçesinde yer alan 27.paragrafta; Tüzüğün müteveffaların sahip olduğu veriler bakımından uygulanamayacağı vurgulanırken; AB üyesi olan ülkelerin GVKT’de yer alan hükümlerin dışında hayatta olmayan kişilerin verilerine dair koruyucu iç hukuk düzenlemeleri yapmalarının önüne geçilmemiş olup herhangi bir sınırlandırma getirilmemiştir. Bulgaristan ve Belçika’da bu şekilde kurulmuş olan hükümler mevcuttur⁷⁰.

Ana rahmine düşmüş çocuk için veri koruma kapsamında yapılacak olan yoruma göre; henüz doğmadığı süreç içerisinde anne ile bir bütün olduğu düşünüldüğünden bebeğin verileri ile annenin verilerini bir arada değerlendiren görüşler mevcuttur. Zira ceninle ilgili olan her türlü veri, annenin verilerini tespit edilebilir hale getirecektir. İşte bu sebeple ceninin sahip olduğu iddia edilen verileri, anne bakımından ayrıca korunmaya muhtaçtır.

⁶⁸ **AYSUN**, Melike: Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu, Seçkin Yayıncılık, Antalya, 2018, s.31.

⁶⁹ İlgili karar için bkz. : https://ayam.anayasa.gov.tr/media/6115/kd_55_1.pdf s.12 E.T.: 17.02.2022

⁷⁰ **YÖRÜK**, Onur Doğan: 2016/679 Sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Doğrultusunda Kişisel Verilerin Korunması, İzmir Ekonomi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2019, s.11.

Dolayısıyla; henüz ana rahminde olan bir bebeğin kişisel verileri anneyi de kapsayacak şekilde korunacaktır⁷¹.

1.3.1.2. Kişiyeye Ait Bir Veri Olmalı

Daha önce de defaatle açıklandığı üzere kişisel veri tanımı yapılırken bahsedilen gerçek kişiyeye ait veri kavramıdır. Herhangi bir kişisel verinin, bir şahıs ile bağlantısı kurulmaksızın öğrenilmesi halinde hukuk aleminde sonuç doğurmayacak bir veri elde edilmiş olacaktır. Dolayısıyla, veri koruma hukuku bakımından da sonuç doğurmayacak bu veriyle alakalı koruma öngörülemezdir. Şayet bir veri, belirli ya da belirlenebilir bir kişi ile bağlantılı hale getirilemiyorsa o halde burada anonim olan veriden bahsedilecektir. “Anonim veriler⁷²” , GVKT ve KVKK’da veri koruma hukukunun kapsamı dışında bırakılmıştır. Her iki düzenlemede de anonim veriye dair herhangi bir tanım yapılmamaktadır⁷³. 2012’de AB üye ülkelerince kullanılacak ve anonimleştirmeye ilişkin teknikleri belirleyen “Anonimleştirme: Veri Koruması Risk Yönetimi Uygulama Esasları” adı altında özel bir düzenleme yayımlanmıştır. İlgili metne göre; kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuatlar içerisinde anonim veri korunmamakta olup bu yolla kişilerin anonim kalması çekici hale getirilmiş; böylelikle kişilerin verileri koruma altına alınmış olmaktadır⁷⁴.

Verinin kişiyeye ait bir veri olması kavramından anlaşılması gereken nokta , bahse konu verinin “muhteviyat (içerik)”, “kaide” ya da “netice” bakımından belirli/belirlenebilir bir kişi ile alakası olmasıdır. Belirli bir bilginin muhteviyat açısından kişi ile ilintili olması bahse konu bilginin kişi hakkında olduğunu ifade etmektedir. Bir işçi ile ilgili hazırlanmış olan özlük dosyası veyahut muayene olmaya giden bir hastanın kan tahlilleri örnek olarak sayılabilir. Bazı durumlardaysa kişiyeye ait bilgi, muhteviyat açısından belirli/belirlenebilir bir kişiyeye dair olmamasına rağmen bahse konu verinin “*kişisel veri*” olarak kabul edilmesi gerekebilmektedir⁷⁵. Bir örnekle açıklamak gerekirse, bir aracın sahip olduğu mali değer

⁷¹ TAŞTAN, Furkan Güven: Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2017, s.36; BASKIN, s.26.

⁷² Kişinin kendi isteği ile anonim kalma hakkı saklıdır. Anonimlik hakkı için bkz. KÜZECİ (Tez), s.100.

⁷³ AŞIKOĞLU, İpek: Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.10(Kitap).

⁷⁴ SERT, Şeyma: Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması, 1.Baskı, Seçkin, Ankara, 2019, s.28 vd.

⁷⁵ MENDOS KUŞKONMAZ, Elif: Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013,s.11; Article 29 Working Data

“*kişisel veri*” olarak nitelendirilememektedir. Lakin, bu aracın değeri sahibinin Özel Tüketim Vergisi verme yükümlülüğü çerçevesinde değerlendirildiğinde araç değeri ile kişisel veri organik bağ ile etkileşim içerisinde olacaktır. Bu halde bahsedilen veriler kişisel veri olarak değerlendirilecektir.

1.3.1.3. Her Çeşit Bilgi

AB’de düzenlenmiş olan mevzuatlarda, kişisel verilerin tanımlanması hususunda benzer nitelikte hükümlerin kurulduğu görülmektedir. Yapılan tanımların benzer yanı AB’nin “*kişisel veriyi*” ; “*bir kişiye ait her türlü bilgi*” diyerek dar yorumdan kaçınılmış olduğudur. AB tarafından yapılan tanım değerlendirildiğinde, şahsa ait herhangi bir veri içerisinde birden çok unvanı barındırmaktadır. Örneğin; kişinin fiziksel özellikleri, mesleği, sağlık durumu, adı, soyadı, yaşı, ailesi, çocukları, doğduğu yer, parmak izi vb. sayılamayacak kadar çok kişisel veri mevcuttur. Ulaşılmış olan bilginin kişisel veri niteliği kazanabilmesi için verinin sahibi tarafından bu bilginin paylaşılmış olmasının pratikte hiçbir önemi bulunmamaktadır. Daha önce de açıklandığı üzere bu verinin doğruluğu, yanlışlığı veya gerçek olup olmaması da önem arz etmemektedir. Örneğin: belirli bir online sistem üzerinde kaydedilmiş olan iş başvurusuna dair özlük bilgisi yanlış verilmiş olsa dahi, koruma kapsamı içerisinde olacaktır⁷⁶.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından yapılan tanıma göre işleme faaliyeti, “*kişisel verilerin toplandıktan sonra silme, yok etme ya da anonim hale getirme işlemlerine kadar olan geçen süreçte gerçekleştirilen faaliyetlerin tamamıdır*”⁷⁷. Kişisel veri niteliğine haiz olan verinin hangi yollarla toplandığı ya da veri alınırken işlenmeye dair hangi yöntemin kullanıldığı, bilgiye ait niteliği etkilemeyecek olup kişinin veri koruma usullerinden yararlanma hakkını da bertaraf etmeyecektir. Diğer bir deyişle bilgi ister fiziki ister internet ortamında var olsun; bütün veri işlenmesine dair kullanılan tekniklere karşı korunacaktır. Bahsedilen bu önemli konu GVKK’nin 2(1)’inci maddesinde⁷⁸ açık bir şekilde; “*Bu Tüzük, kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik yollarla işlenmesine ve bir dosyalama*

Protection Working Party, Opinion 4/2007 on the Concept of Personal Data, 20.06.2007, 01248/07/EN, WP 136, s.9.

⁷⁶ SEYİS, Senem: Avrupa Birliği Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2021, s.18.

⁷⁷ <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4190/Kisisel-Verilerin-Islenme-Sartlari> E.T.:02.01.2022

⁷⁸ <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> E.T.: 12.02.2022

sisteminin bir parçasını oluşturan veya bir dosyalama sisteminin bir parçasını oluşturması amaçlanan kişisel verilerin otomatik yollardan başka işlenmesine uygulanır.” denilerek açıklanmıştır⁷⁹.

1.3.1.4.Hassas Veri Kavramı

Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde özel olarak düzenlenme alanı bulmuş olan “*hassas veriler*”; “*mahrem*⁸⁰” bilgiler içeren ve korunmaya en çok ihtiyaç duyulan kısımıdır. GVKT’de yukarıda da bahsedildiği üzere özel nitelikli kişisel veriler için ayrıca düzenleme yapılmıştır. Lakin “*hassas verilerle*” ilgili herhangi bir tanımlama yer almamaktadır, sadece hangi verilerin özel olarak korunacağından bahsedilmiştir. GVKT madde 90⁸¹; “*İrk veya etnik köken, siyasi görüşler, dini veya felsefi inançlar ya da sendika üyeliğinin ifşa edildiği kişisel verilerin işlenmesi ve bir gerçek kişinin kimlik teşhisinin yapılması amacıyla genetik veriler ile biyometrik verilerin, sağlık ile ilgili verilerin veya bir gerçek kişinin cinsel yaşamı veya cinsel eğilimine ilişkin verilerin işlenmesi yasaktır.*” şeklinde düzenlenmiştir. “*Kişilerin ırkı ve etnik kökenini, siyasi görüşlerini, inançlarını, sendika üyeliğini ve mahkumiyetlerini*” içeren verilere “*hassas veri*” adı verilmiştir. Keza, doktrin içerisinde de “*hassas veri*” kavramı farklı şekillerde ifade edilmiş ve tanımlanmaya çalışmıştır. Kişisel verilerin korunması ilişkin düzenlemelerde özellikle “*hassas veri*” kavramı kullanılmakta olup “*özel kategorili kişisel veriler*” ve “*özel kişisel veriler*” tabirleri de yer almaktadır⁸².

“*Hassas veri*” olarak nitelendirilen veriler, toplumsal kaygı duyulmasından ötürü kişilerin mahrem verilerini alenen göz önüne serebilecek bir bilgi olup ifşa edildiği durumda yalınlığı ve çıplaklığı tabir-i caizse kişinin röntgen filminden farksızdır. Dolayısıyla bahse konu veriler özel olarak yapılacak bir düzenleme kapsamında korunmalıdır. Hassas verilerin özel bir korumaya sahip olmaları gerektiği kabul edilmiştir. Çünkü; hasas veriler kişilik hakkı bağlamında değerlendirilmiş ve kişinin hak ve özgürlükleri ile yakın ilişkisi sebebiyle özel olarak korunmaya muhtaç hale gelmiştir⁸³. Şayet hassas verilerin ihlal edilmesi gibi bir

⁷⁹ SEYİS, s.18.

⁸⁰ Mahremiyet kavramı için ayrıca bkz. KÜZECİ (Veri), s.16.

⁸¹<https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> E.T.: 12.02.2022

⁸² KAYA, Cemil: “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas Kişisel Veriler ve İşlenmesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 69, Sayı: 1-2, 2011, s.318-319.

⁸³ SEYİS, s.19.

durum söz konusu ise bu halde veri sahibinin uğrayacağı mağduriyetin ve mahremiyetinin alacağı darbenin daha büyük olacağı düşünülerek böyle bir yaklaşımda bulunulmuştur⁸⁴.

Kişisel verilerin korunmasına dair düzenleme yapan tüm ülkelerde yukarıda bashedilen veriler “hassas veri” olarak değerlendirilmektedir. “Öte yandan, bahsedilen bu verilerden ayrıksı olarak “siyasi partilere veya hareketlere (Slovakya), genetik bilgilere (Bulgaristan), biyometrik bilgilere (Slovenya, Slovakya), etnik kökene (Çek Cumhuriyeti), dernek üyeliğine (İtalya), bağımlılıklara (Polonya), ten rengi, alkol, cinsel yaşama ve cinsel davranışlara (İzlanda), cinsel tercihlere ve cinsel yaşama, diğer sosyal refah yardımlarına (Finlandiya), fiziksel ve zihinsel sağlık ve duruma, işlenen suçlara, işlenen suçlar için yürütülen kovuşturmalara ve sovuşturmalara, bu kovuşturmalar sonucunda bir mahkeme tarafından verilen mahkumiyetlere (İngiltere) ilişkin veriler de veri koruma mevzuatlarında hassas veri olarak kabul edilmiştir⁸⁵”

Görüleceği üzere yukarıda verilen örnekler arttırılabilir. Ayrıca AB üye ülkelerin hassas veri içine dahil ettikleri bilgiler birbirinden farklıdır⁸⁶. Keza, “Fransa’da birtakım internet kullanıcılarının Google’da yapılan aramalarda hassas veri olarak kabul edilebilecek sonuçlarının yer alması nedeniyle; Fransa Denetim Makamı(CNIL)’na başvuruları üzerine, kullanıcılara ait hassas veri niteliğindeki sonuçların Google’dan kaldırılmasına karar verilmiştir. Karara Google tarafından uyulmaması üzerine konu Fransız Danıştay’na götürülmüştür. Fransız Danıştay tarafından Avrupa Birliği Adalet Divanı(ABAD)’na başvurulması üzerine Divan, 24 Eylül 2019 tarihinde hassas verilerin hangi durumlarda işlenebileceğini açıklayan emsal bir karar yayımlamıştır. C-136/7 sayılı ilgili kararda belediye yönetimlerine aday olan siyasi kimlik sahibi ilgili kişi hakkında hassas verilerin incelenmesiyle ilgili çok yönlü bir irdeleme yapmıştır ve karar verilmiştir⁸⁷”

⁸⁴ **YAKIŞIR**, Ceren: Türk Ceza Kanunu’nda Kişisel Verilerin Basın Yayın Yoluyla Açıklanması Suçu, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2019, s. 20.

⁸⁵ **SEYİS**, s.19.

⁸⁶ **KAYA**, s.319 vd.

⁸⁷ Google LLC ile ilgili verilen bahse konu kararda; “sonuç olarak; arama motorunun operatörü hassas verilerin yayımlandığı internet sitelerine ulaşan bağlantıların kaldırılması yönünde bir başvuru aldığı anda, bahse konu olaya özel olarak tüm faktörler ve değişkenleri değerlendirerek ve bahse konu müdahalenin ve çözümün ciddiyetini; veri sahibinin Temel Haklarına İlişkin Şart’ın 7. ve 8. maddesine dayanan mahremiyet ve kişisel verilerin korunması temel haklarını, 95/46/EC Sayılı Direktif’in 8/4. maddesinde veya 2016/679 Sayılı Yönetmelik’in 9/2-g maddesinde anılan kamu yararını da dikkate alarak incelemelidir. Bu hükümlerde belirtilmiş olan şartlara uygun bir aramanın ardından görüntülenen sonuçlar listesine ilgili bağlantıların dahil edilip edilmediği; veri sahibinin adı özelinde bu tür bir arama ile o web sitesine erişmekle potansiyel olarak ilgilenen internet kullanıcılarının Temel Haklarına İlişkin Şart’ın 11. maddesi ile güvence altına alınan haber

Öte yandan bu tezin konusu olan internet ortamı kavramının içerisinde yer alan sosyal medyada, veri sahibinin bilhassa videosunun veya fotoğrafının paylaşılması halinde, kişinin etnik kökeni, siyasi görüşü ve engellilik problemi varsa sağlığıyla ilgili verilerin ifşa olma ihtimali bulunmaktadır. Hassas verilerin korunması adına birçok Avrupa Birliği ülkesi, veri sahibinin sosyal medyada yayınlamış olduğu videoları ve fotoğrafları “*hassas veri*” olarak nitelendirmiştir. 29. Madde Veri Koruma Grubu, kişisel veriye sahip bireyin çekilmiş fotoğrafını ifşa gibi özel durumlarda hassas veri olarak kabul etmiştir. Öte yandan, internet ortamında toplanan verilerin işlenebilmesi için veri sahibinin açık rızası bulunmalıdır. Şayet kişi kendi isteği ile hassas nitelikte olan verilerini veriyorsa o halde kişinin “gönüllü” olarak bu verileri aktardığı düşünülecek ve somut olay özelinde ayrıca değerlendirmeye tabii tutulacaktır.

1.3.1.5. Veri İşleme Faaliyeti ve Veri Sorumlusu Kavramı

Kişisel veriye ilişkin kavramların incelenmesiyle beraber tanımlar içerisinde de sık sık karşılaştığımız ve kişisel verinin işleniş sürecinde de var olan başka kavramlar da mevcuttur. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin hakkın doğumu esasen şahıstan alınan bilgilerin (verilerin) kanuna aykırılık teşkil edecek şekilde işlenmesi durumunda “veri sorumlusu” ve “veri işleyen”in bu hakkın ihlalinden kaynaklanan sorumluluğuna dayandırılmaktadır. “Veri sorumlusu” ve “veri işleyen” kavramı veri koruma hukukunun merkezinde yer almaktadır⁸⁸.

İkinci bölümde her ne kadar veri işleme faaliyetinden bahsedilmiş olsa da burada bir kez daha üstünden geçilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 4. maddesinde⁸⁹; “*otomatik yöntemlerle olsun veya olmasın, kişisel veri veya kişisel veri tabanları üzerinde gerçekleştirilen toplama, kaydetme, düzenleme, yapılandırma, saklama, uyarılma veya değiştirme, elde etme, danışma, kullanma, iletim kanalıyla açıklama, yayma*

alma hürriyetinin korunması için kesinlikle şart olması gerekmektedir” demiştir. ABAD , Google LLC, Case C-136/7, Judgment Of The Court (Grand Chamber)24 September 2019 karar için bkz.: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=218106&doclang=EN> E.T.:07.11.2021

⁸⁸ DEVELİOĞLU, s.41.

⁸⁹ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), Official Journal of the European Union, L 119/1,4 May, 2016, <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> E.T.: 13.05.2021

veya kullanıma sunma, uyumlu hale getirme ya da birleştirme, kısıtlama, silme veya imha gibi herhangi bir işlem veya işlem dizisi” veri işleme faaliyeti olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma ilaveten; kişinin kendisine özel tuttuğu kayıtlarsa kişisel verilerin işlenmesi olarak nitelendirilemeyecektir. Örneğin, kişinin kendisi için tutmuş olduğu günlükte yer alan üçüncü kişilerin isimleri gibi tamamen şahsi kullanım için kaydedilen bu bilgiler işleme faaliyeti kapsamında değildir.

Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde yapılan tanımdan da anlaşıldığı üzere veri işleme faaliyetinin yöntem açısından herhangi bir sınırı bulunmamaktadır. Bugünün dijital çağında veri işleme ile ilgili olarak internet ortamında kayıt yöntemi yoğun bir şekilde kullanılmakta olup bununla birlikte fiziki olarak elle kayıt altına almak da veri koruma kapsamı içerisinde veri işleme faaliyeti olarak değerlendirilecek ve korunacaktır.

Diğer bir önemli kavram ise veri sorumlusu kavramıdır. Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 4(7). maddesinde⁹⁰ “kontrolör” adı altında incelenen veri sorumlusu; *“yalnız başına veya başkalarıyla birlikte kişisel verilerin işlenmesine ilişkin amaçlar ve yöntemleri belirleyen gerçek veya tüzel kişi, kamu kuruluşu, kurumu veya diğer herhangi bir organ”* olarak açıklanmıştır. Ardından ; *“söz konusu işleme amaçları ve yöntemlerinin Birlik ya da üye devlet hukukuna göre belirlenmesi durumunda, kontrolör veya kontrolörün belirlenmesine özgü kriterler Birlik ya da üye devlet hukukuna göre belirlenebilir”* diyerek veri sorumlusu kavramına dair özel düzenlemelerin gerek iç hukuk gerekse AB düzenlemeleri kapsamında hüküm altına alınabileceği belirtilmiştir. Öte yandan, veri sorumlusu, ihlale sebebiyet verecek her türlü aksi işlemde korunacak şekilde tasarlanmalıdır⁹¹.

95/46/EC sayılı AB Veri Koruma Direktifi’nin uygulama içerisinde olduğu dönemde İngiltere ve İtalya gibi AB üye ülkeleri kontrolörün veri korumaya ilişkin mükellefiyetini yerine getirebilmesi için “veri koruma görevlisi” istihdam etme zorunluluğu getirmişlerdir. Benzer bir çalışma Türkiye’de KVKK kapsamında yapılmaya başlanmıştır⁹². Diğer bir uygulama ise İsveç’tedir. Buna göre İsveç’te veri koruma görevlisi bulundurma mecburiyeti

⁹⁰ <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> E.T.: 12.02.2022

⁹¹ TOLUN, Yüksel/ KAYA, İslam Safa: Uygulayıcılar İçin Türkiye’de ve Avrupa’da Kişisel Verilerin İşlenmesi KVKK GDPR Karşılaştırması, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s.57.

⁹²İlgili program için bkz. <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/de604a77-e64a-40e2-ae5d-f0cab5fb0342.pdf> E.T.: 04.02.2022

bulunmamasına rağmen “*kişisel veri temsilcisi*” terimi ile tamamen gönüllülük esasına dayanan bir uygulama yapılmaktadır.

Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde veri kontrolörü ve işleyicilerin, veri koruma görevlisi ataması yapması gerekli olan durumlar ayrıca düzenlenmiştir. Bahsedilen bu haller; bilhassa hassas verilerin işlendiği noktalarda ve yapılacak olan işlemin muhteviyatı gereği bireylerin izlenmesinin zaruri olduğu durumlarda veri kontrolörü ve işleyiciler bakımından veri koruma görevlisi atanması zorunlu tutulmuştur⁹³. AB Veri Koruma Direktifi madde 49’da da bahsedildiği üzere veri koruma görevlisi tam bağımsızlık içinde çalışmak zorundadır. Bu noktada kısaca veri işleyen kavramından bahsetmek yerinde olacaktır. Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 4(8).maddesinde “işleyici” olarak bahsedilen “*veri işleyen*” ; “*veri sorumlusu adına kişisel verileri işleyen bir gerçek ya da tüzel kişi, kamu kuruluşu, kurumu veya diğer herhangi bir organ*” olarak tanımlanmıştır. Veri kontrolörü, işleyicilerin faaliyetlerini hukuka uygun olacak şekilde kaydetmesini, toplamasını, imha etmesini vb. işlemleri yapmasını sağlayacak her türlü önlemi almakla mükelleftir⁹⁴. Veri sorumlusuyla birlikte alt veri işleyen ve asıl veri işleyenin sorumlulukları da ayrıca önem taşımaktadır⁹⁵.

Veri işleyen, veri kontrolörünce görev verilmiş bir kişi olabileceği gibi; veri kontrolörü ve işleyicilerin tek bir erk tarafından idare edilmesi de mümkündür. Diğer bir deyişle bir kişi veyahut kurum hem veri sorumlusu hem de veri işleyicisi olabilmektedir. Keza Avrupa Birliği’nde yapılan çalışmalarda da bu kavramlar ayrıca incelenmiştir⁹⁶. Genel Veri Koruma Tüzüğü çerçevesinde, veri kontrolörü ve işleyicilerin kamu hukuku tüzeli ya da özel hukuk tüzeli olup olamayacağına dair herhangi bir özel düzenleme yapılmamıştır. Bu noktada, veri işleyicisi kamusal otoriteye sahip bir kamu iktisadi teşekkülü olabileceği gibi verileri tutan bir bulut bilişim firması da olabilir. Örneğin, bir kamu kurumunun bulut bilişim hizmeti alması ve bulut bilişim firmasının topladığı kişisel verileri saklaması durumunda, bahsi geçen firma hususi olarak veri toplamamış olacak ve sadece kamu kurumundan gelen

⁹³ AŞIKOĞLU (Kitap), s.69.

⁹⁴ AYSUN, s.54 vd.

⁹⁵ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, Handbook on European Data Protection Law, Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı Yayınları, Lüksemburg, 2018, s. 107.

⁹⁶ Veri işleyen ve veris sorumlusu kavramları birbiriyle bağlantılıdır. Bkz.: Article 29 Data Protection Working Party, “Opinion 1/2010 on the concepts of “controller” and “processor”, 2010, p. 7. http://ec.europa.eu/justicehome/fsj/privacy/index_en.htm00264/10/EN E.T.:22.03.2021

buyruklar doğrultusunda kişisel verileri işlemesi sebebiyle veri işleyen sıfatına haiz olacaktır⁹⁷.

1.3.1.6.Üçüncü Kişi Kavramı

GVKT madde 4(9)'da “alıcı” kavramı; “*üçüncü bir kişi olsun yahut olmasın, kişisel verilerin açıklandığı bir gerçek ya da tüzel kişi, kamu kuruluşu, kurumu veya diğer herhangi bir organ*” olarak tanımlanmıştır. GVKT madde 4(10)'da ise “*üçüncü kişi*” ; “*veri sahibi, kontrolör, işleyici ve kontrolör ya da işleyicinin doğrudan yetkisinde, kişisel verileri işlemeye dair yetkisi bulunan kişiler haricinde kalan bir gerçek veya tüzel kişi, kamu kurumu, kuruluşu veya organ*” şeklinde açıklanmıştır. Alıcı ve üçüncü kişi kavramlarının ayrı ayrı tanımlanmış olmasının asıl sebebi verilerin bir başka kişiye aktarılması veya aktarılmamasıyla alakalıdır. Veri kontrolöründen ve işleyicilerinden ayrı bir kavram olan üçüncü kişilere veri aktarılması konusunda işleme faaliyeti öncesinde işleme için özel bir sebep gerekli iken; alıcıya yapılacak olan veri aktarımında dayanak sunulmasına dair herhangi bir zorunlu durum yoktur⁹⁸. Söz gelimi, veri kontrolörü tarafından alıcı niteliğinde olan firmanın işçilerine ve/veya farklı departmanlarına kişiye ait veriler iletilirken, bu işleme faaliyeti için kişisel veri sahibinden ayrıca icazet almasına ya da kişisel veri iletimi ile ilgili bir hukuki dayanak aramasına gerek yoktur⁹⁹. Bu konuya ilişkin istisnai durumlar saklıdır. Örneğin; iletilen verinin özel nitelikli kişisel veri olması durumunda izin ve rızanın varlığı aranmaktadır.

1.3.1.7.Rıza Kavramı

GVKT'nin 4'üncü maddesinde “*rıza*” kavramına ilişkin olarak “*veri sahibinin ‘rızası’ veri sahibinin bir beyan yoluyla ya da açık bir onay eylemiyle kendisine ait kişisel verilerin işlenmesine onay verdiğini gösteren hür bir şekilde verilmiş spesifik, bilinçli ve açık göstergedir*” denmiştir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere rıza kavramı, veri sahibi kişinin verisi işlenirken açık bir şekilde onay vermesi durumunda gündeme gelecektir. Rıza kavramına ilişkin olarak “*Madde 29 Çalışma Grubu'nun*” 2018 yılında “2016/679 Sayılı

⁹⁷ BAŞAR, Cemal: Türk İdare Hukuku ve Avrupa Birliği Hukuku Işığında Kişisel Verilerin Korunması, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2020, s.40.

⁹⁸ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, Handbook on European Data Protection Law, Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı Yayınları, Lüksemburg, 2018, s. 54.

⁹⁹ DEVELİOĞLU, s.44.

Tüzük Uyarınca Rıza Rehberi¹⁰⁰” bulunmaktadır. Bu rehberle birlikte kavramın tanım sorunu çözülmeye çalışılmıştır. Avrupa Birliği’nin kişisel veri koruma hukukunda “rıza ve açık rıza” ayrımı bulunmamakla beraber bu iki kavramın karşılığı olarak “açık rıza” kullanılmaktadır.

Açık rıza kavramına ihtiyaç duyulmasının temel sebebi Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde veri işleme sırasında ihlal riskinin daha yüksek olduğu birtakım durumlar meydana gelmektedir. Bu şekilde bir ihlalde kişisel veriye sahip olan kişinin kendi verileri üzerinde kontrolünü daha etkili hale getirebilmek adına ayrıca açık rıza şartı koşulmuştur. Rıza kavramına ilişkin tezin ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklama yapılacak olup temel kavramları açıklamak adına bu bölümde kısaca bahsedilmiştir.

1.3.2. Kişisel Veri Hukukuna İlişkin Temel İlkeler

Veri koruma hukuku açısından birtakım temel kaideler bulunmaktadır. Bu kaidelerin temeli Genel Veri Koruma Tüzüğü olmakla birlikte; Tüzük öncesi yapılmış olan düzenlemelerde de ilkelerden bahsedilmiştir. GVKT ile ilgili düzenlemeler geliştirilerek yeknesaklaştırılmıştır. Bununla birlikte KVKK’da da ilkelerden bahsedilmiştir. GVKT’nin 4(2).maddesinde; “*Kişisel verilerin işlenmesinde aşağıdaki ilkelere uyulması zorunludur: a) Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma. b) Doğru ve gerektiğinde güncel olma. c) Belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme. ç) İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma. d) İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme*” denmiş olup bu hükümle veri işlenirken uyulması gereken temel ilkelere değinilmiştir.

Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün uygulanacağı hukuki uyumsuzluklarda, hukuka uygunluk halleri mevcut olsa dahi yukarıda kısaca bahsedilmiş olan temel ilkelere muhakkak riayet edilmelidir. Bir başka söylemle, kişiye ait verilerin işlenmesi, kişisel veriye sahip olan kişinin icazet vermesi halinde olduğu gibi; kanuna uygun hale getirilmiş olsa dahi, temel kaidelere uyulmadan işlenmesi durumunda, aynı şekilde kanuna aykırı bir kişisel veri işleme faaliyeti vuku bulacaktır¹⁰¹. Bu kaideler Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde sayıldığı haliyle; “*hukuka uygunluk, adalet ve şeffaflık*”, “*amaç ile sınırlılık*”, “*en az seviyede bilgi*”,

¹⁰⁰ Article 29 Working Party Guidelines on consent under Regulation 2016/679, Adopted on 28 November 2017 As last Revised and Adopted on 10 April 2018.

¹⁰¹ DEVELİOĞLU, s.44.

“doğruluk”, “sınırlı süre ile saklama”, “bütünlük ve gizlilik”, “hesap verilebilirlik” ilkeleridir. KVKK içerisinde her ne kadar ilkelerden bahsedilmiş olsa da ilkelerin temelinin Genel Veri Koruma Tüzüğü’ne dayanıyor olması sebebiyle bu bölümde ilkeler GVKT çerçevesinde incelenecektir.

1.3.2.1.Hukuka Uygunluk ve Şeffaflık İlkesi

Genel Veri Koruma Tüzüğü madde 5(1)’de; “*Kişisel veriler; veri sahibi ile ilgili olarak hukuka uygun, adil ve şeffaf bir biçimde işlenir.*” denilerek şahsa ait olan verilerin işlenmesiyle ilgili birinci ilke açıklanmaya çalışılmıştır. Bu ilke ile kişisel veriler işlenirken, veri kontrolörü ve işleyicilerin hukuka ve pek tabii kanuna uygun hareket etmesi ve şeffaf davranması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Hukuka uygun olmadan adalet , şeffaflık olmadan da tam bir korumadan bahsetmek mümkün değildir. İşte bu yönüyle hukuka uygunluk, adil ve şeffaf olmak tek bir başlık altında toplanmıştır. Keza, hukuka uygunluk veya yapılan işlemlerde şeffaflık bulunmuyorsa, dürüstlük de olmayacaktır. İlgili hükümde kastedilen hukuka uygunluk; “*yalnızca kişisel verilerin korunması hukukuna veya GVKT’ye uygunluk değildir. Hukukun genel ilkeleri bağlamında geçerli olan evrensel hukuk mevzuatına da uygun hareket etmektir*”¹⁰².

Hukuka uygunluk kaidesi geriye kalan tüm ilkeleri kapsamakta olup tüm ilkelerin temeli olacak niteliktedir. “*Hukuka uygun işlemenin bir koşulu da kişisel verilerin korunmasının temel ilkelerine uygunluktur*”¹⁰³. Bu bağlamda bakıldığında diğer tüm ilkelerin bu ilke ile doğrudan ilişkili olduğunu söylemek mümkün hale gelmektedir. Keza, hukuki kuralların amacı ilkelerin nasıl uygulanacağını belirlemek ve ilkeleri somut hale getirmektir¹⁰⁴. İlkede yer alan dürüstlük kuralından kasıt, kişilerin verilerin işlenmesi sürecinde veri işleyenin, veri sahibinin çıkarlarını ve isteklerini dikkate almasıdır¹⁰⁵.

1.3.2.2.Amaç İle Sınırlı Olma İlkesi

İkinci ve bir diğer önemli ilke ise GVKT’nin 5(1) maddesi b bendinde yer alan amaç ile sınırlılık ilkesidir. Bu ilkeye göre; “*Kişisel veriler; belirtilen, açık ve hukuki amaçlarla*

¹⁰² KÜZECİ (Tez), S.212.

¹⁰³ SEYİS, s.25.

¹⁰⁴ YÖRÜK, s.53.

¹⁰⁵ KÜZECİ, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, Turhan Kitapevi, Ankara, 2010, s.196(Kitap).

toplanır ve bu amaçlara uygun olmayan şekilde işlenmez; arşivleme amaçları, bilimsel veya tarihi araştırma amaçlarıyla veya istatistiki amaçlarla veri işleme faaliyeti, 89(1) maddesi uyarınca, baştaki amaçlara aykırı şekilde uygulanamaz.”

GVKT madde 5’te atıf yapılmış olan madde 89(1) ise; “*kamu yararına arşivleme amaçları, akademik veya tarihsel araştırma amaçları ile sayısal verileri içeren araştırma amaçlarını*” hüküm altına almıştır. Belirlenen bu amaçlarla veri işleme faaliyeti yapılması durumunda da veri sahibinin hakları Genel Veri Koruma Tüzüğü tarafından güvence altına alınmıştır. Bir örnek vermek gerekirse, banka tarafından sunulan ve telefon üzerinden verilen hizmetlerin kullanılmasında güvenlik amacıyla yararlanılacak sistemlerde müşterilerin parmak izine ya da yüz tanıma sistemi üzerinden profillerine ihtiyaç duyulabilir. Buna benzer verilerin işlenmesinin izne tabii olduğu ve açık rıza kapsamında değerlendirileceği açıktır. Bahsedilen firmaca ancak güvenlik açığı gibi zaruri hallerde bahse konu veriler toplanmalı ve belirli süreyle sınırlı olmak üzere uygun koşullarda saklanmalıdır. Öte yandan bahse konu veri daha sonra kullanılmayacaksa ve bu halde saklanıyorsa veri işleme faaliyeti ihlal niteliğinde olacaktır¹⁰⁶. Aynı durum işe alım sürecinde özgeçmiş saklanması durumunda da geçerli olacaktır.

Veri sorumlusunun işleme faaliyetinin ilkelere uygunluğa riayet edip etmediğini anlamak için ilk aşamada işleme amacı tespit edilmelidir. Diğer bir söylemle veri sorumlusu önce varmak istediği hedefi bulmalı ve bu hedefe ulaşırken veri işlemeye ilişkin amacını gerçekleştirmeye yetecek kadar kişisel veriyi işlemelidir. İkincil olarak amaç tespitinin ardından veriyi işleyip işlememeye ilişkin “*gereklilik tespiti*” yapılmalıdır. Veri işleme faaliyeti bir bütün olarak değerlendirilip, işleme faaliyetinin gerekli olup olmadığına bakılmalıdır. Gereklilik tespiti sonrasında veri işleyen veya veri sorumlusu, işleme faaliyetinin amacına uygun olan ve kendisi için “*gerekli*” olan verileri işleyip diğer verileri imha edecektir¹⁰⁷.

¹⁰⁶ **ÖZCAN**, Göknil: Bankacılık İş ve İşlemlerinde Kişisel Verilerin Korunması, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2020, s.90.

¹⁰⁷ **BOZKURT**, Habip: Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuki Boyutu, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s.93.

1.3.2.3.Yeterli Ve Asgari Seviyede Bilgi İlkesi

Genel Veri Koruma Tüzüğü'nü 5'inci maddesinin 1.fikrasının c bendinde; "*Kişisel veriler, işlendikleri amaçlarla ilgili olarak yeterli, yerinde ve gerekli olan kadar sınırlıdır.*" diyerek ilgili ilkenin kapsamı belirlenmiştir. Bu ilkeye göre kişiye ait veriler; ancak meşru amaçlarla işlenecek ve bu amaçlar doğrultusunda, ölçülülük kuralı kapsamında işlenebilir hale gelecektir. Örnek vermek gerekirse, sadece Ankara Lisesi'nde daha önce eğitim görmüş olan kişilerin bir araya gelmesini sağlamak için kurulan derneğin ; kişinin siyasi görüşlerini, vakıf üyeliklerini, sağlık verilerini kaydetmesi durumunda "*amaçla bağlılık ve en az seviyede bilgi ilkesi*" ihlale uğramış olacak ve hukuka aykırı davranmış olacaktır¹⁰⁸. "*Veri minimizasyonu*¹⁰⁹" ile ifade edilen bu kaide uyarınca veri kontrolörü, veri işlemenin mecburi olup olmadığını belirlemelidir. "*Veri minimizasyonu*", kişiye ait veriler işlenirken amaca uygun şekilde, makul ve asgari oranla sınırlı şekilde veri alınması şeklinde tanımlanabilir¹¹⁰. Bu durum için "veri ekonomisi" tabiri de kullanılmaktadır¹¹¹.

1.3.2.4.Doğruluk İlkesi

Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 5(1) maddesi d bendinde; "*Kişisel veriler, doğrudur ve gereken şekilde, güncel tutulur; işlendikleri amaçlar göz önünde tutularak, doğru olmayan kişisel verilerin gecikmeye mahal verilmeksizin silinmesi veya düzeltilmesinin sağlanmasıyla ilgili makul tüm adımlar atılmalıdır.*" denilmiş olup bahse konu ilke hüküm altına alınmıştır. Doğruluk ilkesine göre bir kişiye ait olan veriler, doğru ve işlendiği durumlarda da güncel olmalıdır. Kişiye ait verilerin doğru bir şekilde tutulması esasen veriye sahip olan kişinin çıkarlarını korumaya ilişkindir. Keza, doğru yöntemle tutulmayan veriler; kişisel veriye sahip olan kişinin kişilik haklarına ve dolayısıyla temel hak ve özgürlüklerine bununla beraber mali menfaatlerine ve manevi anlamda bütünlüğüne helal getirmektedir¹¹².

¹⁰⁸ ŞİMŞEK, Oğuz: Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, s.24.

¹⁰⁹<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5413/Islenme-Amacinin-Gerektirdiginden-Fazla-Kisisel-Veri-Islenmesi-Aktarilmasi-Veri-Minimizasyonu-Ilkesine-Aykirilik- E.T.:21.03.2022>

¹¹⁰ ÖZKAN, Oğulcan: Kişisel Verilerin Korunması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s.110.

¹¹¹ KÜZECİ (Kitap), s.208.

¹¹² DEVELİOĞLU, s.48.

1.3.2.5. Kişisel Verinin Düzenlendiği Mevzuatla veya İşlenme Nedeniyle Bağlı Olarak Belirli Süre İle Tutulması ve Gizlilik İlkesi

Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 5(1) maddesi e bendinde¹¹³; *“Kişisel veriler, veri sahiplerinin sadece kişisel verilerin işleme amaçlarının gerektirdiği sürece teşhis edilmesini sağlayan bir şekilde tutulur; 89(1) maddesi uyarınca yalnızca kamu yararına arşivleme amaçlarıyla, bilimsel veya tarihi araştırma amaçlarıyla ya da istatistikî amaçlarla işlendikleri sürece ve veri sahibinin hakları ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasına için bu Tüzük uyarınca gereken uygun teknik ve düzenlemeye ilişkin tedbirlerin uygulanmasına tabi olarak, kişisel veriler daha uzun süreler boyunca saklanabilir.”* denilerek sınırlı süre ile tutulması ilkesi tanımlanmıştır. Bahse konu bu ilkeye göre veriler, mevzuata uygun şekilde ve veri işleme amacı için gerekli olan müddetçe muhafaza edilmelidir. Önemle belirtmek gerekir ki, AB üye ülkelerinde belirli bilimsel faaliyetler kapsamında yasal mevzuattan kaynaklı süreden sapılması gerekiyorsa; muhafaza süresinin hukuka aykırı şekilde kullanılmaması için veri sorumlusu ve/veya veri işleyen uygun güvenceleri sağlamalıdır¹¹⁴.

Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 5'inci maddesinin 1.fikrasında yer alan f bendinde; *“yetkisiz veya yasa dışı işlemeye karşı ve kazara kayba, imhaya veya tahribe karşı koruma da dahil olmak üzere teknik veya düzenlemeye ilişkin uygun tedbirlerin kullanılması suretiyle kişisel verilerin güvenliğini sağlayan bir şekilde işlenir.”* denmiştir. Burada *“bütünlük ve gizlilik ilkesi”* tanımlanmış olup bu bahse konu ilkelere göre uyulacak olan kurallara emsal olarak; verilere ilişkin log kaydı tutulması, özel verilerin kasalarda kitli şekilde muhafaza edilmesi, çeşitli şifreleme yöntemleri ile verilerin korunması ve mevcut önlemlerin yeterli olup olmadığının düzenli olarak denetlenmesi verilebilir¹¹⁵.

1.3.2.6. Hesap Verebilirlik İlkesi

Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 5'inci maddesinde yer alan 2.fikraya göre; *“Kontrolör 1.paragrafa uygun davranmaktan sorumludur ve buna uygun davrandığını*

¹¹³ <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> E.T.: 12.02.2022

¹¹⁴ UYGUN, Murat: Avrupa Birliği' nin 95/46 Sayılı Veri Koruma Yönergesi Işığında Kişisel Verilerin Korunması, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.55.

¹¹⁵ YÖRÜK, s.60.

gösterebilmelidir.” hesap verebilirlik kavramının kapsamı belirlenmiştir. Bahsedilen gaye kapsamında veri işleyen/veri sorumlusu her türlü tedbiri almak zorundadır. Tedbirlerin alınmasına ilişkin çıkılacak olan basamaklar hem somut olayın niteliğine göre hem de kişisel verinin türüne göre değişecektir. Hesap verilebilirlik ilkesine uymak zorunda olan veri sorumlusu yapmış olduğu veri işleme faaliyetini internet ortamında muhafaza edebilir ya da ülkesinde yer alan bir sicil sistemi var ise orada kayıt altında tutabilir. Bu şekilde hareket eden bir veri sorumlusu ihlal ya da talep olması halinde sicili tutan makama bahse konu kayıtları kolayca sunabilecektir¹¹⁶. Bu konuya ilişkin en güzel örnek veri sorumluları tarafından tutulacak olan envanter kayıtlarıdır. Genel Veri Koruma Tüzüğü, kontrolör demek suretiyle hesap verme açısından her ne kadar veri işleme ve muhafaza faaliyetinde bulunan veri sorumlusunu yükümlü hale getirmiş gibi görünse de veri işleyen de, hesap verilebilirlik ilkesine uygun işleme faaliyeti gerçekleştirmesi gerekmektedir¹¹⁷.

1.4. KİŞİSEL VERİNİN TÜRLERİ

Kişisel veri, korumaya ilişkin yöntemlerinin farklılaşması sebebiyle iki başlık altında incelenebilir. Bu iki tür “*genel nitelikli veri*” ve “*özel nitelikli veri*”dir. Bahse konu ikili ayırım düzenlemelerde de farklı noktalarda kendini göstermektedir. Mamafih yasal düzenlemeler içerisinde açıkça yer almamaktadır. Bu sebeple bazı veriler özel olarak nitelendirilip, işlenmesi özel şartlara tabii tutulmuştur. Keza, 108 Sayılı Sözleşmede ve AB Veri Koruma Direktifi çerçevesinde *özel veri kategorileri* gibi hususî kavramlar yer almaktadır.

Türk hukukunda, tezin ilerleyen kısımlarında ayrıntılı şekilde bahsedileceği üzere, *özel nitelikli veri*¹¹⁸ kavramı bulunmaktadır. İlgili maddenin lafzından da anlaşılacağı üzere özel nitelikli veri kavramı tanımı içerisinde yer alabilmesi için mevcut verinin ilgili madde de sayılan kategorilerde bulunması gerekmektedir. Öte yandan, bu veriler dışında kalan veriler ise genel nitelikli veri olarak değerlendirilecektir. Lakin KVKK’da bir kişiye ait olan belirli yahut belirlenebilir verilerden özel nitelikli olarak değerlendirilmeyen verilerin haricinde kalan veriler genel nitelikli veriler olup Kanun kapsamında bu verilerin işlenmesiyle ilgili

¹¹⁶ DÜLGER (Kişisel Veri), s.107.

¹¹⁷ DÜLGER (Kişisel Veri), s.106.

¹¹⁸ KVKK 6.maddede hangi verilerin özel nitelikli veri kapsamında değerlendirildiğinden bahsedilmiştir. “MADDE 6- (1) Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir”

olarak ayrıca bir madde düzenlenmemiştir. Keza, bu veriler ile ilgili yapılacak olan işlemler KVKK'nın 5'maddesine göre genel veri koruma hükmüne tabiidir. Örneğin; kişinin adı, kimlik numarası, yaşı, sahip olduğu aracın plaka bilgisi, yapmış olduğu telefon görüşmeleri ve bunun benzeri kişisel verileri genel nitelikli veri sayılacaktır.

1.5. KİŞİSEL VERİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Kişiyeye ait verilerin verilerin hukuki niteliğine ilişkin olarak henüz doktrinde bir fikir birliği bulunmamaktadır. Bununla birlikte hakim olan üç farklı görüş bulunmaktadır. Bunlar; mülkiyet hakkı, fikri hak ve kişilik hakkıdır.

Kişisel verileri sahibinden tamamen soyut hale getirilip, “bağımsız bir ürün olarak ortaya koyan” yaklaşım olan “ekonomik hak” görüşü ve “kişi ile veriyi bir bütün olarak” değerlendiren “insan hakkı” görüşü bu konuya dair ikili bir ayrım meydana getirmektedir¹¹⁹. ABD hukuk düzeninde kişiyeye ait verilerin korunması hakkı iktisadi bir değer olarak kabul edilirken, AB üye ülkelerin birçoğunda kişilik hakkı olarak kabul görmektedir. Kişisel verilerin hukuki niteliğine dair yapılmış olan farklı yorumlar, diğer bir açıdan ABD hukuk düzeniyle AB hukuk sistemi arasında olan ayrımı da gözler önüne sermektedir¹²⁰. “Kişilik hakkı” görüşünde kişiyeye ait olan verilerin korunması, münferit kişilik haklarından kişinin özel hayat alanının ihlali çerçevesinde değerlendirilmektedir¹²¹.

Kişisel verileri fikri hak olarak kabul eden bir diğer değerlendirmeye göre, kişiyeye ait verilerin korunması hakkı ile “fikri mülkiyet hakkı” çıkış noktası açısından paralellik göstermektedir. İki hakta da veri sahibinin manevi hakları söz konusudur. Lakin burda ayrılan nokta eser sahibinin mali haklarının ihlalinde mümkün olmasından kaynaklanmaktadır. Kişisel verilerin ihlali açısından da manevi hakların varlığının kabulü, şahsi menfaatlerinin korunmasından bahsedilebilecektir¹²².

Kişisel verilere ilişkin hak ile eşya hukuku bağlamında eşya üzerinde malikin sahip olduğu hakkı bütünleşik halde değerlendiren görüşe göre, bilhassa veri işleyen firmalarca verisi işlenecek olan ilgili kişilerden, işlenecek veriler için ayrı ayrı onay alınması makuldür.

¹¹⁹ KÜZECİ (Tez), s.67.

¹²⁰ TAŞTAN, s.54.

¹²¹ SEYİS, s.32.

¹²² BARTOW, Ann: “Our Data, Ourselves: Privacy, Propertization and Gender”, University of San Francisco Law Review, Cilt: 34, 2000, s. 685 aktaran MENDOS KUŞKONMAZ, s. 23.

Ayrıca veri işlemenin prensip olarak asgari bir karşılığı da olacağından, firmalar daha az veri işlemiş olacaktır¹²³. Ancak kişiye ait veriyi metalaştırdığı ve bir nevi alım satım ürünü olarak gördüğü iddiasıyla çoğu kişi tarafından benimsenmeyerek reddedilmiştir. Bu görüşün ortaya çıkış noktası, veri işleyen *Google, Apple* gibi büyük ve küresel etkisi olan firmaların mali devamlılığını, kullanıcıların kişisel verilerini toplayarak devam ettiriyor oluşundan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bununla beraber bireylere, kişisel verileri üzerinde geniş bir koruma sağlayacaklarını vaad etmeleri durumunda, şirketin iktisadi yapısının sarsılacağı ve kullanıma sunulacak herhangi bir veri kalmayacağı için de şirketlerin birer birer kapanağı kaygısı oluşmaktadır¹²⁴.

Kişisel verilere ilişkin hakların mülkiyet hakkı ile bağlantılı olduğunu savunan görüş bilhassa Anglo-Amerikan Hukukuna tabii olan ülkelerde uygulanmaktadır. Mülkiyet hakkı görüşüne göre, kişiler kendi verisinin sahibi olmakla birlikte, verilerinin yönetimi ve kullanımı tamamen veri sahibine aittir. Bilgi bir çeşit varlıktır ve bu varlığa ilişkin her türlü tasarruf veriye sahip olan kişindir¹²⁵.

Bizce ne mülkiyet görüşü ne de fikri hak görüşü kabul edilmemelidir. Keza, Türk hukukunda da bu konuya ilişkin karma bir görüş hakimdir. Bizim de katıldığımız görüşe göre; kişisel veri kavramı insan haklarının özel hukuktaki yansımasıyla yani kişilik hakkı özelinde değerlendirilmelidir¹²⁶. Kişisel verininin hukuki değeri yalnızca özel hayatın gizliliğine hasredilmiş olmamalı ve bununla beraber insan onuru, özgürlükleri, şerefi ve iktisadi varlığı gibi birçok şahsi değer ile bağlantılı olacağı düşünülerek ayrı bir korumaya tabii olmalıdır. Etrafının hususi koruma ayrıcalıklarıyla donatılmış olması sebebiyle “*bağımsız müstakil bir kişisel değer*”¹²⁷ olarak kabulü isabetli olacaktır.

¹²³ **AKKURT**, Sinan Sami: “Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış”, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 2/1, Ankara, 2020, s.22 (Kişisel Veri).

¹²⁴ **DÜLGER** (Kişisel Veri), s.44; **TAŞTAN**, s.55.

¹²⁵ **SEYİS**, s.32.

¹²⁶ **DÜLGER** (Kişisel Veri), s.45; **KÜZECİ** (Tez), s.65.

¹²⁷ **AKKURT** (Kişisel Veri), s.30.

2. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASININ TARİHİ GELİŞİMİ

2.1. GENEL OLARAK

Kişisel veri kavramı, her ne kadar güncel hukuka ve teknolojiyle birlikte gündelik yaşama son yirmi yıl içerisinde girmiş gibi görünüyorsa da, insan yaşamının başlangıcından bu yana özellikle kişilik hakkı kavramının gündeme gelmesiyle birlikte herkesin aşına olmaya başladığı bir kavramdır. Sanayi devrimi ile başlayan ve her geçen gün gelişmeye devam eden teknolojinin insan hayatına birçok etkisi olduğu gibi eskiden uzun çabalar sonucu elde edilen pek çok bilgi artık neredeyse saniyeler içerisinde evimizde yahut cep telefonları aracılığıyla cebimizdedir.

Her ne kadar bilgiye hızlı erişim iş hayatını, eğitim hayatını ve hatta gündelik hayatı kolaylaştırıyor olsa da kişilerin, kişisel bilgisinin eskiden olduğundan çok daha hızlı yayılmasına ve kontrolsüz şekilde paylaşılmasına sebep olmuştur. Burada özellikle dikkat edilmesi gereken nokta her çeşit bilginin, hatalı, eksik ya da doğru olup olmadığına bakılmaksızın hızla yayılıyor oluşudur. Teknoloji bilgiye erişimi hızlandırırsa dahi bu yönüyle verilerin istismarı da hızlanmış olmaktadır¹²⁸. Dolayısıyla kişisel verilerin korunması için ivedi olarak kodifikasyon çalışmalarının başlaması ve global ölçekte yeknesak bir düzenleme yapılması gerekliliği hasıl olmuştur. Kişisel veri hukukuna dair değerlendirme yapılırken, AB hukukunda yer alan düzenlemeler ve iç hukuka ilişkin düzenlemeler şeklinde iki başlık altında inceleme yapmak yerinde olacaktır.

2.2. ULUSLARARASI DÜZENLEMELER AÇISINDAN

Uluslararası düzenlemeler içerisinde kişisel verilerin korunması hukuku kapsamına giren ilk düzenleme Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)¹²⁹'dir. AİHS esasen bu konuya ilişkin doğrudan değil dolaylı bir koruma sağlamaktadır. AİHS, Türkiye'de 1954'te kabul edilmiştir. Sözleşme metni içerisinde yer alan 8'inci madde¹³⁰ "*özel hayata ve aile*

¹²⁸ YILDIRIM, Fatma Nur: Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2019, s.12.

¹²⁹ R.G.,T. 19.3.1954, S.8662.

¹³⁰ AİHS 8(2) maddesine göre, "*ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın ve ahlakın veya başkasının hak ve hürriyetlerinin korunması için, demokratik bir toplumda zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla*" hukuka uygun hale gelirler.

hayatına saygı hakkı” başlığı altında “Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir” hükmü gereği aile hayatı, konut dokunulmazlığı, özel hayatın korunması, özel hayatın gizliliği ve haberleşme şeklinde dört temel husus koruma altına alınmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) birçok kararında¹³¹ özel hayatın korunması hakkı çerçevesinde kişisel veri içeren verilerin korunması gerektiğine dair kararlar vermiştir. Bir başka deyişle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında kişisel verileri doğrudan koruyan herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu sebeple AİHM verdiği kararlarla bu konuya ilişkin hukuki uyumsuzlukları çözmeye ve kararlar içerisinde kişisel veri kavramına dair tanımlar yapmaya çalışmıştır. Sonuç olarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi açısından kişisel veriler, sadece Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin veri hukukuna dair verdiği kararlar dahilinde korunur. Dolayısıyla, kararların kapsamı dışında kalan kişisel verilerle alakalı olarak benzer bir korumadan bahsetmek ne yazık ki mümkün değildir¹³².

Veri koruma hukukuna dair bir diğer mevzuat ise, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü¹³³ Rehber İlkeleri’dir. İktisadi alanda faaliyet gösteren bu Örgüt tarafından oluşturulan rehber ilkeler dahilinde, uluslararası veri işlemenin iktisadi yönünü ele almak gayesiyle 1980’de “*Özel Yaşamın Gizliliğinin ve Sınırötesi Veri Akışının Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler*” uygulanmaya başlanmıştır¹³⁴. Bahsi geçen ilkeler, veri koruma hukuku açısından bakıldığında tamamen tavsiye niteliğinde olup muayyen birtakım standartlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla Örgüte üye ülkeler tarafından bu ilkeleri destekler nitelikte ve somutlaştırıcı şekilde ek düzenlemeler yapılabilmektedir. Bahse konu rehber ilkeler kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin uluslararası anlamda ilk düzenleme olup toplam sekiz ilkedен meydana gelmektedir. Bu ilkeler; sınırlı şekilde veri toplama, belirli niteliklere haiz olma, belirli bir amaca uygun olma, veri kullanımına ilişkin belirli bir sınırın olması, veri güvenliğinin sağlanması, açıklık, özel (bireysel) katılım ve hesap verebilirlik

¹³¹ Kişinin özel ve iş hayatına ilişkin telefon görüşmelerinin dinlenmesi ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Niemietz ve Almanya, 16.12.1992, 13710/88, bkz., <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-57887> E.T.:07.12.2021

¹³² KÜZECİ (Veri), s.133.

¹³³ “*The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)*”

¹³⁴ KÜZECİ (Veri), s.120.

ilkesidir¹³⁵. Bütün bunlara ek olarak Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü'nün 2013 yılında ilkelerini düzenlediğini belirtmekte fayda vardır¹³⁶.

Öte yandan, yukarıda da daha önce bahsedilen 108 Sayılı Sözleşme de kişisel verileri koruma hukuku konusunda oldukça önemlidir. Şöyle ki, 108 Sayılı düzenleme veri koruma hukuku kapsamında yapılmış olan alanının bağlacılık taşıyan ilk mevzuatıdır. Avrupa Konseyi tarafından 28 Ocak 1981 yılında imzaya açılmış olup¹³⁷ 28 Ocak gününün bir diğer önemi de bugünün Veri Koruma Günü ilan edilmiş olmasıdır.

Türkiye'nin de taraf olduğu 108 Sayılı Sözleşme, ilgili kişilere dair otomatik veri işleme işlemine gerçekleşmesi halinde özel hayatın gizliliği hakkını güvence altına almayı amaçlamaktadır. Öte yandan her devlet Avrupa Konseyi Genel Sekterini muhatap alarak sözleşmenin uygulanacağı alanlara ilişkin beyanda bulunabilir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, 108 Sayılı Sözleşme'nin 3'üncü maddesinde, sözleşmenin birtakım kişisel veri kategorilerine uygulanmayacağı, gerçek veya tüzel kişiler hakkında uygulanacağı belirtilmiş olup otomatik bilgi işlemeye uygun olan kişisel veriler hakkında yürütüleceğinden bahsedilmiştir. İlerleyen zaman içerisinde 108 Sayılı Sözleşmenin revize edilmesi gayesiyle değişikliğe gidilmiş, içeriği güncellenmiş ve kişisel verilerin korunmasına dair daha etkin ve güçlü bir koruma sağlanmıştır. Bu güncellenen metin ise 10 Ekim 2018 yılında imzaya açılmıştır¹³⁸. Güncellenen metin 55 ülke tarafından¹³⁹ tarafından imzalanmış ve ülkeler sözleşmeye taraf olmuşlardır.

Kişisel verilerin korunması hukukunda önemli bir dönüm noktası da "95/46 Sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunması

¹³⁵Bkz.<http://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm> E.T.:07.12.2021

¹³⁶OECD faaliyetleri için bkz: OECD, "OECD Privacy Guidelines", 2013 <https://www.oecd.org/sti/ieconomy/oecdguidelinesontheprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm>, E.T.:30.04.2022

¹³⁷ Avrupa Konseyi üyesi olmayan diğer ülkeler de bu sözleşmeye taraf olabilirler.

¹³⁸ Sözleşme metni için bkz., https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016807c65bf E.T.:16.11.2021

¹³⁹Sözleşmeye taraf ülkeler: "Arnavutluk, Ermenistan, Azerbaycan, Belçika, Bosna Hersek, Avusturya, Andorra, Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Türkiye, Malta, Lüksemburg, İsviçre, Litvanya, Birleşik Krallık, Ukrayna, Letonya, İspanya, Karadağ, Liechtenstein, Rusya, Norveç, Polonya, Monako, Montenegro, Hollanda, Makedonya, Moldova, Sırbistan, Portekiz, İsveç, Slovenya, Romanya, San Mario, Arjantina, Gurkino Faso, Morocco, Senegal, Tunus, Uruguay, Cabo Verde, Meksika" <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=108> E.T.:30.03.2022

Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi”dir. Veri Koruma Direktif’i AB üye ülkelerince 24 Ekim 1995 tarihinde kabul edilmiş ve 25 Mayıs 2018’da da ilga olmuştur. Bu kapsamda her üye devlet tarafından özel hayatın gizliliğinin korunması gayesiyle yapılmış olan düzenlemeler arasındaki farklılıkları önlemek ve yeknesak bir uygulama oluşturulmak istenmiştir¹⁴⁰.

Direktifler, üye devletler bağlamında çerçeve nitelik taşıyor ve regülasyon yapılmadan önce üye devletlerin iç hukuklarının şekillenmesi için zaman tanıyan niteliktedir. Dolayısıyla Veri Koruma Direktifi, veri koruma hukuku bağlamında çerçeveyi belirler, uygulamaya dair düzenlemeler ise her üye ülkenin iç hukukuna bırakılır¹⁴¹. Bundan bahisle AB regülasyon düzeni çerçevesinde, üye ülkeler veri koruma kapsamına dair genişletme hakkına haizdir. İlgili düzenlemede en çok dikkat çeken konu ise tamamen bu konu özelinde çalışacak olan bir Çalışma Grubu’nun oluşturulmasıdır. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi, Direktif madde 29 uyarınca “*Kişisel Verilerin İşlenmesine Dair Bireylerin Korunması Hakkında Çalışma Grubu*” kurulmasını talep etmişlerdir. Çalışma Grubu, üye ülkelerden bağımsız olarak tavsiyelerde bulunabilir veya belirli konularda raporlama yapabilir. Fakat, 25.05.2018’de GVKT’nin uygulamaya dahil olmasıyla, Grup yerini yerine Avrupa Veri Koruma Kurulu¹⁴²’na bırakmıştır.

Son olarak AB üye ülkelerinde uygulanmaya başlanan, Veri Koruma Direktif’ini ilga eden 25.05.2018 tarihli GVKT kabul edilmiştir. Günümüzde de halihazırda Avrupa Birliği tarafından kişisel verilerin korunması hukuku bağlamında kapsamlı olarak düzenlenmiş ve AB üye ülkeleri tarafından uygulanan regülasyondur. Bu sayede Avrupa Birliği üye ülkeleri özelinde yeknesak bir uygulamaya kavuşulmuş ve modern dünyaya ayak uydurmuş etkili bir düzenleme ortaya çıkmıştır. Tezin ilerleyen kısımlarında Genel Veri Koruma Tüzüğü’nden ayrıntılı olarak bahsedilecektir.

2.3. ULUSAL DÜZENLEMELER AÇISINDAN

Uluslararası düzenlemeler karşısında Türkiye de Avrupa’da yapılan bu düzenlemelerden etkilenmiştir. Türkiye tarafından atılan ilk adım, 108 Sayılı Sözleşme’nin imzalanması ve Sözleşmeye taraf olunmasıdır. Ancak yapılan bu Sözleşme’nin onaylanması

¹⁴⁰ KÜZECİ (Veri), s. 167.

¹⁴¹ OJ. 24.12.2002, C.325.

¹⁴² European Data Protection Board (EDPB)

oldukça uzun bir zaman almış ve 2 Şubat 2016 tarihinde sözleşme uygulanmaya başlanmıştır. Bu süre zarfında ise 2004 yılında kişisel verilerin korunması hukuku alanında alanının ilk düzenlemesi olma niteliği taşıyan “*Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunması Hakkında Yönetmelik*¹⁴³” düzenlenmiştir. Akabinde yine 2004 yılında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “*Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar*” başlığı altında; “*kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak vermiş olma durumu, verileri hukuka aykırı ele geçirme hali ve kişisel verileri yok etmeme suçları*” düzenlenmiştir. Fakat, kişisel verilere dair temel tanımlar, veri işleme koşulları, verilerin aktarılması, verilerin imhası ile birlikte kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işleme durumunu tanımlayan, açıklayan herhangi bir düzenleme bulunmaması sebebiyle suçun sübut bulması noktasında yapılacak muhtemel her türlü değerlendirme eksik ve yetersiz kalmıştır¹⁴⁴.

Anayasa¹⁴⁵ madde 20¹⁴⁶’de kişisel verilerin korunmasını istemeye ilişkin talep hakkı ,bilgi edinme hakkı, veriye erişim hakkı, kişisel verinin silinmesini ve düzeltilmesini talep etme hakkına da yer verilmiştir. Mamafih, birtakım veri işleme faaliyetleri sırasında açık rıza alınması gerektiğinin de altı çizilmiştir.

Türkiye’de elektronik haberleşmeye ilişkin olarak “*Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunması Hakkında Yönetmelik*” kabul edilmiş olup bu düzenleme ile birlikte yukarıda ayrıca bahsedilen Yönetmelik yürürlükten kalkmıştır.

Özel olarak yapılan düzenlemeler ve çıkarılmış olan yönetmelikler çizdikleri çerçeve bakımından sınırlı sayıda alanı oldukça dar bir yorumla düzenlemiştir. Türk Ceza Kanunu’nda yapılan düzenlemelerle birlikte bu kapsam genişletilmeye ve yüzeysel kalan birtakım tanımlar açıklanmaya çalışılmıştır. Her ne kadar bu yönde düzenlemeler yapıp Ceza Kanunu gibi temel bir kanunla desteklenmeye çalışmış olsa da ayrıca bir kanunun varlığı gerek uygulama gerekse yeknesak bir yapı kazandırılması açısından önemlidir. Tüm

¹⁴³ R.G.,T. 6.2.2004, S. 25365.

¹⁴⁴ Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Genel Gerekçesi, s. 5.

¹⁴⁵ R.G.,T. 9.11.1982, S. 17863.

¹⁴⁶ Buna göre: “Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir”.

bunlarla beraber yeni bir kanun yapılması gerekliliği gün yüzüne çıkmış olup bir nevi zorunlu hale gelmiştir¹⁴⁷.

Bahsedilen ihtiyaçlar doğrultusunda ülkemizde 23 Mart 2016 tarihinde Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanun bilhassa Veri Koruma Direktifi ve 108 sayılı Sözleşme örnek alınarak hazırlanmış olup tamamen çerçeve niteliğe sahip kurallardan oluşturulmuştur¹⁴⁸. Fakat bu süreç içerisinde AB’de GVKT’nin yürürlüğe girmesiyle, KVKK güncel düzenlemelerin ve teknolojik gelişmelerin yaratmış olduğu tahribatı engelleme noktasında AB mevzuatlarının gerisinde kalmıştır.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nda en çok dikkat çeken noktaysa geçici 1’inci maddede, mevcut Kanunun yürürlüğe girmesinden önce işlenen kişisel verilerin ve işleme faaliyetlerinin akıbetinin belirlenmiş olmasıdır. Bu madde kapsamında, KVKK’nın yayımından önce depolanmış, muhafaza edilmiş, kaydedilmiş vb. işleme faaliyetlerine maruz kalmış veriler yayımından sonra iki yıl içerisinde KVKK’ya uygun olacak şekilde düzenlenmeli ve gerekiyorsa imha edilmelidir. Kanun hükümlerine ve dolayısıyla hukuka aykırı şekilde işlenen verilerinse, bahsedildiği üzere ivedi şekilde silinmesi, imha edilmesi yahut anonimleştirilmesi gerekmektedir. KVKK’nın yayımdan önce Kanuna uygun olarak açıklanmış rızalar, şayet rıza üzerinden bir yıl geçtiyse ve aksine bir beyanda bulunulmadıysa geçerli sayılacaktır.

KVKK’nın yayımlanmasından sonra Kişisel Verileri Koruma Kurumu¹⁴⁹ tarafından madde 31’e istinaden birçok yönetmelik¹⁵⁰ çıkarılmış olup madde 25’e istinaden birçok karar¹⁵¹ verilmiştir. Bu sayede çerçeve niteliğe sahip kanunun uygulanmasına ilişkin ciddi yol katedilmiştir.

¹⁴⁷ KARLIDAĞ, Serpil: Ekonomik Politik Açından Kişisel Verilerin Korunması, Amme İdaresi Dergisi, C.46, S.1, 2013, s.146-147.

¹⁴⁸ AVCI, s.40.

¹⁴⁹ Bundan sonra “Kurum” olarak anılacaktır.

¹⁵⁰ Bkz.,” *Kişisel Verileri Koruma Kurulu Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik, Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik, Kişisel Verileri Koruma Uzmanlığı Yönetmeliği, Kişisel Verileri Koruma Kurumu Disiplin Amirleri Yönetmeliği, Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik, Kişisel Verileri Koruma Kurumu Teşkilat Yönetmeliği, Kişisel Verileri Koruma Kurumu Personeli Görevde Yükselme ve Ünvan Değişikliği Yönetmeliği*”

¹⁵¹ “*Kişisel Verileri Koruma Kurumu Kararları*” için bkz <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5419/Kurul-Kararlari> E.T.:30.03.2022

3.İNTERNET, İNTERNET ORTAMI VE İNTERNET ORTAMINDA VERİ İHLALİ KAVRAMI

3.1.İNTERNET KAVRAMI ve GELİŞİMİ

Bilindiği üzere insanlığın varoluşundan beri iletişim insanlar için en önemli ihtiyaç olmuştur. Hatta ilk çağlardan bu yana mağara duvarlarına çizilmiş olan sembollerden dahi iletişime olan ihtiyacın varlığını hissetmek mümkündür. İletişime duyulan ihtiyacın artmasıyla birlikte iletişim yolları da çeşitlenmiş ve iletişim kurmak çok daha kolay bir hale gelmiştir. Tabii ki bu kolaylık hızı ve hukuki uyumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Negatif etkilerine rağmen dijital dünya her geçen gün genişlemekte ve internet günümüzde hızla gelişmeye devam etmektedir¹⁵².

İnternet, “haberleşme ağlarının (network) birlikte oluşturdukları bir iletişim ortamıdır¹⁵³”. İngilizce ,“interconnected networks” teriminin kısaltması olup “kendi aralarında bağlantılı ağlar” anlamına da gelmektedir¹⁵⁴. Bir başka tanımla “International Network”un hecelerinden meydana gelen “internet”, “dünya üzerindeki milyonlarca bilgisayarın birbirlerine bağlanmasını¹⁵⁵” sağlayan “bilgi otobanı¹⁵⁶” diye tabir edebileceğimiz bir bilgisayar ağları sistemidir¹⁵⁷.

İnternet kavramının hızı ve kolay erişilebilir hali günümüz dünyasında zaman ve mekan algısını tamamen değiştirmiştir. Radyo, televizyon gibi geleneksel medya araçlarına kıyasla oldukça hızlı, ucuz ve erişilebilir hale gelmiş olması sebebiyle internet, günümüzde

¹⁵² “1999’da ITU’nun (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği) verilerine göre, telefonun 50 milyon kişiye ulaşması 74, televizyonun 13 sene olmasına rağmen internetin 50 milyon kullanıcıya ulaşması yalnızca 4 sene almıştır” **BAL**, Nurullah: “İnternet Alan Adları ve İnternet Alan Adı Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümlemesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:17, S.1-2, Ankara, 2013.31 Mart 2019 tarihinde kullanıcı sayısı, 4. 383.810.342 olarak belirtilmektedir. <https://www.internetworldstats.com/stats.htm>, E.T.:02.09.2021;

¹⁵³ **TAŞKIN**, Şaban Cankat: Bilişim Suçları, Beta Yayınevi, Bursa ,2008, s.13.

¹⁵⁴ **SINAR**, Hasan: İnternet ve Ceza Hukuku , Beta Yayınevi, İstanbul , 2001 , s.21.

¹⁵⁵ **SMITH**, Graham/**BIRD&BIRD**: Internet Law and Regulation, London, 2007, s.1; Smith’e göre ağların ağı şeklinde tanımlanabilecek olan “network of networks” kavramı bir çeşit internet tanımı gibi görünüyorsa da aslında bu ifade, interneti sınırlandırması sebebiyle yeterli ve geçerli bir tanım değildir.

¹⁵⁶ **YAVUZ**, Levent/ **ALICA**, Türkay/ **MERDİVAN**, Fethi: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Cilt: II, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s.1943.

¹⁵⁷**SÖNMEZ**, Yağmur: Günümüz İnternet Ortamında Bilişim Suçları ve Türkiye’deki İnternet Haber Sitelerine Yansımaları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 15.

popüler ve en çok kullanılan iletişim vasıtasıdır¹⁵⁸. Böylelikle bireyler internet aracılığıyla, eğitim alabilmekte, bankacılık işlemlerini online şekilde yürütebilmekte, istedikleri kişiden istedikleri zaman bilgi ve haber alabilmektedirler.

Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Konseyi tarafından 5 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanmış olan 38/7 numaralı kararında “ *The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet*” interneti kullanmanın insanın en temel haklarından biri olduğuna ilişkin değerlendirme yapılmış; internet üzerinden yayımlanan yayınlarda, devletlerin vatandaşlarının kişisel verilerini koruyarak, gündelik hayatta sahip oldukları özgürlükleri internet ortamında da sunmaları gerektiği belirtilmiştir¹⁵⁹. BM’ye üye devletler için verilen bu kararlar her ne kadar bağlayıcı nitelikte olmasa da önümüzdeki yıllarda internetin insan hayatı açısından oldukça önemli ve vazgeçilmez bir konuma geleceğini bizlere kanıtlar durumdadır.

Tarihte birçok bilimsel gelişmenin insanın güvenlik ihtiyacından kaynaklandığını görebiliriz. Keza, internet de ilk olarak askeri ihtiyaçlardan dolayı Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından geliştirilmiştir. Öncelikle ABD Savunma Bakanlığı’nda *Advanced Research Project Agency* (ARPA) isimli bir departman kurulmuş ve birbirinden bağımsız çalışan birtakım askeri projelerde fiziki olarak birbirinden uzak bilgisayarları bir ağ üzerinde birleştirerek hızlı ilerlemeyi sağlayacak bir ortam oluşturulmaya çalışılmıştır. Birkaç yıl sonra bu sistem geliştirilmiş ve *ARPANET* isimli tamamen askeri ve lojistik ihtiyaçları karşılayacak bir bilgisayar ağı kurulmuş ve güvenlik ihtiyacı için kullanılmıştır. 1980’li yıllarda ise bu protokol tamamen bireysel kullanıma açılmıştır. Tüm bu gelişmelerden tam dokuz yıl sonra 1989 yılında Cenevre’de “*world wide web*” sistemi geliştirilmiş, kullanıcıların iletişimi ve etkileşimi kolaylaştırılmıştır. *Hyper - Text Transfer Protocol* (*HTTP*) ile birlikte internet bugün kullanılan halini almıştır¹⁶⁰.

Bu noktada kısaca internete ilişkin olan ve çalışma içerisinde yer alan kararlarda da geçen önemli birkaç kavramdan bahsetmek yerinde olacaktır. Bu kavramlar; *TCP, IP, FTP,*

¹⁵⁸TEKİN, Esra: “Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlalinde Sorumluluk” Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2020, s.9.

¹⁵⁹ “*United Nations Report of the Human Rights Council, Report of the Human Rights Council General Assembly Official Records Seventy-first Session Supplement*” No. 53 (A/71/53), New York , 2016 ,s .202. ; “*United Nations Report of the Human Rights Council, Report of the Human Rights Council, General Assembly Official Records Seventy-third Session Supplement*” No. 53, New York , 2018 ,s .189.

¹⁶⁰ DÜLGER, Murat Volkan: *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s.87 (Bilişim).

HTT, URL, STMP gibi çoğaltılabilir. Önemli olan kavramlardan “*TCP (Transmission Control Protocol)*” Geçiş Denetim Protokolüdür ve veri aktarımını sağlamaktadır. *TCP* veri geçişinde önemli noktaları belirtirken, ‘*IP (Internet Protocol)*’ ile koordineli şekilde çalışır. *IP* ise servis sağlayıcı aracılığıyla internete bağlandığımızda tarafımıza atanmış olan bir çeşit adres kimlik numarasıdır. İnternette bulunan her kullanıcının bilgisayarına ait *IP*¹⁶¹ (*Internet Protocol*) adresi vardır¹⁶². *POP (Posta Protokolü)* ise gelen mailin alınmasında kullanılır¹⁶³. Bir diğer kavram ise *FTP (File Transfer Protocol)*’dir. *FTP* ile online şekilde internet üzerinden bilgisayarlar birbirlerine bağlanırlar ve çeşitli komutlarla bilgisayarlar arasında dosya aktarımı yapılır¹⁶⁴. “*Ağ servisi (world wide web) ortamında iletişimi sağlayan protokol ise hiper metin transfer protokolüdür (Hyper Text Transfer Protocol)*¹⁶⁵”. Her web sitesinin internette yerini belirleyen adresi bulunur, bu adrese de *URL (Uniform Resource Locator)* denir¹⁶⁶.

3.2.İNTERNET ORTAMI KAVRAMI

Türk hukukunda 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun¹⁶⁷ 2(1) g bendine göre internet ortamı “*Haberleşme ile kişisel veya kurumsal bilgisayar sistemleri dışında kalan ve kamuya açık olan internet üzerinde oluşturulan ortamı*” şeklinde tanımlanmıştır. Maddenin devamında, “*internet ortamında yer alan ve içeriğine belirsiz sayıda kişilerin ulaşabileceği veriler*” internet ortamı içerisinde yapılan yayın tanımlanmıştır.

Bilgisayar ağları ortamı olarak da nitelendirebileceğimiz internet kavramını daha iyi anlayabilmek, internet ortamında meydana gelebilecek hukuki uyuşmazlıkları çözümlenebilmek için internet aktörleri ve kanunda yer alan tanımlarını bilmek gerekmektedir. 5651 sayılı Kanun’a göre, “*İnternet aktörleri*¹⁶⁸; *internet erişim sağlayıcılar,*

¹⁶¹ İP adresi tespiti için bkz. , <https://ipnedir.com/> E.T.:01.02.2022

¹⁶² ÇİNER, Bilge: İnternet Ortamında Yapılan Yayınlardan Kaynaklanan Cezai Sorumluluk, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2021, s.7.

¹⁶³ NAMAZCI, Halil Ünsal: Herkes İçin Temel Bilgisayar Ve İnternet Kılavuzu , Kişisel Yayınlar, İstanbul, 2012 ,s.86.

¹⁶⁴ ÇİNER,s.8.

¹⁶⁵ DÜLGER (Bilişim ve İnternet), s.83.

¹⁶⁶ ÇİNER, s.9.

¹⁶⁷ R.G.,T.4.5.2007, S.26530. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf>. E.T.:14.01.2022

¹⁶⁸ ERDEMİR, İrem: Kişilik Hakkının İnternet Ortamında İhlali, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s.63.

internet içerik sağlayıcılar,internet yer sağlayıcılar ve internet toplu kullanım sağlayıcılarıdır.”

- **İnternet erişim sağlayıcılar** 5651 Sayılı Kanun’un 2(f) maddesi 1-e alt bendinde “kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişiler” olarak tanımlanmıştır. Örneğin; TTNET ve Superonline.
- **İçerik sağlayıcılar** 5651 Sayılı Kanun’un 2(f) maddesi 1-f alt bendine göre, “internet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişiler”dir. Bununla birlikte kullanıcılar da içerik sağlayıcı konumunda olabilir.
- **Yer sağlayıcılar** 5651 Sayılı Kanun’un 2’nci maddesinin f fıkrasının 1-m alt bendi uyarınca, “hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişiler”dir. Youtube, Facebook en güzel örneklerdir¹⁶⁹.
- **Toplu kullanım sağlayıcılar** 5651 sayılı Kanun’un 2’nci maddesinin f fıkrasının 1-i alt bendine göre, “kişilere belli bir yerde ve belli bir süre internet ortamı kullanım olanağı sağlayan gerçek veya tüzel kişiler”dir. “Toplu kullanım ve ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcıların uyması gereken kurallar İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik¹⁷⁰le hüküm altına alınmıştır.”

3.3.İNTERNET ORTAMINDA VERİ İHLALİ VE İNTERNETTE KİŞİSEL VERİ HUKUKUNDAN DOĞAN SORUMLULUK KAVRAMI

3.3.1.İnternet Ortamında Veri İhlali Kavramı

Günümüz internet çağında bilgiye hızlı erişmek birçok sıkıntı yaşanmasına sebep olmaktadır. Bilgiye hızlı erişmek her ne kadar insanoğluna cazip geliyor olsa da internet ortamında paylaşılan her bilgi doğru ve hatasız değildir. Bilhassa kişiye ait verilerin kontrolsüzce paylaşılıyor olması ve internet kullanıcılarına ait verilerin diğer bir ifadeyle cepten cebe, bilgisayardan bilgisayara geziyor olması veri ihlallerinin aynı hızda artmasına

¹⁶⁹ ERDEMİR, s.64.

¹⁷⁰ Yönetmelik madde 4’e göre, “a) Konusu suç oluşturan içeriklere erişimi önleyici tedbirleri almak amacıyla içerik filtreleme sistemini kullanmak. b) Erişim kayıtlarını elektronik ortamda kendi sistemlerine kaydetmek ve iki yıl süre ile saklamak. c) Kamuya açık alanlarda internet erişimi sağlayan toplu kullanım sağlayıcılar, kısa mesaj servisi (sms) ve benzeri yöntemlerle kullanıcıları tanımlayacak sistemleri kurmak”
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.23501&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=%C4%B0internet%20Toplu%20Kullan%C4%B1m%20Sa%C4%9Flay%C4%B1c%C4%B1lar%C4%B1%20Hakk%C4%B1nda%20Y%C3%B6netmelik>. E.T.:03.01.2022

sebepl olmuştur. İşte bu ihlallerin internet ortamına özgü araçlarla ve tamamen sanal ortamda meydana gelmesi ihlallerin tespitini bir yandan kolaylaştırırken bir yandan da anonimlik¹⁷¹ kavramıyla zorlaştırmaktadır. İnternet ortamında kişisel verilerin ihlali farklı hallerde vuku bulabilir. Bu haller; *İP* yoluyla¹⁷², *e- posta* yoluyla, spam gönderme vasıtasıyla veya web sitelerindeki yayınlar yoluyla kişisel verilerin ihlalidir. Bu konuya ilişkin ayrıntılı bilgi ikinci bölümde verilecektir fakat bu bölümde de kısaca değinilecektir.

Evinizi tarif ederken kullandığınız adresin sanal mecrada kavram olarak karşılığı alan adıdır. İnternet siteniz eviniz olarak değerlendirildiğinde evinizde ulaşabilmek adına izlemeniz gereken yol alan adınız yani adresinizdir. Her internet sitesinin bir alan adı vardır. Bu alan adları diğer bir deyişle adresler internet kavramı ve gelişimi bölümünde daha önce bahsettiğimiz “*İnternet Protokol (IP)*” adresi olarak adlandırılır. “*İP adresleri 123.45.67.891 gibi aralarında nokta bulunan dört grup sayıdan meydana gelir*”¹⁷³.

Bilgisayar ağı üzerinde yer alan internet adresi kavramı ile ilk tanışıldığı dönemde her bir internet sitesi için sırasıyla, ilgili adreslerin alınması ve eksiksiz şekilde yazılması suretiyle internet sitelerine ulaşılabilmesi mümkündü. Bu durum internet ve hız kelimeleri ile bağdaşmadığı için yaşanan bu zorluğu bertaraf etmek maksadıyla “*her bir IP adresi için bir alan adı*” temin edilmesi fikri ortaya atılmıştır. Önceleri bu çözüm internete erişimi kolay hale getirmek amacıyla kullanılmış sonrasında ise ticari olarak kullanılmaya başlanmıştır. Alan adları¹⁷⁴, şirketlerin tanınmasını sağlayan bir kimlik niteliğindedir¹⁷⁵.

Kişilik hakkının ve bununla birlikte kişisel verilerin korunmasına ilişkin genel hükümlere ek olarak birtakım özel hükümler de bulunmaktadır. Türk hukukunda adın korunmasına ilişkin ilk düzenleme olan Türk Medeni Kanunu¹⁷⁶ madde 26, yukarıda

¹⁷¹ Anonimlik kavramı ilk olarak “*A terminology for talking about privacy by data minimization: Anonymity, Unlinkability, Undetectability, Unobservability, Pseudonymity, and Identity Management*”adlı makalede Andreas Pfitzmann ve Marit Hansen tarafından tanımlanmıştır. Tanıma göre anonimlik: “*anonimlik seti içinde kimliğin saptanamaz olma durumuna ve bir öznenin başka özneler tarafından farkedilmeden anonim olarak yaptığı işleme devam etmesine denir.*” Daha fazla bilgi için bkz. <https://yerustu.com/anonim-olmak-bir-anonimin-yasami/> E.T:30.04.2022

¹⁷²Y11HD, T.10.12.2015, 2014/19065 E., 2015/13291 K.,(Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası: www.kazanci.com).

¹⁷³ **BOZBEL**, Savaş: “İnternet Alan Adı (Domain Name) Müracaat ve Tescil Uygulamaları -Dünyadaki Uygulamalar Işığında Türkiye Uygulamasının Değerlendirilmesi”, KHHHD, S.10, s. 22.

¹⁷⁴“İnternet Alan Adları Yönetmeliği”, Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.14416&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=alan%20adlar%C4%B1%20y%C3%B6netmeli%C4%9Fi>. E.T.:11.12.2021

¹⁷⁵ **ERDEMİR**, s.66.

¹⁷⁶ R.G.,T.22.1.2001, S.24607.

bahsedilen özel düzenlemelerden biridir. Bir kişinin adının veyahut adıyla birlikte soyadının, bireyin açık izni alınmaksızın bir internet sitesinin alan adı olarak kullanılıyor olması, kişiye ait hakların ve dolayısıyla kişisel verinin ihlali niteliğindedir. Lakin günümüzde bilhassa ünlü kişilerin isimleriyle alınan alan adlarının satışıyla ciddi bir dolandırıcılık piyasası kurulmuştur. Ad bir kişinin manevi bütünlüğünü maddi bütünlüğü ile birleştiren en kıymetli verilerden biridir. İsim sadece kişiyi diğerlerinden ayırmakla kalmaz bununla beraber kişiyi tıpkı fotoğrafta olduğu gibi sosyal hayata tanıtır. İsim üzerindeki hak, bir kişilik hakkıdır. Medeni Kanun'un kişilik haklarının korunmasına¹⁷⁷ dair maddeleri evleviyetle adın korunması için de uygulanacaktır.

Adın korunmasına ilişkin TMK'nın 26'ncı maddesine göre, *“Adının kullanılması çekişmeli olan kişi, hakkının tespitini dava edebilir. Adı haksız olarak kullanılan kişi buna son verilmesini; haksız kullanan kusurlu ise ayrıca maddî zararının giderilmesini ve uğradığı haksızlığın niteliği gerektiriyorsa manevî tazminat ödenmesini isteyebilir.”* Önemle belirtmek gerekir ki, kişiye özgü adlarla alan adı kavramı karıştırılmamalıdır. Gerek Türk hukukunda gerekse uluslararası hukukta alan adı ve kişiye özgü adlar için ayrı koruma yöntemleri düzenlenmiş ve bu kurallar çerçevesinde uygulamaya yön verilmiştir.

3.3.2. İnternette Kişisel Veri Hukukundan Doğan Sorumluluk Kavramı

İnternet ortamında ihlal kavramının tam olarak şekillenebilmesi adına kısaca, internet aktörlerinin ve arama motorlarının kişisel veri hukuku kapsamında sorumluluğundan bahsetmek yerinde olacaktır.

İlk olarak yukarıda daha önce bahsettiğimiz internet aktörlerinden olan erişim sağlayıcılarının, kişisel verilerin korunması açısından hukuki sorumluluğuna değinmek yerinde olacaktır. Erişim sağlayıcılar, kişisel verilerin dijital ortamda hukuka aykırı şekilde

¹⁷⁷ TMK madde 25'te, *“Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir. Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir. Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır. Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez. Davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir.”* denmiş olup ilgili madde de kişilik haklarının korunmasına ilişkin davalar ve yetkili mahkeme konusundan bahsedilmiştir.

işlenmesi, paylaşılması ve benzeri eylemler yapılmasında teknik olarak etkilidir¹⁷⁸. Adından da anlaşılacağı üzere bahse konu teknik katkı, erişimin sağlanmasıdır. Dijital ortamda internet servis sağlayıcıları olmaksızın, veri işleme faaliyeti gerçekleştirmek istisnai durumlar dışında olası değildir. İhlalin varlığından bahsedebilmek için tek başına ihlalin yapanın fiili yetersiz kalmakta ve erişim hizmetinin de bu fiile dahil olması gerekmektedir¹⁷⁹. Lakin, erişim sağlayıcının tüm bu süreçte etkisi dolaylı ve ihlalin gerçekleştiği an özelinde yorumlanırsa pasiftir.

İkinci olarak içerik sağlayıcıların sorumluluğundan bahsedeceğiz. İçerik sağlayıcıların veri koruma hukuku kapsamında hukuki sorumluluğunda, verilerin kanuna aykırı şekilde kaydı, paylaşılması ve kaydedilmesi bir nevi haksız fiil niteliğindedir. Hukuk aykırı bir veri işleme faaliyeti fark edildiğinde; içerik sağlayıcının sorumluluğuna gidebilmek adına, 5651 Sayılı Kanun'un 9'uncu maddesi ve KVKK birlikte değerlendirilerek karar verilmelidir.

Üçüncü olarak yer sağlayıcıların hukuki sorumluluğundan bahsetmek gerekirse, 5651 Sayılı Kanun'da sorumluluk özelinde hususi hüküm yer almamaktadır. Lakin, bilgisayar ağları ortamında kişisel verilerin ihlaline ilişkin meydana gelen hukuki uyuşmazlıklarda, süreç içerisinde doğru zamanda müdahale ve mahkeme kararlarının uygulanması açısından yardımcı bir rolü olduğu aşikardır.

Dördüncü ve son internet aktörü olan toplu kullanım sağlayıcıların veri ihlaline ilişkin sorumluluğunda ise, içerik sağlayıcılarla ilgili yapılan yoruma benzer bir yorum yapmak mümkündür. Ancak, örneğin, bir internet kafede kişisel verilerin ihlaline ilişkin konusu suç teşkil eden bir veri işleme faaliyeti gerçekleştiğinde, ceza hukuku bağlamında bir sorumluluktan bahsetmek mümkün olacaktır. Fakat bu tezin konusu özel hukuk bağlamında sorumluluk olduğu için ceza hukukuna dair ayrıntıya girilmemiştir.

Bir diğer sorumluluk ise arama motorlarının¹⁸⁰(*search engine*) kişisel verilerin korunması hukuku konusundaki sorumluluğudur. Arama motorları ile ilgili olarak en sık duyulan örnek olan unutulma hakkı kapsamında *Google* kendi portalı üzerinden

¹⁷⁸ ÖZBAKIR, Ali Fuat: Sosyal Medyada ve İnternette Hukuki Sorumluluk, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s.117.

¹⁷⁹ ÖZBAKIR, s.117.

¹⁸⁰ Arama motorları, kullanıcılar tarafından aranan bilgilerin bulunmasını sağlayan web tabanlı sistemlerdir. Bkz. KAYA, Mine, Elektronik Ortamda (Elektronik Haberleşme- İnternet – Sosyal Medya) Kişilik Hakkının Korunması”, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015, s.281.

doldurulacak form ile arama yapıldığında indeks içerisinde çıkarılma işlemini yapabilmektedir. Lakin Türkiye için henüz bu yöntem pasif durumdadır. Bu sebeple her ne kadar bir nevi içerik sağlayıcı statüsünde¹⁸¹ görünse de arama motorlarının sorumluluğuna gitmek konusunda olay bazında disiplinler arası bir çalışma yaparak yorum yapmak doğru olacaktır.

4. AVRUPA BİRLİĞİ GENEL VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ

4.1.GENEL OLARAK

Dijital dünyada verilerin ve dolayısıyla kişisel verilerin muhafazası sorunu her geçen gün artmaktadır. Bu sorunları bertaraf etmek için yeknesak bir düzenleme ihtiyacı hasıl olmuştur. Avrupa Birliği tarafından bu ihtiyaç görülmüş ve yasal düzenleme yapılmasına karar verilmiştir. Avrupa Komisyonu tarafından 2009 yılında yapılan bir konferansta kişisel verilerin korunması hukuku alanında ve tüm dünyada meydana gelen gelişmeler ışığında yeknesak şekilde uygulanacak bir düzenleme yapılması konusu gündeme gelmiştir¹⁸².

Avrupa Komisyonu'nca 2009 yılından tam 3 yıl sonra 25 Ocak 2012 tarihinde AB'de veri koruma hukukuna ilişkin bir tüzük taslağı hazırlanmıştır. Üye devletlerin¹⁸³, Avrupa Birliği kurumlarının¹⁸⁴ verdiği birtakım görüşler sonrasında 12 Şubat 2016 tarihinde Avrupa Konseyi uzlaşıldığını ilan etmiştir. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (*GDPR*), Avrupa Konseyi tarafından 8 Nisan 2016 tarihinde kabul edilmiş ve 04.05.2016'da AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanmıştır¹⁸⁵. Yukarıda GVKT'nin kapsam ve uygulama alanından

¹⁸¹ ÖZBAKIR, s.154.

¹⁸² Avrupa Komisyonu, "Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Taslağı", 2012/0011, C7-0025/12, s. 2.

¹⁸³ Fransa Mart 2012 tarihinde taslağı kabul etmiştir. Taslağı kabulünün ardından, Fransa Veri Koruma Otoritesi(*CNIL*) taslağa dair görüşlerini yayımlamıştır. Fransa'nın ardından Hollanda ve İtalya Veri Koruma Otoriteleri de hazırlanmış olan taslakla ilgili düşüncelerini beyan etmiştir.

¹⁸⁴Avrupa Veri Koruma Otoritesi 7 Mart 2012 tarihinde, düzenlemeye ilişkin 4 bölümden oluşan görüş yayımlanmıştır. Bkz. Avrupa Veri Koruma Otoritesi, "Opinion of The European Data Protection Supervisor on The Data Protection Reform Package" Brüksel, 7 Mart 2012, https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/12-03-07_edps_reform_package_en.pdf, E.T.:28.05.2021; Article 29 Working Party, Veri Koruma Reformu Tasarısına ilişkin olarak 01/2012 sayılı görüşünü yayımlamıştır. Ayrıca bkz. Article 29 Working Party, "Opinion 01/2012 on the data protection reform proposals" WP 191, Görüş, 23 Mart 2012.

¹⁸⁵ İngilizce metin için bkz. "Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on The Protection of Natural Persons with Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data, and Repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)", <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0679> E.T.:13.05.2021.

bahsedildiği için bu bölüm içerisinde GVKT'nın içerisinde yer alan önemli konulardan ve kişisel verilerin işlenmesinde rıza, veri ihlal bildirim ve GVKT'de öngörülen cezalardan kısaca bahsedilecektir.

4.2.GENEL VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ'NDE YER ALAN ÖNEMLİ KONULAR

GVKT'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte birçok konu tartışılmaya başlanmış ve önemli hale gelmiştir. Çalışmamızın bu kısmında GVKT'de konumuz bakımında özel olarak değinilmesi gereken önemli noktalardan bahsedilecektir. Bu konular, kişisel verilerin işlenmesinde rıza faktörü, veri ihlali halinde bildirim ve denetim makamına şikayette bulunmadır.

4.2.1. Rıza ve Açık Rıza Kavramı

Kişisel verilerin işlenmesi konusu Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde örnekleme yoluyla açıklığa kavuşturulmuştur. Fakat her ne kadar örnekleme yoluna gidilmiş olsa da sayılan fiiller tüm kişisel veri koruma işlemlerini kapsayacak niteliktedir¹⁸⁶. Buna göre kişisel veri ya da kişisel veriye ilişkin kavramların genelinde uygulanan; *“kişisel verileri toplama, toplanmasına engel olma, toplanan verileri organize etme, verileri uygun şekilde depolama, veriler üzerinde çalışma, yayma, verileri birleştirme, sanal bir ortama veya fiziki olarak kaydetme, toplanmış verileri silme veya imha etme”*¹⁸⁷ gibi kişisel veriler üzerinde, gerçekleştirilen bir işlem kişisel verilerin kaydedilmesi kapsamında değerlendirilecektir. Öyle ki, kişisel verilerin minimize edilerek aktarılması ve anonimleştirilmesi de ayrıca değerlendirilmesi gereken işlemlerdir. Hatta var olan bir kişisel verinin, ilgili kişiyi belirli veya belirlenebilir kılamayacak şekilde anonim hale getirilmesi dahi kişisel veri işleme uygulaması olarak nitelendirilecektir¹⁸⁸.

¹⁸⁶ KVKK'da da aynı şekilde örnekleme yoluna gidilmiş olsa da veri işleme konusu kapsamlı olarak ayrıca bir Yönetmelik'le ele alınmıştır.

¹⁸⁷ KVKK Veri Yönetimi Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanmış olan, “Kişisel Verileri Koruma Kurumu Kişisel Veri Saklama Ve İmha Politikası” adlı kitapçıkta, imha kavramı için, *“Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi”* denmiştir. Periyodik imha ise, *“Kanunda yer alan kişisel verilerin işleme şartlarının tamamının ortadan kalkması durumunda kişisel verileri saklama ve imha politikasında belirtilen ve tekrar eden aralıklarla re'sen gerçekleştirilecek silme, yok etme veya anonim hale getirme işlemi.”* olarak tanımlanmıştır. Ayrıca bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5386/KVKK-KISISEL-VERI-SAKLAMA-ve-IMHA-POLITIKASI> E.T: 20.02.2022

¹⁸⁸ Article 29 Working Party, “Opinion 05/2014 on Anonymisation Techniques”, WP 216, Görüş, 10 Nisan 2014, s. 7.

Genel Veri Koruma Tüzüğü madde 6¹⁸⁹'da veri işleme faaliyetinin hukuka uygunluğu müessesesinden bahsedilmiştir. Buna göre, madde 6'da yer alan durumlarda veri işleme faaliyeti hukuka uygun hale gelecektir. Hukuka uygunluk halleri şunlardır:“(a) veri sahibinin bir ya da daha fazla sayıda spesifik amaca yönelik olarak kişisel verilerinin işlenmesine onay vermesi; (b) veri sahibinin taraf olduğu bir sözleşmenin uygulanması veya bir sözleşme yapılmadan önce veri sahibinin talebiyle adımlar atılması için, işleme faaliyetinin gerekli olması; (c) kontrolörün tabi olduğu bir yasal yükümlülüğe uygunluk sağlanması amacı ile işleme faaliyetinin gerekli olması; (d) veri sahibinin veya başka bir gerçek kişinin hayati menfaatlerinin korunması amacı ile işleme faaliyetinin gerekli olması; (e) kamu yararına gerçekleştirilen bir görevin yerine getirilmesi veya kontrolöre verilen resmi bir yetkinin uygulanması hususunda işleme faaliyetinin gerekli olması; (f) özellikle veri sahibinin çocuk olması halinde veri sahibinin kişisel verilerin korunmasını gerektiren menfaatleri veya temel hakları ve özgürlüklerinin bir kontrolör veya üçüncü bir kişi tarafından gözetilen meşru menfaatlere ağır basması haricinde, söz konusu menfaatler doğrultusunda işleme faaliyetinin gerekli olması”

Yukarıda sayılan maddelerin, veri kullanma ve kaydetme amacına yönelik olması ve kişinin güdülen amaç doğrultusunda bilgilendirilmiş olması oldukça önemlidir. Bu bilgilendirme yazılı olabileceği gibi bazı durumlarda sözlü olarak da yapılabilir. Hukuka uygunluk hallerinden bizim görüşümüze göre en önemlisi “kişinin rızasının olması” durumudur. Bilhassa yazılı şekilde kişinin şahsi rızasının alınması hukuka uygunluk hallerinin içerisinde en çok başvurulan yöntemdir. Rıza kavramı AB hukukunda sık sık tartışmalara konu olmaktadır. Bunun temel sebebi rızanın alınma şekliyle alakalıdır. Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde rızanın herhangi bir şekilde bağlı olmaması, hukuki uyumsuzluklarda ciddi sorunlar yaratmıştır.

Kişisel verilerin, kişinin rızasının alınması suretiyle işlenmesi konusu “açık rıza metinleri ve aydınlatma metinleri” aracılığıyla birçok hukukçu tarafından incelenmiş ve pratikte uygulanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Veri Koruma Direktifi madde 7 uyarınca, genel nitelikte olan verilerin işlenmesinde rızanın varlığı yeterliyken, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde ayrıca “açık rızanın” varlığı aranmaktadır¹⁹⁰. Direktif'in yürürlükten

¹⁸⁹ <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakan%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> E.T.: 12.02.2022

¹⁹⁰ CAREY, Peter: Data Protection: A Practical Guide to U K and E U Law, Oxford University Press, Oxford, 2009, s. 81 .

kalkmasıyla beraber bu durum Genel Veri Koruma Tüzüğü ile düzenlenmiş ve yeknesak hale getirilmiş olup açık rıza koşulu genel nitelikte olan verilerin dışında özel nitelikli veriler bakımında da geçerli hale getirilmiştir.

Öte yandan, Avrupa Birliği Konseyi açık rıza kavramı yerine “*tereddüde yer vermeyecek bir rıza beyanı*” ifadesinin kavramlaştırılmasını önermiştir. Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde rıza; sözlü veya yazılı bir beyan yahut fiil şeklinde ilgili kişinin¹⁹¹ kişisel verilerinin işlenmesi konusunda, hiçbir baskı altında kalmaksızın özgürce, bir amaç doğrultusunda ve tereddütte mahal vermeyecek şekilde açıklanmalıdır. Rıza kavramı Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 4’üncü maddesi¹⁹²’nin 11.fikrasında tanımlamıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki GVKT’nin giriş bölümünde rıza içeren eylemin hangi şekilde olması gerektiği de örnekleme yoluyla açıklanmıştır. Buna göre, bir internet sitesinden alışveriş yaparken işlemi tamamlamak adına doldurulması gereken formun okunduğunun ya da bilgilendirme metninin onaylandığının kabul edilebilmesi için boş bir kutucuğun işaretlenmesi yahut işleme devam et komutunun verilmesi etken bir hareket olup rızanın verildiği anlamına gelebilecekken; kutucuğu doldurmaksızın, hareketsiz kalma yani susma yolu ile rızanın alınması mümkün olamayacaktır.

Özellikle belirtmek gerekir ki, Genel Veri Koruma Tüzüğü ile açık rızanın kapsamı ve geçerliliği belirlenmiştir. Nitekim rıza kavramı ve Tüzük içerisinde yer alan tanımı, Avrupa Birliği’nde kişisel verileri koruma hukuku bakımından birçok tartışmaya sebep olmuştur ve olmaktadır¹⁹³. Şöyle ki, AB Komisyonu bu tartışmalar sebebiyle veri koruma hukukunu yeknesak hale getirmek amacıyla bir rapor¹⁹⁴ yayınlamak zorunda kalmıştır. İlgili Rapor’da AB Komisyonu’nun, ilgili kişilerden rıza alırken uyulması gereken kurallar açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Keza, Rapor yayımlanana kadar üye ülkeler arasında rıza ifadesinin nasıl anlaşılacağı ve hangi noktada birlik sağlanacağına dair herhangi bir yeknesak tutum bulunmamaktaydı¹⁹⁵. Raporla birlikte üye ülkelerin uygulamalarında oluşan

¹⁹¹ *Kişisel verileri alınan, işlenen, silinen, yok edilen, anonimleştirilen, kaldırılan vb. işlemlerde doğrudan doğruya ilişkisi olan kişi ilgili kişidir.*

¹⁹²GVKT madde 4(11)’e göre rıza, “*veri sahibinin ‘rızası’ veri sahibinin bir beyan yoluyla ya da açık bir onay eylemiyle kendisine ait kişisel verilerin işlenmesine onay verdiğini gösteren özgür bir şekilde verilmiş spesifik, bilinçli ve açık göstergedir*”

¹⁹³KOSTA, Eleni: Consent in European Data Protection Law, Leiden-Boston, 2013, p.1.

¹⁹⁴ Avrupa Komisyonu, “Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A comprehensive Approach on Personal Data Protection in The European Union”, COM (2010) 609 final, Brüksel, 4 Kasım 2010.

¹⁹⁵Veri Koruma Direktifi’nin AB’de uygulandığı dönem içerisinde bazı üye devletler yazılılık şartını aramışlardır, bazı devletler ise örtülü rızayı kabul etmişlerdir.

farklılıklar düzenlenmiş ve GVKT ile de yeknesak hale getirilmiştir. Diğer bir husus ise, 16 yaşından küçük olan çocukların kişisel verilerinin “*bilgi toplumu hizmetlerinin*” sağlanması sırasında işlenmesi, Tüzük dahilinde ayrıca bir madde olarak düzenlenmiştir¹⁹⁶.

Avrupa Birliği, kişisel veri hukukunda rıza kavramını literatüre kazandırarak her bireyin kendine ait olan kişisel verilerini korumasına olanak sağlamıştır. Öte yandan rıza kavramı, veri sorumlularının “ya hep ya hiç” tutumunun önüne geçmiştir. Veri sorumluları GVKT’nin yürürlüğe girmesiyle birlikte artık veri sahiplerinden rıza talep ederken reddetme hakkını da tanımak zorundadır. Bu zorunluluk veri sahiplerinin, kişisel verilerinin kontrolünü tamamen ellerinde tutmalarına olanak sağlamıştır¹⁹⁷.

Geçerli, usulüne ve hukuka uygun bir şekilde alınmış olan rızanın en hayati unsuru ise açık bir şekilde verilmiş olmasıdır. Yukarıda da bahsedildiği üzere rızanın örtülü ve açık olması birçok tartışmayı ve hatta rızanın geçerliliğine ilişkin soru işaretlerini de beraberinde getirmiştir. Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından verilmiş olan *Planet49* kararı bu konuya ilişkin emsal karar niteliğindedir¹⁹⁸. *Planet49* bir web sitesi aracılığıyla çekiliş düzenlemiş ve çekilişe katılanlardan posta kodlarını girmeleri istemiştir. Ardından kullanıcılar isim ve adres istenen başka bir sayfaya yönlendirildiklerinde karşılıklarına biri dolu diğeri ise boş iki kutucuk gelmiştir. Bu kutucuların karşısında rızaya ilişkin onay metinleri yer almaktadır. Fakat, burada ihtilafa sebep olan konu, dolu kutucuğun yönlendirici ve rıza dışı eylemlere sebep olabileceğine ilişkindir. Bu noktada ABAD, kullanıcının önceden seçilmiş olan dolu bir kutucuktaki imgeyi kaldırıp rıza vermesi durumunda rızanın geçerli olmadığına hükmetmiştir¹⁹⁹. Bu sebeple veri sorumlusunun, veri sahibine yapacağı bilgilendirmeler olabildiğince anlaşılır, yalın ve açık olmalıdır. Birey kişisel verilerinin hangi amaçla işlendiğine ilişkin icazet verdiği sırada herhangi bir şüphe içerisinde olamamalıdır.

¹⁹⁶ Genel Veri Koruma Tüzüğü 8.maddeye göre “*çocuğun 16 yaşından küçük olması halinde, söz konusu işleme faaliyeti, ancak rızanın çocuk üzerinde velayet hakkı bulunan kişi tarafından verilmesi veya onaylanması halinde ve verildiği veya onaylandığı ölçüde hukuka uygundur*“ denmiştir.

¹⁹⁷ Article 29 Working Party, “Opinion 15/2011 on the definition of consent”, s. 10.

¹⁹⁸Planet49, Case C-673/17, Judgment of 1 October 2019, kararın İngilizce metni için bkz. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218462&pageIndex=0&doclang=EN&moe=1st&dir=&occ=first&part=1&cid=2645649> E.T: 14.11.2021

¹⁹⁹ **KESER**, Yıldırım: “Tüketicinin Kişisel Verisinin İşlenmesinde Açık Rıza”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (SÜHFD), Cilt:28, S. 3, 2020, s. 1210.

4.2.2. Veri İhlal Bildirimi

Veri Koruma Direktifi'nin ve GVKT'nin ortaya çıkmış olmasının ilk sebebi, kişinin özel hayatının korunmasına ilişkin hak esas olmak üzere kişiye ait her türlü hakkının korunmasını sağlamak ile verinin serbesçe dolanımı arasında olan irtibatın sağlam bir zemine oturtulmasını sağlamaktır.

Kişisel verilerin korunmasına dair düzenlemelerde yalnızca veri sahibinin kişilik hakkı özelinde düşünülür ve veri işleme faaliyeti bu ekseninde sürdürülürse, veri sorumluları tarafından kişisel verilerin işlenmesi tamamıyla imkansız halde gelecektir. Tam tersi durum olan verinin herhangi bir rıza öneli olmaksızın paylaşılabilir hale getirilmesi durumunda kişisel veri sahibinin kişilik haklarına ve sahip olduğu özgürlüklere zarar gelecektir. Bahsedilen ikili ayırmadan dolayı yasal düzenlemeleri yapanlar bahse konu iki nosyon arasında olan önemi ve kavramsal farklılığı gözetmek zorundadır²⁰⁰.

Genel Veri Koruma Tüzüğü madde 12'ye göre şeffaflık ilkesi vardır²⁰¹. Kişisel veri sahibi tarafından yapılan başvurularda yalın ve açık bir yazım dili kullanması gerektiği aynı zamanda yazılı olarak başvurunun yapılmasının esas olduğu şayet yazılı olmazsa sözlü başvurunun da bazı hallerde alınabileceği belirtilmiştir. İhlale konu talep ve işlem uzun olursa bu halde 30 günlük süre maksimum 2 aya kadar uzatılabilecektir. Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 6. 40. ve 57. maddelerinde ise bir çocuğun kişisel verilerine dair taleplerde veri sorumlusunun çok daha dikkatli ve hassas davranması gerektiği belirtilmiştir. Veri ihlal bildirimine ilişkin başka bir hüküm bulunmamaktadır.

4.2.3. Denetim Makamına Şikayette Bulunma ve Öngörülen İdari Para Cezaları

Genel Veri Koruma Tüzüğü 77, 78, 83 ve 84'üncü maddelerinde Tüzük tarafından düzenlenmiş olan idari para cezaları ve bir denetim makamına şikayette bulunma hakkı konusu yer almaktadır. Tüzük madde 77'ye göre veri sahibi, verisinin yasal dayanaktan yoksun şekilde işlendiğini düşünüyorsa ilk basamakta bulunduğu ülkenin denetim makamına başvuracaktır. Bununla beraber denetim makamının bir yükümlülüğü de veri

²⁰⁰ GÜRSES, Bekir: AB Ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması- Mevzuat Uyumuna Yönelik Bir Değerlendirme, Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Birliği Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s.74.

²⁰¹ KÜZECİ (Tez), s.391.

sahibini, GVKT madde 78'e göre bilgilendirmektir. Bu bilgilendirme ile veri sahibi ihtiyacı olan hukuki koruma yöntemini tespit ederek gerekli işlemleri yapacaktır.

Öte yandan Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 78'inci maddesinde²⁰² denetim makamına başvuru süresi hükme bağlanmamıştır. Başvurunun denetim makamı tarafından cevaplanması için 1 ay ve zorunlu hallerde en fazla 2 aylık daha süre tanınmıştır²⁰³. Bizim görüşümüze göre, bu süre oldukça uzun olup hak kaybına sebebiyet verebilecek niteliktedir.

Verilen cezaların orantılı, etkili ve tabii ki caydırıcı nitelikte olmasına özen gösterilmiştir²⁰⁴. Bu durum Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 83. ve 84'üncü maddesinde özel olarak belirtilmiştir. Denetim makamına cezanın ve miktarının belirlenmesi konusunda oldukça geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Uygulamaya dair yeknesak bir yaklaşım için GVKT'de ayrıntılı olarak cezalar konusunda düzenleme yapılmıştır. Verilecek olan idari para cezasına ilişkin GVKT 83. maddede alt sınır verilmemiş olup ihlalin şekline ve oluştuğu koşula göre üst sınırı *“10.000.000 Avro'ya kadar veya, bir teşebbüs olması halinde, bir önceki mali yılın yıllık dünya çapındaki cirosunun %2'sine ve üst sınırı 20.000.000 Avro'ya varıncaya kadar ceza verilebileceği”* hüküm altına alınmıştır. Öte yandan, GVKT'de 96/46 Sayılı Veri Koruma Direktifi'den farklı olarak yukarıda da bahsedildiği üzere *“işletmenin cirosunun alt sınırı %2 ve üst sınırı %4'üne kadar idari para cezasına”* hükmedilebileceğinden bahsedilmiştir. Bahseilen firmaların yıllık kazançları baz alınarak ceza kesilmesi hukuka ve hakkaniyete uygundur²⁰⁵.

²⁰² <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> E.T.: 12.02.2022

²⁰³ GÜRSES, s.75.

²⁰⁴ GÜRSES, s.76.

²⁰⁵ GÜRSES, s.77.

5. 108 SAYILI KİŞİSEL VERİLERİN OTOMATİK İŞLEME TABİ TUTULMASI KARŞISINDA BİREYLERİN KORUNMASI SÖZLEŞMESİ

5.1.GENEL OLARAK

Verilerin korunması konusunda Avrupa Konseyi'nde yapılan çalışmalar sonucunda; Avrupa Konseyi, “*Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulma Sürecinde Bireylerin Korunmasına İlişkin 108 sayılı Sözleşme*”yi kabul etmiştir²⁰⁶. 108 Sayılı Sözleşme, herhangi bir şekilde güçlü bir koruma ihtiva etmemektir. Öte yandan, kişisel verilerin korunması hususuna dair bağlayıcı özellikte olan ilk belge olması nedeniyle veri hukuku alanında büyük bir öneme sahiptir. Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki, Avrupa Konseyi'nin kişisel verilere ilişkin haklara dair sağlamış olduğu koruma 108 Sayılı Sözleşme'de yer alan hükümlerle bitmemiştir. Bilhassa Konsey'de yer alan Bakanlar Komitesi'nin yayınlamış olduğu Komite kararları ışığında kişisel verilere ilişkin etkin ve kapsamlı bir şekilde koruma sağlayacak düzenlemelerle ilgili çalışmalar yürütülmüştür²⁰⁷.

5.2.AMACI, UYGULAMA ALANI VE SAĞLADIĞI TEMEL KORUMALAR

108 Sayılı Sözleşme²⁰⁸'nin amacı madde 1'de “*İşbu Sözleşmenin amacı, her bir Tarafın ülkesinde, uyruğu veya ikamet yeri ne olursa olsun her gerçek kişinin temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle kendisiyle ilgili kişisel verilerin otomatik işleme tabi tutulması karşısında özel hayata saygı hakkını güvence altına almaktır.*” şeklinde açıklanmıştır. Sözleşmeyle birlikte sözleşmeye taraf ülkelerde bulunan herkes kişisel verilerine ilişkin her türlü bilginin otomatik işleme tabi tutulmasında birtakım korumalara sahip olacaktır²⁰⁹.

108 Sayılı Sözleşmeye ilişkin bir diğer konu ise Sözleşmenin uygulama alanıdır. Sözleşme'nin uygulama alanından madde 3'te bahsedilmiştir. Bahse konu düzenlemeye

²⁰⁶ “*Convention for the Protection of Individual with Regard to Automatic Processing of Personal Data, Strasbourg, 28.01.1981, European Treaty Series, No.108*”

²⁰⁷ATAK, Songül: “Avrupa Konseyi'nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler”, TBB Dergisi, S.87, 2010, s.90.

²⁰⁸ R.G., T.17.3.2016, S. 29656.

²⁰⁹AKILLIOĞLU, Tekin, İdari Usul ve Kişisel Verilerin Korunması, www.idare.gen.tr/akillioglu-idariusul.htm E.T.:30.11.2021.

göre, Sözleşme özel sektöre ilaveten kamu sektöründe de otomatik yollarla işlenen veriler için uygulanacaktır. Düzenleme ile hüküm altına alınan uygulama kapsamı dar yorumlanmıştır. Sözleşme sadece gerçek kişilerin kişisel verileri için koruma sağlamakta olup otomatik olmayan yollarla işlenen verileri kapsamamaktadır. Her ne kadar Sözleşme dar bir koruma sağlıyor olsa da belirlenmiş olan güvencelerden farklı güvenceleri, Sözleşmeye taraf ülkeler kendi iç hukuklarında kabul edebilecek olup bu konuya dair bir sınırlandırma getirilmemiştir²¹⁰.

Bahse konu düzenlemede bulunan kavram tanımları madde 2²¹¹'de yer almaktadır. Bahse konu maddeye göre; *“Kişisel veri: Kimliği belirlenmiş ya da belirlenebilir bir gerçek kişiyle (veri sahibi) ilgili tüm bilgileri ifade etmektedir. Otomatik işleme tabi tutulan veri kategorileri: Otomatik işleme konu olan bilgilerin tümü anlamına gelmektedir. Otomatik işleme: Kısmen ya da tamamen otomatik yollarla gerçekleştirilen veri kaydını, bu verilere mantıksal ve/ya aritmetik işlemlerin uygulanmasını, bu verilerin değiştirilmesi, silinmesi, düzeltilmesi ya da açıklanmasını içerir. Veri işlem sorumlusu: İç hukuka göre otomatik veri işleminin amacına, hangi veri kategorilerinin kaydedileceğine ve onlara hangi işlemlerin uygulanacağına karar vermeye yetkili olan gerçek ya da tüzel kişi, kamu görevlisi, kurumu ya da diğer herhangi bir organdır.”* denmiştir.

108 Sayılı Sözleşme, veri koruma hukukuna ilişkin oldukça hayati teminatlar barındırmaktadır. Öte yandan, otomatik yollarla işlenen verilere ilişkin temel ilkeleri belirlemektedir. Temel ilkelerden Sözleşme'nin 5.maddesinde bahsedilmiştir. İlgili maddeye göre, otomatik olan yollarla işlenecek kişisel veriler dürüstlük kuralına uygun ve hukuka aykırı olmayacak şekilde işlenmelidir. Sözleşmeye uygun amaçlar için kaydedilmeli ve bu amaçlarla örtüşmeyecek hiçbir konuda kullanılmamalıdır. Bahse konu amaçlar ise bağlantılı olmalıdır.

108 Sayılı Sözleşme, özel nitelikli veriler açısından da oldukça kapsamlı bir koruma içermektedir. Sözleşme'nin 8.maddesinde kişisel verileri koruyabilmek için öngörülmüş olan ek güvencelerden bahsedilmiştir. İlgili ek güvenceler şunlardır: *“veri sahibi kişisel veri dosyasının olup olmadığını, işleminin temel amacını ve veri işleyenin kimliğini ve benzeri*

²¹⁰ ATAK, s.95.

²¹¹ İngilizce tam metin için bkz. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/108>
E.T.: 28.11.2021.

bilgileri öğrenebilmelidir. Aynı zamanda veri sahibi, verilerin kaydedilip kaydedilmediği konusunda bilgi edinebilmeli ve bu veriler kendisine iletilemelidir.” Bahse konu 8.maddede belirtilen güvencelerin yerine getirilmemesi halinde veri sahibine hukuki koruma yollarına başvurabilme hakkı tanınmış olmalıdır²¹².

Sözleşme, taraf ülkelere birçok yükümlülük getirmiş olup taraf ülkelerin, ilgili ilkeler ışığında bir uygulama yasası düzenlemeleri ve kendi ülkelerinde var olan düzene uyumlu hale getirmeleri gerekmektedir²¹³. Sözleşme, kişisel verileri koruyabilmek adına uygulanması gereken esas noktaları belirlemiş olup, bu kaidelerin uygulanmasını denetlemekle ilgili makam tayinini “İnternette Özel Yaşamın Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı²¹⁴” ile yapmıştır.

6. 6698 SAYILI KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU

6.1. GENEL OLARAK

Dijitalleşen dünya ile birlikte kişisel veri kavramının büyük bir ivme kazandığından daha önce bahsedilmişti. Türk hukukunda ise Kişisel Verilerin Korunması Kanunu²¹⁵ yürürlüğe girene kadar yakın geçmişte kişisel verilerin korunması hukukunu özel olarak inceleyen ve düzenleyen bir çalışma bulunmamaktaydı. Her ne kadar kişisel veri hukuku Anayasa²¹⁶ ve TCK içerisinde kendine bir yer bulmuş olsa da Kanun yürürlüğe girene dek

²¹² ATAK, s.97.

²¹³ AKILLIOĞLU, s. 6-7.

²¹⁴ “Recommendation No. R (99) 5 for the Protection of Privacy on the Internet 23.02.1999”

²¹⁵ R.G.,T.24.3.2016, S.29677.

²¹⁶ Anayasa’da yer alan düzenleme öncesinde “özel hayatın korunmasına ilişkin hak” esas alınarak; Polis Vazife Ve Salahiyeti Kanunu madde 5’te “Polis; a) Gönüllü, b) Her çeşit silah ruhsatı, sürücü belgesi, pasaport veya pasaport yerine geçen belge almak için başvuruda bulunan, c) Başta polis olmak üzere, genel veya özel kolluk görevlisi ya da özel güvenlik görevlisi olarak istihdam edilen, ç) Türk vatandaşlığına başvuruda bulunan, d) Sığınma talebinde bulunan veya gerekli görülmesi halinde, ülkeye giriş yapan sair yabancı, e) Gözaltına alınan, kişilerin parmak izini alır. Birinci fıkraya göre alınan parmak izi, ait olduğu kişinin kimlik bilgileri ile birlikte, ne zaman ve kim tarafından alındığı belirtilmek suretiyle, bu amaca özgü sisteme kaydedilerek saklanır. Ancak, parmak izinin hangi sebeple alındığı sisteme kaydedilmez. Olay yerinden elde edilen ve kime ait olduğu henüz tespit edilemeyen parmak izleri, kime ait olduğu tespit edilinceye kadar, ilgili soruşturma dosya numarası ile birlikte sisteme kaydedilir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 81 inci maddesi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 21 inci maddesi hükümlerine göre alınan parmak izleri de bu sisteme kaydedilir. (a) bendi hariç birinci fıkra ile dördüncü fıkra kapsamına giren kişilerin ayrıca fotoğrafları alınarak, ikinci fıkrafta belirlenen esaslara uygun olarak parmak izi ile birlikte sisteme kaydedilir. 1412-1 Bu sistemde yer alan bilgiler, kimlik tespiti, suçun önlenmesi veya yürütülmekte olan soruşturma ve kovuşturma kapsamında maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla mahkeme, hâkim, Cumhuriyet savcısı ve kolluk tarafından kullanılabilir.....Sistemde yer alan kayıtlar gizlidir; altıncı ve yedinci fıkralarda belirlenen amaçlar dışında kullanılamaz. Sisteme kayıtlı olan parmak izi ve

tam anlamıyla çerçeve nitelikte bir düzenleme yapılmamıştır. Bununla birlikte kanun olmamasından kaynaklanan en büyük sorun ise kişisel veri ihlalinin yaşanması durumunda, veri ihlaline ilişkin denetim ve tespit yapacak aynı zamanda da ihlalleri çözüme kavuşturacak bir kurum ya da kuruluşun olmamasıdır.

Kişisel verilerin her geçen gün daha fazla ve tamamen kontrolsüzce işleniyor oluşu kanun yapmaya olan ihtiyacı arttırmıştır. Aynı zamanda Avrupa Birliği'nde kişisel verilerin güvenliği ve korunmasına dair güncel gelişmelerin olması kanun yapmaya ilişkin ihtiyacın güçlenmesine sebep olmuştur. Bu gelişmeleri yakalamak adına Türkiye'de hızlı bir kodifikasyon sürecine girmiştir. Fakat, yukarıda da bahsedildiği üzere bu süreç içerisinde Türkiye'nin kişisel verileri koruma konusunda tamamen korunmasız olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Özellikle tezin önceki bölümünde bahsedilen gerek Anayasa gerekse TCK kapsamında yapılan belli başlı bazı düzenlemelerle bu boşluk doldurulmaya çalışılmıştır.

Günümüzde kişisel verilerin aktarılmasının internetle beraber uluslararası boyutta hız kazandığı yadsınamaz bir gerçektir. Türkiye'de özellikle son 20 yıl içerisinde gelişen teknolojiyi yakından takip eden ve içerisinde birçok dijital ekosistemi barındıran bir ülke olmuştur. Ülkemizde bilgisayar ağlarının kullanım oranı yükselen bir ivme ile artış göstermekte ve internet ortamındaki Türkçe yayınlar da her gün değişmekte ve çeşitlenmektedir²¹⁷. Her ne kadar teknolojik gelişmeler bu kadar yakından takip ediliyor olsa da kişisel verilerin korunmasına dair yukarıda da bahsedildiği üzere hızlı bir yasa yapma çalışması içerisine girilmemiştir. Kişisel verilerin korunması konusunda uzunca süre yasal düzenleme yapılamamış olması ve denetleyici bir kurumun eksikliği, Avrupa Birliği müzakerelerinde ve fasıllarında (dördüncü²¹⁸) bir sorun olarak değerlendirilmiştir. Bizim

fotoğraflar, kişinin ölümünden itibaren on yıl ve her halde kayıt tarihinden itibaren seksen yıl geçtikten sonra sistemden silinir. Parmak izi ile fotoğrafların sistemde kaydedilmesi ve saklanması ile bu kayıtlardan yararlanmaya ilişkin diğer esas ve usûller, İçişleri Bakanlığı tarafından Adalet Bakanlığının görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.” denerek her ne kadar kişisel veri kavramı anılmasa da kişisel veri olarak nitelendirilen verilerin korunmasına yönelik olarak ayrıca bir düzenleme yapılmalaya çalışılmıştır.

²¹⁷ “Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2021 yılı hane halkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması sonuçlarına göre, internet kullanım oranı 2021 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde %82,6 oldu. Bu oran, 2020 yılında %79,0'dı. İnternet kullanım oranı cinsiyete göre incelendiğinde; bu oranın erkeklerde %87,7 ve kadınlarda %77,5 olduğu tespit edilmiştir” Daha fazla bilgi için bkz.: Türkiye İstatistik Kurumu, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437), E.T: 30.04.2022

²¹⁸ Komisyon Çalışma Dokümanı 2016 Türkiye Çalışma Raporu, Brüksel, 9 Kasım 2016; “...Verilerin korunmasına ilişkin mevzuat bulunmaması AB kurumlarıyla ve üye devletlerle daha geniş kapsamlı işbirliği yapılmasının önünde bir engeldir.” Rapor özeti, s.4; “Ancak, ifade özgürlüğünün, gizliliğin, kişisel verilerin

görüşümüze göre de, KVKK ile yasal bir çerçeve belirlenmeye çalışılsa da, Kanun ihlaller karşısında yetersiz kalmaktadır. Bu durum da çıkarılmış olan Yönetmelikler, rehberler ve Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun verdiği ilke kararlarıyla çözülmeye çalışmıştır.

Tüm bu ihtiyaçlar ve güncel gelişmeler ışığında 6698 Sayılı KVKK kabul edilmiş, 24.03.2016'da yürürlüğe girmiş, uygulamaya kazandırılmıştır. Her ne kadar kanun koyucu GVKT'ye atıf yapmış²¹⁹ ise de KVKK, ilga edilmiş olan Veri Koruma Direktifi'ni temel kabul eden bir Kanun niteliğindedir. Bu yönüyle de birtakım eleştirilere maruz kalmıştır²²⁰. Şöyle ki; GVKT gibi güncel gelişmeler esas alınarak hazırlanmış ve günümüz dijital dünyasında özellikle “*kişisel veri*”, “*unutulma hakkı*²²¹” ve “*mahremiyet*” kavramını merkeze alan bir düzenleme varken bu düzenleme esas alınmamıştır. Onun yerine daha eski tarihli dolayısıyla güncel gelişmelerin gerisinde kalmış olan Veri Koruma Direktifi temelli bir Kanun oluşturulmuş olması çağın gerisinde bir uygulama anlayışına sebep olmuştur.

6.2. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU'NDA YER ALAN ÖNEMLİ KONULAR

KVKK'nın kabul edilmesiyle ülkemizde kişisel veri kavramı gündeme gelmeye başlamış ve verinin korunması müessesesi önemli hale gelmiştir. Çalışmamızın bu kısmında

yeterli seviyede korunmaması .. ciddi bir endişe kaynağı olmaya devam etmektedir.” Fasıllar: Bilgi Toplumu ve Medya, s. 44; “...kişisel verilerin korunması ve azınlıklara mensup kişilerin korunması başta olmak üzere, temel hak ve özgürlüklerin tam olarak gözetilmesini sağlaması gerekmektedir”, “İlgili Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve Protokolü henüz onaylanmamıştır . AB müktesebatıyla uyumlu bir Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun kabul edilmesi, vize serbestisi diyalogu kapsamındaki bir gereklilik olduğu kadar, Eurojust ve Europol ile operasyonel işbirliği anlaşmalarının akdedilmesi ve terörizmle mücadele dahil olmak üzere AB üye devletleri adli ve polis işbirliğinin güçlendirilmesi için de bir gerekliliktir” “Fasıllar: Yargı ve Temel Haklar”, s. 59, 67; “AB üye devletleri ile adli ve polis işbirliğinin kolaylaştırılması amacıyla Avrupa standartları ile uyumlu kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanunu kabul etmesi ve uygulaması gerekmektedir.”, “Özellikle, Avrupa standartları ile uyumlu kapsamlı bir kişisel verilerin korunması kanununun kabul edilmesi ile Türkiye'nin siber suçlar ve tanık koruma alanlarında mevzuatını iyileştirmesi gerekecektir.” “Fasıllar: Adalet, Özgürlük ve Güvenlik”, s. 74,78; “Ulusal sağlık bilgi sistemine çok az sayıda kalite göstergesi dahil edilmiştir, ancak buradaki kişisel verilerin gizliliği ve güvenliği çözüm bulunması gereken hassas bir konu olmaya devam etmektedir.” “Fasıllar: Tüketicinin ve Sağlıkın Korunması,” Türkiye Düzenli İlerleme Raporu, 2015, s. 83, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=46224> , E.T.:08.11.2021

²¹⁹ “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu”, s. 66.

²²⁰ “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu”, s. 87.

²²¹ “Unutulma Hakkı;” dijital hafızada yer alan bireye ait fotoğraf, kimlik bilgisi, adres ve diğer kişisel içeriğin, yine bireyin kendi talebi üzerine bir daha geri getirilemeyecek biçimde ortadan kaldırılması” şeklinde tanımlanır. Bkz. GÜLENER, Serdar: “Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak ‘Unutulma Hakkı’”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2012, S.102, s.226.

KVKK'da konumuz bakımında özel olarak değinilmesi gereken önemli noktalardan bahsedilecektir. Bunlar; kanunun gerekçesi, amacı ve kapsamı, veri sorumlusunun uyması gereken temel ilkeler, kişisel verilerin işlenmesi hususu ile ihlal halinde başvuru sürecidir.

6.2.1. Kanun Gerekçesi, Amacı ve Kapsamı

İnternetin gelişimiyle beraber kişiye ait özel alanın daralması ve mahremiyet kavramının aleni hale gelmesi, veri koruma hukukuna ilişkin düzenlemelerin çıkış noktası olmuştur. Yakın geçmişe bakıldığında kanunen müstakil bir düzenleme yapılmamış olması, bireye özgü sıkıntıların dışında özellikle uluslararası alanda faaliyet gösteren pek çok şirketin kişisel veri aktarım faaliyeti gerçekleştirirken sıkıntılar yaşamasına sebep olmuştur.

KVKK, uluslararası sözleşmeler ve Türkiye'nin veri koruma hukuku alanında olan ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. KVKK, veri işleme şartlarını, ihlal durumunda uygulanacak olan prosedürü, veri işlemeye ilişkin kuralları ve veri işleme faaliyetini gerçekleştiren kişilerin sorumlulukları, Kanun'un 1.maddesinde²²² uyacakları usul ve esasları başta olmak üzere birçok konuyu düzenlemektedir. KVKK'nın gerekçesinde, "*kişinin mahremiyet hakkı ile bilgi güvenliği hakkının korunması da kişisel verilerin korunması amacı dahilinde*" değerlendirilmektedir.

KVKK'nın 2.maddesinde²²³ ilgili mevzuat hükümlerinin, "*kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler*" bakımından uygulama alanı bulacağı belirtilmektedir. Bu doğrultuda KVKK'nın uygulanacağı alan bakımından gerçek, tüzel ve özel kişi, kamu sektörü ayrımı yoktur. Nitekim Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamından çıkarılan Yönetmelik ve benzeri düzenlemelerde kamu sektörüne has hükümler de yer almaktadır²²⁴.

²²²Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 1.maddesinde "*Bu Kanunun amacı, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir.*" denmiştir.

²²³ KVKK'nın, 2.maddesinde "*Bu Kanun hükümleri, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanır.*" denmiştir.

²²⁴AŞIKOĞLU, Şehriban İpek: "Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması Ve Büyük Veri", İstanbul Üniversitesi Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s.102(Tez).

6.2.2. Veri Sorumlusunun Uyması Gereken Genel İlkeler

KVKK ile veri sorumlusu niteliğini haiz şirketlerin -şirketler veri işleme sebebiyle veri sorumlusu statüsündedir- hukuka uygun olarak işledikleri verilerle ortaya çıkacak faydadan en verimli şekilde istifade etmeleri amaçlanmıştır²²⁵. Bu noktada kişisel verilerin korunması hukukuna dair, çeşitli uluslararası düzenlemeler ve bilhassa Genel Veri Koruma Tüzüğü ile aynı düzlemde olacak temel ilkelerin belirlenmesi gereği hasıl olmuştur. Her ne kadar hukukumuzda Türk Medeni Kanunu'nun madde 24 ve 25'te "*koruma yöntemi*" olarak dava açma yolu düzenlenmiş olsa da, bu koruma yöntemi pratikte hızlı bir çözüm yöntemi olmadığı için yetersiz ve hantal kalmıştır²²⁶.

Veri sorumlusu tarafından kişisel verilerin işlenmesi faaliyeti gerçekleştirilirken ortada meşru bir amaç varsa bu durumda söz konusu işleme faaliyeti kanuna ve pek tabii hukuka uygun kabul edilir. Mamafih, hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı veri işleme faaliyetinin sürdürülebilirliği için gerekli fakat yeterli değildir. Bu itibarla hukuka uygunluk sebeplerinin yanında kişisel veri işleme faaliyetlerinin, belirlenecek olan genel prensipler çerçevesinde ilkeli bir zeminde yürütülmesi gerekmektedir.

Kişisel verilerin belli başlı prensipler ışığında korunması ve işlenmesi, verisi işlenen kişileri güvende hissettirmiş ve uygulama özelinde büyük bir kolaylık sağlamıştır. KVKK madde 4'e göre, "*Kişisel veriler, ancak bu Kanunda ve diğer kanunlarda öngörülen usul ve esaslara uygun olarak işlenebilir. (2) Kişisel verilerin işlenmesinde aşağıdaki ilkelere uyulması zorunludur: a) Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma. b) Doğru ve gerektiğinde güncel olma. c) Belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme. ç) İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma. d) İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme*" 5 temel ilke belirlenmiştir.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda, GVKT ve 108 Sayılı Sözleşme ile paralel şekilde belirlenmiş olan ve yukarıda sayılan bu ilkeler dahilinde, veri sorumlusuna birtakım yükümlülükler²²⁷ getirilmiştir. "*Veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğü, veri*

²²⁵ AŞIKOĞLU(Tez), s.108.

²²⁶ OĞUZ, Sefir : "Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri", BEYDER, 2018, Cilt:13, S.2, s.123.

²²⁷ KVKK madde 10'a göre, "*(1) Kişisel verilerin elde edilmesi sırasında veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi, ilgili kişilere; a) Veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, b) Kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği, c) İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılacağı, ç) Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi, d) 11 inci maddede sayılan diğer hakları, konusunda bilgi vermeye yükümlüdür*"

güvenliğine ilişkin yükümlülükler, veri sorumluları siciline kaydolma yükümlülüğü, ilgili kişiler tarafından yapılan başvuruların cevaplanması²²⁸ ve Kişisel Verileri Koruma Kurulu kararlarını yerine getirme yükümlülüğü²²⁹” bu kapsamda temel ilkelerin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

6.2.3. Kişisel Verilerin İşlenmesi

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu madde 2’de tanımlanan veri işleme kavramı gereğince, “*kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da olmayan yollarla ilk kez elde edilmesiyle başlayan bir süreç ve devamındaki her türlü işleme, veri işleme faaliyeti olarak*” ifade edilmektedir²³⁰. Kişisel verileri işleme faaliyetiyle ilgili olarak KVKK ikili bir ayrıma gitmiş olup; veri sorumlusuna, özel nitelikli kişisel verileri işleme faaliyeti sırasında dikkate alması gereken şartlardan ayrıca bahsetmiştir. Bu noktada KVKK madde 5 ve 6’yı kısaca incelemekte fayda vardır.

KVKK madde 5’e göre, “(1) *Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez. (2) Aşağıdaki şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür: a) Kanunlarda açıkça öngörülmesi. b) Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması. c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması. ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması. d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması. e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması. f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması.*” genel mahiyette veri işleme şartları hüküm altına alınmıştır.

denmiştir. Yine KVKK madde 12’de ise “(1) *Veri sorumlusu; a) Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini önlemek, b) Kişisel verilere hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek, c) Kişisel verilerin muhafazasını sağlamak, amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almak zorundadır.*” denerek veri sorumlusunun yükümlülüklerinden bahsedilmiştir.

²²⁸ “*Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, madde 13 ve bu maddeye istinaden 10 Mart 2018 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan “Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ” uyarınca veri sorumluları, ilgili kişiler tarafından yazılı olarak veya bahse konu Tebliğ’de yer verilen şekilde yapılan başvuruları niteliklerine göre en kısa sürede ve en geç otuz gün içinde ücretsiz olarak sonuçlandırmakla yükümlü kılınmıştır” Bkz. KÜZECİ (Veri), s.230.*

²²⁹ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu m.15(5).

²³⁰ <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2048/Kisisel-Verilerin-Islenmesi> E.T.: 29.03.2022

Öte yandan, yukarıda bahsedildiği üzere KVKK madde 6'da ise “(1) Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir. (2) Özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır. (3) Birinci fıkrada sayılan sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hâllerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir. (4) Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde, ayrıca Kurul tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması şarttır.” özel vasıfa sahip verilerin işleme şartları hüküm altına alınmıştır.

KVKK'nın lafzından da görüleceği üzere, sayılmış olan kişisel veri işleme şartları tamamen örnekleme metoduyla hazırlanmış olup herhangi bir şekilde sınır yahut çerçeve çizme gayesi taşımamaktadır. Özetle veri işleme faaliyeti için bakılması gereken iki nokta bulunmaktadır. Bunlar: “söz konusu faaliyetin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işlenip işlenmediğidir”

Önemli olan diğer bir husus ise, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu gerekçesinde, Kanun'un kapsamına dair açıklama yapılırken “Günümüzde bu veriler gerek özel sektör gerekse kamu sektörü tarafından bilişim sistemleri üzerinden otomatik yollarla sıkça kullanılmaktadır” ifadesine yer verilmiştir²³¹. Burada özellikle veri işleme faaliyetinin hem kamu hem de özel sektörde gündeme geldiğinden bahsedilmiş olup, evleviyetle veri işleme şartlarına uyum aşamasında ve uygulamada bu iki sektör arasında herhangi bir farkın olmadığını söylemek mümkündür. Diğer yandan, otomatik olmayan veri işleme uygulamalarının KVKK içerisinde yer alabilmesi için kişisel veri işleme eyleminin bir veri kayıt sistemi içerisinde yer alması gerekir²³².

²³¹ “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu”, s. 4.

²³² AŞIKOĞLU(Tez), s.105.

6.2.4. İhlal Halinde Başvuru Süreci ve Öngörülen Cezalar

Veri sahibi olan gerçek kişi, verisinin KVKK'ya aykırı şekilde işlendiği kanaatindeyse o halde burada hukuka aykırı bir rızadan bahsedilecektir. Bu noktada veri sorumlusu işlenen verinin hukuka uygun şekilde alındığını ve işlendiğini ispatla yükümlü olacaktır²³³. Veri sorumlusunun ispat edemediği durumlarda ise ilgili kişi tarafından kişisel verisinin KVKK'ya uygun şekilde alınmadığına ilişkin veri ihlali bildirimini yapması gerekecektir. KVKK'da veri sahibinin, işlemeyen ötürü sahip olduğu haklarına aykırı bir faaliyet yapılması durumunda, veri sorumlusuna her daim başvurabileceği düzenlenmiştir.

KVKK madde 13'te veri sahibinin, yazılı bir şekilde veya Veri Koruma Kurulu'nun getirmiş olduğu usul ve esaslar²³⁴ doğrultusunda veri sorumlusuna başvurabileceği hüküm altına alınmıştır. Veri sahibinin, veri sorumlusuna başvurması halinde azami 30 gün içerisinde cevap vermesi gerekmektedir. KVKK'nın 3.maddesinin 3.fıkrasında, "*Veri sorumlusu talebi kabul eder veya gerekçesini açıklayarak reddeder ve cevabını ilgili kişiye yazılı olarak veya elektronik ortamda bildirir. Başvuruda yer alan talebin kabul edilmesi hâlinde veri sorumlusunca gereği yerine getirilir. Başvurunun veri sorumlusunun hatasından kaynaklanması hâlinde alınan ücret ilgiliye iade edilir.*" denmiş olup, burada veri ihlaline sebep olan kişinin, kişisel veri sahibi tarafından yöneltilecek olan talebi kabul edebileceği gibi reddedebileceği de belirtilmiştir.

KVKK'da Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na şikayette bulunulması bir ön koşula bağlanmış olup, Kurul'dan önce veri sorumlusuna başvuru şartı aranmaktadır. Veri sorumlusunun cevap vermesinden ya da süresi içerisinde cevap vermemesinden itibaren 30 gün ve herhalde 60 günlük süre içerisinde Kurum kanalıyla Kurul'a başvuru²³⁵ yapılabilir.

5237 sayılı TCK kapsamında ihlal durumunda, verilen cezalarla ilgili açıklama yapmak gerekirse; KVKK'nın 17.maddesinde, TCK'nın 135 ila 140.maddelerine yollama

²³³ GÜRSES, s.74.

²³⁴ "10 Mart 2018 tarihinde yayımlanan Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkındaki Tebliğ'de veri sahibinin yazılı başvuru dışındaki başvuru yollarına ilişkin usul ve esaslar belirtilmiştir" bkz. GÜRSES, s.74.

²³⁵ Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun internet sitesi üzerinden şikayet modülü vasıtasıyla, veri sorumlusu şikayet prosedürü işletilmektedir. Modül için bkz.<https://sikayet.kvkk.gov.tr/> E.T.:30.04.2022

yapılmıştır. TCK madde 135'te²³⁶ “*kişisel verilerin kaydedilmesi suçu*”, 136.maddesinde²³⁷ “*verilerin hukuka aykırı olarak verilmesi ve ele geçirilmesi suçu*”, 137.madde²³⁸ tanımlanan “*suçların nitelikli hallerini*”, 138.maddede²³⁹ “*verilerin yok edilmesi suçu*”, 139.maddede “*bu suçların hangi hallerde şikayete tabi suçlar kapsamında değerlendirileceği*”, 140. maddede ise “*bu suçlar kapsamında tüzel kişiler hakkındaki güvenlik tedbirlerinin uygulanması*” açıklanmıştır²⁴⁰.

KVKK'nın “*Suçlar ve Kabahatler başlıklı*” beşinci bölümünde yer alan madde 17'de “*(1) Kişisel verilere ilişkin suçlar bakımından 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 135 ila 140 ıncı madde hükümleri uygulanır. (2) Bu Kanunun 7 nci maddesi hükmüne aykırı olarak; kişisel verileri silmeyen veya anonim hâle getirmeyenler 5237 sayılı Kanunun 138 inci maddesine göre cezalandırılır*” denmiştir. Bu madde ile KVKK kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde kaydedilmesi, verilmesi, ele geçirilmesi suçunu ve bununla birlikte suçun nitelikli hallerini TCK'ya yollama ile belirlenmiştir. KVKK madde 18'de²⁴¹ ise Kabahatler başlığı altında öngörülen idari para cezaları düzenlenmiştir. Aynı maddenin 2. ve 3.fıkrasında²⁴² ise para cezasının kapsamına ilişkin açıklama yapılmıştır. Kurul

²³⁶ TCK madde 135'te “*(1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (2) (2) Kişisel verinin, kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin olması durumunda birinci fıkraya uyarınca verilecek ceza yarı oranında artırılır. (3)*”denmiştir.

²³⁷ TCK madde 136'da “*Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (4) (2) (Ek:17/10/2019-7188/17 md.) Suçun konusunun, Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları uyarınca kayda alınan beyan ve görüntüler olması durumunda verilecek ceza bir kat artırılır.*”denerek kişisel verileri hukuka aykırı olarak başkasına verme suçu tanımlanmıştır.

²³⁸ Suçun nitelikli halleri madde 137'de “*(1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların; a) Kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle, b) Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle, İşlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.*” açıklanmıştır.

²³⁹ TCK madde 138'de de verileri yok etmeme suçu ve cezası “*(1) Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediklerinde bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir. (5) (2) (Ek: 21/2/2014-6526/5 md.) Suçun konusunun Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre ortadan kaldırılması veya yok edilmesi gereken veri olması hâlinde verilecek ceza bir kat artırılır.*” şeklinde açıklanmıştır.

²⁴⁰ TCK kapsamında yasal düzenlemeler için ayrıca bkz. **SERT**, s.28 vd.

²⁴¹ Madde 18'e göre “*(1) Bu Kanunun; a) 10 uncu maddesinde öngörülen aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında 5.000 Türk lirasından 100.000 Türk lirasına kadar, b) 12 nci maddesinde öngörülen veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeyenler hakkında 15.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar, c) 15 inci maddesi uyarınca Kurul tarafından verilen kararları yerine getirmeyenler hakkında 25.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar, ç) 16 ncı maddesinde öngörülen Veri Sorumluları Siciline kayıt ve bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket edenler hakkında 20.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar, idari para cezası verilir.*”denmiştir.

²⁴² Madde 18'e göre “*(2) Bu maddede öngörülen idari para cezaları veri sorumlusu olan gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişileri hakkında uygulanır. (3) Birinci fıkrada sayılan eylemlerin kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bünyesinde işlenmesi hâlinde, Kurulun yapacağı bildirim üzerine, ilgili kamu kurum ve kuruluşunda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu*

tarafından verilmiş olan birçok idari yaptırım kararı ve para cezası bulunmaktadır. Örneğin; Kurul'un vermiş olduğu 23/12/2021 tarih ve 2021/1324 sayılı Karar'a göre, Yemeksepeti Anonim Şirketi'nde gerçekleşen ihlale konu olayda 21.504.083 Yemeksepeti kullanıcısının verilerinin ihlal edildiği gerekçesiyle firmaya 1.900.000 TL idari para cezası uygulanmıştır²⁴³.

KVKK madde 18'de yer alan İdari Para Cezaları "*takvim yılı başından geçerli olacak şekilde o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu*²⁴⁴'nun (VUK) mükerrer 298'inci maddesi hükümleri uyarınca 2017-2022 yılları için tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında arttırılmış" ve ceza miktarları değişmiştir²⁴⁵.

niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev yapanlar hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılır ve sonucu Kurula bildirilir." denmiştir.

²⁴³ "6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 12 nci maddesinin (1) numaralı fıkrası hükmü çerçevesinde veri güvenliğini sağlamaya yönelik gerekli teknik ve idari tedbirleri almayan veri sorumlusu hakkında Kanunun 18 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca ihlalin boyutu, kabahatin haksızlık içeriği, veri sorumlusunun kusuru ve ekonomik durumu da göz önünde bulundurularak 1.900.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir." Karar için bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7168/2021-1324> E.T.:24.03.2022

²⁴⁴ R.G.,T.4.1.1961, S.10703,10704,10705.

²⁴⁵ Güncel tutarlar için bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7181/6698-Sayili-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Kapsaminda-Idari-Para-Cezasi-Tutarlari> E.T.: 29.03.2022

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRK HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN İNTERNET ORTAMINDA AKİT DIŞI İHLALİ HALİNDE MAHKEMELERİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

1.MİLLETLERARASI YETKİ

Ahmet Cevdet Paşa'nın dediği ve Mecelle'de de yer aldığı gibi “*Usul esasa mukaddemdir*”²⁴⁶. Günümüz deyimiyile, usul esastan önce gelmektedir²⁴⁷. Buradan hareketle, yabancılık unsuru içeren bir uyuşmazlıkta esasa bakılmadan önce davanın açılacağı yer mahkemesinin milletlerarası yetkisinin bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Başka bir deyişle, uyuşmazlıkların çözümünden önce mahkemenin milletlerarası yetkisini belirlemek gerekir. Mahkemenin yetkili olmadığı bir uyuşmazlıkta, davanın hangi devlet hukukuna göre çözüleceği tamamen önemsiz olacaktır.

Kişisel verilerin internet ortamında akit dışı ihlalden kaynaklı uyuşmazlıklar kapsamında mahkemelerin milletlerarası yetkisi konusundan önce hem genel olarak yetki²⁴⁸ hem de milletlerarası yetki kavramından bahsetmek yerinde olacaktır. Burada kısaca akit dışı sorumluluk alt başlıklarından bahsedecek olursak, Türk hukukunda akit dışı sorumluluk 4 başlık altında toplanmaktadır. Bunlar: haksız fiil, sebepsiz zenginleşme, vekaletsiz iş

²⁴⁶DEMİR, Fatih: “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Demokratikleşmesi Bağlamında İdari Usul Yasa Tasarısının Değerlendirmesi”, Zonguldak Karaelmas Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 7, S. 14, 2011, s.308.

²⁴⁷DEMİR, s.314.

²⁴⁸ Türk hukukunda yetki kavramının nasıl sınıflandırıldığına kısaca bakmak gerekirse, yetki kavramı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) kapsamında aşağıdaki şekilde tasnif edilebilir: “*Kesin olmayan yetki kuralları, “HMK hükümleri kapsamında özel yetki kuralının kesin surette uygulanacağına ilişkin bir ibare yoksa o halde kesin olmayan yetki kuralından bahsedilecektir*”²⁴⁸”; genel yetki kuralı, “*Davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeridir.*”; özel yetki kuralları, “*Özel yetki genel yetkiyi ortadan kaldırmamaktadır. Bu halde davacı, davayı hangi yer mahkemesinde açacağına ilişkin seçim hakkına sahiptir. Özel yetki kuralları da 10 farklı şekilde sınıflandırılabilir*”. Bunlar: bir yerde geçici olarak oturanlara açılacak davalarda yetki, sözleşmeden doğan davalarda yetki, haksız fiilden doğan davalarda yetki, mirastan doğan davalarda yetki, zarar sigortalarından doğan davalarda yetki, şubeler ile ilgili davalarda yetki, karşı davada yetki çekişmesiz yargı işleri; kesin yetki kuralları, “*Kesin yetkinin bulunduğu hallerde dava yalnızca kanun kapsamında belirtilmiş olan mahkeme veya mahkemelerde açılabilir. Başka yerde bulunan mahkemelerde dava açılmayacağı gibi yetki sözleşmesi de yapılamamaktadır.*” Kesin yetki kuralları şunlardır: taşınmazın aynından doğan davalarda yetki, mirastan doğan davalarda yetki, can sigortalarında doğan davalarda yetki, tüzel kişilerle ilgili davalarda yetki, haksız fiilden birden fazla kimsenin sorumlu olması, iflas davalarında yetki” Ayrıca bkz. KODAKOĞLU, Mehmet: Medeni Usul Hukuku, Savaş Kitap ve Yayınevi, 10.Baskı, Ankara, 2018, s.90 vd.

görme ve sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluktur. Tezin konusunun kişisel verilerin ihlali olması sebebiyle akit dışı sorumluluk kavramı, haksız fiil kapsamında incelenecektir.

İlk olarak mahkemelerin yetkisi konusunu incelemek gerekir. “Yetki” kavramı, bir uyuşmazlık sonrası açılan davaya hangi yerde bulunan mahkemenin bakacağına ilişkindir²⁴⁹. Yetki, milletlerarası yetki ve iç yetki olarak incelenmektedir. Milletlerarası yani dış yetki, açılan davaya hangi devletin mahkemelerinde bakılacağına ilişkin iç yetki ise, açılan davaya devletin içinde yer alan hangi yerde bulunan mahkemenin bakacağını belirlemektedir²⁵⁰. Bir başka deyişle, “iç yetki”; bir uyuşmazlığın belli bir ülke içinde hangi yerde bulunan mahkeme tarafından görüleceğinin belirlenmesi için kullanılırken²⁵¹, “milletlerarası(dış) yetki” ise yabancı unsur içeren bir hukuki uyuşmazlığın, yetki kuralının ait bulunduğu ülke mahkemelerinde görülüp görülemeyeceğinin tespit edilmesi için kullanılır²⁵².

Milletlerarası yetki kavramına göre, yabancılik unsuru barındıran hukuki uyuşmazlıkların çözümü için belirli bir ülke mahkemesinin milletlerarası yetkisi belirlenmektedir²⁵³. Milletlerarası yetki kavramı iki şekilde tanımlanabilir. İlk tanıma göre, yabancılik unsuru ihtiva eden hukuki işlem yahut ilişkiler sebebiyle yaşanan uyuşmazlıklarda ülke mahkemelerinin yetkisinden bahsedilecekken; ikinci tanıma göre, meydana gelen milletlerarası uyuşmazlıklarda bir ülkede bulunan mahkemeler tarafından verilen kararların coğrafi etki alanından bahsedilecektir²⁵⁴.

Milletlerarası yetki hususunda uygulanacak olan kuralları her devletin kendi yasa koyucusu serbest bir şekilde belirlemektedir²⁵⁵. Öte yandan, milletlerarası yetki kurallarının belirlenmesi hususunda, uluslararası antlaşmaların dışında herhangi bir yeknesak yetki kuralı bulunmamakta olup bu durum uygulama içerisinde karışıklığa sebep olmaktadır²⁵⁶.

²⁴⁹ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR AYVAZ, Sema: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, 2.Baskı, Ankara, 2016, s. 190.

²⁵⁰ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ, s.201.

²⁵¹KURU, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C: I, 6. Bası., İstanbul, 2001, s.380.

²⁵²NOMER, Ergin, Devletler Hususi Hukuku, Beta Basım, 22.Baskı, İstanbul, 2017, s.423.

²⁵³NORMER (Devletler), s.423.

²⁵⁴ŞANLI, Cemal/ ESEN, Emre/ ATAMAN FİĞANMEŞE, İnci: Milletlerarası Özel Hukuk, 8.Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2020, s.405.

²⁵⁵ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE ,s.407.

²⁵⁶NOMER (Devletler), s.421; ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.407.

Her bir hukuki uyuşmazlık konusu işlem için milletlerarası yetkiye sahip birden fazla ülke mahkemesi bulunabilir²⁵⁷. Bu durum, mahkemelerin milletlerarası yetkisi kavramının tamamen milli nitelikte olmasından ve ülkenin kendi egemenlik alanı içinde uygulanmasından kaynaklanır²⁵⁸. Keza, daha önce de belirtildiği üzere her ülke mahkemelerinin milletlerarası yetkisini sadece kendisi düzenlemektedir²⁵⁹. Hiçbir ülke, başka bir devletin mahkemesinin milletlerarası yetkisine ilişkin kuralları düzenleyemez, başka bir ülke mahkemesini yetkili kılamaz²⁶⁰. Bahse konu sebeple, her ülkenin mahkemelerinin milletlerarası yetki sisteminin farklılık gösteriyor olması oldukça doğaldır²⁶¹. Öte yandan, “milletlerarası yetki” kavramı iç hukuka ilişkin olup, “milletlerarası” kelimesi ise uyuşmazlığa konu olayı veyahut ilişkiyi anlatmaktadır²⁶².

Mahkemelerin milletlerarası yetkisine ilişkin kurallar düzenlenirken, yabancılık unsuru ihtiva eden işlem yahut ilişki ile milletlerarası yetkiye sahip olacak devlet arasında yeterli ve gerçekçi bir münasebet olmalıdır²⁶³. Başka bir söylemle, davaya konu uyuşmazlık yeterli ve makul herhangi bir bağı olmayan ülkenin, milletlerarası yetkiye sahip olması kural olarak uygun görülmeyecektir²⁶⁴. Tezin ilerleyen kısımlarında ayrıca incelenecek olup üzere; zayıf, geçici yahut tesadüfi bir irtibat noktasına bağlı olarak mahkemelerin milletlerarası yetkisinin belirlenmesi durumu beraberinde birtakım sorunları da getirecektir. Esasen, bu tür zayıf ve geçici geçici irtibat noktalarını yeterli gören²⁶⁵ bazı hukuk sistemleri de, bahsedilen sıkıntıları öngörmekte olup, bahse konu sorunların önüne geçebilmek adına birtakım kuralları kabul etmek zorunda kalmıştır²⁶⁶.

Doktrinde de milletlerarası yetki kavramına ilişkin bir tanım birliği sağlanamamıştır. Başka bir değerlendirme ise, yabancılık ihtiva eden davalarda, bir ülke mahkemeleri ile diğer ülke mahkemeleri arasındaki yetki ilişkisinin, milletlerarası yetkinin esasını meydana

²⁵⁷ NOMER (Devletler), s.421; ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.407.

²⁵⁸ EKŞİ, Nuray: Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, Beta Basım, İstanbul, 1996, s.15.

²⁵⁹ NOMER (Devletler), s.421; ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.405.

²⁶⁰ EKŞİ, s.19.

²⁶¹ DOĞAN, Vahit, Milletlerarası Özel Hukuk, 6. Basım., Ankara, Savaş Yayınevi, Ankara, 2020, s.38.

²⁶² EKŞİ, s.19.

²⁶³ DOĞAN, s.38; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.408; ÇELİKEL, Aysel/ ERDEM Bahadır; Milletlerarası Özel Hukuk, Beta Basım, 11.Bası,İstanbul, 2012, s.503(Milletlerarası).

²⁶⁴ DOĞAN, s.38; ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.408.

²⁶⁵ NOMER (Devletler), s.496.

²⁶⁶ Her ne kadar ülkeler kurallar koymuş olsa da, kişilerin tamamen kendi yararlarına olacak şekilde istedikleri ülke mahkemelerinde dava açabilmeleri konusunda keyfiyetin meydana geliyor olması ülkeler tarafından arzu edilen bir durum değildir. Ayrıca bkz. ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.408.

getirdiği iddiasıdır²⁶⁷. Doktrinde yer alan diğer bir görüş ise, mahkemelerin milletlerarası yetkisinin, birden fazla ülke mahkemesi arasındaki yetki paylaşımıyla ilişkili olamayacağını savunmaktadır²⁶⁸. Her ne kadar tanım birliği sağlanmamış olsa da, genel olarak milletlerarası yetki kavramının, yabancı nitelikli bir davada belli bir devletin mahkemelerinin yetkisinin var olup olmadığının tespiti olarak tanımlanması görüşü çoğunlukta²⁶⁹.

2.KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKUNDA TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

2.1. YABANCILIK UNSURU

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Kanunu'nda yer alan 1.maddeye göre “yabancılık unsuru” (*foreign element*)²⁷⁰, Kanunun uygulanması bakımından zorunlu bir ögedir. Kanunda, yabancılık unsurunun tanımı yapılmamıştır²⁷¹. Bununla beraber; bağlama noktasının berlenmesinde kullanılacak olan “*mutad mesken hukuku*”, “*milli hukuk*” ve “*haksız fiilin işlendiği yer hukuku*”; “yabancılık unsuru” kavramından kastedilen şeyin ne olduğuna ilişkin fikir vermektedir²⁷². Yabancılık unsuru kavramı, bir hukuki ilişkiyi o davaya bakan hakim hukuk sistemi dışında, başkaca hukuk düzenleriyle ilişkili hale getirmektedir²⁷³. Bir başka deyişle, yabancılık unsuru, hukuki uyumsuzluk ile bağlantılı olan olayın, ilgili mahkemesine başvurulacak olan ülkenin hukukundan başka, diğer bir hukuk sistemi ile bağlantısı olarak tanımlanabilir²⁷⁴. Hukuki bir uyumsuzlukta yabancılık unsuru iki şekilde ortaya çıkmakta olup, bunlar yer veya kişi bakımından yabancılık unsuru olarak ayrılmaktadır²⁷⁵. Hukuki uyumsuzluğa konu olayda taraflarından herhangi birinin yabancı olması, yerleşim yerinin yabancı bir ülkede bulunması veya uyumsuzluk konusu olayın

²⁶⁷ NÖMER (Devletler), s.395.

²⁶⁸ DOĞAN, s.39.

²⁶⁹ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.405; ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.503.

²⁷⁰ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.8.

²⁷¹ Yabancılık unsurunun tanımının yapılmamış olması ve kesin sınırlarla bir çerçeve çizilmemiş olması yerinde bir karar olmuştur. Keza, yabancılık unsuru sadece davanın esasına girilerek tespit edilebilecektir. Ayrıca bkz. SARGIN, Fügen: Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Anlaşmaları, Ankara 1996, s. 148-149 (Anlaşma).

²⁷² ERDOĞAN, Ersin: Medeni Usul Hukukunda Yabancılık Unsuru ve Sonuçları, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2015, s. 8-9.

²⁷³ NÖMER, Ergin: Devletler Hususi Hukuku, Beta, Yenilenmiş 19. Basım, İstanbul, 2011, s.6-7(Devletler Özel) ; ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.8.

²⁷⁴ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.8.

²⁷⁵ TİRYAKİOĞLU, Bilgin: Taşınır Mallara İlişkin Milletlerarası Unsurlu Satım Akitlerine Uygulanacak Hukuk, Ankara 1996, s. 6.

yabancı bir ülkede meydana gelmiş olması yabancılık unsuru tanımlanırken verilebilecek örneklerdendir.

Fiziksel ortamdaki zamandan ve mekandan bağımsız olan ve bu tezin konusu olan internet ortamı kavramı özelinde değerlendirme yapılacak olursa, internette yapılan her türlü işlem en az iki ülke veya diğer ihtimallerde birden çok devlette ve hatta bütün ülkelerde tesir yaratabilme ve sonuç doğurabilme potansiyeline sahip olduğu için istisnai haller saklı kalmak üzere, her koşulda yabancılık unsuru içerecektir²⁷⁶. “Ağların ağı” olarak ifade edilen ve bütün dünyayı etkisi altına alan internet kavramı, muhtevası gereği içerisinde yabancılık unsuru barındırmaktadır²⁷⁷. Daha açık bir ifadeyle, yabancı unsur hukuki işlemin veya ilişkinin birden fazla hukuk düzeni ile ilişki içerisinde olması anlamına gelmekte olup²⁷⁸, internet ortamı da bu aşamada yabancılık unsuru içermeye oldukça uygun bir zemine sahiptir²⁷⁹.

Bu konuya dair bir örnek vermek gerekirse, Fransa merkezli bir internet sitesinin İngiltere içerisinde erişilebilirliği, milletlerarası yetki konusunda sorun meydana getirmektedir. Zira internet, günümüz dünyasında zamansız ve mekansız bir ortam yaratmıştır. Tamamen geleneksel niteliğini haiz ve gelişmiş dijital zeminden bağımsız bir yaklaşımla düzenlenmiş olan ulusal hukuk sistemlerinin, bütünüyle sanal ve soyut ortamdaki uzak, fiziki gerçekliğe dayalı kuralları; soyut internet ortamı karşısında oldukça yetersiz kalmıştır. İnternet ortamının bu soyut hali, somut hukuki uyumsuzluk kapsamında değerlendirilmeksizin; internet ortamında var olan bir içeriğin kendiliğinden yabancılık unsuruna sahip olduğunu düşünmek makul olmayacaktır. Yukarıda da bahsedildiği üzere yabancılık unsuru; yaşanacak olan somut olaylar, hukuki uyumsuzluğun nitelikleriyle beraber pek tabii teknolojik gelişmeler kapsamında değerlendirilecektir. Bu şekilde değerlendirilme yapılmadığı durumlarda aynı ülke içerisinde ve hatta aynı mekanda karşılıklı oturmuş olan iki kişinin de kapalı ve çift taraflı koruma ile korunan bir mesajlaşma sistemi üzerinden yazışıyor olması dahi yabancılık unsuru içerir yorumu yapılabilecektir. Bu noktada bilhassa dikkat edilecek olan diğer bir husus ise, internet ortamında kişilik hakkı ihlali kapsamında

²⁷⁶ **POSADA**, Obdulio César Velásquez: “Jurisdictional Problems in Cyberspace Defamation”, International Law: Revista Colombiana de Derecho Internacional, 2005, p. 258.

²⁷⁷ **SARIÖZ**, Ayşe İpek: “HMK’nın 16. Maddesi Uyarınca Haksız Fiillerden Doğan Uyuşmazlıklarda Yetkili Mahkemenin Tespiti ve Hükümün Türk Milletlerarası Usul Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, C. 11, S. 1, s.157; **TEKİN**, s.127.

²⁷⁸ **ÇELİKEL/ ERDEM** (Milletlerarası), s.8.

²⁷⁹ **TEKİN**, s.127.

değerlendirilen, kişinin şeref ve haysiyetine ilişkin saldırılarda; zararın meydana geldiği yerin tespiti noktasında, yabancılık unsurunun varlığının kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin belirleme yapılmasıdır. Bu aşamada, somut uyuşmazlığın bütün unsurları dikkate alınarak karar verilmesi gerekmektedir.

İnternet yoluyla kişisel veriler ihlal edildiğinde meydana gelen mesuliyet hali, belirli noktalarda haksız fiil kaynaklı olduğundan; davaya konu tarafların yabancı devlet vatandaşı olması, yabancı bir ülkede yerleşik bulunması, haksız fiili meydana getiren olayın yabancı bir ülkede meydana gelmesi veya haksız fiil sonucunda oluşan zararın yabancı bir devlette gerçekleşmesi yabancılık unsurunu gündeme getirecektir²⁸⁰. Öte yandan, internet ortamına gönderilmiş olan içerikten sorumlu içerik sağlayıcının yahut haksız fiile uğramış olan kişinin yabancı bir devlet vatandaşı olması ya da yabancı bir ülkede yerleşik bulunması halinde, uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıdığı sonucuna varılabilecektir²⁸¹. Ayrıca tezin konusu olan kişisel veri ihlaline konu içeriğin yabancı bir ülkede paylaşılması; zararın Türkiye’de gerçekleşmesi ya da paylaşımın Türkiye topraklarında yapılması halinde yabancılık unsurundan bahsedilebilecektir. Öte yandan, zarardan etkilenen kişinin Türk olması ve zararın Türkiye’den farklı bir ülkede gerçekleşmesi halinde de uyuşmazlığın yabancılık unsuru içerdiğini söylemek hatalı olmayacaktır²⁸².

Sosyal medyada meydana gelen kişisel verilerin ihlali hallerinde de tarafların yabancı devlet vatandaşı olması veya yabancı bir ülkede yerleşik bulunması ya da zararın yabancı bir ülkede gerçekleşmesi durumlarında yabancılık unsurundan bahsedilebilecektir. Öte yandan, global boyutta üne sahip, tanınmış kişilerin kişisel verilerinin sosyal medya üzerinden ihlali halinde, uyuşmazlığın yabancılık unsuru ihtiva edip etmediği konusu ve tespiti önem arz etmekte olup aynı zamanda kişilerin tanınıyor oluşu yabancılık unsurunun varlığını tespit etme noktasında da zorluk yaratmaktadır. Her ne olursa olsun teknolojik gelişmeler de göz önünde bulundurularak, ihlalin yapıldığı sosyal medya platformunun özellikleri ve meydana gelen uyuşmazlığın bütün unsurları değerlendirilerek yabancılık unsurunun varlığının belirlenmesi mümkündür.

²⁸⁰ SARIÖZ, Ayşe İpek: “HMK’nın 16. Maddesi Uyarınca Haksız Fiillerden Doğan Uyuşmazlıklarda Yetkili Mahkemenin Tespiti ve Hükümün Türk Milletlerarası Usul Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, Cilt:11, S. 1, s.157.

²⁸¹ TEKİN, s.128.

²⁸² TEKİN, s.128.

2.2.VASIFLANDIRMA

Milletlerarası özel hukuk ve usul hukukunun içerisinde yer alan vasıflandırma sorununun temelinde yatan sebep, bahse konu uyumsuzluğun yabancılik unsuru içermesi ve bunun bir yansıması olarak da farklı hukuk düzenlerinin aynı olay için aynı anda uygulama alanı bulmasıdır²⁸³. Birbirinden farklı hukuk düzenleri, aynı hukuki uyumsuzluğa farklı noktalardan yaklaşmakta ve her ülke kendi hukuk düzeninde uyumsuzluğa konu işlemi farklı şekillerde sınıflandırabilmektedir²⁸⁴. Öte yandan, ülkeler kendi hukuk sistemlerinde uyumsuzluk konusuna hiç yer vermemiş de olabilir. Bunun yansıması olarak da, söz konusu hukuki uyumsuzlukların çözümü için uygulanacak hukukun belirlenmesinde değişiklikler meydana gelecektir.

2.2.1.Bağlama Noktasının Vasıflandırılması

İlk olarak vasıflandırma konusunda bahsedilmesi gereken nokta, “*bağlama noktası*” kavramıdır. Kanunlar ihtilafı kaideleri, yabancı unsurlu uyumsuzlukların belli bir kanuni unsurunu “bağlama noktası” kabul ederek²⁸⁵, buna ilişkin konu edindiği hukuki uyumsuzluğu belli bir hukuk düzenine bağlar²⁸⁶. Yasa koyucu, birtakım menfaatleri göz önüne alarak, her özel hukuk alanı veya her özel hukuk uyumsuzluğunun bir yönü ile ilişkili olarak bağlama noktası belirlemiştir²⁸⁷. Keza, yabancılik unsuru içeren bir hukuki uyumsuzlukta uygulanacak olan maddi hukuka da bu bağlama noktası ile ulaşılabilecektir²⁸⁸. Bütün kanunlar ihtilafı kurallarına bağlama konusu ve bağlama noktası vardır²⁸⁹. Bağlama konusu kavramı, hakimin çözüme kavuşturacağı yabancılik unsuru ihtiva eden hukuki uyumsuzluğun kendisidir. Öte yandan yukarıda da bahsedildiği üzere bağlama noktası ise, bağlama konularının belli bir ülke hukukuna bağlanarak çözümlenmesine olanak sağlayan maddi olaylar bütünüdür²⁹⁰. İhtilafın çözümü için tespiti gerekli olan bu iki unsurun belirlenmesi için milletlerarası özel hukukta “*vasıflandırma*” olarak adlandırılan yöntemin uygulanması gerekmektedir²⁹¹. Milletlerarası özel hukuk kapsamında genel olarak kullanılan temel

²⁸³ YAĞCI, Salim Serdar: “Milletlerarası Özel Hukukta Vasıflandırma”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, C. 19, Özel Sayı-2017, s. 2633.

²⁸⁴ YAĞCI, s.2633.

²⁸⁵ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.63.

²⁸⁶ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE , s.29-31.

²⁸⁷ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE , s.29-31.

²⁸⁸ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.78.

²⁸⁹ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.63.

²⁹⁰ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.64.

²⁹¹ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.64.

bağlama noktaları²⁹²: yerleşim yeri, vatandaşlık, mutad mesken, fiilin gerçekleştiği yer, ifa yeri, zararın vuku bulduğu yer, sicile tescilin yapıldığı yer, bulunma yeri, taraflarca tercih edilen hukuk, en sıkı ilişkili hukuk ve son olarak uyumsuzluğa bakmakla yetkili hakimin hukukudur (*lex fori*). Bahsedilen bu bağlama noktalarının farklı devletlerde ve dolayısıyla farklı hukuk disiplinlerinde başkaca nitelik ve içeriklere sahip olması “*bağlama noktasında vasıflandırma sorunu*”nu da beraberinde getirmiş olup, bu sorun bağlama noktasının ait olduğu ülke hukukuna göre çözüme kavuşturulacaktır²⁹³. Yukarıda ayrıca bahsedilen bağlama noktaları, yabancı unsurlu bir hukuki uyumsuzluğun çözümünde uygulanacak olan hukuku tespit etmek üzere, Türk kanunlar ihtilafı kuralları içerisinde bulunmaktadır²⁹⁴.

2.2.2. Bağlama Konusunun Vasıflandırılması

Kişisel verilerin korunması hukuku kapsamında veri sahibinin, yabancı devlet vatandaşı olduğu ya da veri sorumlusunun başka bir devletin hukuk düzenine tabi olduğu durumlarda Türk mahkemesi, veriye ilişkin yapılan her türlü faaliyetin hukuka uygunluğunu ve bunun bir yansıması olarak da kişilik haklarının ihlal edilip edilmediğini MÖHUK hükümlerine dayanarak, uygulanacak hukukun belirlendiği ülke hukukuna göre karara bağlayacaktır²⁹⁵. Bundan bahisle, MÖHUK madde 35 hükmünde kişilik haklarının ihlalinin bir haksız fiil olarak vasıflandırıldığı yorumu hatalı olmayacaktır.

Her ne kadar MÖHUK madde 35’e göre, sadece geleneksel medya vasıtasıyla meydana gelen kişilik hakkı ihlalleriyle kişisel verilerin işlenmesi kapsamında gerçekleşen ihlallere uygulanacak hukuk tespit ediliyor olsa da; bahse konu maddenin, Kanun içerisinde bulunduğu yer, kişilik haklarının ihlalinin yasa koyucu tarafından haksız fiil olarak vasıflandırıldığını dolaylı yoldan göstermektedir²⁹⁶. Diğer bir ifadeyle, “*medya veya kitle iletişim organları*” aracılığıyla ya da verilerin işlenmesiyle meydana gelen kişilik haklarının ihlaline ilişkin fiiller, bir haksız fiil olarak vasıflandırılmış olup, bahse konu haksız fiil türü bakımından MÖHUK madde 35’te özel bir ihtilaf kuralına yer verilmiştir²⁹⁷.

²⁹² ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE , s.25-26.

²⁹³ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE , s.45.

²⁹⁴ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE , s.45 ; ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.69-70.

²⁹⁵ ARSLAN, İlyas:” Kişisel Verilerin Yabancı Unsurlu Sözleşmelere Aykırı Olarak İşlenmesinden veya Korunmamasından Kaynaklanan Uyuşmazlıklara Uygulanacak Hukukun Tespiti”, İstanbul Hukuk Mecmuası, S.79/1, İstanbul, 2021, s.145.

²⁹⁶ ARSLAN (Makale), s.145.

²⁹⁷ ARSLAN (Makale), s.145.

Özetle, milletlerarası yetkinin tespitine ilişkin olarak, internet yoluyla kişisel verilerin ihlali, haksız fiil şeklinde vasıflandırılmaktadır. Yukarıda yapılan tüm değerlendirme ve açıklamalar uyuşmazlık esasına dair olup, mahkemelerin milletlerarası yetkisini belirleyen kaideler (usuli kural) hakim olan görüş sebebiyle *lex foriye* tabi olacaktır²⁹⁸.

Konumuz bakımından da, milletlerarası yetki kuralları bakımından kişisel verilerin ihlali haksız fiil olarak nitelendirildiği için haksız fiile ilişkin yetki kurallarına başvurularak mahkemelerin milletlerarası yetkisi tespit edilecektir.

2.3.TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

2.3.1. Genel Olarak

Türk mahkemelerinin yabancılık unsuru ihtiva eden hukuki bir uyuşmazlıkta yetkili mi yoksa yetkisiz mi olacağına ilişkin düzenleme 5718 sayılı MÖHUK’da hüküm altına alınmıştır. Milletlerarası yetkiye ilişkin genel kural, MÖHUK madde 40’ta yer almaktadır²⁹⁹. Bahse konu hükümünde, “*Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları*” belirlemektedir³⁰⁰. Özel yetki kuralları ise MÖHUK madde 41 ile 46 arasında düzenlenmiştir³⁰¹.

Yabancılık unsuru ihtiva eden hukuki uyuşmazlıklarda mahkemelerin milletlerarası yetkisinin düzenlenmiş olduğu herhangi bir milletlerarası sözleşmenin var olması durumunda; sözleşme, ülkenin iç hukukunda düzenlenmiş olan milletlerarası yetki kurallarından önce uygulanacaktır³⁰². Keza, normlar hiyerarşisi konusu düşünüldüğünde de aynı sonuca varılacaktır. Milletlerarası yetki konusunda bahsedilen bu husus Anayasa madde 90 ile de hüküm altına alınmaktadır. Anayasa madde 90’da “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası Andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı*

²⁹⁸ ELMASULU, Dilek Ece: Türk ve Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda Şeref ve Haysiyete İnternet Yoluyla Saldırıdan Doğan Sorumluluk Davalarında Milletlerarası Yetki, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2018, s.136 ; ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.93; ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.49.

²⁹⁹ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.504; ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.409.

³⁰⁰ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.409 vd.

³⁰¹ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.409.

³⁰² ÇOBAN, Aslıhan: “Elektronik Tüketici Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi”, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s.82.

hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır.” denmiştir. Öte yandan MÖHUK madde 1’de de bu konudan bahsedilmiştir. İlgili madde, *“Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklıdır”* şeklinde hüküm altına alınmıştır.

Yetkiye ilişkin olarak herhangi bir milletlerarası sözleşmenin bulunmaması durumunda, MÖHUK madde 40 ila 46 arasında bulunan kurallara bakılacaktır. MÖHUK madde 40 Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini düzenleyen genel yetki kuralıdır³⁰³.

Türkiye’de uygulanan iç hukuka ilişkin yetki kuralları TMK, TBK, HMK, TTK, İcra ve İflas Kanunu (İİK) gibi birçok kanun içerisinde ayrıca hüküm altına alınmıştır. Yukarıda da bahsedildiği üzere MÖHUK 41-46.maddeler³⁰⁴ arasında Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine dair hususi tespit edilmiş kaideler yer almaktadır³⁰⁵. MÖHUK kapsamında belirlenmiş olan bu özel hükümler, ikincil nitelikte olamamakla beraber, iç hukukun milletlerarası yetki kurallarından bağımsız birtakım düzenlemeler getirmiştir³⁰⁶.

MÖHUK’ta düzenlenen özel yetki kurallarının uygulanacağı bir davanın açılması durumunda MÖHUK madde 40’taki genel yetki kuralına bakılmayacak olup yalnızca özel yetki kaideleri uygulanacaktır. MÖHUK içerisinde yer alan hususi yetki kuralları kapsamına giren bir hukuki uyuşmazlıkta, bahse konu özel hükme göre, yetkili bir Türk mahkemesinin bulunması durumunda, uyuşmazlıkla ilişkili Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi olduğu kabul edilecektir³⁰⁷.

Son olarak bu bölümde kısaca değinilmesi gereken önemli bir konu da milletlerarası özel hukuk açısından başvurulması gereken kaynaklardır. Bahse konu bu kaynaklar sayesinde uyuşmazlık konusu hakkında yetkili mahkeme tespitinin yapılması kolaylaşacaktır³⁰⁸. Türk hukukunda, *“milletlerarası usul hukuku ve kanunlar ihtilafı”* hükümlerinin yer aldığı, *“5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında*

³⁰³ ÇELİKEL, Aysel/ ERDEM Bahadır: Milletlerarası Özel Hukuk, 16. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2020, s.545.

³⁰⁴ NÖMER (Devletler), s.478.

³⁰⁵ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE , s.435.

³⁰⁶ ÇÖRTOĞLU KOCA, Sema: Zayıf Tarafın Korunduğu Sözleşmelerde Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s.195 (Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi).

³⁰⁷ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.435-436; ÇÖRTOĞLU KOCA (Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi), s.195-196.

³⁰⁸ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.40.

Kanun”, asli kaynak niteliğindedir³⁰⁹. Ayrıca, ülkemizin tarafı olduğu milletlerarası nitelikteki anlaşmalar da milletlerarası usul hukukunun kaynakları arasında yer almaktadır. Öte yandan yukarıda da belirtildiği üzere; İcra İflas Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Türk Ticaret Kanunu gibi birçok kanun içerisinde de yetki kuralları düzenlenmiş olup bu düzenlemeler de milletlerarası usul hukuku kapsamında kaynak olarak kullanılacaktır.

2.3.2. MÖHUK'ta Yer Alan Genel Yetki Kuralı

Milletlerarası yetki kuralları, uyumsuzluk ile devlet arasında oluşan bir ilişkiye dayanmaktadır³¹⁰. Daha önce de belirtildiği üzere, MÖHUK 40'ıncı madde hükmünde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tespitinde, iç hukukun yetki kurallarının hepsine atıfta bulunmaktadır³¹¹. MÖHUK madde 40 ile milletlerarası yetkiyi düzenleme görevini haiz, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları, genel olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu etrafında toplanmış olup bununla beraber TMK³¹² gibi muhtelif birçok kanunda düzenlemeler mevcuttur³¹³.

Bununla beraber, Hukuk Muhakemeleri Kanunu 6'ıncı maddede de belirtildiği üzere, “*genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı andaki yerleşim yeri mahkemesidir*”³¹⁴. HMK madde 7'de ise birden çok davalının olması durumu hüküm altına alınmıştır. Diğer bir yetki kuralı ise HMK madde 9'da düzenlenmiştir³¹⁵. Bahse konu HMK madde 9(1)'de “*Türkiye’de yerleşim yeri bulunmayanlar hakkında genel yetkili mahkeme, davalının Türkiye’deki mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesidir. Ancak, diğer özel yetki hâlleri saklı kalmak üzere, malvarlığı haklarına ilişkin dava, uyumsuzluk konusu malvarlığı unsurunun bulunduğu yerde de açılabilir*” denmiş olup hükme göre, Türkiye’de yerleşim yeri olmayanlara karşı açılacak davalarda genel yetkili mahkeme, davalının Türkiye’deki mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesidir. HMK’da tatbik edilmiş genel kurallar, HMK ve Türk iç hukukundaki başkaca kanunlarda bulunan özel yetki kuralları ile hiçbir koşulda geçersiz kılınmaz³¹⁶.

³⁰⁹ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.41.

³¹⁰ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE , s.415.

³¹¹ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE , s.416.

³¹² Mesela tüzel kişilerin yerleşim yeri TMK'nın 51.maddesinde, “*tüzel kişinin yerleşim yeri, kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça işlerinin yönetildiği yerdir*” şeklinde hüküm altına alınmıştır.

³¹³ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.509.

³¹⁴ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.511.

³¹⁵ Ayrıca bkz. ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.516; ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.317.

³¹⁶ ÇOBAN, s.83.

Öte yandan, HMK madde 6(2)'de, yerleşim yeri kavramının TMK'ya göre tespit edileceği hüküm altına alınmıştır³¹⁷. TMK 19'uncu maddesine göre, gerçek kişilerin yerleşim yeri, yerleşmek niyetiyle oturdukları yer olarak tanımlanmıştır. Oturma ve yerleşme niyeti burada esas alınacak iki temel ögedir. Türkiye'de herhangi bir Türk vatandaşına yahut yabancı devletten bir kişiye karşı HMK madde 6'ya istinaden davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilmek için bahsedilen “oturma” ve “yerleşme niyeti” unsurlarının bulunması gerekir³¹⁸.

Genel yetki kuralının atıfta bulunduğu başlıca yer itibariyle yetki kurallarından bahsetmek gerekirse bunlara örnek olarak; davalının yerleşim yeri veya mutad meskeni mahkemesi, Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayanlar aleyhine açılacak mal ve alacak davalarında ihtilafa konu mal/alacağın bulunduğu yer mahkemesi, taşınmazın aynından doğan davalarda yetkili mahkeme, haksız fiillerden doğan uyuşmazlıklarda yetkili mahkeme, şube ve tüzel kişiler bakımından yetkili mahkeme ve fikri sinai haklardan doğan uyuşmazlıklarda yetkili mahkemeler verilebilir.

2.3.2.MÖHUK'ta Yer Alan Özel Yetki Kuralları

MÖHUK madde 41-46 arasında yer alan kurallar özel yetkili mahkemeleri düzenlemektedir. Yabancılık unsuru barındıran bir hukuki uyuşmazlık çözümlenirken, milletlerarası yetkiye sahip bir Türk mahkemesi olup olmadığının tespiti için MÖHUK'ta yer alan özel yetki kuralları kapsamında bir uyuşmazlık bulunup bulunmadığına bakılır. Şayet bu kapsama giren bir uyuşmazlık mevcutsa ilk olarak, yalnızca ilgili özel kurala bakılacaktır³¹⁹. Keza, MÖHUK'ta yer alan özel yetki kurallarının düzenleniş usulü, yerel yetki kapsamında genel yetki kuralının yanında ek olarak yetkili mahkemeler düzenleyen özel yetki kurallarından farklı şekilde, düzenleme getirdiği alanlar bakımından milletlerarası yetki hususunda tek başına belirleyici rol oynamaktadır³²⁰. Buradan varılacak sonuç ise, MÖHUK'ta özel yetki kurallarına tabii olan bir hukuki uyuşmazlıkta, bahse konu özel yetki kuralına göre davaya bakmaya yetkili bir Türk mahkemesi bulunmuyorsa, ilgili uyuşmazlık bakımından yetkili bir Türk mahkemesinin olmadığı sonucuna varılacaktır³²¹.

³¹⁷ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.417.

³¹⁸ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.509.

³¹⁹ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.435.

³²⁰ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.435.

³²¹ ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.513.

Bahsedilen özel yetki kuralları, MÖHUK madde 41’de Türklerin kişi hâllerine ilişkin uyuşmazlıklar, madde 42’de yabancıların kişi hâllerine ilişkin bazı davalar, madde 43’te yabancılık unsuru içeren miras davaları, madde 44’te iş ilişkisi ve iş sözleşmesinden doğan davalar, madde 45’te tüketici sözleşmelerine ilişkin davalar ve madde 46’da sigorta sözleşmesine ilişkin davalardaki yetki kurallarıdır.

MÖHUK madde 44, 45 ve 46’da bulunan yetki kuralları, güçlü konumda olan işverenler, tacirler ve sigorta firmaları karşısında işçileri, tüketicileri ve sigortalıları korumak gayesiyle tatbik edilmiştir³²². Öte yandan, zayıfların korunduğu bu sözleşmelerde zayıf konumda bulunan tarafın açtığı davalarda birden çok mahkeme davacının seçimine göre yetkili kılınmıştır³²³.

2.4.KİŞİSEL VERİLERİN İNTERNET ORTAMINDA AKİT DIŞI İHLALİ HALİNDE TÜRK MAHKEMELERİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

İnternet ortamı ve kişisel verilerin ihlali kavramından tezin ilk bölümünde bahsedilmiş olup bu bölümde kişisel verilerin akit dışı ihlali halinde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi incelenecektir.

İnternetin her alana hizmet ediyor oluşu ve internet aracılığıyla iletişimin sürekli hale gelmesi, kişilerin sosyal mecralar üzerinden bilhassa kişilik haklarını kolaylıkla koruyamamalarına ve dolayısıyla kişisel verilerini ihlal edici nitelikte saldırılara maruz kalmalarına sebep olmuştur. Dijital dünyanın hızlı bir şekilde büyümesi ve beraberinde internetin de hızla yaygınlaşmasıyla; şahsa ait verilerin, her ne kadar belirli noktalarda koruma sağlandığı iddia edilse dahi, herkes tarafından bilinmesine yol açmıştır. Soyut ve sanal bir dünyada bir araya gelen insanlar reel ortamda olduğundan çok daha özgür bir şekilde iletişim kurmakta ve paylaşım yapmaktadır. Bu durumun yansıması olarak başkalarının alanına daha kolay, etkili ve sık müdahale edilmektedir³²⁴. Kişinin sadece kendisine ait mahfuz alanının ihlali, başka bir deyişle özel hayatının ihlali, şahsa ait hususi bilgilerin ifşası, şeref ve haysiyete dokunacak iş ve işlemlerin yapılması gibi kişilik haklarına

³²² ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.436; ÇÖRTOĞLU KOCA (Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi), s.21.

³²³ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.436.

³²⁴ ÖZEL, Sibel: Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 81.

ve pek tabii kişisel verilere saldırı internet üzerinden çok kolay yapılmakta ve yapılan bu müdahale ne yazık ki oldukça geniş kitlelere ulaşmaktadır³²⁵ .

İnternet, hem gerçek hem de tüzel kişilere ait her türlü bilginin ulusal sınırların ötesine hızla ve kolayca yayılmasına olanak sağlar; fakat, yukarıda da bahsedildiği üzere bahse konu bu bilgilerin bir kısmının kullanılması faydalıyken diğer bir kısmı kişilerin onur ve haysiyetine zarar verecek şekilde kullanılmaktadır. Sahip olunan bu veriler, yanlış ya da hatalı ise veya bir şahsın özel hayatını ihlal edecek nitelikteyse, hakkına tecavüz edildiğini iddia eden kişinin, uygulanacak olan maddi hukuk uyarınca maddi ve/veya manevi tazminat ya da bahse konu içeriğin düzeltilmesi, çıkarılması, kaldırılması yahut içeriğin bulunduğu sitenin engellenmesi gibi talepleri oluşacaktır³²⁶.

Günümüzde bilhassa internetin hızla gelişmesi ve bununla birlikte iletişimin kolay hale gelmesi insanların hayatında zaman ve mekan kavramının öneminin azalmasına sebep olmuştur. Coğrafi sınırların bu şekilde ortadan kalkması tabii ki hukuk dünyasında da sonuç doğurmuştur. Örneğin, coğrafi sınırların ortadan kalkmasıyla birlikte dünya üzerinde herhangi bir ülkede bulunan bir mahkeme, taraflarla ve uyuşmazlık konusuyla, fiziken yakın olmasa dahi yakın ilişkili mahkeme olarak nitelendirilebilecek hale gelmiştir³²⁷.

İnternet ortamı da her ne kadar sanal ve soyut bir ortam olsa da esasen günümüz dünyasında en az fiziki olarak gerçekleştirilen işlemler kadar olaya ve paylaşımına tanıklık etmektedir³²⁸. İnternetin soyut bir ortamdan meydana gelmesi ve anonimliğe olanak sağlaması, ekranın ardında bulunan kişilerin hukuka aykırı davranışta bulunma olasılığını artırmaktadır³²⁹. Bahse konu bu hukuka aykırı davranışlar neticesinde meydana gelen hukuki ve cezai sorumluluğa dair davalarda, milletlerarası yetkinin tespit edilmesi konusu en büyük tartışma konularından biridir. Mahkemelerin yetkisini hüküm altına alan kurallar, ifa yeri veya haksız fiilin işlendiği yer gibi çoğunlukla fiziki ortamda tespit edilebilecek nitelikte bir

³²⁵ **ÖZEL** (Medya), s.81.

³²⁶ **OGDAN**, Michael: “*Regulation Brussels Ia and Violations of Personality Rights on the Internet*”, Nord J. Int. Law, 2018, V. 87, I. 2, p. 212.

³²⁷ **DARDAĞAN**, Esra: Milletlerarası Usul Hukukunda “Aşkın Yetki” Kavramı, Ankara 2005, s. 69(Yetki).

³²⁸ **TEKİN**, s.122.

³²⁹ **BOELE-WOELKI**, Katharina/ **KESSEDJIAN**, Catherine: Internet Which Court Decides? Which Law Applies? Quel Tribunal Décide? Quel Droit s’ Applique?, Netherlands 1998, s. 114.

yer odaklıdır. Keza internet ortamı, muhtevası gereği herhangi bir alanla, şahısla ya da zamanla sınırlandırılmayacak niteliktedir³³⁰.

İnternet ortamı içerisinde oldukça yaygın bir şekilde kullanılan hızlı ve etkili bir iletişim yöntemi olan e-posta gönderme vasıtasıyla haberleşme halinde dahi göndiriciden yola çıkan bir e-postanın alıcıya varana kadar hangi ülke sınırlarından geçtiği yahut geçmediğinin tespiti bile oldukça sıkıntılı bir süreçtir³³¹. Geleneksel kurallarda tespit için gerekli ve yeterli olan fiziki sınırların, sanal dünyada ve tamamen soyut bir alanda belirsiz hale gelmesi, internet yoluyla kişilik haklarının ve dolayısıyla kişi verilerin ihlalinde, fiilin ve zarar yerinin tespit edilememesi sıkıntısını doğurmaktadır. Bir başka deyişle, sanal dünyanın fiziki sınırları tamamen ortadan kaldıran yapısı, aşkın yetkiye³³² sebebiyet verebilecektir³³³. *Webde* yer alan verilerin ve şahıslara ait kişisel bilgilerin dünya üzerinde herhangi bir yerde istenilen herhangi bir zamanda erişilebilir nitelikte olması sebebiyle ve hatta amiyane tabirle “bahanesiyle” her devlet kendi milletlerarası yetki kurallarını tatbik etmektedir³³⁴.

Günümüzde kullanılan geleneksel yetki kurallarının, dijital dünyaya uygun olmadığını savunan bir görüşe³³⁵ göre, sadece bu uyuşmazlıklara bakacak ve hatta yapay zekaya sahip olacak siber mahkemeler kurulmalıdır. Bununla beraber, “çevrim içi uyuşmazlık çözümü” aracılığıyla geleneksel sistemden tamamen bağımsız başka bir sistem üretilmelidir. Bu görüşe katılmayan bir diğer değerlendirmeye göre, sanal dünyada meydana gelmiş olan hukuki bir uyuşmazlıkta, geleneksel yetki kurallarının uygulanamayacağını söylemek doğru bir yaklaşım değildir. Çünkü internet, *reel* dünyada tamamen gerçek

³³⁰ SVANTESSON, Dan Jerker : “*Jurisdictional Issues and the Internet- A Brief Overview 2.0*”, CLSR, 2018, V. 34, I. 4, s. 718.

³³¹ TEKİN, s.123.

³³² Aşkın yetki kavramı, “*Yabancı mahkemenin yetkisinin milletlerarası usul hukukunun genel kabul gören yetki kaidelerinin dışında, kabul edilmesi mümkün olmayan bir şekilde oluşmuş olması*” şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca bkz. ÇELİKEL/ERDEM (Milletlerarası Özel), s.746; DARDAĞAN, Esra: Milletlerarası Usul Hukukunda “Aşkın Yetki” Kavramı, Ankara, 2005, s. 69(Yetki).

³³³ Uluslararası hukukta tamamen özel koşulların oluşmasına bağlı olarak ve istisnai nitelikte birtakım menfaatleri korumak amacıyla korsanlık yapılması ve savaş suçları gibi fiiller tüm ülkelerin hukuk sistemlerinde sorunlara sebebiyet verdiğinden bahse konu bu eylemlere ilişkin global ölçekte kabul edilen yetki kuralları tayin edilmiştir. Bilhassa azınlıkların korunmasına yönelik, soykırımı özendirmek ve çocukların korunmasına yönelik olarak, çocuk pornografisi gibi konularda internet ortamında kabul edilen evrensel nitelikte bir yetkinin var olması gerektiğini savunan görüş için bkz. TIMOFFEVA, Yulia: “*Worldwide Prescriptive Jurisdiction in Internet Content Controversies: A Comparative Analysis*”, Connecticut JIL, 2005, V. 20, I. 2, p. 218.

³³⁴ TEKİN, s.124.

³³⁵ Görüş için bkz. SARGIN, Fügen: İnternet Aracılığıyla Gerçekleşen Marka İhlalleri Hakkında Milletlerarası Yetkiyi Haiz Mahkemeler ve Uygulanacak Hukuk, Ankara 2005, s. 34-37.

kişilerle temasa geçer³³⁶. Aksi halde gerçek kişilerin varlığından söz edilemezse ortada hukuki bir uyumsuzluk olduğu söylenemeyecektir. Geleneksel yetki kurallarının, sanal dünyaya yani internet ortamına uyarlanması mümkündür; fakat, şu zamana kadar yapılmış olan düzenlemeler teknolojinin gerisinde kalması sebebiyle, uygulamada internet ortamına uygun bir şekilde tatbik edilmemiştir³³⁷. Keza, birçok yazara göre de, özellikle internet ortamında meydana gelen yahut gelebilecek ihlallere dair, devletler mahkemelerin milletlerarası yetkisinin belirlenmesi konusunda kural koyma aşamasında oldukça isteksiz davranmaktadır³³⁸.

Mahkemelerin milletlerarası yetkisine dair yeknesak bir düzenin oluşturulmasında etkili olan hususlar; devletlerin menfaatleri, tarafların menfaatleri, küresel anlamda toplumların menfaatleri ve son olarak usul hukukuna ilişkin menfaatlerdir³³⁹. Esasen düşünüldüğünde, davaya konu tarafların kendilerine lokasyon olarak en yakın yerde dava açılmasında yarar bulunmaktadır. Fakat, tarafların bahse konu bu menfaatleri çoğu zaman kesişmemektedir. Tarafların menfaat çatışmasında yargılama sürecini usulen başlatan taraftan ziyade tamamen edilgen vasfa sahip olan davalının menfaatleri ağırlıklı olarak göz önünde bulundurulmaktadır³⁴⁰. Yukarıda bahsedilen devletlerin menfaati, ülke sınırları içerisinde hukuki düzeninin ve güvenliğin tesisine ilişkindir. Öte yandan yakınlık ilkesine göre, devletin kendisiyle herhangi bir ilişkisi bulunmayan hukuki uyumsuzluklarda, ülkenin kendi mahkemelerinin yetkisini tatbik edilmesi, adaletin yerine getirilmesine engel teşkil edeceği gibi usul ekonomisi ilkesine de ters düşecek şekilde tamamen gereksiz masrafların ortaya çıkmasına sebep olacaktır³⁴¹.

Milletlerarası yetki konusunun toplum menfaatine ilişkin etkisine bakıldığında ise, her ülke kendi mahkemesinin milletlerarası yetkisini tespit ederken, başka devletlerin yetki kurallarını ihlal etmekten imtina etmelidir. Diğer bir ifadeyle, yakınlık ilkesine riayet ederek, mahkeme ile hukuki uyumsuzluk arasında makul bir sıkı ilişkinin varlığı halinde, yetki kuralı oluşturulması toplumun menfaatlerine uyacaktır. Son olarak usul hukukuna dair menfaatler ise, ülkede yaşayan bireylerin birbirlerinin haklarına saygı göstermelerini sağlamak ve

³³⁶ **TEKİN**, s.125.

³³⁷ **BORCHERS**, Patrick: *“Internet Libel: The Consequences of a Non-Rule Approach to Personal Jurisdiction”*, NW. U. L., 2004, Volume 98, p.476.

³³⁸ **TIMOFEEVA**, p.219.

³³⁹ **DARDAĞAN** (Yetki), s.73-79.

³⁴⁰ **DARDAĞAN** (Yetki), s.73.

³⁴¹ **DARDAĞAN** (Yetki), s.75-76.

gerçeğin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktır. Bu sebeple, davaya esas alınacak unsurla yetkili mahkeme arasında maddi anlamda yakınlık bulunması oldukça büyük bir öneme sahiptir³⁴².

Daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz üzere, MÖHUK madde 40'ta, "*Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tayin eder.*" Nomer' göre, "*yer itibariyle yetkili bir Türk mahkemesinin bulunması milletlerarası yetkinin tespiti için gerekli ve yeterli sayılmıştır*³⁴³." Yabancılik unsuru ihtiva eden hukuki ilişkilerde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi özel olarak düzenlenmemişse de, milletlerarası yetki, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu³⁴⁴ ve yetki kuralları barındıran diğer kanunlara³⁴⁵ göre belirlenmektedir. Bir başka deyişle, iç hukukun yetki tespitine dair kuralları, yabancılik unsuru barındıran hukuki ilişkileri de içerecek şekilde "*çifte görevli kaideler*" olarak tanımlanmıştır³⁴⁶.

Bilgisayar ağları aracılığıyla kişisel verilerin ihlal edilmesi bahsedildiği üzere haksız fiil olarak vasıflandırılmış olup; MÖHUK'ta haksız fiillere ilişkin özel olarak düzenlenmiş olan herhangi bir yetki kuralı bulunmadığından, HMK ve kişilik haklarını koruyan davalarda (örneğin: adın korunması) yetkili mahkemeyi belirleyen TMK hükümleri Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini belirlemektedir. Anayasa madde 42'ye göre, "*mahkemelerin görev ve yetkileri kanunla düzenlenir*"denmiş olup, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) hukukunda olduğu gibi eyalet mahkemelerine verilen yetkiye benzer olarak, yetkiye ilişkin herhangi bir takdir yetkisi verilmemiştir³⁴⁷.

Anayasa madde 20'de yer alan "özel hayatın gizliliği"nde, "*Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz*³⁴⁸" denmiştir. Keza, her ne kadar MÖHUK hükümleri içerisinde kişisel veri kavramı ve kişisel verilerin ihlali geçmiyor olsa da Anayasa madde 20'ye göre özel hayata ilişkin bilgiler kişisel veri niteliğini haiz olup, özel nitelikli veri kapsamında değerlendirilecektir. Öte yandan düşünüldüğünde, milletlerarası hukukun uygulama alanı ve

³⁴² DARDAĞAN (Yetki), s.78.

³⁴³ NOMER (Devletler), s.454.

³⁴⁴ R.G.,T. 04.02.2011, S. 27836.

³⁴⁵ TMK, TBK, TTK vb.

³⁴⁶ NOMER (Devletler), s.432.

³⁴⁷ DARDAĞAN (Yetki), s.78.

³⁴⁸ Tam metin için bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> E.T.: 17.11.2021

mahkemelerin yetkisi konusunda kişisel verilerin ihlali temalı özel hukuk uyuşmazlıkları, MÖHUK madde 35³⁴⁹ kapsamında değerlendirilerek uyuşmazlıkta uygulanacak olan hukukun belirlenmesi sağlanacak ve buna ilaveten, madde 40'a gidilerek Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi bakımından da değerlendirme yapılması mümkün olacaktır³⁵⁰. Konumuz olan, internet yoluyla kişisel verilerin ihlali, esasen kişilik hakkının ihlalinin en temel örneklerinden biridir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere, haksız fiille ilgili yetkili mahkemenin belirlenmesi için MÖHUK'ta herhangi bir özel bir hüküm yoktur. Bu nedenle, genel yetki kuralı olan MÖHUK madde 40 uygulanmaktadır³⁵¹. Haksız fiilden doğan kişisel verilerin ihlali kaynaklı hukuki uyuşmazlıklarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi MÖHUK madde 40 atfı ile iç hukuktaki yer itibarıyla yetki kurallarına göre belirlenecektir³⁵². Bahse konu yetki kuralı HMK'da bulunmaktadır³⁵³. HMK'da yer alan haksız fiile ilişkin yetki kuralı, kesin yetki kuralı değildir. Bu sebeple, genel yetki kuralları da haksız fiile ilişkin hukuki uyuşmazlıklarda, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin belirlenmesinde kullanılmaktadır.

Bir önceki başlıkta da bahsedildiği üzere, genel yetki kuralı, bütün davalar için uygulanan kural; özel yetki kuralları ise yalnız belirli dava veya dava türlerine ilişkin istisna olan kurallardır. HMK madde 6'da genel yetkili mahkeme düzenlenmiş olup, bahse konu bu yer "*davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir.*" Özel yetkili mahkeme ise, HMK'nın 16. maddesinde haksız fiillere ilişkin düzenlenmiş olan, "*haksız fiilin işlendiği, zararın meydana geldiği veya gelme ihtimalinin bulunduğu ya da zarar görenin yerleşim yerinin bulunduğu*" yer mahkemeleridir³⁵⁴. Bu bir seçimlik yetki

³⁴⁹ Kişilik haklarının ihlâlinde sorumluluk madde 35 'göre' "(1) Kişilik haklarının, basın, radyo, televizyon gibi medya yoluyla, internet veya diğer kitle iletişim araçları ile ihlâlinden doğan taleplere, zarar görenin seçimine göre; a) Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zarar görenin mutad meskeni hukuku, b) Zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukuku veya c) Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zararın meydana geldiği ülke hukuku, uygulanır. (2) Kişilik haklarının ihlâlinde cevap hakkı, süreli yayınlarda, münhasıran baskının yapıldığı ya da programın yayınlandığı ülke hukukuna tâbidir. (3) Maddenin birinci fıkrası, kişisel verilerin işlenmesi veya kişisel veriler hakkında bilgi alma hakkının sınırlandırılması yolu ile kişiliğin ihlâl edilmesinden doğan taleplere de uygulanır."

³⁵⁰ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE , s.416.

³⁵¹ Haksız fiil için bkz. ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.429.

³⁵² ÇELİKEL/ ERDEM (Milletlerarası), s.507.

³⁵³ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.429.

³⁵⁴ Haksız fiilde yetkiye (HMK) ilişkin yargı kararları için bkz. Y4HD T.27.05.2013, 2012/11414 E., 2013/9931 E., Y4HD, T.10.11.2014, 2014/10571E., 2014/14917 K., Y4HD, T. 22.12.2014, 2014/13098 E., 2014/17547 K., Y8HD, T. 04.11.2013, 2013/6888 E., 2013/15822 K., Y9HD, T. 03.06.2010, 2010/7381 E.,

kuralı olup, bahsedildiği üzere kesin yetki kuralı değildir. Başka bir deyişle, bahse konu bu kural HMK madde 6'daki genel yetkili mahkeme kuralı ile birlikte uygulanır. Öte yandan, TMK'nın 25'inci maddesine³⁵⁵ göre, “davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir.” Bu kural da, bir kesin yetki kuralı olmayıp, genel yetki kuralı olan HMK madde 9 ve HMK madde 16'daki mahkemelerin yetkisini ortadan kaldırmayacaktır³⁵⁶.

TMK madde 25'e göre belirlenmiş olan kural ile, Kanun'un 25 ve Türk Borçlar Kanunu'nun 56 ve 58'inci maddelerinde belirtilen davaların açılması için yetkili olan mahkemeler tespit edilecektir³⁵⁷. Kişiliğin korunması için açılacak davalar, “savunma” ve “tazminat” davaları olarak ikiye ayrılmaktadır. TMK madde 25(1) ve 25(2)'de düzenlenen davalar: önleme, tespit, durdurma, kararın ilanı veya üçüncü kişilere bildirmeye veya düzeltmeye karar vermedir. Bunun dışında TMK madde 25(3)'te ise maddi ve manevi tazminat davaları yer almaktadır³⁵⁸.

Haksız fiilden kaynaklanan uyuşmazlıklarda milletlerarası yetkinin belirlenmesi konusunda medya veya internet aracılığıyla işlenen haksız fiillerde önemli birtakım noktalar vardır. Bilhassa, “haksız fiilin işlendiği yer”, “zararın meydana geldiği yer” ve “zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer” mahkemesinin belirlenmesi konusu bu başlık altında ayrıca incelenmelidir. İlgili yerlerin, Türkiye'de olduğunun tespit edilmesi durumunda, Türk mahkemeleri milletlerarası yetkiye sahip olacaktır³⁵⁹. Medya veya internet aracılığıyla işlenen haksız fiiler, niteliği itibarıyla farklı olması nedeniyle, soyut ortamda gerçekleşen bu ihlalin milletlerarası yetki konusunun tespitindeki sınırlar ne yazık ki belli değildir³⁶⁰. Belli olmamakla beraber tespiti de oldukça güçtür.

2010/16168 K., Y11HD, T.06.03.2009, 2008/5454 E., 2009/2604 K., Y11HD, T. 22.05.2000, 2000/3706 E., 2000/4482 K.,Y11HD, T. 26.05.2014, 2014/7079 E., 2014/9707 K., Y11HD T. 10.12.2015, 2014/19065 E., 2015/13291 K., Y11HD, T. 08.04.2009, 2008/10582 E. 2009/4282 K. , (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası: www.kazanci.com). E.T.: 05.05.2022

³⁵⁵ TMK madde 25 açılacak davalarda yetkili mahkemeyi düzenlemiştir. Buna göre, saldırıya son verilmesi, saldırı tehlikesinin önlenmesi ve saldırının hukuka aykırılığının tespiti davalarında yetkili mahkeme davacının yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesidir. Maddi, manevi tazminat davaları ve kazancın verilmesi davaları, tespit ve durdurma davalarıyla birlikte açıldığında davacının ve davalının yerleşim yeri mahkemeleri yetkili olacaktır.

³⁵⁶ AŞİT, Recep: “Kişilik Hakkı İhlallerinde Yetkili Mahkemeler”, MÜHF-HAD, 2017, Cilt: 23, S. 2, s. 470.

³⁵⁷ ÖZTAN, Bilge: Medeni Hukukun Temel Kavramları, Turhan Kitapevi, 39. Bası, Ankara, 2014, s.285.

³⁵⁸ ÖZTAN, s.287-292.

³⁵⁹ NOMER (Devletler), s.468.

³⁶⁰ DARDAĞAN, Esra, Milletlerarası Yargı Yetkisi Kurallarının Sanal Ortama Uygulanması: Amerikan Hukukuna Bakış, KÜHFD, S. 5, 2005, s.81(Sanal).

Doktrinde yer alan bir görüşe göre, fikri mülkiyet ya da kişilik hakkı ihlali oluşturan haksız fiillerin internet yoluyla işlenmesi halinde, ilgili internet sayfasının global nitelikte olması ve bu sebeple, Türkiye’den de erişime açık olması, Türk mahkemelerine herhangi bir milletlerarası yetki tesis etmeyeceğini ileri sürmektedir³⁶¹. Bahse konu görüşe göre, ilgili sayfaya ya da internet sitesine Türkiye’den erişim sağlandığı için haksız fiil Türkiye’de işlenmiş sayılmayacaktır. Ayrıca herhangi bir zararın meydana gelme ihtimali de olmayacaktır³⁶². Bu sebeple, sadece ilgili kişilerin ihlale konu içerikten haberdar olacağı belli ya da ihtimaller dahilindeyse Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinden bahsedilecektir³⁶³. Bir diğer bir görüşe göre, internet aracılığıyla işlenen haksız fiillerde üçüncü kişilerin paylaşılan içerikten haberdar olmasının herhangi bir şekilde kesinlik taşıması ihtimalinin tespit edilemeyeceği ileri sürülmektedir³⁶⁴. Bu yüzden de, Türk mahkemelerinin “zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu” yer mahkemesi olarak belirlenmesi için Türkiye’den ilgili internet sayfasındaki paylaşım erişebilmenin yeterli olacağı söylenmiştir³⁶⁵.

Kanaatimizce, üçüncü kişilerin ihlale konu paylaşımından haberdar olup olmadığının kesin olarak belirlenmesi gerekmektedir. Akabinde yapılacak olan tespite göre, hukuki sürecin başlatılması ve işlem yapılması yerinde olacaktır. Öte yandan, her somut olay özelinde bu şekilde inceleme yapılması kolay olmayıp, yetkili mahkemenin belirlenmesi noktasında birçok karışıklığı da beraberinde getirecektir. Dolayısıyla, internet vasıtasıyla işlenen haksız fiillerde paylaşım Türkiye’den erişilebilirse, Türk mahkemeleri milletlerarası yetkili hale gelecektir yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır.

Bu aşamada öncelikle incelenecek konular; davalının yerleşim yeri, haksız fiilin işlendiği yer, zararın meydana geldiği veya gelme ihtimalinin bulunduğu yer, davacının yerleşim yeridir. Ardından yetki anlaşması konusu incelenecektir.

2.4.1.Davalının Yerleşim Yeri Kavramı

Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 6’da yer alan “*genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir*” hükmü ve

³⁶¹ NÖMER (Devletler), s. 470-471.

³⁶² NÖMER (Devletler), s.470.

³⁶³ NÖMER (Devletler), s.470.

³⁶⁴ SARIÖZ, s.176.

³⁶⁵ SARIÖZ, s.177.

TMK madde 25'te yer alan “*davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir*” hükmü nedeniyle mahkemelerin yetkisi hususu değerlendirilirken dikkat edilecek ilk kavram “*davalının yerleşim yeri*”dir.

Hukuki bir uyuşmazlık vuku bulduktan sonra açılan davada, davalının dava açıldığı tarihte mevcut olan yerleşim yeri, öngörülebilirlik ilkesi esas alınmak suretiyle genel yetkili mahkeme olarak belirlenmiştir³⁶⁶. Davacının açmış olduğu davada haklı olup olmadığı konusu, davanın açılma süreci içerisinde belirli yahut belirlenebilir olmadığı için, davanın davacının rahat erişebildiği yerde açılması mantıklı olmayacaktır. Davalının yerleşim yeri dışında kalan bir yerde davanın açılmasında, makul bir neden var olmadıkça³⁶⁷; davanın yöneltilmiş olduğu kişiye yani davalıya yakın olan mahkemede açılması usulen en mantıklı yöntemdir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, davalının yerleşim yerinin esas alınması, hem internet aktörlerinin hem de içerik sağlayıcı niteliğine haiz internet kullanıcılarının lehine bir düzenlemedir³⁶⁸.

Yabancılik unsuru ihtiva eden hukuki bir uyuşmazlıkta yerleşim yeri esasına göre Türk mahkemelerinde dava açılması durumunda, yerleşim yeri kavramından ne anlaşılması gerektiği “*lex fori*”ye göre yani Türk hukukuna göre yorumlanacaktır. Davalının yerleşim yerinin tespiti noktasında HMK madde 6(2)'ye göre, TMK kurallarına bakılacaktır. Türk Medeni Kanunu madde 19'a göre yerleşim yeri “*bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir.*” denmiştir. Yerleşim yeri, bir şahsın belli bir yere olan bağımlı veya bağlılığını göstermektedir³⁶⁹. Yerleşim yeri kavramını meydana getiren iki unsur vardır: sürekli oturma hali, yerleşme niyeti³⁷⁰. Diğer bir deyişle, yerleşim yeri kavramı, bireylerin bir ülkenin belli bir yerinde oturması suretiyle ve sosyal ilişkilerini ilgili yerde toplamak üzere hayatlarının merkezi denebilecek niteliğe sahip olan yerdir³⁷¹.

³⁶⁶ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.411.

³⁶⁷ Zayıf tarafın korunduğu iş sözleşmelerine ilişkin 12.10.2017 tarihli ve 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun (R.G.,T. 25.10.2017, S. 30221) madde 6'ya göre, “*iş mahkemelerinde açılacak davalarda yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi ile işin veya işlemin yapıldığı yer mahkemesidir.*”denmiş olup bu genel yetkinin dışında bir yetki kuralıdır.

³⁶⁸ ELMASULU, s.139.

³⁶⁹ ÖNCÜL, Ayşe: Roma Hukukunda İkametgâh Kavramı ve Türk Hukukuna Yansıması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, s. 51.

³⁷⁰ Türk hukukuna göre, bir kişinin yerleşim yerinin bulunması zorunluluğu ilkesi uygulanır. Gerçek kişilerin, tüzel kişilerden farklı olarak yalnızca bir yerleşim yeri bulunabilir. TMK madde 19(2)'a göre, “*bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz.*” TMK madde 20(2)'ye göre, “*önceki yerleşim yeri belli olmayan veya yabancı ülkedeki yerleşim yerini terk edip Türkiye'de henüz bir yerleşim yeri edinmemiş olan kimsenin hâlen oturduğu yer yerleşim yeri*” olarak hüküm altına alınmıştır.

³⁷¹ TEKİN, s.173.

Yasa koyucu, genel yetkili mahkemeyi belirlemek için kullanılan HMK madde 6'nın istisnası niteliğinde olan ve yine HMK maddede 9'da³⁷² yer alan davalının Türkiye'de yerleşim yerinin bulunmadığı durumlarda, bahse konu davada davacının yargıya erişme hakkını muhafaza etmek niyetiyle, Türk mahkemelerinde dava açabilme imkanı tanımak için, davalının Türkiye'de bulunan mutad meskeninin olduğu yer mahkemelerini yetkili kılmış olup³⁷³, burada dava açılmasını istemiştir. Herhangi bir kanun özelinde ayrıca açıklanmamış bir kavram olan mutad mesken, genel olarak bir kişinin sosyal ilişkilerini ve hayatını idame ettirdiği, somut anlamda “oturduğu” veya “oturma isteğinde olduğu” yer olarak tanımlanabilir. Bahse konu yerin mutad mesken olarak kabul edilmesi için ilgili yerde herhangi bir sebeple bulunulmasından ziyade, hatrı sayılır bir süre fiilen oturulması, kişinin o yerde oturmaya ilişkin güçlü bir intiba uyandıracak nitelikte ve pek tabii oturmaya devam edecek niyetinin bulunması şarttır³⁷⁴.

TMK madde 25'e bakıldığında davalının yerleşim yeri, kişisel verilerin ihlali sonrasında açılacak olan; “önleme, saldırıya son verme, tespit, maddi/manevi tazminat ve kazancın iadesi” gibi kişiliğin korunması için açılacak davalar açısından önem arz edecektir³⁷⁵. Örneğin; bir kişiye ait özel fotoğrafların belirli bir tarihte yayımlanacağından bahisle duyuru yapan bir blog hesabına ilişkin önleme davası açılırken blog hesabı kullanıcısının (davalı) yerleşim yeri dikkate alınacaktır.

İnternet ortamı özelinde bir açıklama yapmak gerekirse, aşkın yetki³⁷⁶ konusunda oldukça müsait bir zemine sahip olan internet ortamındaki kişilik haklarına ihlal hallerinde henüz davalı sıfatına dahi sahip olmayan bir şahıs açısından “davalının yerleşim yeri” kavramının kullanılıyor olması, makul bir irtibat noktasıdır. Keza, bahse konu bu irtibat noktası, öngörülebilirlik ilkesine uygun olup ve bu nedenle, ifade hürriyeti açısından kişinin haklarına helal getirmemektedir.

³⁷² Yasa koyucu usule ilişkin kuralları “çifte görevli kurallar” olarak düzenlemiştir. “Daha önce yürürlükte olan 18.06.1927 tarihli, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun (HUMK) madde 9'a göre, “Davalının ikametgâhı belli değilse, davaya Türkiye'de son defa oturduğu yer mahkemesinde bakılır.” HMK ile oturduğu yer ifadesi yerine mutad mesken kavramı kullanılmıştır. HMK'nın bahse konu maddesinde davalının Türkiye'de en son oturduğu yerin yetkili olması kabul edilmemiştir. Bunun nedeni gerekçede, “Türk mahkemelerinin vermiş oldukları kararların, yabancı ülkelerde tanınması veya tenfizi gerektiğinde, “aşkın yetki” gerekçesiyle tanıma veya tenfiz talebinin reddinin önüne geçmek” olarak belirtilmiştir.

³⁷³ NÖMER (Devletler Özel), s.113.; ARSLAN, İlyas: Milletlerarası Özel Hukukta Mutad Mesken Kavramı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 40.

³⁷⁴ ARSLAN (Kitap), s. 49.

³⁷⁵ ÖZTAN, s.286.

³⁷⁶ ÇELİKEL/ERDEM (Milletlerarası Özel), s.746; DARDAĞAN (Yetki), s.69.

2.4.2.Haksız Fiilin İşlendiği Yer Kavramı

Yabancılık unsuru ihtiva eden kişisel verilerin akit dışı ihlalinde HMK madde 16 uyarınca haksız fiilin işlendiği yer şayet Türk toprakları içerisinde ise Türk mahkemelerinin de milletlerarası yetkisinden söz edilecektir. HMK madde 16’da yer alan haksız fiilin sonucunun meydana geldiği yer kavramı somut uyuşmazlığından çözümü açısından oldukça önemlidir.

HMK yürürlüğe girmeden önce HUMK’da, tanımı yapılmamış olan bir kavram kullanılmıştır. Bahse konu bu kavram “haksız fiilin³⁷⁷vuku bulunduğu yer” irtibat noktasıdır. *Aşit’e* göre haksız fiilin vuku bulunduğu yer, “*haksız fiilin işlendiği, tamamlandığı ya da fiil sonucunda zararın meydana geldiği yer*”dir³⁷⁸. HMK’da bu duruma son verilmiş ve irtibat noktaları daha açık şekilde kaleme alınmıştır. Yasa koyucu, haksız fiilin meydana gelmesiyle birlikte zarar görenin mağduriyetinin ivedi şekilde giderilmesi gayesiyle haksız fiil kaynaklı uyuşmazlıklarda birden fazla yer mahkemesini yetkili kılmıştır³⁷⁹.

Bilhassa internet ortamında meydana gelen haksız fiillerde, zarar yeri ve hukuka aykırı fiilin işlenmiş olduğu yer farklılık gösterir. İnternet ortamı dışında başka bir örnek vermek gerekirse, çevrenin korunmasına ilişkin meydana gelen hukuki uyuşmazlıklarda, haksız fiil çerçevesinde değerlendirme yapıldığında, çevre kirliliğine sebep olan maddenin atıldığı yer, çoğu durumda zararın meydana geldiği yerden farklıdır³⁸⁰. Bazı hallerde ise, hukuka aykırı fiilin başlangıç yeri, devam etmekte olduğu yer ve haksız fiil sonucunda meydana gelen zarar yeri açısından birden çok ülke mahkemesi yetkili olabilir. İnternet ortamının tamamen kendine has bir zemine sahip olduğu düşünüldüğünde, hukuka aykırı fiilin vuku bulunduğu yerin ve zararın meydana geldiği yerin çoğu halde farklı olacağı aşikardır.

Geleneksel medyadan yani radyo, televizyon vb. kitle iletişim araçlarından farklı olarak, internet ortamında gerçekleşen hukuka aykırı fiilin, vuku bulunduğu yerin tespiti oldukça zor fakat imkansız değildir. Bir içeriğin veya paylaşımın internet ortamına aktarılması hızlı ve kolaydır. Kişi her nereye giderse gitsin zaman ve mekandan bağımsız

³⁷⁷ Bahse konu ifade “*hukuka aykırı davranışın işlendiği yer*”dir. Hukuka aykırı davranış kavramı haksız fiilin bir unsurudur. Ayrıca bkz. **TANRIVER**, Süha: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, C. 1, Ankara, 2016, s. 236.

³⁷⁸ **AŞİT**, s.474.

³⁷⁹ **SARIÖZ**, s.160; **ALBAYRAK**, Hakan/ **MAVZER**, Tahsin: “Haksız Fiilden Doğan Davalarda Ortak Yetkili Mahkeme Sorunu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:27, S.2, Konya, 2019, s.285.

³⁸⁰ **ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE** , s.429.

olan internet en basit örnekle, telefon sayesinde sürekli olarak kişiyle birlikte. Dolayısıyla internet ortamı az önce de bahsedildiği üzere, haksız fiilin işlendiği yerin tespiti hususunda yanıltıcı olacaktır.

Haksız fiilin vuku bulduğu yeri tespit etmek amacıyla, fiilin meydana gelişinde oluşan aşamalar ele alınacak olunursa: ilk olarak, haksız fiile konu olan içeriğin üretilmesidir. Bu aşama zaman yayılarak paylaşılabilir ya da tek seferde vuku bulabilir. Bununla beraber, birden fazla ülkede de gerçekleşebilir. Diğer aşamada ise, söz konusu içeriğin sanal ortama geçirilerek somutlaşmasıdır. Diğer bir deyişle, içeriğin internet ortamına aktarılmasıdır³⁸¹. Üçüncü basamakta, içeriğin kişilerin erişim alanına girmesidir. Dördüncü olarak, içeriğin gerek mağdur ve çevresi tarafından gerekse üçüncü kişiler tarafından algılanabilir hale gelmesidir. Son aşama ise, fiilin muhtemel sonuçlarına dairdir³⁸².

Dijital dünyada teknik anlamda internet aktörlerinin rolünün çok fazla olması ve yukarıda sayılan aşamaların çoğunlukla net olarak birbirinden ayrılamaması hukuka aykırı fiil yerinin tespitinde sıkıntılara sebep olmaktadır. Son aşamalar radyo , televizyon ve gazete gibi geleneksel medyadan farklı olarak internetin hızı dolayısıyla önemini yitirmiştir. Örneğin, LinkedIn’de herhangi bir paylaşım yapmak adına ilgili kutucuğa veri girişinin yapılması ilk basamaktır. İkinci aşama ise, sunucu üzerine paylaşımın yüklenmesidir. Üç ve dördüncü basamaklar genellikle aynı anda gerçekleşmekte olup, bahse konu bu aşamalar, kullanıcının *web* sitede ilişkili bölümüne erişebildiği anla aynıdır³⁸³. Hukuka aykırı fiilin gerçekleşmiş olduğu yer ile kastedilen, ilgili içeriğin bulunduğu internet ortamıdır. İçeriğin yükleme yerine ilişkin üç ihtimal vardır: içeriğin yüklendiği sunucunun bulunduğu ülke, yüklemeyi yapan kişinin bulunduğu ülke ve içeriğin internete aktarıldığı bilgisayarın bulunduğu yer.

³⁸¹Geleneksel medya yani radyo, televizyon, gazete gibi kitle iletişim araçlarında ikinci ve üçüncü aşamalar ayrı ayrı vuku bulabilirken, internet ortamında bu ayrımı yapmak oldukça zordur. Örnek vermek gerekirse, hukuka aykırı fiil sonucunda meydana gelen içeriğin bir televizyon kanalına verilmesi ikinci aşama, bu haberin televizyonda yayınlanması ise üçüncü aşamadır. Fakat, internet ortamına aktarılan bir içeriğin, internet kullanıcılarına ulaşması tamamen anlık ve hızlıdır. Televizyonda olduğu gibi zaman almamaktadır.

³⁸² **TEKİN**, s.177.

³⁸³ **TEKİN**, s.178.

2.4.2.1. Paylaşımı Yapan Kişinin Bulunduğu Yer Kavramı

Bahse konu paylaşımı internet ortamına yükleyen kişinin bulunduğu yer, olayla hiçbir alakası olmayan tamamen tesadüfi bir lokasyon olabileceği gibi alakası olan bir konum da olabilir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, son zamanlarda kişisel veri kavramının önem kazanmasıyla beraber insanlar karbon ayakizi bırakmamak adına tamamen anonim hesaplar üzerinden sosyal medyayı kullanmakta olup anonim olması halinde yüklemeyi yapan kişi tespit bile edilemeyebilir. İnternet, evi sırtında bir kaplumbağa gibi, her yerdedir. Düşünüldüğünde kişi, bilgisayarı veya cep telefonu ile istediği her yerde paylaşım yapabilir ve bu durum da, yüklemenin yapıldığı yerin haksız fiille bağlantısını ne yazık ki en aza indirmektedir. Öte yandan kişi, gelişen internet teknolojilerinin tüm araçlarından faydalanmak isterse, VPN kanalıyla farklı bir IP adresi üzerinden ve tamamen farklı bir ülkenin internet ağı aracılığıyla, internete bağlanıp lokasyonunu istediği şekilde değiştirebilecektir³⁸⁴. Bu durumda da kişinin lokasyonu ya da yerleşim yerinden bahsetmek mümkün olmayacaktır.

2.4.2.2. Paylaşımın Yüklendiği İnternet Sunucusunun Bulunduğu Yer

Haksız fiile konu paylaşımın yüklendiği internet sunucusunun bulunduğu yere göre, verilerin *web* sunucusuna iletildiği yer, hukuka aykırı fiilin gerçekleşmiş olduğu yerdir³⁸⁵. İnternet servis sağlayıcılarının birçoğu aynı zamanda bünyesinde sunucu hizmeti de barındırmaktadır. Kullanıcılar genel olarak sunucunun bulunduğu yeri bilebilecek durumda değildir³⁸⁶. Öte yandan, haksız fiile konu paylaşımın ya da içeriğin nerede hafızaya iletildiğini tespit etmek , gelişen teknolojik imkanlar da değerlendirildiğinde hukuki açıdan birçok sıkıntıyı da beraberinde getirecektir³⁸⁷.

³⁸⁴ TEKİN, s.178.

³⁸⁵ ÇAVUŞOĞLU UYANIK, Ayfer: “İnternet Ortamında İşlenen Haksız Fiil Sorumluluğuna Uygulanacak Hukuk”, MHB, 2002, Cilt 22, S. 2, s. 977.

³⁸⁶ ÇAVUŞOĞLU UYANIK, s.978.

³⁸⁷ ÇAVUŞOĞLU UYANIK, s.979.

2.4.2.3.İçeriğin Yüklendiği veya Paylaşımın Yapıldığı Bilgisayarın Bulunduğu Yer

İçeriğin yüklendiği veya paylaşımın yapıldığı bilgisayarın bulunduğu yere göre, içeriğin yüklendiği bilgisayarın bulunduğu yerin haksız fiile konu yer olduğu sonucuna varılmıştır. Öte yandan, internet ortamında paylaşılacak olan içeriğin üretildiği bilgisayarın olduğu yerin, hukuka aykırı fiilin gerçekleştiği yer olarak kabul ediliyor olması birçok açıdan sorun yaratacaktır. Yukarıda daha önce de açıklandığı üzere, IP adresleri VPN aracılığıyla değiştirilebildiği için bilgisayarın olduğu yer doğru tespit edilemeyebilir. Öyle ki, genel olarak bu yer tesadüfen ortaya çıkmış, asıl konudan ve pek tabii kişiden bağımsız bir yer olacaktır. Bir görüşe göre, ihlâlâ konu içeriğin bilgisayara yüklendiği yer fiil yeri olup; davalının geçici olarak bulunduğu bir yerde içeriği yüklemesi hâlinde davalının mutad meskeni fiil yeri olarak esas alınmalıdır³⁸⁸. Bahse konu ihtimale ilişkin bir başka görüşe göre, hukuka aykırı fiil yerinin tespitinin mümkün olmaması nedeniyle bir diğer irtibat noktası olan zarar yeri veya muhtemel zarar yeri esas alınarak, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin belirlenmesi gerekir³⁸⁹.

İnternet ortamı kavramı, her geçen gün çözülmesi güçleşen bir kavram haline gelmektedir. Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini tespit ederken somut olayın tüm koşullarına hususi olarak dikkat etmek gerekmektedir. Daha önce de bahsedildiği üzere güçlü olmayan bağlama noktaları, aşkın yetkiye sebebiyet vereceği gibi Türk mahkemeleri tarafından verilecek olan kararların tenfizini de zorlaştırmaktadır. Kanaatimizce, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi tespit edilirken, haksız fiilin bütün unsurları ve somut olayın özellikleri değerlendirilmelidir. Bu noktada önemli bir ayrıntıyı belirtmekte fayda vardır. Mahkemelerin yetkisi kanunlarla hüküm altına alınmış olup, somut olay özelinde değerlendirme yapan bir düzenlemeye sahip olmamız sebebiyle; somut ya da soyut zararın yerinin tespit edilemediği internet ortamında vuku bulan hukuki uyumsuzluklarda, Türk mahkemelerinin vereceği maddi hukukta sonuç doğracak olan kararın, aşkın yetki olduğu gerekçesiyle tenfizinin engellenebileceği ihtimali değerlendirilerek yetki konusu incelenmelidir³⁹⁰.

³⁸⁸ **ÖZEL**, Sibel: “Haksız Fiillere İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Yetkisini Belirleyen HMK m. 16 Kuralının Karşılaştırmalı Hukuk Açısından Değerlendirilmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hukuk Dergisi, 2012, C. 8, S. 91-92, s. 23.

³⁸⁹ **SARIOĞ**, s.163.

³⁹⁰ **TEKİN**, s.181.

2.4.3.Zararın Meydana Geldiği Yer Mahkemesi

HMK madde 16'ya göre, haksız fiile konu zararın tamamen veya kısmen Türkiye'de vuku bulması Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini gündeme getirecektir. Hükme göre, zarar yeri mahkemeleri sadece kendi alanlarında meydana gelen zararlarla sınırlı olmak koşuluyla milletlerarası yetkilerini kullanabileceklerdir³⁹¹.

Sosyal medya mecralarının herkes tarafından rahatlıkla kullanıldığı dijital dünyada, internet ortamında vuku bulan bir haksız fiil ile kişisel verilerin ihlali sorunu sıklıkla yaşanmaktadır. Her ne kadar internet ortamı somut dünyadan farklı olsa da, kişilik hakkı ihlali sonucu dijital mecrada değil fiziki olarak gerçek hayatta etkilerini göstermektedir. Dolayısıyla haksız fiilin meydana geldiği yeri merkeze almak sorunun çözümünde yeterli bir yaklaşım olmayacaktır. Bu sebeple, haksız fiilin sonucunun meydana geldiği yer dikkate alınmalı ve buna göre değerlendirme yapılmalıdır³⁹².

Bahsedildiği üzere, kişilik hakkı ihlali ve bununla beraber kişisel verilerin ihlali hususu etkilerini gerçek hayatta göstermekte olup mağdur olan ilgili kişi manevi olarak sıkıntı yaşamaktadır. Mağdur, ne yazık ki yakın çevresi ve diğer internet kullanıcılarının gözünde itibar kaybına uğramaktadır. Bilhassa sosyal bir mecrada veri ihlaline uğrayan bir kişi, yakın çevresi tarafından da takip ediliyorsa, bilfiil bahse konu bu ihlalin yalnızca o sosyal medya platformunda sonuç doğurduğunu düşünmek hayatın olağan akışına aykırı bir yorum olacaktır³⁹³. Tüm bu sebepler göz önüne alındığında, internet ortamında meydana gelen bir

³⁹¹ SARIÖZ, s. 170-171.

³⁹² Y4HD, T.22.12.2014, 2014/17547 K., 2014/13098 E. Sayılı karara göre, "Uyuşmazlık, yasal düzenlemelere göre yetkili mahkemenin belirlemesi ile ilgilidir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 6. maddesi gereğince her dava, yasada aksine bir düzenleme bulunmadıkça, davanın açıldığı tarihte davalının Türk Medeni Kanunu gereğince yerleşim yeri sayılan yer mahkemesinde görülür. Daha özel bir düzenleme içeren aynı Yasa'nın 16. maddesi gereğince de haksız eylemden doğan dava, haksız eylemin gerçekleştiği veya zararın meydana geldiği yer mahkemesinde açılabilir. Böyle bir durumda davayı hangi mahkemede açacağı konusunda seçimlik hakkı bulunan davacı yan, davasını dilerse davalının yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde, dilerse haksız eylemin gerçekleştiği yer mahkemesinde açabilir. Eldeki davanın açılmasına neden olan haksız eylem ve zarar, Ankara ilinde de gerçekleştiğine göre Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi'nde dava açan davacının, seçimlik haklarını haksız eylemin gerçekleştiği ve zararın meydana geldiği yer mahkemesinde dava açmak suretiyle doğru olarak kullandığı anlaşılmaktadır. Ulusal ve uluslararası çaptaki sosyal medya (twitter.com) üzerinden yapılan yayının ulaştığı her yerde zararın gerçekleşmesi söz konusudur." denmiş ve paylaşımın ulaştığı her yerde zararın gerçekleştiği kanaatine varılmıştır.

³⁹³ ÖZEL, Sibel," İnternet Yoluyla Kişilik Hakkı İhlallerinde Uygulanacak Hukuk Meselesi", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 24(1-2), 2011, s.610. Ayrıca bkz. <http://static.dergipark.org.tr/article-download/imported/1019002651/1019002236.pdf>? E.T.:30.11.2021

haksız fiilde, zarar yeri irtibat noktasını merkeze alarak değerlendirme yapmak yerinde olacaktır³⁹⁴.

Hukuka aykırı fiilin vuku bulduğu yer ile bu fiil neticesinde zararın meydana geldiği yer “*mesafe haksız fiilleri*” özelinde değerlendirildiğinde, birbirinden tamamen farklı olduğu görülecektir³⁹⁵. Mesafe haksız fiillerinde, haksız fiile sonucu meydana gelen zarar Türkiye’de vuku bulmuşsa, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinden bahsedilebilcektir. İnternet ortamında meydana gelen hemen hemen bütün haksız fiiller, muhteviyatı ve oluşumu sebebiyle mesafe haksız fiilleri olarak değerlendirilmektedir.

Zararın meydana geldiği yer irtibat noktasını kavramsal olarak değerlendiren ya da tanımlayan hiçbir hüküm bulunmamaktadır. Bununla beraber, bu konuya ilişkin yerleşik bir içtihat yoktur³⁹⁶. İnternet ortamından farklı olarak, televizyon, radyo ve basılı eserlerde hangi kriterler göz önüne alınarak yayınlanacağı hususunda bir kontrol mekanizması mümkünken; internet ortamında aynı yorumu yapmak maalesef mümkün görünmemektedir. Belli bazı istisnalar dışında internet ortamı, kontrolü oldukça güç bir zemine sahiptir. Haksız fiile sebep olan içeriğin ya da paylaşımın dünyada internet erişiminin olduğu herhangi bir yerde erişilebilir olması³⁹⁷ davacının, oldukça geniş olan bu zarar yeri kavramını tamamen kendi lehine kullanıp³⁹⁸, vuku bulan olayın çözümünde kendisi için en verimli sonucu doğuracak hukuk düzenini veya lehine hükmedecek mahkemeleri seçmesine, diğer bir deyişle, davacının “*forum shoppingi*³⁹⁹” manasına gelen “*libel tourism*⁴⁰⁰” sebep olacaktır.

Sosyal medya platformları aracılığıyla internet ortamında işlenen haksız fiillerde fiil, yayının ya da içeriğin ulaştığı iddia edilen lokasyonlarda etki göstermektedir. Fakat, bahse

³⁹⁴ Ayrıca bkz. ÇAVUŞOĞLU UYANIK, s.991-992.

³⁹⁵ Mesafe haksız fiili kavramının meydana gelmemesi durumunda, “*fiilin işlendiği yer ile zararın meydana geldiği yerin farklı olması olasılığına karşılık zararın gerçekleştiği yerde de dava açılabilmesi kabul edilir.*” Ayrıca bkz. ÖZEL (Kişilik Hakkı) s.613.

³⁹⁶ ELMALISU, s.157.

³⁹⁷ ÇAVUŞOĞLU UYANIK, s. 987.

³⁹⁸ ÇAVUŞOĞLU UYANIK, s. 990.

³⁹⁹ Black’s Law Dictionary tarafından yapılan tanıma göre *forum shopping*, “*tarafın davayı kendi lehine olacak mahkeme önünde açma çabası*”dır. Yargıtay 2009 tarihli kararında “*Birden çok mahkeme arasında kendi menfaatlerinin en uygun şekilde yerine getirilebileceği devlet mahkemesini seçmesi haksız ve zararlı bir eylem olarak düşünülemez*” demiş ve *forum shopping* konusunun hukuka aykırı olmadığına kanaat getirmiştir. Ayrıca bkz. Y11HD,08.04.2009T. 2008/10582 E. 2009/4282 K. Sayılı karar.

⁴⁰⁰ “*Kelime anlamı “hakaret turizmi” olan libel tourism, bir kişinin, kendisi hakkında yazılan ciddi eleştiri veya suçlamalara karşı bir yazar veya gazeteciyi rahatça dava edebileceği yasal sistemin avantajlarından istifade etmeye çalışması olarak tanımlanmaktadır*”: “*Historical Usage of Libel Tourism*”, bkz. https://en.wikipedia.org/wiki/Libel_tourism E.T.:10.02.2022

konu bu etki her zaman zarar olarak ortaya çıkmamaktadır. Zarara dönüşebilmesi için bazı şartların oluşması gerekir; örneğin, kişilik hakkı ihlal edilen bir kişi için zarar, ihlal mahalinde yani kişinin tanındığı çevrede vuku bulur⁴⁰¹. Öte yandan, daha önce de bahsedildiği üzere bu konuya en güzel istisna dünya çapında tanınan kişilerdir. Dünya çapında tanınan bir kişi açısından, ihlalin sonuç doğurduğu yerin tespitini yapmak son derece zordur. Zarar yeri kavramı herhangi bir kişi için yerleşim yeri veya mutad mesken olarak kabul edilebilecekken; dünya genelinde ün sahibi olan tanınmış kişiler için aynı değerlendirme ne yazık ki yetersiz kalacaktır.

Haksız fiile konu içerik ya da paylaşım, daha önce de bahsedildiği üzere bireyin itibarını zedelemektedir. Bu noktada kişinin, manevi zararının tazminini talebinden söz edilebilecektir. Öte yandan, zarar yerinin tespitinde sorun yaratan bir diğer konu da manevi zararın meydana geldiği yerin bulunmasına ilişkindir. İnternet ortamında yer alan bir içerik sebebiyle kişilik hakları ihlal edilen ilgili kişinin, uğramış olduğu manevi zarara dair her türlü talebinin⁴⁰² fiziki bir ortamla ilişkilendirilmesi, maddi zararın meydana geldiği yerin tespitine kıyasen oldukça zordur.

Yargıtay, geleneksel medya ve dijital medyanın birleşimine en güzel örnek olan internet gazeteciliğinde, zarar yeri mahkemesinin yetkisinden bahsedilmek için bu yayının basılı halinin zarar yerinde dağıtılmış olmasını yeterli bulmuştur⁴⁰³. Ancak bu değerlendirme salt olarak dijital mecralar üzerinde meydana gelen zararlar bakımından yetersiz kalacaktır. Yargıtay 22.12.2014 tarihli bir diğer kararında ise, internet ortamındaki içeriğin erişilebilir olduğu her yeri zarar yeri olarak nitelendirmiş ve geniş bir yorum yapmıştır⁴⁰⁴.

⁴⁰¹ SARIÖZ, s.166.

⁴⁰² “Kişilik haklarını oluşturan kişisel değerlerden olan şeref ve haysiyetin ihlâlinde manevî zarar iki türdür. Biri, kişinin ruh dünyasında meydana gelen üzüntüdür; dolayısıyla mağdurun tanınmış olması gerekmez ve mağdurun bulunduğu yer, zarar yeri olarak yorumlanabilir. Diğeri ise, kişinin toplum içindeki itibarının zarar görmesidir, bu durumda manevî zarardan söz edebilmek için tartışmalı olmakla birlikte mağdurun o toplumda tanınırlığının bulunması gerekmektedir” Ayrıca bkz. **ELMASULU**, s.155-156.

⁴⁰³ Y4HD, T.10.11.2014, 2014/10571E., 2014/14917 K.; “Davacı, 06/03/2014 tarihli Takvim Gazetesi ve İnternet Gazetesindeki yazı nedeniyle kişilik haklarının saldırıya uğradığını belirterek manevî tazminat isteminde bulunmuştur. Davaya konu yazıların yayımlandığı gazetenin Gölbaşı İlçesinde de dağıtımı yapılmaktadır. Bu nedenle eylem burada da gerçekleşmiştir. Davacının eldeki davayı yasada belirlenen seçimlik hakkı kullanarak, gazetenin dağıtıldığı yer olan Gölbaşı Mahkemesinde açtığı anlaşılmaktadır. Şu hâlde, davanın esasına girilerek oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken yazılı biçimde yetkisizlik kararı verilmiş olması doğru değildir.” denmiştir.

⁴⁰⁴ Y4HD, T. 22.12.2014, 2014/13098 E., 2014/17547 K.; “Eldeki davanın açılmasına neden olan haksız eylem ve zarar, Ankara ilinde de gerçekleştiğine göre Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi'nde dava açan davacının, seçimlik haklarını haksız eylemin gerçekleştiği ve zararın meydana geldiği yer mahkemesinde dava açmak suretiyle doğru olarak kullandığı anlaşılmaktadır. Ulusal ve uluslararası çaptaki sosyal medya (twitter.com) üzerinden yapılan yayının ulaştığı her yerde zararın gerçekleşmesi söz konusudur. Şu durumda yerel mahkemece, davalının yetki itirazı reddedilerek işin esası incelenip varılacak sonuca uygun bir karar verilmesi

Yukarıda da bahsedildiği üzere, zarar yeri kavramı çoğu zaman dar yorumlanmış, zarara uğrayan kişinin yerleşim yeri veya mutad meskeni olarak tanımlanmıştır. Ancak içeriğin paylaşıldığı ve bu paylaşım sonrası ulaştığı her yerin, zarar yeri olarak kabul edilmesi kanaatimizce doğru olmayacaktır. Keza, bütün internet kullanıcıları ihalale sebebiyet verebilir. Bahse konu ihlali gerçekleştirirken içeriğin ulaştığı yer konusunda herhangi bir kontrol mekanizması bulunmamaktadır. Öte yandan HMK madde 16, özel bir yetki kuralı olup, uyuşmazlık ve mahkeme arasında organik bir bağ oluşturur. Bu halde davacı, haksız fiille hiçbir alakası olmayan; fakat içeriğin erişilebilir olduğu her yerde, sadece davalıyı zarara uğratmak niyetiyle, dünyanın bir ucunda dava açabilecektir. Davalı ise, sırf bu dava için belki de seyahat etmek zorunda kalacak ve hukuk sistemine aşına dahi olmadığı bir devlet mahkemesinde yargılanacaktır. Ne yazık ki, böyle bir durumda da büyük ihtimalle savunma hakkından yoksun olacaktır. Tüm bu sebepler göz önüne alındığında, zarar yeri kavramı tespit edilirken, içeriğin erişilebilir olması tek başına belirleyici olmamalı; erişim yeri, sunucuların bulunduğu lokasyon, mağdurun yerleşim yeri gibi diğer irtibat noktalarıyla birlikte değerlendirme yapılması isabetli olacaktır.

2.4.4. Muhtemel Zarar Yeri Mahkemesi

HMK madde 16'da, zarar meydana gelmeden oluşabilecek zararı önleme niyetiyle zararın vuku bulma ihtimalinin bulunduğu yer mahkemesi de yetkili kılınmıştır. Bu husus bilhassa haksız fiilin işlendiği yerin Türkiye toprakları dışında bulunması halinde dikkate alınacaktır. Geleneksel medya yoluyla basılı bir yayın şeklinde veya internet ortamı üzerinden yapılan haksız fiiller açısından zararın Türkiye'de oluşması ihtimali bulunabilir⁴⁰⁵. Bu ihtimale istinaden muhtemel zarar yeri irtibat noktası kurtarıcı nitelikte olacaktır.

2.4.5. Davacının (Zarar Görenin) Yerleşim Yeri Mahkemesi

HMK madde 16'ya göre, internet yoluyla işlenen haksız fiillerde mağdurun yerleşim yerinin aynı zamanda zararın meydana geldiği yerle örtüşmesi halinde, Türk mahkemeleri milletlerarası yetkiye sahip olacaktır⁴⁰⁶. Mağdurun, hayatın olağan akışına uygun şekilde

gerekirken, yerinde olmayan gerekçeyle yazılı biçimde karar verilmiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir." denmiştir.

⁴⁰⁵ NÖMER (Devletler Özel), s.447.

⁴⁰⁶ ŞİT, Banu: İnternet ve Milletlerarası Yetki, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Cilt:3, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s.962.

yerleşim yerinde tanınıyor olduğu kabulünden hareketle, yerleşim yeri ve zarara uğradığı yer aynı olduğu için, ilgili yer mahkemesinin yetkili olacağı açıktır⁴⁰⁷. Öte yandan, zarar görenin yerleşim yerinde herhangi bir zarar meydana gelmemişse, mağdurun yerleşim yeri mahkemesinin milletlerarası yetkisi olduğunu söylemek mümkün değildir⁴⁰⁸.

Diğer bir konu ise TMK madde 25'te yer alan “*davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir*” hükmüdür. TMK madde 25'e bakıldığında kişilik haklarının korunması için davacı kendi yerleşim yerinde dava açabilecektir. Tezin ilk bölümünde de bahsettiğimiz üzere kişilik hakkı evrensel küme kabul edildiğinde kişisel veri kavramı alt kümesi olarak değerlendirilecek olup bundan bahisle kişisel verilerin ihlali sonrasında açılacak olan; önleme, saldırıya son verme, tespit, maddi/manevi tazminat ve kazancın iadesi gibi kişiliğin korunması için açılacak davalarda davacının yerleşim yeri de dikkate alınacaktır⁴⁰⁹.

2.4.6.Yetki Anlaşması

Türk hukukunda sözleşme serbestisi ilkesi benimsenmiştir. Bunun bir yansıması olarak da, kanunlar ihtilafı hukukunda sözleşme yapma serbestisine benzer olarak hukuk seçme özgürlüğü tanınmış ve bununla birlikte milletlerarası usul hukuku konusunda da taraflara, uyuşmazlık meydana geldiğinde davanın açılacağı mahkemenin tayini hususunda seçme özgürlüğü verilmiştir⁴¹⁰. Bahse konu bu serbesti, yerleşik olarak uygulanan ve bütün hukuk sistemlerinin kabul ettiği bir uygulama halini almıştır⁴¹¹. Yetki anlaşması, usul hukukuna dair bir anlaşmadır⁴¹². Seçilecek olan mahkeme Türk mahkemesi ya da yabancı bir mahkeme olabilir. Yetki anlaşması milletlerarası usul hukukunda MÖHUK maddde 47'de düzenlenmiştir. Bununla beraber birazdan değinileceği üzere, iç hukukta ise HMK madde 17'de yetki anlaşmasından bahsedilmiştir⁴¹³.

Hukuki ilişki sonrası ortaya çıkacak bir uyuşmazlık olması halinde, ilişki öncesi çözüm merciinin tayini sonra yaşanacak sorunları bertaraf ederken kolaylık sağlayacaktır⁴¹⁴. Bu konuyu iki başlık altında incelemek yerinde olacaktır. Bunlar; yetki anlaşması ile Türk

⁴⁰⁷ ŞİT, s.962; ÇELİKEL/ERDEM (Milletlerarası), s.514-515.

⁴⁰⁸ ŞİT, s.962; ÇELİKEL/ERDEM (Milletlerarası), s.514-515.

⁴⁰⁹ ÖZTAN, s.286.

⁴¹⁰ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.447.

⁴¹¹ ÇELİKEL/ERDEM(Milletlerarası), s.559.

⁴¹² ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ, s.220.

⁴¹³ Ayrıca bkz. ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ, s.220-229.

⁴¹⁴ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE , s.448.

mahkemelerinin yetkili kılınması ve yetki anlaşması ile yabancı mahkemelerin yetkili kılınmasıdır.

2.4.6.1.Yetki Anlaşması İle Türk Mahkemelerinin Yetkili Kılınması

Türk mahkemelerinde yabancılık unsuru taşıyan iş ve işlemlerden doğan uyuşmazlıklarda, yetkili mahkemenin seçimine ilişkin sözleşmelerin şartları ve geçerliliği, HMK’da yer alan yetki anlaşmalarını düzenleyen kurallar çerçevesinde olmaktadır⁴¹⁵. Bu sebeple, HMK madde 17 ve 18’i ve burada yer alan geçerlilik şartlarını incelemek gerekir.

Türk hukukunda iç hukuk kuralları kapsamında yetki anlaşması hususu HMK madde 17 ve 18’de düzenlenmiştir⁴¹⁶. HMK’da yer alan düzenleme ile MÖHUK düzenlemesi paralellik göstermektedir⁴¹⁷. HMK madde 17’de *“Tacirler veya kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabilirler. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılır.”* denmiştir. Bununla birlikte HMK madde 18’de ise *“(1) Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konular ile kesin yetki hâllerinde, yetki sözleşmesi yapılamaz.(2) Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için yazılı olarak yapılması, uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması ve yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin gösterilmesi şarttır.”* denerek yetki sözleşmesinin şartlarından bahsedilmiştir. Taraflar, birtakım uyuşmazlıklar hakkında yetkisiz bir mahkemeyi yetkili hale getirmek niyetiyle yetki anlaşması yapabilir⁴¹⁸. Yetki anlaşması ile Türk mahkemelerinin yetkili kılınması için aranan birtakım şartlar bulunmaktadır. Bunlar; yetki anlaşmasının tacirler veya kamu tüzel kişileri tarafından yapılmış olması, ilgili uyuşmazlığın tarafların üzerinde serbest bir şekilde tasarruf edeceği bir konuda vuku bulması, hukuki ilişkinin belirli yahut belirlenebilir olması, yetkili mahkemenin açıkça yazılması ve son olarak da ilgili uyuşmazlık bakımından başka bir mahkemenin kesin yetkili olmamasıdır⁴¹⁹. Yetki anlaşması yapılmasına rağmen

⁴¹⁵ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE , s.448-449.

⁴¹⁶ ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ, s.221.

⁴¹⁷ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE , s.455.

⁴¹⁸ KODAKOĞLU, s.97.

⁴¹⁹ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.449.

uyuşmazlığa konu davanın yetkisiz mahkemede açılması halinde yetkiye ilişkin itiraz yapılması gerekmektedir. Zamanında yapılmayan itiraz mahkemeyi yetkili kılar⁴²⁰.

Kanun'un lafzında da anlaşılacağı üzere yetki anlaşması belirli kişiler arasında yapılabilir. *“Tacirler veya kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş yahut doğabilecek olan belli bazı uyuşmazlıklarla ilgili olarak bir veya birden fazla mahkemeyi yetki anlaşmasıyla yetkili kılabilir⁴²¹.”* Taraflarca herhangi bir şekilde aksi kararlaştırılmadığı sürece uyuşmazlık konusu olan dava, yalnızca anlaşma ile belirlenen ilgili mahkemelerde açılır. Burada dikkat edilmesi gereken diğer bir husus ise yetki anlaşmasıyla kararlaştırılan yer dışında başkaca bir yer mahkemesinde dava açılması durumunda *“ilk itiraz”* olarak değerlendirileceğidir⁴²². Keza, yukarıda da bahsedildiği üzere itiraz olmaması halinde ilgili mahkeme yetkili hale gelecektir. Tacirler veya kamu tüzel kişileri haricinde, bu niteliklere sahip olmayan kişilerce yetki anlaşması yapılması herhangi bir şekilde mümkün değildir⁴²³.

Yetki anlaşması ayrı bir sözleşme olarak yapılabileceği gibi yetki şartı şeklinde de yapılabilir⁴²⁴. Yukarıda da bahsedildiği üzere yetki anlaşmasının geçerlilik şartları HMK madde 18'de belirtilmiş olup, yetkinin kesin olmadığı hallerde, yazılı şekilde, hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması durumunda ve son olarak yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin açık şekilde gösterilmesi şartıyla geçerli olacaktır⁴²⁵. Bu noktada bir ticari işletmeye ilişkin haksız fiil de ticari iş olarak kabul edildiğinde, hukuka aykırı fiile muhattap olan gerçek kişi tacir, kişisel verilerinin ihlaline ilişkin bir haksız fiille karşılaşma ihtimali olsa dahi yukarıda sayılan şartları sağlamaması durumunda haksız fiile özgü yetki anlaşması geçersiz olacaktır.

Bu tezin konusunun kişisel verilerin akit dışı ihlali olması sebebiyle sözleşme dışında kurulan belirli ya da belirlenebilir nitelikte olmayan bir haksız fiil ilişkisi için yetki sözleşmesi yapılması teorik olarak mümkün gibi gözükse de pratikte mümkün olmayacaktır. Tacir veya kamu tüzel kişisi, tüzel kişilik özelinde herhangi bir kişisel veri barındırmamaktadır. Keza KVKK madde 3'te kişisel veri *“kimliği belirli veya belirlenebilir*

⁴²⁰ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.454; ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR-AYVAZ, s.224; ÇELİKEL/ERDEM (Milletlerarası), s.577.

⁴²¹ KODAKOĞLU, s.98.

⁴²² KODAKOĞLU, s.97.

⁴²³ ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR-AYVAZ, s.221.

⁴²⁴ ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR-AYVAZ, s.221.

⁴²⁵ ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR-AYVAZ, s.222; ALBAYRAK/ MAVZER, s.285.

gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi”olarak tanımlanmıştır. İlgili maddede de görüleceği üzere kişisel verinin konusu “*gerçek kişiye ilişkin bilgi*”dir. Tacir veya kamu tüzel kişisi gerçek kişi statüsünde değildir. Ancak kişisel verilerin ihlalinde istisnai hallerde iki taraf da gerçek kişi tacir ise haksız fiil kapsamında yetki sözleşmesi yapılması söz konusu olacaktır. Diğer yandan örneğin, iki tarafın da limited şirketi olması ya da kamu tüzel kişisi olması halinde her ne kadar HMK kapsamında sözleşme ilişkisi içerisinde yetki anlaşması yapılsa da pratikte yaşanabilecek imkansızlıklar sebebiyle akit dışı ihlal halinde ki bu ihlal haksız fiil şeklinde gerçekleşirse yukarıda sayılan sebeplerden ötürü Türk mahkemelerinin yetkili kılınması iç hukuk düzenlemeleri kapsamında mümkün olmayacaktır.

2.4.6.2.Yetki Anlaşması İle Yabancı Mahkemelerin Yetkili Kılınması

Milletlerarası usul hukukunda taraf iradelerinin öncelikli tutulması anlayışı beraberinde, taraflara uyuşmazlık sonrası başvurulacak mahkemenin seçimine ilişkin özel bir hak tanımıştır⁴²⁶. Türk milletlerarası usul hukuku açısından, MÖHUK kapsamındaki kurallarla taraflara tanınan, uyuşmazlık için yetkili mahkemeyi seçme özgürlüğü, Türk milletlerarası özel hukuku alanında taraflara uygulanacak hukuku seçme konusunda tanınan özgürlükten daha sınırlı tutulmuştur⁴²⁷. Bu konuda taraflara yalnızca, yetkili mahkeme seçimi konusunda anlaşma olanağı getirilmiş, ancak bu da belli bazı şartlar dahilinde mümkün kılınmıştır⁴²⁸. Davaya konu taraflarca yapılacak yetki anlaşmaları, ileride doğabilecek muhtemel uyuşmazlıkların, taraflarca önceden belirlenmiş olan mahkemelerde görülebilmesi olanağı verecektir.

Milletlerarası borç ilişkisini içeren sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklarda sözleşmenin taraflarının yabancı mahkemeleri yetkili kılabilmesi imkânı Türk hukukunda da MÖHUK madde 47 ile tanınmıştır. MÖHUK madde 47’ye göre, “*Yer itibarıyla yetkinin münhasır yetki esasına göre tayin edilmediği hâllerde, taraflar, aralarındaki yabancılık unsuru taşıyan ve borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlığın yabancı bir devletin mahkemesinde görülmesi konusunda anlaşabilirler. Anlaşma, yazılı delille ispat edilmesi hâlinde geçerli olur. Dava, ancak yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması veya Türk mahkemelerinde yetki itirazında bulunulmaması hâlinde yetkili Türk mahkemesinde görülür.*

⁴²⁶ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE , s.455-456; ÇELİKEL/ERDEM (Milletlerarası), s.560.

⁴²⁷ ÇELİKEL/ERDEM(Milletlerarası), s.561.

⁴²⁸ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.456.

44, 45 ve 46'ncı maddelerde belirlenen mahkemelerin yetkisi tarafların anlaşmasıyla bertaraf edilemez.”

Bahse konu bu düzenleme ticari hayatın sürekliliğini sağlama ve hukuki güven noktasında oldukça mantıklı ve makul bir yaklaşımdır⁴²⁹. Yabancı bir devlet mahkemesinin yetkili olmasını sağlayacak anlaşmalara dair şartlar yukarıda yer alan MÖHUK madde 47'ye göre tespit edilmektedir. Yabancı devlet mahkemelerinin yetkili kılınabilmesi için 3 temel şart aranmaktadır⁴³⁰. Bunlar; Türk mahkemelerinin yer itibarıyla yetkisinin münhasır yetki kuralına göre tesis edilmediği bir konu olması, uyuşmazlığın bir borç ilişkisinden kaynaklanması ve son olarak bahse konu uyuşmazlığın yabancılik unsuru ihtiva etmesidir. Bütün bunlara ek olarak Şanlı'ya göre, mahkemenin “belirli olması” da gerekmektedir⁴³¹.

Geçerlilik şartlarının tespiti ancak ilgili anlaşmaların Türk mahkemelerinin önüne gelmesiyle belirlenir. Madde 47'ye göre yapılmış olan bir yetki anlaşması ile yetkili hale gelmiş yabancı mahkeme, ilgili anlaşma ile yetkili olup olmadığını kendi iç hukukuna göre tespit edecektir⁴³². Öte yandan belirtmek gerekir ki, yabancı mahkemelere yetki veren anlaşmaların varlığı, Türk mahkemelerinin yetkisini ortadan kaldırmakla beraber ancak yabancı mahkemenin kendini yetkisiz görmesi halinde Türk mahkemeleri yetkili hale gelecektir⁴³³. Diğer bir önemli nokta ise, yetkili kılınmış olan yabancı mahkemenin anlaşmaya uyup uymayacağı meselesidir. Yabancı mahkeme, anlaşmaya göre yetkili olup olmadığını kendi iç hukukuna göre tespit edecektir⁴³⁴.

Borç ihtiva eden işlemler içerisinde yer alan haksız fiil kavramı, hukuka aykırı bir fiille meydana geleceği için ve kişisel verilerin ihlali konusunda da, ihlal sırasında ve sonrasında haksız fiil olduğu için meydana gelen haksız fiil sonrası açılacak olan örneğin tazminat davalarında yabancı bir mahkemenin yetkili kılınması MÖHUK kapsamında mümkün olacaktır. Bir örnekle açıklamak gerekirse; perde satışı yapan bir tacirin, bir gerçek kişiye sattığı perdenin teslimi sonrası satış sözleşmesi içerisinde yer alan imzasının kişisel veri niteliğinde olduğu açıktır. İlgili imzanın e-fatura sistemi üzerinde kayıt edilmek suretiyle internet ortamında oluşturulduğu ve aktarıldığı düşünüldüğünde ve bu imzanın kişinin bilgisi

⁴²⁹ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.455-456.

⁴³⁰ Ayrıca bkz. ÇELİKEL/ERDEM (Milletlerarası), s.561-564.

⁴³¹ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.456.

⁴³² ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.456-457.

⁴³³ ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.454-455.

⁴³⁴ ÇELİKEL/ERDEM (Milletlerarası),s.566.

dışında örneğin bir bankacılık işlemi için kullanılması durumunda haksız fiilden doğan bir zarar (borç) meydana gelecektir. Bu halde gerçek kişiye ait imza yani kişisel veri kullanılmış ve izinsiz şekilde aktarılmış olacaktır. Kanaatimizce, haksız fiil sonrası taraflarca yetki anlaşması yapılarak, yabancı mahkemelerin yetkili kılınması teorik olarak mümkün gözükse de pratikte uygulama alanı bulması oldukça zordur.

3.AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA İNTERNET ORTAMINDA KİŞİSEL VERİLERİN AKİT DIŞI İHLALİ HALİNDE MİLLETLERARASI YETKİ

Günümüzde her devlet kural olarak, kendi yetki alanını serbestçe tayin eder. Bununla birlikte, birtakım uluslararası belgeler ve sözleşmeler de taraf devletlerin yetki kurallarını düzenleyerek; sözleşme, devlet ve hukuk sistemi arasında uyum yaratmaya ve hatta “*Forum non conveniens*”⁴³⁵ ilkesinde olduğu gibi belirli düzenlemeleri birleştirmeye çalışır⁴³⁶. AB hukukunda mahkemelerin yetkisi hususu, 12.12.2012 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Mahkemelerin yetkisi ve İlâmların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Brüksel I bis Tüzüğü⁴³⁷’nde düzenlenmiştir.

AB üye devletler arasında Tüzüğün alanına giren hukuki uyuşmazlıkların çözümü için Tüzük uygulanmaktadır. Öte yandan, AB üye devletleri ve üye olmayan devletler arasında gerçekleşen hukuki iş ve işlemlerde her devletin kendi iç hukukunda uyguladığı milletlerarası yetki kuralları tespit edilememektedir. Hukuki bir uyuşmazlığın, Tüzük kapsamında⁴³⁸ değerlendirilebilmesi için öncelikle uyuşmazlığın özel hukuk ilişkisine dayanıyor olması gerekmektedir. İkinci olarak söz konusu uyuşmazlık yabancılik unsuru içermeli ve bir üye devletle bağlantılı olarak meydana gelmiş olmalıdır⁴³⁹. Medeni ve ticari konuları kapsamına alan Tüzük, kişilik haklarına ilişkin ihlallere de uygulanmaktadır.

⁴³⁵ “*Forum non conveniens, milletlerarası yargısal uyuşmazlıklarda geçerli bir ilkedir. Bahse konu bu ilkeye göre, yürürlükte bulunan kurallar çerçevesinde yetkili kılınmış olan bir mahkeme, ilgili davanın başka bir mahkemede bakılmasının daha makul olacağı gerekçesini sunarak, davaya bakmaktan imtina edebilecektir*” Forum non conveniens için bkz. **DARDAĞAN** (Yetki), s.79 vd; **EKŞİ**, s.60 vd.

⁴³⁶ Brüksel I bis Tüzüğü, AB üye devletlerin mahkemelerinin yetkisine dair yeknesak bir sistem oluşturmaya çalışmıştır. Ayrıca bkz. **GROSSI**, Simona: “Rethinking the Harmonization of Jurisdictional Rules”, Tulane L., 2012, Volume 86, s. 659.

⁴³⁷EU No. 1215/2012, 12.12.2012, İngilizce metin için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=FR E.T.:23.03.2022>

⁴³⁸Brüksel I Bis Tüzüğü madde 1’de Tüzüğün kapsamına dair açıklama yapılmış olup buna göre, kişinin adıyla alakalı meydana gelebilecek herhangi bir uyuşmazlıklarda Tüzük uygulanmayacaktır.

⁴³⁹ **TEKİN**, s.131.

Tüzük'te de kişilik hakkına helal gelmesi, akit dışı sorumluluk ya da haksız fiilin özel bir türü olarak olarak sınıflandırılmaktadır⁴⁴⁰. Bu kapsamda haksız fiil özelinde Brüksel I Bis Tüzüğü'nde yer alan kurallar ve GVKT'de yer alan yetki kuralları iki başlık altında açıklanacaktır.

3.1.BRÜKSEL I BIS TÜZÜĞÜ KAPSAMINDA KİŞİSEL VERİLERİN AKİT DIŞI İHLALİNDEN KAYNAKLANAN UYUŞMAZLIKLAR BAKIMINDAN MİLLETLERARASI YETKİNİN TESİSİ

12.12.2012 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Mahkemelerin yetkisi ve İlâmların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Brüksel I Bis Tüzüğü, Danimarka dışında kalan AB üye ülkelerinde⁴⁴¹, mahkemenin özelliğine bakılmaksızın yabancılık unsuru ihtiva eden⁴⁴² hukuki ve ticari uyuşmazlıkların meydana geldiği somut olaylarda uygulanmaktadır⁴⁴³. Brüksel I Bis Tüzüğü kendi alanında oldukça kapsamlı bir değerlendirmeye tabii tutulmuş olsa da, başka konular için özel kurallar uygulanmaktadır. AB'de yürürlükte olan bu mevzuatlara örnek vermek gerekirse; “*Evliliğe ve Ebeveyn Sorumluluğuna İlişkin Konularda Milletlerarası Yetki ve Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Brüksel II Tüzüğü*”⁴⁴⁴ , “*Mirasa İlişkin Meselelerde Yargı Yetkisi, Uygulanacak Hukuk, Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi ile Mirasa İlişkin Resmi Belgelerin Kabulü ve Avrupa Miras Belgesinin Oluşturulmasına Dair Tüzük*”⁴⁴⁵ ve “*Nafaka Yükümlülükleri*

⁴⁴⁰ TEKİN, s.132.

⁴⁴¹ Bkz. Gerekçe par. 8.

⁴⁴² Yabancılık kavramı, Brüksel I Bis Tüzüğü'nde açıklanmamış olup konuya ilişkin ABAD tarafından verilen Owusu (Andrew Owusu v. N.B. Jackson Case, Judgment of the Court, C- 281/02, 1 March 2005. İngilizce metin için bkz.<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62002CJ0281&from=EN> E.T.:03.02.2022) kararında, AB üye ülke ile başka bir üye ülkenin dahil olduğu hukuki uyuşmazlıkların yabancılık unsuru ihtiva ettiği belirtilmiştir, ayrıntılı bilgi için bkz. **MAGNUS, Ulrich / MANKOWSKI, Peter/ CALVO CARAVACA:** Alfonso-Luis, Brussels I Regulation, European Commentaries on Private International Law, Sellier European Law Publishers GmbH, Vol.2, 2011, p. 51-52.

⁴⁴³ Brüksel I Bis Tüzüğü'nün kapsamı için bkz. Tüzük madde1.

⁴⁴⁴ “*Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003 Concerning Jurisdiction and The Recognition and Enforcement of Judgments in Matrimonial Matters and the Matters of Parental Responsibility, Repealing Regulation*” (EC) No 1347/2000, OJ L 338 23.12.2003. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:338:0001:0029:EN:PDF> E.T.:16.02.2022. Brüksel II bis Tüzüğü'nde yer alan yetki kuralları için bkz. **ÇÖRTOĞLU KOCA,** Sema: Evliliğe ve Ebeveyn Sorumluluğuna İlişkin Konularda Milletlerarası Yetki ve Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Brüksel II-A Tüzüğü (AT 2201/2003) İçinde:İşıl Özkan,Ceyda Süral, Uğur Tütüncübaşı editors. Avrupa Birliği Devletler Özel Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016. s.234-278 (Ebeveyn Sorumluluğu).

⁴⁴⁵ “*Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition and Enforcement of Decisions and Acceptance and Enforcement of Authentic Instruments in Matters of Succession and on the Creation of a European Certificate of Succession,*” OJ L 201 04.07.2012, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650&from=EN>. E.T.: 21.12.2021

Konusunda Milletlerarası Yetki, Uygulanacak Hukuk ve Söz Konusu Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Konsey Tüzüğü”⁴⁴⁶ verilebilir.

Brüksel I Bis Tüzüğü’nün uygulama alanı kapsamında, kapsam tespiti yapılması gerekmektedir. Bu hususa ilişkin olarak Brüksel I Bis Tüzüğü herhangi bir şekilde özel kamu ayrımı yapmaksızın; davaya bakacak mahkemenin niteliği, uyuşmazlığa esas davada taleplerin yerindeliği ya da davaya konu hakların özünü değerlendirmeksizin, veri ihlali halinde açılacak olan davanın taraflarından en az birinin kamusal yetkilerle donatılmış bir tüzel kişiliğine haiz olup olmadığı sorusundan hareketle sorunu çözüme kavuşturmayı amaçlamaktadır. Öte yandan, davanın taraflarından biri şayet kamu tüzel kişisi ise ve kamu otoritesini kullanarak mevcut davaya taraf oluyorsa Brüksel I Bis Tüzüğü uyuşmazlık konusu olaya uygulanmayacaktır⁴⁴⁷. Bununla birlikte ilgili davada, kamusal yetkilerini kullanmadan yalnızca özel hukuk tüzel kişisi sıfatıyla uyuşmazlığa taraf oluyorsa bu halde Tüzük bahse konu olaya uygulanacaktır. İlgili kişi, az önce bahsediliği şekilde kamu tüzel kişiliğini kullanmaksızın veri işleyen bir veri sorumlusuna karşı, kişisel verilerinin ihlal edildiği gerekçesiyle açmış olduğu maddi/manevi tazminat davaları veya işlenen verilerin düzeltilmesi, yok edilmesi, silinmesi, kaldırılmasına ilişkin açacağı özel hukuka konu davalarda, AB üye ülkelerinin mahkemelerinin milletlerarası yetkisi hususunda Brüksel I Bis Tüzüğü uygulama alanı bulacaktır⁴⁴⁸.

Kişisel verilerin korunması hukuku konusunda meydana gelecek uyuşmazlıklarda şayet davaya taraf şahıslar özel hukuk kişisi ise Brüksel I Tüzüğü’nün uygulama alanı bulacağı kesindir. Öte yandan, uyuşmazlığa ilişkin açılan davada taraflardan biri kamu tüzel kişisi ise bu halde, Brüksel I Tüzüğü uygulanırken Tüzük’te bulunan milletlerarası yetki hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı sorusuna her somut olay bakımından farklı cevaplar verilecektir⁴⁴⁹.

⁴⁴⁶ “Council Regulation (EC) No 4/2009 of December 2008 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition and Enforcement of Decisions and Cooperation in Matters Relating to Maintenance Obligations”, OJ L 7 10.01.2009, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0004&from=EN>. E.T.: 23.12.2021

⁴⁴⁷ Ayrıca bkz. **MAGNUS / MANKOWSKI / CALVO-CARAVACA**, s.54-60.

⁴⁴⁸ **TEKİN**, s.241.

⁴⁴⁹ Genel Veri Koruma Tüzüğü madde 78 ve Brüksel I Bis Tüzüğü’ndeki yetki kuralı bağlantısı için ayrıca bkz. **BRKAN**, Maja: “Data Protection and European Private International Law: Observing a Bull in a China Shop”, *International Data Privacy Law*, Vol. 5, 2015, p. 261; **MAGNUS / MANKOWSKI / CALVO-CARAVACA**, s.54.

İlgili kişinin veya genel kavram olan veri sahibinin, kişisel verilerinin internet ortamında ihlali halinde doğacak olan yabancılik unsuruna haiz uyumsuzluklarda, öncelikle Brüksel I Bis Tüzüğü'nün uygulanıp uygulanmayacağı sorusuna davanın açıldığı üye ülke mahkemesince cevap verilecek, akabinde genel yetki kuralına veya aşağıda ele alınacak “haksız fiile ilişkin” özel yetki kuralına göre AB üye ülke mahkemelerinin milletlerarası yetkisi konusu gündeme gelecektir⁴⁵⁰. Bu noktada genel yetki ve özel yetki kurallarını incelemek yerinde olacaktır.

3.1.1. Genel Yetki Kuralı

Mahkemelerin milletlerarası yetkisini tespit ederken özellikle de internet yoluyla kişisel verilerin ihlali hallerinde söz konusu tespiti yaparken, birtakım menfaatler dikkate alınmak zorundadır. Yasa koyucu Brüksel I Bis Tüzüğü'nde kişisel veri ihlaline neden olan uyumsuzluğa konu olay ile AB üye ülkelerinde milletlerarası yetkiye sahip mahkeme arasında hususi ve kayda değer bir bağlantı aramaktadır. Olay ile mahkeme arasında kurulacak olan bu bağlantı ilkesi, kişilik hakkı ihlallerinde ve dolayısıyla kişisel verilerin ihlal edilmesi durumunda uygulanacak olan hükümlerin bulunduğu yasal düzenlemelerin çıkış noktasıdır⁴⁵¹.

Brüksel I Bis Tüzüğü'nün genel yetkiye ilişkin düzenlemesini içeren madde 4'e göre, Avrupa Birliği üyesi olan bir ülkede yerleşik olan bir gerçek kişi ancak bu üye devlet mahkemelerinde dava edilebilecektir. Yukarıda da bahsedilen önemli bağlantı prensibine göre uyumsuzluk konusu olay ve davaya bakacak mahkeme arasında yakın bağlantıya dayanan ve usulen gözetilecek kuralların uygulanmasını kolaylaştırıp hızlandıracak yetki kuralları vardır. Bahse konu bu usule ilişkin kurallardan en sık kullanılanı şüphesiz ki, “davalının yerleşim yerine” genel yetki tanınmış olmasıdır. Neticede davanın açılmasına ilişkin süreç izlenirken davalının ihlale konu haksız fiili yapıp yapmadığı kesin değildir. Bu sebeple davadan menfaati olan davacı tarafın keyfi eylemlerinden⁴⁵² kaçmak üzere “davalı yerleşim yeri” genel yetkili kılınmıştır. Öte yandan davalı, usulü süreç içerisinde dava açılırken aktif eylemde bulunmayan taraf olduğundan⁴⁵³ dava boyunca rahatlıkla sürece

⁴⁵⁰ AKGÜN TEKGÜL, s.242.

⁴⁵¹ TEKİN, s.132.

⁴⁵² Milletlerarası niteliğe sahip davaların, dava ile herhangi bir bağı olmayan ve bütünüyle davacının menfaati doğrultusunda seçilen ülke mahkemelerinde dava görülmesini önlemek amacıyla “*Forum non conveniens*” doktrini gerek Anglo-Amerikan gerekse ABD hukuk sistemlerinde uygulanmaktadır. Ayrıca bkz. EKŞİ, s.60; ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN-FİGANMEŞE, s.408.

⁴⁵³ Bu genel yetki kuralının altında yatan sebep “silahların eşitliği” prensibidir. Kanun koyucu, davalı veya davacı taraftan herhangi birini diğerinden üstün tutmamıştır: SRAMEK, Martin: “Brussels I: Recent

dahil olabileceği yerin genel yetkili mahkeme olarak belirlenmiş olması, davalının da hak arama özgürlüğünü muhafaza etmektedir.

İnternet yoluyla kişisel verilerin ihlali halinde davalının yaşamakta olduğu üye devlet mahkemesi haksız fiilden kaynaklanan bütün istemlerle bağlantılı olarak⁴⁵⁴ milletlerarası yetkiye teorik olarak sahip olduğu kabul edilecektir. Öte yandan, Brüksel I Bis Tüzüğü'nün gerekçesinde yer alan 16.paragrafa göre, davalının öngöremediği ve bununla birlikte yargılama sürecini zora sokacak ve yavaşatacak bir AB üye devlet mahkemesinde yargılanması hakkaniyet kuralları gereği doğru değildir. Bu sebeple keyfi bir işlemin önüne geçmek için sözleşme dışı ihlallerde (haksız fiil); davalının yerleşim yeri, uyuşmazlık konusu olay ve mahkeme arasındaki yukarıda bahsedilen önemli bağlantıyı kurmakta olup somut olay özelinde değerlendirme yapılarak karar verilmelidir. Öte yandan, internet ortamı düşünüldüğünde bahsedilen bu organik bağlantı her zaman kurulamayabilir. Keza, tezin başında da bahsettiğimiz üzere internet ortamı, zaman ve mekanın anlamını yitirdiği bir ortamdır. Bu sebeple internet ortamında vuku bulan her türlü olayın tespiti zorken bir de ihlale konu olay ve mahkemenin bağlantısının tespitini yapmak oldukça güç bir mevzudur⁴⁵⁵.

Genel yetki kuralını tarafların menfaatleri açısından değerlendirdiğimizde ise davacı taraf bakımında farklı bir tablo bizi karşılayacaktır. Davacının menfaatleri gündeme geldiğinde, belki de dava sonunda haklı çıkacak olan ve dava açılma sürecinde dahi yorulan davacı özellikle manevi tazminat dosyalarında davalının yerleşim yerine giderek dava açtığına sıkıntıya girecektir. Şöyle ki, davacı çoğu zaman dava açılan yere gidip gelmek zorunda kalacak ve dava sebebiyle sürekli seyahat yapmak zorunda kalacaktır. Öte yandan konumuzun milletlerarası usul hukuku olduğu düşünüldüğünde, belki de davacı ülke değiştirmek durumunda kalacak ve bu durumda davacıya ciddi bir masraf kalemi doğacaktır⁴⁵⁶. Bahse konu tüm bu sancılı süreç sebebiyle davacı, dava açmaktan vazgeçecek ve bu halde de davalı için yeni ihlal kapıları aralanmış olacaktır. Diğer bir deyişle, herhangi

Developements in the Interpretation of Special Jurisdiction Provisions for Internet Torts”, MUJLT, 2015, I. 1, p. 167.

⁴⁵⁴ABAD, 07.03.1995 Shevill, C-66/93, Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v. Presse Alliance SA, karar metni için bkz. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61993CJ0068_SUM&from=FR E.T.:20.03.2022

⁴⁵⁵ Bilhassa, internet ortamında ve sosyal mecralarda anonim kullanıcılar vasıtasıyla yapılan kişisel veri ihlallerinde bu tespiti yapabilmek son derece zordur. Anonimlik kavramı için bkz. Daha fazla bilgi için bkz. <https://yerustu.com/anonim-olmak-bir-anonimin-yasami/> E.T:30.04.2022

⁴⁵⁶ **TEKİN**, s.133.

bir bedel ödemeksizin uyuşmazlığa konu olayın kapanmış olması davalıyı bu tür ihlallerde bulunmaya teşvik edecektir.

Birtakım hallerde davalının yerleşim yeri, dava ile ilgili işlem ya da olayların vuku bulunduğu ülkeden farklı yerdedir. Bahsedilen bu ihtimalde, mahkemeler için uyuşmazlık konusu davayı görmek masraflı, uzun ve meşakkatli olacaktır. Örnek vermek gerekirse, Venedik'te yerleşim yeri bulunan bir İtalyan vatandaşı bir internet sitesi sahibinin kişisel verisi, Paris'te yaşayan ve orada yerleşik halde bulunan Fransız bir fotoğrafçı tarafından İtalya'da internet ortamına servis edilen bir fotoğrafta kişisel verileri ihlale uğraması halinde, davalının yerleşim yeri Venedik'tir; ancak ilgili olayda davacı, Fransa'da değil İtalya'da tanınmaktadır ve zarar İtalya'da gerçekleşmiştir⁴⁵⁷.

Brüksel I Bis Tüzüğü madde 4'te daha önce de bahsedildiği üzere genel yetki kuralı bulunmaktadır. Burada yer alan genel yetki kuralına göre, davalı veya davacının mesnedine bakılmadan, davalının yerleşim yerinin bulunduğu AB üye ülke mahkemesinin yetkisine tabii olacağı hüküm altına alınmıştır⁴⁵⁸. Öte yandan, Avrupa Birliği üye ülke vatandaşı olmayan davalı da yerleşik vaziyette olduğu AB üye ülkenin yetki alanına tabii olup bu noktada Tüzüğün kapsamı geniş yorumlanmıştır. Bu konuyla ilişkili en önemli örnek Türkiye'dir. Bu örnek üzerinden yorum yapmak gerekirse, davalı Türk vatandaşı (AB üye ülkesi haricinde dışında bir ülkede) Türkiye'de ikamet etmektedir, bu halde anılan kural gereğince, Brüksel I Bis Tüzüğü dikkate alınmayacak, milli yetki kuralları uygulanacaktır⁴⁵⁹.

Önemle belirtmek gerekir ki, tarafların Avrupa Birliği üye ülkeleri içinde yerleşik halde olup olmadığına bakılmaksızın, davanın tarafları arasında Brüksel I Bis Tüzüğü madde 25⁴⁶⁰'e göre Tüzük'teki yetki kurallarında bahsedilen AB üye ülke mahkeme veya mahkemelerinden başka bir mahkemeyi yetkili kıldıkları bir yetki anlaşması tesis edilmişse ve yetki anlaşması ile yetkili kılınan mahkemenin yetkisi konusunda herhangi bir hususta şayet aksi kararlaştırılmamışsa o halde yetkili mahkeme olarak anlaşma içerisinde yer alan mahkemede dava açılacaktır⁴⁶¹.

⁴⁵⁷ Sosyal medya yoluyla da kişisel verilerin ihlali mümkündür. Örnek için bkz. **TEKİN**, s.101.

⁴⁵⁸ **MAGNUS/ MANKOWSKI/ CALVO-CARAVACA**, s.78; **KÜÇÜKYALÇIN**, Arzu: "Brüksel I. Tüzüğü'nde Tüketici Akitlerine İlişkin Milletlerarası Yetki Kuralları", TBB Dergisi, Sayı 55, 2004, s. 346.

⁴⁵⁹ Bkz. Gereke paragraf 14.

⁴⁶⁰ Yetki anlaşması için bkz. **MAGNUS / MANKOWSKI /CALVO-CARAVACA**, s. 84.

⁴⁶¹ **AKGÜN TEKGÜL**, s.243.

Uygulamaya ilişkin diğerk bir husus ise; tüketici ve işçi gibi zayıfların korunması bağlamında özel hüküm tesis edilmiş uyuşmazlıklarda, AB üye ülke mahkemelerinin münhasır yetkisine dair sırasıyla, Brüksel I Bis Tüzüğü madde 17 ila 19 ve sonrasında madde 20 ila 23 uygulama alanı bulmasıdır. Öte yandan, madde 24'e göre başka bir AB üye ülkesinin mahkemesi ilgili maddede anılan sebeplerle münhasır yetki ile donatılmışsa, genel milletlerarası yetki kuralı uygulanmayacaktır. Bununla beraber, somut olayda hangi madde uygulama alanı bulacaksa bahse konu maddede belirtilen AB üye ülke mahkemelerinin milletlerarası yetkisinden söz edilecektir⁴⁶².

Yabancı unsurlu bir hukuki uyuşmazlıkta veri ihlalden kaynaklanan davalar açısından Brüksel I Bis Tüzüğü'ndeki genel yetki kuralı ile madde 6'da "*1-Davalının ikametgahı bir üye devlet içerisinde değilse, her üye devletin mahkemelerinin yetkisi, 18(1)'e göre tespit edilir. 2-Davalıya karşı; bir üye devlette ikamet eden herhangi bir kişi, uyuşma ne olursa olsun, o üye devlette yürürlükte olan yargı kurallarından ve özellikle üye devletlerin Komisyon'a bildireceği kurallardan yararlanacaktır. Ayrıca 76(1) maddesinin (a) bendi uyarınca, bahsedilen üye devletin vatandaşları ile aynı şekilde aynı yargılama usulüne tabii tutulacaktır.*" denmiştir. O halde madde metninden de anlaşılacağı üzere belli şartların oluşması halinde Tüzük uygulama alanı bulacaktır.

AB üye ülkelerden herhangi birinde yerleşim yeri bulunan verileri ihlale konu olmuş bir ilgili kişi, kişisel verilerinin hukuka aykırı işlendiği iddiasıyla, örneğin internette sosyal medya içerik paylaşım sitesi sahibi olan Rusya'da merkezi ve şubeleri bulunan VK⁴⁶³ (*ВКонтакте*) adlı sosyal medya ağına karşı haksız fiile ilişkin dava açmak isterse, mahkemenin milletlerarası yetkisi Brüksel I Bis Tüzüğü'ne göre belirlenmeyecek olup, veri sahibinin tabii olduğu ülkenin hukukunda yer alan milletlerarası yetki kurallarına göre belirlenecektir.

Uygulamaya ilişkin değerlendirme yapılırsa; Brüksel I Bis Tüzüğü'nde yer alan genel yetki kuralı kapsamında, AB içinde ikamet eden bir ilgili kişi, yerleşim yeri veya merkezi Tüzük dışında kalan başka bir ülkede bulunan veri sorumlusunu ancak onun tabii olduğu ülkenin milletlerarası yetki kurallarında tespit edilen ülke mahkemesinde dava edilecektir⁴⁶⁴.

⁴⁶² ÖZKAN, Işıl/ SÜRAL, Ceyda /TÜTÜNCÜBAŞI, Uğur: Avrupa Birliği Devletler Özel Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s.67 vd.

⁴⁶³ VKontakte, 2007'de kurulan bir Rus limited şirkettir. Halihazırda Rusya'da en çok kullanılan sosyal ağıdır. Daha fazla bilgi için bkz. [https://tr.wikipedia.org/wiki/VK E.T.](https://tr.wikipedia.org/wiki/VK_E.T.): 10.06.2022

⁴⁶⁴ TEKİN, s.243.

Öte yandan, tesis edilmiş olan bu hükümlere göre kişisel veri sahibinin tabii olduğu devlet kuralları, AB üye ülke mahkemelerine herhangi bir yetki tanımıyorsa, davayı davalı veri sorumlusu ve/veya veri işleyicisinin yerleşim yeri ve/veya merkezinin bulunduğu mahkemede açacağı sonucuna varılacaktır⁴⁶⁵. Bu tezin konusu olmaması sebebiyle fakat konu akışını bölmek amacıyla, iş sözleşmesi ve tüketici hukukundan kaynaklanan uyumsuzluklarla alakalı aşağıda yer alan bölümlerde kısaca açıklama yapılacaktır.

Genel yetki kuralının tespiti açısından bağlama noktası olan “yerleşim yeri” ifadesinin uygulama alanı açısından, hangi ülke hukukuna göre açıklanacağı, gerçek kişiler için -ki kişisel veri kavramı özelinde değerlendirme yapıldığı düşünülürse ekseriyetle bu kural uygulama alanı olacaktır- Brüksel I Bis Tüzüğü madde 62’de, özel hukuk tüzel kişileri için ise Tüzük madde 63’te belirtilmiştir. Madde 62’ye göre, davanın taraflarından birinin AB üye ülkede yerleşim yerinin bulunup bulunmadığı, dava açılan mahkemenin kendi hukukuna *yani lex fori ilkesine* göre belirlenir.

Davanın taraflarından birisi, dava açılan AB üye ülke mahkemesinin bulunduğu ülkede ikamet etmiyorsa, diğer AB üye ülkelere ikamet edip etmediğinin tespiti için bahse konu ülke hukuku uygulanacaktır⁴⁶⁶. Tüzük madde 63’te ise tüzel kişilerin yerleşim yeri kavramının karşılığı olan yasal merkezi diğer bir ifadeyle kuruluş yeri, kontrol ve yönetim alanı ya da özel hukuk tüzel kişinin işlerini yürütmekte olduğu asıl işyeri tespit edilip, alternatifi olacak şekilde bir yetki kuralı tesisi yapılmaya çalışılmıştır⁴⁶⁷. Şayet özel hukuk tüzel kişinin az önce bahsedilen asıl işyeri ve yasal merkezi farklı ülke topraklarında bulunuyorsa o halde veri sahibi veri sorumlusuna karşı bu mahkemelerden herhangi birinde dava edebilecektir. Bir örnekle açıklamak gerekirse, Fransa’da yasal merkezi bulunan ve asıl işyeri İtalya’da olan bir internet sitesinin yayınladığı haber sebebiyle kişisel verileri ihlal ve ifşa olan ABD vatandaşı veri sahibi, Fransa’da ya da İtalya’da dava açabilecektir. Öte yandan, taraflara bu şekilde seçimlik hak tanınmış olması hak aramaya ilişkin çabayı arttıracak ve ihlal halinde kişiler ivedilikle haklarını arama yoluna gideceklerdir.

⁴⁶⁵ MAGNUS/ MANKOWSKI/ CALVO-CARAVACA, s.265.

⁴⁶⁶ LUNDSTEDT, Lydia: International Jurisdiction over Crossborder Private Enforcement Actions under the GVKT, Faculty of Law, Stockholm University, Research Paper 57, Stockholm, 2018, p.229-231.

⁴⁶⁷ Bahse konu kurallar arasında uygulama içerisinde herhangi bir ast-üst ilişkisi yoktur. Ayrıca bkz. ÖZKAN / SÜRAL / TÜTÜNCÜBAŞI, s. 36.

3.1.2. Özel Yetkiyi Düzenleyen Hükümler

Brüksel I Bis Tüzüğü, bazı durumlarda davalının yerleşim yerinin bulunduğu ülke mahkemesi dışında diğer üye ülke mahkemesinde de dava açabilmeye imkan sağlayan özel yetki kuralları koymuştur. Bundan bahisle, Brüksel I Bis Tüzük madde 7’de; tüketici sözleşmelerine, bireysel iş sözleşmelerine, ceza hukukundan kaynaklanan tazminat ya da iadelere, kültür ürünlerinin geri alınmasına, şube merkez ve diğer özel hukuk tüzel kişilerine,yük yararına yapılan hizmetlere ilişkin davalara ve pek tabii bu tezin konusu olan haksız fiile ilişkin davalarda özel yetki kuralları tesis edilmiştir⁴⁶⁸. Taraflardan davacıya yani veri ihlaline uğradığını iddia eden veri sahibine, davalıya yani veri ihlalinde bulunan özel hukuk gerçek ya da tüzel kişisine karşı isterse genel yetkili mahkeme olarak belirlenmiş “davalının yerleşim yeri”nin bulunduğu yer mahkemesinde ya da aşağıda yer alan özel yetkili AB üye ülke mahkemelerinde dava açabilmesi için seçimlik hak tanınmıştır.

Brüksel I Bis Tüzüğü’ne göre özel yetki kuralı genel yetki kuralını geçersiz kılmamış ve onunla birlikte uygulama imkanı sunmuştur⁴⁶⁹. Brüksel I Bis Tüzüğü’nde ayrıca zayıf tarafın korunduğu sözleşmelerden (sigorta sözleşmeleri, tüketici sözleşmeleri ve bireysel iş sözleşmeleri) kaynaklanan hukuki uyuşmazlıklar için ayrı ayrı yetki kuralları tahsis edilmiş olup bu kurallar çerçevesinde uygulama yapılmaktadır. Lakin bu tezin konusunun “akit dışı” ihlal olması sebebiyle özel yetki kurallarından kısaca bahsedilecek ve haksız fiil özelinde ayrıca inceleme yapılacaktır.

3.1.2.1. Sözleşmeden Doğan Davalarda Yetkili Mahkeme

Brüksel I Bis Tüzüğü içerisinde yer alan yetki kurallarında ekseriyetle kullanılan ve mahkemelere konu olan hükümler şüphesiz ki, sözleşmelere dair özel olarak yapılmış olan düzenlemelerdir. Brüksel I Bis Tüzüğü madde 7’de davanın tarafları arasında aktedilen sözleşme kaynaklı uyuşmazlıklarda, AB üye ülkelerinde yaşayan bir kişi, yerleşim yerinin olduğu AB üye ülkesinden farklı, sözleşmenin ifa edileceği Avrupa Birliği üye ülke mahkemelerinden birinde dava açabilir⁴⁷⁰. Her ne kadar tezin konusu içerisinde yer almıyor olsa da genel olarak kişisel verilerin korunması müessesesi, muhtevası gereği çeşitli

⁴⁶⁸ AKGÜN TEKGÜL, s.244.

⁴⁶⁹ ÖZKAN, Işıl/ SÜRAL, Ceyda/ TÜTÜNCÜBAŞI, Uğur: Avrupa Birliği Devletler Özel Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s.31.

⁴⁷⁰ MAGNUS/ MANKOWSKI/ CALVO-CARAVACA, s.112.

sözleşmelere dayanmaktadır. Kişisel veri hukukunun tarafları (örneğin: veri sahibi-veri işleyen) arasında sözleşmeye dayanan bir işlem gerçekleşmesi halinde kişisel verilerin sözleşmeye ve hukuka aykırı olarak işlenmesi sebebiyle meydana gelen hukuki uyuşmazlıklarda AB üye ülke mahkemelerinin tespiti noktasında Tüzüğün 7'nci maddesinin 1.bendi uygulama alanı bulacaktır⁴⁷¹. Tüketici hukukunda⁴⁷² ve bireysel iş sözleşmelerinden⁴⁷³ kaynaklanan uyuşmazlıklarda mahkemelerin yetki kuralları madde 7 kapsamına girmemekte bunlarla alakalı ayrı ayrı yetki kuralları uygulanmaktadır⁴⁷⁴.

Yetki kuralları ve seçimlik haklar konusunda, daha önce de bahsedildiği üzere sözleşmeler özelinde hususi yetki kuralının tesis edilmiş olması ve bu yolla davacıya seçimlik hakkın tanınması uyuşmazlığın çözümü sürecini olumlu etkileyecektir. Aynı zamanda yasal sürecin hızlanmasına sebep olacaktır. Aksi halde yetki kurallarına dair kesin ve kati kaidelerin konması çözüm aşamasında olumsuz etkilere sebep olacak ve kanun yollarına başvuruya dair davacının çabasını karşılıksız bırakacaktır. Bu durumda da ihlale sebep olan kişi bir nevi ödüllendirilmiş olacaktır.

3.1.2.2. Haksız Fiilden Kaynaklanan Davalarda Özel Yetkiyi Düzenleyen Kural

Kişisel verilerin korunması hukuku içerisinde en çok gündeme gelen ihlal durumu, tarafların arasında herhangi bir sözleşmenin kurulmadığı hallerde gerçekleşmektedir. Bilhassa internet ortamında, bu şekilde meydana gelen kişisel veri ihlallerine denk gelmek günümüz teknolojisi sebebiyle olağan bir durum halini almıştır. Yabancılık unsuru barındıran bir hukuki uyuşmazlık kişisel verilerin ihlalden kaynaklanıyorsa bu halde veri sahibi ve veri sorumlusu veya veri işleyen arasında haksız fiil meydana geldiğini söylemek yanlış bir yorum olmayacaktır. Bu durumda uyuşmazlığın tarafları arasında herhangi bir sözleşme ilişkisi bulunmayacak⁴⁷⁵, veri sahibinin veri sorumlusu veya işleyiciye karşı

⁴⁷¹ AKGÜN TEKGÜL, s.249.

⁴⁷² Tüketici sözleşmelerine ilişkin zayıf tarafı koruyan yetki kuralının kapsamı ve uygulama alanı Tüzük madde 17(1)'de, davalının yerleşim yerinin Avrupa Birliği üyesi olmayan başka bir ülkede olması halinde madde 6 hükmü saklı tutulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZKAN, Işıl/ SÜRAL, Ceyda /TÜTÜNCÜBAŞI, Uğur: Avrupa Birliği Devletler Özel Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 139-143.

⁴⁷³ ÇÖRTOĞLU KOCA (Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi), s.103.

⁴⁷⁴ Tüketici sözleşmelerinden kapsamında meydana gelen yabancılık unsuru ihtiva eden uyuşmazlıkların çözülmesinde AB üye ülke mahkemelerinin milletlerarası yetkisine ilişkin Brüksel I Bis Tüzüğü'nde zayıf tarafı koruyan yetki kuralları başka bir deyişle özel yetki kuralları uygulanmaktadır. Bu yolla hukukun savunmasız ve güçsüz olan tarafın korunması sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bkz. ÖZKAN / SÜRAL / TÜTÜNCÜBAŞI, s.144; CALVO CARAVACA, s.370.

⁴⁷⁵ MAGNUS/ MANKOWSKI/ CALVO-CARAVACA, s.231.

verilerinin ihlal edildiği iddiasıyla açacağı özel hukuk davalarında Avrupa Birliği üye ülke mahkemelerinin milletlerarası yetkisi madde 4'te yer alan genel yetki kuralının haricinde madde 7(2)'de bulunan haksız fiil kaynaklı uyuşmazlıklarda bahse konu milletlerarası yetki kulları esasına göre belirlenecektir⁴⁷⁶. Brüksel I Bis Tüzüğü madde 7(2)'ye göre “*haksız fiil, kabahat veya haksız fiil benzeri bir fiil meydana geldiğinde, zarar veren olayın meydana geldiği veya gelebileceği yer mahkemelerinde dava açılabilir*” denmiştir. Bu maddede yer alan konularla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar sonrasında açılan davaların konusu ekseriyetle, internet ortamında veri sahibinin kişisel verisinin izni olmaksızın yayınlanması ve sonrasında oluşan sorunların önlenmesi adına alınacak olan ihtiyati tedbir kararları, bunlarla beraber açılacak olan tazminat davaları ve şayet ihlal internet sitesi vasıtasıyla gerçekleştiyse internet sitesinin kapatılması talebi veya erişim engeli talebine gibi davalar ve taleplerden oluşur.

Uyuşmazlığın çözümüne ilişkin açılacak davada, davalının yerleşim yeri dışında başkaca bir seçenek olarak Tüzük madde 7(2) hükmü uyarınca “haksız fiilin meydana geldiği veya gelebileceği yer” mahkemelerinin yetkisini tesis edilmiştir. Öte yandan Brüksel I Bis Tüzüğü, genel yetki kuralı olarak davalının yerleşim yerini düzenlemiş olup⁴⁷⁷, Tüzük madde 7(2) bahse konu kuralın istisnası niteliğinde olup bu sebeple sınırlı bir uygulamaya tabii olmalıdır⁴⁷⁸.

Brüksel I Bis Tüzüğü'nde yer alan bu hüküm kapsamında yorum yapılırsa, uyuşmazlığın tarafları açısından yetkili mahkemenin tespiti öngörülemez nitelikte olmayıp bu durumda adaletin tesisinde ve hukuki güven ilkesinde tarafların konumu açısından eşit bir yaklaşım sağlanmasına sebep olmaktadır. Öte yandan, haksız fiilin vuku bulunduğu diğer bir başka deyişle meydana geldiği yer, hakimin değerlendirmeleri sırasında daha gerçekçi bir yoruma sebep olacak ve usul ekonomisi ilkesi göz önüne alındığında daha az masrafla daha verimli ve etkili bir yargılama sürecine başlanacağına dair taraflarda iyi bir intiba oluşturacaktır. İnternet yoluyla kişisel verilerin ihlali konusu, meydana geldiği zemin

⁴⁷⁶ ÖZKAN / SÜRAL / TÜTÜNCÜBAŞI, s. 55.

⁴⁷⁷ DARDAĞAN (Yetki), s.70.

⁴⁷⁸Bu konuya ilişkin verilmiş olan karar için bkz. Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst and Co. and others, Case C- 189/87, Judgment Of The Court (Fifth Chamber) 27 September 1988 , p. 19,bkz.https://eurlex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5ebba34edaf84cf7b16312dbb9c107d3.0002.06/DO_C_2&format=PDF E.T.:20.02.2022

dolayısıyla oldukça karmaşık ve çözümü komplikedir. Bahse konu ihlallerde yedi basamaklı bir değerlendirme yapmak, uyuşmazlığın çözümü noktasında oldukça yararlı olacaktır.

Bu noktada örnek bir olay üzerinden basamakları somut hale getirmek faydalı olacaktır. Örnek olayımızda, ihalale konu haksız fiili işleyen yani veri ihlali yapan kişi sahilde oturan ve arkadaşı olan veri sahibinin diğer bir ifadeyle mağdurun fotoğrafını çekip sosyal medyada etiketlemek suretiyle herkesin ulaşabileceği kamuya açık bir hesaptan paylaşmış altına hakarete varan sözler yazmıştır. Bu halde basamaklarımız şu şekilde gerçekleşecektir⁴⁷⁹:

1. İhlale sebep olacak yayının (içeriğin) oluşturulması basamağı: Haksız fiili işleyen kişinin, veri ihlaline konu olan ve tamamen rıza dışı çektiği fotoğraf ve altına yazdığı ifadelerin henüz internet ortamında yayınlanmış hali ilk basamaktır. Bu basamak oluşurken henüz kamuya ulaşmadığı için veri ihlalden ya da daha geniş yorumla kişilik hakkı ihlalden bahsetmek mümkün değildir⁴⁸⁰.

2. Bu yayının (içeriğin) kamuya aktarıldığı basamak: İçeriğin sosyal medyaya veya internet sitesine yüklendiği basamaktır⁴⁸¹.

3. Kamunun ilgili yayının (içeriğin) kendisiyle karşılaştığı basamak: Bu basamakta mağdur yani veri sahibi yayının (içeriğin) kendisiyle internet ortamında karşılaşmakta olup ihlal yapıldığını farkına varmıştır.

4. Yayının (içeriğin) veri sahibi ve üçüncü kişilerce anlaşıldığı basamak: Mağdurun bahse konu yayını (içeriğin) algıladığı ve kaldırılması için harekete geçtiği basamaktır.

⁴⁷⁹ **TEKİN**, s.135. Yedi basamağa ilişkin benzer bir değerlendirme yapan Svantesson aşamaları için bkz. **SVANTESSON**, Dan Jerker B.: Private International Law and the Internet, 3rd edition, United Kingdom, 2015, p. 442-451.

⁴⁸⁰ Yükleme henüz gerçekleşirse de rıza dışı çekilmiş fotoğraf hukuka aykırılık teşkil eder. Ayrıca bkz. **SVANTESSON** (International Law), p. 442-451.

⁴⁸¹ “Burada internet istesine veyahut geniş tabiriyle internet ortamına yüklendiği basamaktan bahsedilmektedir. İnternette yapılan yayınlarla alakalı “yükleme yerinin tespitine” dair üç farklı değerlendirme vardır. Bu alternatifler: internete yüklemeyi yapan kişinin bulunduğu yer kistası, içeriğin gönderildiği telefonun veya bilgisayarın bulunduğu yer ve son olarak paylaşımın yüklendiği sunucunun bulunduğu yerdir”: **SVANTESSON** (International Law), p. 443. “Birçok internet web sunucusu ABD’dedir. Yükleme yeri olarak içeriğin yüklendiği sunucunun bulunduğu yer kabulünde, ABD mahkemelerinin dünya çapında yetkisi doğacaktır ki bu durum baş edilemez bir durum halini alacaktır. Svantesson’a göre içeriğin yükleme yeri, paylaşımı yapan şahsın bulunduğu yerdir”: **SVANTESSON** (International Law), p. 444.

5. Kişisel verilerin ihlaline ilişkin farklı ihtimallerin vücut bulduğu basamak: Mağdurun sosyal çevresi tarafından dışlandığı, işinden atıldığı veya ailesi tarafından mobbing gördüğü basamaktır. Mağdur bu noktada kötü sonuçlarla karşılaşmaktadır. Bu basamakta mağdur birtakım olaylarla karşılaşmakta ve maddi, manevi zarar görmektedir.

6. Mağdurun harekete geçtiği basamak: Bu noktada veri sahibi, internet üzerinden sosyal medya firması ile ya da ihlali yapan kişiye ulaşarak yayının (içeriğin) kaldırılmasını sağlamaya çalışmaktadır.

7. Son basamak: Son olarak bu basamakta söz konusu yayın (içerik) sebebiyle mağdur maddi manevi zarara uğramış ve kanun yollarına başvurmuştur.

Brüksel I Bis Tüzüğü'nde yer alan "haksız fiilin meydana geldiği yer" kavramını tespit edebilmek adına yukarıda yer alan basamaklardan hangisinin dikkate alınıp, hangisine başvurmak gerekeceği hususu hem AB hukukunda hem Türk hukukunda tartışmalıdır. Haksız fiilin vuku bulduğu yer kavramı, ABAD kararlarında ve hala görülmekte olan davalarda yorumlanmaya çalışılmıştır. ABAD içtihatlarının dijital çağ ile birlikte değişimi ve gelişimini görmek ve bu konuya dair ABAD'ın görüşünü ortaya koymak adına bir sonraki başlıkta Tüzüğün bahsedilen maddelerinin yorumuna dair kararlar paylaşılacaktır.

Brüksel I Bis Tüzüğü madde 7(2)'ye göre, bahsedilen şekilde işlenmiş uyuşmazlıklarda milletlerarası yetkili mahkeme zarara konu olayın vuku bulduğu veyahut bulma ihtimalinin olduğu yer mahkemesi olarak belirlenmiş olup uygulamada da bu şekilde kabul görmüştür. Haksız fiilin yapıldığı yer ise internet yoluyla kişisel verilerin ihlalden kaynaklanan uyuşmazlıklarda çoğu durumda belirlenebilir değildir. ABAD, internet vasıtasıyla kişilik haklarının ihlali halinde verdiği, iki adet birleşik uyuşmazlıktan meydana gelen, *eDate Advertising ve Martinez*⁴⁸² kararında; mağdurun (veri sahibinin), haksız fiil neticesinde oluşan zararının tazmini için davayı sadece hukuka aykırı yayını (içeriği) yapan

⁴⁸²-Bahse konu kararlar tezin bir sonraki başlığında ayrıca incelenecektir- *Olivier Martinez, Robert Martinez v MGN Ltd Case C-509/09*, 2011 davası İngiliz gazetecinin, bir Fransız aktörün özel hayatına dair birtakım bilgileri kamuya açık bir internet sitesinde yayınlaması konusu vardır. İnternet aracılığıyla meydana gelen kişilik haklarının ihlaline dair, *eDate Advertising GmbH v X* davasında ise, Avusturya'da bulunan bir internet sitesi vasıtasıyla bir Alman vatandaşına iftira atılan bir haberin paylaşımına ilişkindir. ABAD, *eDate Advertising ve Martinez* kararını, *Shevill Case C-68/93*, 1995 davasındaki bakış açısını örnek olarak tesis etmiştir. İlk kez *Shevill* kararıyla ortaya çıkan "mozaik ilkesi" için ayrıca bkz. **MAGNUS/ MANKOWSKI/ CALVO-CARAVACA**, s. 208 vd.

davalı tarafın firmasının olduğu AB üye ülke mahkemelerinde değil, temel menfaatlerin merkezinde bulunan AB üye ülke mahkemesinde de açabileceği hüküm altına alınmıştır. Öte yandan ilgili kararda, haksız fiil kaynaklı davanın, ihlale konu paylaşımına erişebilen bütün AB üye ülke mahkemelerinde açılabileceği, bu halde davaya bakan asıl mahkemenin sadece *for* ülkesinin sınırları dahilinde vuku bulan zararlarla sınırlı şekilde milletlerarası yetkiye haiz olacağı belirtilmiştir.

Kişisel verilerin ihlaline ilişkin yabancı unsur içeren özel hukuk davalarında mahkemelerin milletlerarası yetkisi açısından ABAD, Brüksel I Bis Tüzüğü madde 7’de getirilen “uygulama yeri” bağlama noktasını, bahsedilen bu davaların kendine has nitelikleri kapsamında değerlendirmedeği müddetçe, ABAD’ın bahsedilen kararları göz önüne alınarak *for* mahkemesi tarafından Tüzük madde 7’ye başvurulması gerekecektir⁴⁸³. Ayrıca diğer bir önemli nokta ise AB üye ülke mahkemelerinin kendi aralarında olumlu yetki çatışması yaşanmasının kaçınılmaz olduğudur⁴⁸⁴. Öte yandan, Brüksel I Bis Tüzüğü madde 7’de yer alan milletlerarası yetki kıstaslarının uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin karar verilirken bütün değerlendirmeler tamamen somut olayın niteliği ışığında yapılmalıdır.

3.1.3.Yetki Anlaşmasına İlişkin Hususlar

Yabancılık unsuru ihtiva eden özel hukuk uyuşmazlıklarında yetkili mahkemenin belli yahut belirlenebilir olması ya da mahkemelerin yetki anlaşması⁴⁸⁵ vasıtasıyla taraflarca kararlaştırılması hukuki güven ilkesi ve öngörülebilirlik açısından büyük bir öneme sahiptir. Öte yandan, yetkinin belli ya da belirlenebilir olması davanın maliyetini düşürmeye ve davanın tarafları açısından iç hukukta yetkili olan ulusal mahkemelerin hukuki olanaklarından faydalanılabilmesi noktasında büyük öneme sahiptir⁴⁸⁶. Brüksel I Tüzüğü

⁴⁸³ LUZİ, Thomas: “Internet Cases in EU Private International Law, Developing a Coherent Approach”, *International & Comparative Law Quarterly*, Volume 66, I. 3, 2017, p. 689 vd.

⁴⁸⁴ “Sözleşmenin 5(1). Maddesi, davaya konu olan yükümlülüğe uygulanacak hukuka göre, davaya konu olan mahkemenin ihtilaf kuralları uyarınca tek bir ifa yeri yoksa, eşit ifa yeri seçimi varsa uygulanamaz” kararın Türkçe çevirisi için bkz..Besix v Kretschmar, Case C-256/00, 19.02.2002, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62000CC0256&from=en>, E.T.:02.01.2022

⁴⁸⁵Taraflar arasında yetkisi olmayan bir ülke mahkemesinin yetkili kılınacağına dair ayrıca bir yetki sözleşmesi yapabilecekleri gibi buna ilaveten, asıl sözleşme hükümlerine koyacakları yetki şartı maddesi ile de yapabilirler. bkz. ÖZGENÇ, Zeynep:” Brüksel I Bis Tüzüğü Uyarınca Yetki Anlaşmalarının Geçerliliği”, MHB, C. 37, Sayı 2, s.641–669.

⁴⁸⁶ AKINCI, Ziya: Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Sözleşmesine Dayanan Yabancı Derdestlik, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s.89 vd.

madde 23'te bazı değişliklerin yapılması ihtiyacı doğmuş ve Brüksel I Bis Tüzüğü'nde bazı yenilikler yapılmıştır⁴⁸⁷.

Hem Brüksel I Tüzüğü hem de Brüksel I Bis Tüzüğü'nde yetki anlaşmaları, taraflarca aksi kararlaştırılmadığı sürece, münhasır yetkilidir. Yukarıda ayrıca ifade edildiği üzere, Brüksel I Bis Tüzüğü'nde yetki anlaşması ile yetkili kılınan mahkemenin kendi yetkisine dair vermiş olduğu karar dikkate alınacaktır⁴⁸⁸. Brüksel I Bis Tüzüğü'ne göre yapılacak olan yetki anlaşmalarının şekil şartları Tüzük içerisinde açık bir şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca taraf iradelerinde yer alması gereken önemli hususlar da Tüzük içerisinde yer almaktadır⁴⁸⁹.

Brüksel I Bis Tüzüğü madde 25'e göre, *“1. Akit taraflar, yerleşim yerlerine bakılmaksızın, aralarında belirli bir hukuki ilişkiden doğmuş veya ileride doğacak uyuşmazlıklarda bir üye devletin mahkemesinin veya mahkemelerini yetkili kılmaları hâlinde bu mahkeme ya da mahkemeler, ilgili üye devlet hukukun göre maddi anlamda geçersiz olmadığı müddetçe, yetki kazanır. Mahkemelerin bu yetkisi aksi kararlaştırılmadıkça münhasırdır. Yetkiyi veren böyle bir sözleşme şu şekilde yapılabilir:*

(a) Yazılı olarak yapılmış veya onanmış olmalıdır veya

(b) Tarafların aralarında oluşmuş olan âdete uygun bir biçimde veya

⁴⁸⁷ Brüksel Sözleşmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ERDEM**, Bahadır: 1968 Tarihli Hukuki Ve Ticari Konularda Mahkemelerin Yetkisi Ve Mahkeme Kararlarının Tanınması Ve Tenfizi Hakkında Brüksel Antlaşmasının Hükümlerinin Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetki Kuralları İle Karşılaştırılması Ve Uyumlaştırma Problemi, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ'a Armağan, MHB,Cilt:17, S. 1-2, 1997-1998, s. 183-215; Daha önce bahsedilen değişikliklere duyulan ihtiyacın en önemli kaynağı, Brüksel I Tüzüğü'nde iç hukukta yer alan farklı kanunların ve bunun bir yansıması olan uygulamaların birbirine örtüşür vaziyete getirilmesidir. Bu bağlamda, yetki anlaşmalarına dair getirilen yeni hükümlerin konulma amaçları şu şekilde açıklanabilir: Yapılan yeni düzenleme sayesinde artık taraflardan birinin AB üye devlette ikamet etmesine dair katı kural kaldırılmıştır.Öte yandan, Brüksel I Tüzüğü madde 23(I)'de yetki anlaşması yapabilmek için davaya konu taraflardan biri AB üye devletlerde ikamet etmeliydi. Bu şartın kalkması uygulamada yaşanan birçok sorunu bertaraf etmiştir. Değişikliklere ilişkin ayrıca bkz. **FORNER DELAYGUA**, Quim: “Changes to Jurisdiction Based on Exclusive Jurisdiction Agreements Under The Brussels I Regulation Recast”, Journal of Private International Law, Volume 11, No 3, 2015, p. 379-405; Brüksel I Tüzüğü'ne ilişkin önemli olan bir diğer konu ise yapılan değişiklik öncesinde, uyuşmazlık konusu aynı olan; ancak davaya konu tarafları farklı olan özel hukuk uyuşmazlıklarında, taraflar arasında yapılan yetki anlaşmalarının geçersizliğine AB üye ülkeler farklı hukuk kuralları uygulayabilmekteydi. Uyuşmazlıklarda yetkili mahkemeye ilişkin belirsizliklerin önüne geçmek amacıyla Brüksel I bis Tüzüğü'nde yetki anlaşmalarına getirilen ikamete ilişkin koşul kaldırılmıştır. Madde 23'e göre,yetki anlaşmasına istinaden seçilen mahkeme veya mahkemelerin yetkilerinin aksi taraflar arasında kararlaştırılmadığı müddetçe münhasır olacağı belirlenmiş olup bu şekilde uygulanacaktır. Daha fazla bilgi için bkz. **FORNER-DELAYGUA**, s.380; **DICEY/MORRIS**: “The Conflict of Laws”, 12.Baskı, Sayı: I-II, Londra, 1993, s.41-42. ; **ÖZGENÇ**, s.643.

⁴⁸⁸ **ÖZGENÇ**, s.648.

⁴⁸⁹ **HARTLEY**, Trevor: “International Commercial Litigation”, Second Edition, Cambridge Univesity Press, United Kingdom, 2015, s.182.

(c) Milletlerarası ticarete örf ve âdete uygun olan ve tarafların bildiği veya bileceği veya bu tür bir akdi ilişkilerde genel olarak tanınan veya göz önüne alınan şekilde yapılmalıdır.

2. Bir nüshasının sürekli olarak temininin mümkün olduğu elektronik anlamdaki her türlü iletişim ‘‘yazı’’ ile eşdeğerdir. 3. Bir trustın kurucusu, mütevellisi veya imtiyaz sahibine karşı açılacak davalarda yazılı olarak yapılan trust sözleşmesi uyarınca yetkili kılınan üye devlet mahkemesi veya mahkemeleri, ilgili kişilerin trust alanındaki karşılıklı ilişkilerinden veya haklarından ve yükümlülüklerinden doğan uyuşmazlıklarda münhasır yetkilidir. 4. Yetki sözleşmeleri veya trust sözleşmelerinin, madde 15-19 veya 23 hükümlerine aykırılık teşkil eden veya madde 22’de münhasır yetkili kılınan mahkemelerin yetkilerini bertaraf eden hükümleri hukuki sonuç doğurmaz. 5. Yetki veren bir sözleşmenin asıl sözleşmenin bir parçası olarak tesis edilmesi hâlinde, yetki anlaşması esas sözleşmeden bağımsız kabul edilir. Yetki anlaşmasının geçerliliğine, asıl sözleşmenin geçersiz olduğu iddiasıyla itiraz edilemez.⁴⁹⁰’’ denmiştir.

Yukarıda yer alan madde metninden de anlaşıldığı üzere Brüksel I Bis Tüzüğü’ne uygun geçerli bir yetki anlaşmasının yapılabilmesinin ilk koşulu yazılılıktır. Bu şart anlaşmanın geçerli olması için gereklidir⁴⁹¹. Fakat, yazılılık kelimesi ticaretin hızı açısından önemli olup bu noktada bu şart ve kavram oldukça geniş yorumlanmıştır. Bu noktada en önemli husus davanın taraflarının, yetki anlaşması yapmaya ilişkin özgür iradelerinin açık bir şekilde tespit edilebilmesidir. Bu yüzden, Brüksel I bis Tüzüğü madde 25’e göre, yetki anlaşmalarının şekli olarak geçerliliğinden söz edebilmek için aşağıda yer alan birtakım koşulların varlığı aranacaktır:

i. Yetki anlaşmaları yazılı olarak yapılmalıdır⁴⁹². Yazılı yapılmıyorsa o halde onanmış olmalı,

ii. Yetki anlaşmaları, gerek ticari örf adet gerekse sosyal hayat içerisinde tarafların kendi aralarında var olan esasa(örf, adet, görenek) uygun şekilde yapılmalı,

⁴⁹⁰ ÖZGENÇ, dn.24, s.646.

⁴⁹¹ Türk mahkemelerini yetkili hale getiren yabancılık unsuru ihtiva eden yetki sözleşmelerinin geçerliliği HMK madde 18 uyarınca yazılı olması koşuluna bağlanmıştır. Yabancı mahkemeleri yetkili hale getiren yetki sözleşmeleri çerçevesinde ise MÖHUK madde 47’ye göre yazılılık, zorunlu bir unsur olarak değil ispat şartı mahiyetinde düzenlenmiştir. Türk hukukunda milletlerarası mahkemelerin yetkisine dair yapılacak olan yetki anlaşmaları hakkında ayrıca bkz. EKŞİ, s.125-134; AKINCI, s.133.

⁴⁹²14.12.1976 tarihli ve C-25/76 sayılı Segoura v. Bonakdarian karar için Ayrıca bkz., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61976CJ0025&from=EN> E.T.:05.05.2022

iii. Yetki anlaşmalarının milletlerarası ticarete örf ve adete uygun olan ve tarafların bildiği veya bileceği veya bu tür akdi ilişkilerde genel olarak tanınan ve göz önüne alınan şekilde akdedilmesi.

Yetki anlaşmasını, standart bir sözleşme mahiyetinde düşündüğümüzde, tarafların karşılıklı olumlu ve birbiriyle örtüşen iradelerini beyan etmeleri doğrultusunda gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Bu anlaşmanın yapılması sonrasında oluşan hukuki sonuç ise Tüzük'te yer alan diğer hükümler dikkate alınarak yetkili kılınan mahkeme/mahkemeler dışında başka bir mahkemenin/mahkemelerin yetkili kılınmasıdır⁴⁹³. İşte bu sebeple tarafların yetkili mahkeme haricinde başka bir mahkemeyi yetkili kıldıklarında, iradelerinin sakat olmaması ve açık irade beyanı sunmaları oldukça önemlidir⁴⁹⁴. Öte yandan, Brüksel I Bis Tüzüğü'nde taraf iradelerinin bu şekilde belirtilmesinin altında yatan en önemli sebep, yetki anlaşması yapıldıktan sonra zayıf tarafta olabilecek tarafın, gösterilen irade beyanına ve iradenin sakat olup olmadığına ilişkin "dürüstlük ilkesine" tamamen aykırı olacak şekilde itiraz etmesine engel olmaktır⁴⁹⁵. Brüksel I Bis Tüzüğü'nce yetki anlaşması yaparken aşağıda yer alan şartların oluşmuş olması gerektiği hüküm altına alınmıştır:

i. Yapılacak olan yetki anlaşmasının içinde yer alacak mahkemenin açıkça belirlenecek şekilde yazılması gerekir.

ii. Yetki anlaşmasına sebep olan hukuki uyumsuzluk muhakkak belirli ya da belirlenebilir nitelikte olmalıdır. Diğer bir deyişle söz konusu anlaşmanın içerisinde yer alan uyumsuzluk belirli bir hukuki işlem ya da ilişkiden doğmuş ya da doğabilecek olmalıdır.

iii. Taraflar arasında açık irade beyanı yapılacak olan yetki anlaşmaları, Brüksel I bis Tüzüğü'nde münhasır yetkili kabul edilen mahkemelerin yetki alanına ilişkin olmamalıdır. Tüzüğe göre münhasır yetkili mahkemelerin yetki alanına dokunan sözleşmeler geçersizdir. Hangi mahkemelerin münhasır yetki sahibi olduğu konusu ise Brüksel I Bis Tüzüğü madde 24'te hüküm altına alınmıştır.

⁴⁹³ FORNER-DELAGUA, s.380-381.

⁴⁹⁴ DICEY/MORRIS, s.44 vd.

⁴⁹⁵ ÖZGENÇ, s.656.

Brüksel I Bis Tüzüğü madde 24'e göre⁴⁹⁶, “Tarafların yerleşim yerine bakılmaksızın, bir AB üye devletin aşağıdaki mahkemeleri münhasır yetkiye sahip olacaktır: 1)Taşınmaz malların kiralanması ve hasılat kirası dahil olacak şekilde konusu, taşınmazlara ilişkin aynı haklar olan davalarda, taşınmazın olduğu yer mahkemeleri münhasır yetki sahibidir. Ancak, geçici olarak özel kullanım için en fazla altı ay ve üstü süre için yapılan kira sözleşmelerine dair davalarda, davalının yerleşim yerinin bulunduğu üye devletin mahkemesi de yetkilidir. Bu durum şarta bağlanmış olup şartlar şunlardır; kiracı gerçek kişi olmalı ve mülk sahibi ile kiracının aynı üye devlette ikamet etmeleri gerekmektedir. Bu şartlar sağlanırsa, davalının yerleşim yeri mahkemesi de yetkili olacaktır. 2)Şirketlerin ve diğer özel hukuk tüzel kişilerin bir araya gelmesiyle oluşan birliklerin kuruluşunun geçerliliğine veya feshine ilişkin olan davalarda veya bu birliklerin organlarının vermiş olduğu kararların hukuken geçerliliğine dair uyuşmazlıklarda; ilgili tüzel kişinin veyahut birliğin yasal merkezinin bulunduğu üye devlet mahkemeleri münhasır yetki sahibidir. 3)Resmi sicillere ilişkin tescillerin hukuken geçerliliğine dair davalarda, resmi sicilin tutulduğu üye devlet mahkemeleri münhasır yetkili kılınmıştır. 4)Patentlerin, marka ve faydalı modellerin veyahut tescili zorunlu olan hakların tescili ve hukuken geçerliliğini konu alan davalarda, tescilin talep edildiği ya da tescilin yapıldığı AB üye devlet mahkemeleri münhasır yetkilidir. 5 Ekim 1973 yılında Münih’te imzalanan Avrupa Patentlerin Verilmesi Hakkında Sözleşme’ye göre Avrupa Patent Ofisi’nin yetkisi mahfuz kalmak üzere, her üye devlet mahkemesi, herhangi bir şekilde yerleşim yerine bakılmaksızın, bahse konu üye devlette verilen patentin tesciline/geçerliliğine dair davalarda münhasır yetkili kılınmıştır. 5)Cebr-i icraya dair davalarda, cebr-i icra kararının alındığı veya alınacağı üye ülke mahkemeleri münhasır yetkilidir.⁴⁹⁷” denmiştir.

Yukarıda bahsedilen maddede bulunan münhasır yetki kuralları içerisinde 24(3)’te yer alan kural kişisel verilerin korunması hukuku alanında kullanılabilir. Genel Veri Koruma Tüzüğü madde 70’de Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun görevleri içerisinde “...43. madde uyarınca belgelendirme organlarının akreditasyonunu ve düzenli aralıklarla gözden geçirilmesini gerçekleştirir ve 43(6) maddesi uyarınca akredite organların ve 42(7) maddesi uyarınca üçüncü ülkelerde kurulu bulunan akredite kontrolörler veya işleyicilerin halka açık bir sicilini tutar” denerek Kurul’un sicil tutma⁴⁹⁸ yükümlülüğünden

⁴⁹⁶Brüksel I Bis Tüzüğü İngilizce metin için ayrıca bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32012R1215> E.T: 26.04.2022

⁴⁹⁷ Ayrıca bkz. ÖZGENÇ, s.657-658.

⁴⁹⁸ Daniel J. Solove’ın “Dijital Sicil Çeşitleri”ne ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. KÜZECİ (Tez), s.35.

bahsedilmiştir. Bahse konu Tüzük'te yer alan resmi bir sicildir⁴⁹⁹. İşte bu sebeple sicile bildirimde bulunmak suretiyle herhangi bir kişinin verisini ihlale uğratan veri sorumlusu/veri işleyene karşı açılacak davalarda örneğin; sicilın tutulduğu ülke Fransa ise Fransız mahkemeleri münhasır yetki sahibi olacaktır.

Sonuç olarak, kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin olarak yetki anlaşmasına dair özel bir yetki anlaşması düzenlemesi yapılmamıştır. Bu nedenle, kişisel verilerin ihlali gündeme geldiğinde madde 25'te düzenlenen hüküm uyarınca yetki anlaşması yapılması mümkündür. Öte yandan madde 24'te yer alan münhasır yetki kuralları dışında kalan hallerde diğer bir deyişle münhasır yetki bulunan durumlarda yetki anlaşması yapılması mümkün olmayacaktır.

3.2.YETKİ KURALLARINA İLİŞKİN AVRUPA BİRLİĞİ ADALET DİVANI (ABAD) TARAFINAN VERİLEN KARARLAR

Avrupa Birliği Adalet Divanı, her sene kişisel verilerin korunması hukuku alanına ilişkin olarak birçok karar vermektedir. Bahse konu kararlar içerisinde kişisel verilerin ihlali halinde mahkemelerin milletlerarası yetkisi konusu da yer almaktadır. Tezin bu bölümde bu hususa ilişkin önemli kararlara değinilecektir⁵⁰⁰.

3.2.1.Bier v. Mines de potasse d'Alsace Kararı⁵⁰¹

Bier v. Mines de potasse d'Alsace davasında, “haksız fiilin meydana geldiği yer” kavramı somut hale getirilmeye çalışılmıştır. Fiilin vuku bulduğu yer, mağdurun yani veri sahibinin seçimine bağlı olarak: 1)haksız fiilin işlendiği yer 2)haksız fiil sonrası zararın meydana geldiği yer olarak geniş bir yoruma tabii tutulmuştur. Bu davada ABAD tarafından yapılan yetki yorumu, evrensel bir mahiyettedir⁵⁰²; diğer bir ifadeyle haksız fiil yeri ya da

⁴⁹⁹ **YÖRÜK**, s. 111,125. Bahse konu sicilın Türkiye’de karşılığı VERBİS (Veri Sorumluları Bilgi Sicil Sistemi)’dir.

⁵⁰⁰ **TEKİN**, s.137.

⁵⁰¹Bier v. Mines de potasse d'Alsace, Case C-21/76, Judgment Of The Court 30 November 1976, Kararın İngilizce metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61976CJ0021&from=en> E.T.: 20.03.2022 “İlgili kararda bir mesafe haksız fiili söz konusudur.Fransa’da kurulmuş maden şirketi Mines de potasse d’Alsace SA’nın klorür boşaltması sebebiyle Ren Nehri kirlenmiş olup Hollandalı firma Bier’in Ren Nehri’nden gelen suların dolay ekim alanları zarara uğramıştır. Bier, zararı azaltmak adına oldukça pahalı önlemler almıştır. Dava,fiil yeri ve zarar yerinin farklı olması gerekçesiyle ABAD tarafından yetkiye ilişkin, davacıya seçimlik hak tanıyan bir kural doğmasına sebep olmuştur.” Mesafe haksız fiilleri için ayrıca bkz. **ÖZEL** (Kişilik Hakkı), s.613.

⁵⁰² “Evrensel yetki” ifadesinden kavramının önemi mesafe haksız fiillerinde gündeme gelmekte olup ortaya çıkan zararın tamamının talep edilmesi anlamında kullanılır. **TEKİN**, s.138.

haksız fiil sonucu oluşan zarar yeri mahkemeleri ve genel yetki kuralı olan davalının yerleşim yerine ilaveten yetkili kılınmış olacaktır.

3.2.2.Fiona Shevill and Others v. Presse Alliance SA Kararı⁵⁰³

Fiona Shevill and Others v. Presse Alliance SA davasında; İngiliz *Fiona Shevill*, Fransız menşeli *Chequepoint SARL* şirketinde bir süre çalışmıştır. Davalı taraf olan diğer Fransız *Press Alliance* şirketi, *France Soir* adı altında bastırılan Fransız gazetesinde bir yazı yayımlamış ve bahsedilen yazıda adını açıkça belirtmek suretiyle *Fiona Shevill*'den bahsetmiştir. İlgili yazıda, *Chequepoint SARL* tarafından kurulmuş ve halihazırda yönetilmekte olan Paris merkezli döviz bürosunun, yetkili polislerce basılarak büro içerisinde uyuşturucu arandığı iddia edilmiştir. *Fiona Shevill* ve *Chequepoint SARL*, İngiliz mahkemelerinde ve bununla beraber Galler mahkemelerinde dava açmış olup; davalı *Press Alliance* şirketi de, İngiltere'de haksız fiil sonrası herhangi bir zarar meydana gelmediğini söyleyerek, İngiliz mahkemelerinin ilgili davada hiçbir şekilde yetkili olmadığını iddia etmiştir. Medya ve basın aracılığıyla işlenen haksız fiiller sonu ortaya çıkan ihlallerde, yayımlanan gazetenin birden fazla AB üye ülkesine satıldığı hallerde, haksız fiil sonucu zarara neden olan hukuka aykırı fiil yeri, sadece yayını yapan şirketin yasal merkezi olabilir; bahse konu bu yer, hukuka aykırı makalenin yazıldığı ve dağıtımına çıkmış olduğu yerdir ve bu haksız fiilden doğabilecek bütün zarar kalemleri bu yer mahkemesinde davalı taraftan istenebilir. Brüksel I Bis Tüzüğü madde 4'te bulunan genel yetki kuralıyla paralel olan bu yorum hukuki öngörülebilirlik ilkesi kapsamında haksız fiil sonucu hukuka aykırılık teşkil eden harekete sebep olan failin lehine bir yorumdur. Bu yönüyle verilen karar eleştirilere maruz kalmıştır.

İçeriğin birden fazla ülkede dağıtımına çıkması ve yayımlanması nedeniyle haksız fiile konu zararın birden fazla devlet toprağında meydana geldiği hallerde, yayının kaç tane satıldığına dahi bakılmaksızın ABAD tarafından Mozaik Prensibi⁵⁰⁴ uygulanmaktadır. İlgili teoriye göre, Brüksel I Bis Tüzüğü madde 7(2)'de yer alan ifadenin yorumu olarak mağdur yani verisi ihlal edilen gerçek kişi, içeriğin (yayının) servis edildiği, dağıtıldığı her bir AB

⁵⁰³ ABAD, 07.03.1995, C-68/93, "*Fiona Shevill'in yerleşim yeri olan Yorkshire'de, France Soir gazetesinin yalnızca beş nüshası satılmıştır*" kararda par 9. bu durumu açıklamaktadır.

⁵⁰⁴ "Erişilebilirlik Teorisi" olarak ifade edilebilir. Bahse konu ilgili teoriye göre (yayının) içeriğin dağıtıldığı; yani içeriğin kamuya ulaştığı ve üçüncü kişilerin erişebileceği hale getirildiği her yer zararla sınırlı olacak şekilde milletlerarası yetkili kılınabilecektir. Bahsedilen bu erişilebilirlik teorisi, Fransız hukukunda benimsenmiştir." Ayrıca bkz. SRAMEK, s.171; TEKİN, s.139; KARBANOVA, Lenka: "Lex Loci Damni Infecti: Applicability to noncontractual Obligations in Cyberspace in the Jurisprudence of French Courts", MUJLT, 2011, Volume 5, p.51.

üye ülkesinde, yalnızca o üye ülkede meydana gelmiş olan zararlarla sınırlı şekilde hukuka aykırı fiili işleyen kişiyi dava edebilecektir⁵⁰⁵. Haksız fiilin işlendiği yer, ortaya çıkabilecek bütün zararlar da yetkili kılınmışken; zarar yerinin bulunduğu mahkeme, yalnızca kendi bölgesine mahsus meydana gelen zararlarla sınırlı olacak şekilde yetkilendirilmiştir. Bir başka deyişle, burada lokal yani bölgesel bir yetki kabul edilmiş olup, haksız fiile neden olan kişi, zararın vuku bulduğu yerde yalnızca o ülkede oluşmuş zarardan sorumlu olacak şekilde dava edilecektir⁵⁰⁶.

Kanaatimizce, geleneksel yayınlarda ve basın aracılığıyla veri ihlaline sebep olunması ve bununla beraber haksız fiilin ortaya çıkması durumlarına dair verilmiş olan *Shevill* kararı ne yazık ki internet ortamına uyarlanabilecek bir karar niteliğinde değildir⁵⁰⁷. Sebebine değinecek olursak; internet ortamında içerik (yayın), internet erişiminin olduğu her yerde aynı anda erişilebilir ve görülebilir niteliktedir. Bu halde mağdur yani verisi ihlal edilen kişi, içeriğin erişilebilir olduğu her bir ülke mahkemesinde meydana gelen zararlarla sınırlı olacak şekilde ilgili devlet mahkemelerinde dava açabilecektir. Bahsedilen kararda geleneksel medya yani basın yoluyla veri ihlali meydana gelmiş olup bu karar zaman ve mekan kavamından uzak olan internet ortamı için yetersiz ve dar yorumu sebebiyle etkisiz kalacaktır. Tezin ilk bölümünde de bahsedildiği üzere internet ortamı, geleneksel medyadan birçok yönden farklıdır. İnternette herhangi bir içeriğin yayılması geleneksel medya yöntemleriyle yayılmasından çok daha hızlı ve kontrolsüzdür. Kontrol altına almak ise internet ortamında nerdeyse imkansızdır. Ve hatta internet ortamında bazı hallerde, bihassa içeriğin(yayının) üçüncü kişiler tarafından da tekrar paylaşıldığı (*repost*) hallerde, paylaşımın öngöremediği ülkelerde dahi erişim söz konusu olabilecektir⁵⁰⁸.

⁵⁰⁵ *Shevill*, par. 33.

⁵⁰⁶ **TEKİN**, s.139.

⁵⁰⁷ *Shevill* doktrini dikkate alınarak uyumsuzlukların çözülmesi halinde, yalnızca AB üye ülkeler kapsamında dahi yirmi sekiz yetki sahası (farklı ülkelerde yetkili olan mahkeme) ortaya çıkacaktır. İnternetin ulaştığı alan sınırsızdır. İlgili doktrine göre, internetin ulaştığı her yer yetkili olacaktır. Ayrıca bkz. **TEKİN**, s.140.

⁵⁰⁸ *Shevill* doktrini, aynı ihlale istinaden birden fazla mahkemeye yetki vermektedir. Yazılı ve basılı bir eserin dağıtımını fiziksel olarak mümkün olacaktır ve bu bahsedilen bu süreç internet ortamıyla kıyaslanınca oldukça uzun ve kontrol edilebilir bir süredir; ancak internette paylaşım yapıldığında tüm dünyada görülebilir hale gelecektir.

3.2.3.eDate⁵⁰⁹ ve Martinez Birleşik Davası⁵¹⁰

Martinez ve eDate davaları başlangıçta iki ayrı dava olarak açılmış ve kararlar aşamasında birleştirilmiştir. *Martinez* davasında, Fransız oyuncu Olivier *Martinez*, Avustralyalı söz yazarı ve şarkıcı *Kylie Minogue* ile ilişkisini sonlandırdıktan sonra özel hayatın gizliliği ilkesi kapsamında, kendisine ait fotoğrafların İngiltere menşeli bir çevrim içi e-gazete tarafından ihlal edildiğini öne sürerek kendi yerleşim yeri olan Fransa’da dava açmıştır. Lakin davalı İngiliz e-gazete firması, Fransız mahkemeleriyle bahse konu uyumsuzluk arasında herhangi bir bağın bulunmaması sebebiyle yetkiye ilişkin itirazda bulunmuştur.

EDate davasındaysa, unutulma hakkı gündeme gelmiş olup ABAD tarafından verilen karara konu olayda, ünlü bir oyuncuyu öldürdüğü için yaşam boyu hapis cezasına çarptırılan ve şartlı salıverilme sayesinde dışarı çıkan failin, Avusturya menşeli bir e-gazetede 1999’da vuku bulan bir haberi tekrar yayınladığı ve unutulma hakkının ihlal edildiği gerekçesine dayanarak, Alman mahkemelerinde dava açmıştır. Davalı ise, Alman mahkemeleri ile uyumsuzluk arasında herhangi bir bağın bulunmaması sebebiyle yetkiye ilişkin itirazda bulunmuştur.

Daha önce bahsedilen *Bier v. Mines de Potasse d’Alsace* davası ile *Shevill* davası, genel mahiyetiyle haksız fiillere ilişkinken, bu iki davada bütünüyle internet ortamında vuku bulan haksız fiiller⁵¹¹ konu edilmiştir. *Shevill*’i internet ortamı zeminine uygun hale getirmek için ABAD, Fransız ve Alman mahkemelerinin *eDate ve Martinez* davalarındaki ön sorunları kapsamında başkaca yetki noktası olan “*mağdurun menfaatler merkezi*” kavramını geliştirmiştir⁵¹². Bahsedilen bu kararlar ABAD, internette meydana gelen veri ihlallerinde yukarıda ayrıca bahsedilmiş bütün kararların birlikte uygulanacağı yeni bir zemin hazırlamıştır.

⁵⁰⁹Olivier Martinez and Robert Martinez v. MGN Limited, In Joined Cases C-509/09 and C-161/10, Judgment Of The Court (Grand Chamber) 25 October 2011, karar metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62009CJ0509&from=EN E.T.:30.01.2022>

⁵¹⁰*eDate Advertising and Others v. X and Société MGN Limited*, In Joined Cases C-509/09 and C-161/10, Judgment Of The Court (Grand Chamber) 25 October 2011, karar metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62009CJ0509&from=ENE.T.:30.01.2022>

⁵¹¹ **VANLEENHOVE**, Cedric: “The European Court of Justice in Bolagsupplysningen: The Brussels I Recast Regulation’s jurisdictional Rules for Online Infringement of Personality Rights Further Clarified”, CLSR, 2018, Volume 34, p. 642.

⁵¹² **TEKİN**, s.142.

ABAD kararları ışığında şu sonuçlara varılacaktır: Genel Veri Koruma Tüzüğü madde 79(2)'ye göre, haksız fiilin vuku bulduğu yer, *Shevill* kararında da ayrıca bashedildiği üzere “yayıncının yasal merkezi”dir. Yasal merkez, yönetim ve kuruluş yerinden ziyade yayıncının haksız fiile konu olan içeriği yayınlamak adına harekete geçmeye karar verdiği yer olarak yorumlanmalıdır. “Zarar yeri” ise aynı anda birden fazla yerde meydana gelir: İlki zarar yeri, *Shevill*'in davasında haksız fiil sonucu zararın meydana geldiği yer olan “içeriğin dağıtıldığı yer” yani zararlar ve ilgili bölge ile sınırlı olarak içeriğin ulaşılabilir veyahut görülebilir olduğu yer; ikincisi ise “mağdurun menfaatler merkezi”nin bulunduğu yer mahkemesidir. *Shevill* davasında verilen karara göre, şayet bir ülke zarar yeri olarak sayılacaksa bashe konu yayının ilgili ülkede servis edilmesi ve dağıtılması gerekir, bununla beraber mağdur da o bölgede tanınmalıdır⁵¹³.

Öte yandan, *eDate* ve *Olivier Martinez* davalarında ABAD, bu dar yorumu bırakarak, içeriğin çevrim içi internet ortamında paylaşılması halinde paylaşım yerini veya erişilebilir olduğu yerleri zarara konu yer olarak tanımlamıştır⁵¹⁴. ABAD, mağdurun başkaca herhangi bir niteliğini dikkate almamıştır. Ancak, *eDate* kararına göre bir kişi, başka bir ülkede tanınmıyor olsa dahi paylaşım sonrası tanınabilir hale gelebileceği için tanınmadığı lakin haksız fiile konu olayın eriştiği her yerde dava açabilecektir⁵¹⁵.

3.3.GVKT'YE GÖRE KİŞİSEL VERİLERİN AKİT DIŞI İHLALİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARDA MAHKEMELERİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

Genel Veri Koruma Tüzüğü ve Brüksel I Bis Tüzüğü'ne ilişkin irdelenmesi gereken temel konu Brüksel I Bis Tüzüğü'nün GVKT kapsamında uygulama alanı bulup bulamayacağıdır. GVKT gerekçe paragraf 2'de uygulama alanının sınırları belirtilirken, veri sahibinin hangi ülkenin vatandaşı olduğu hususu veya mutad meskeninin Avrupa Birliği üye ülkelerinden birinin içerisinde olup olmadığı herhangi bir önem arz etmemektedir. Bu

⁵¹³ Shevill Kararı, par. 29-30.

⁵¹⁴ Ayrıca bkz. *eDate* ve *Olivier Martinez* kararı, pa. 50-51.

⁵¹⁵ ABD hukukunda da mahkemelerin yetki alanına dair verilmiş olan kararlar bulunmaktadır. Verilen kararlarda, haksız fiilin sonucunun yerel mahkeme sınırları içerisinde olamaması halinde, kişi haksız fiilin verdiği zararlar beraber fiile konu olayın eriştiği ve bağının bulunduğu eyalet mahkemelerinde dava açabilecektir. Örneğin; *Shaffer v. Heitner*, 433 U.S. 186, 1977'de verilen kararında “*Davanın açılabilmesi içinsanık eğer yerel mahkemenin sınırları içinde bulunmuyorsa, davanın sürdürülmesinin 'gelenekselliği ihlal etmeyecek şekilde', davaya konu haksız fiilin davalıyla belirli asgari temaslara sahip olması halinde diğer yerel mahkemelerde dava açılabilir...*” belirtilmiştir. Diğer kararlar için ayrıca bkz. *SVANTESSON*, s. 458-459.

aşamada dikkat edilecek tek husus kişisel veri sahibinin, AB üye ülkelerinden birinde fiziki olarak bulunup bulunmadığıdır. Diğer bir önemli nokta ise veri sorumlusu ve/veya veri işleyen AB üye ülkelerden birinde olup olmadığı konusudur. Bu konuya ilişkin GVKT madde 3'te yer alan ikili ayırım gözetilmelidir.

GVKT madde 3(2)'ye göre, *“Bu Tüzük, işleme faaliyetlerinin aşağıdaki hususlarla alakalı olması durumunda, Birlik içerisinde bulunan veri sahiplerinin kişisel verilerinin Birlik içerisinde kurulu olmayan bir kontrolör veya işleyici tarafından işlenmesine uygulanır: (a) Veri sahibine bir ödeme yapılmasına gerek olup olmadığına bakılmaksızın, Birlik içerisindeki söz konusu veri sahiplerine mal ya da hizmetlerin sunulması veya (b) Davranışları birlik içerisinde gerçekleştiği ölçüde, davranışlarının izlenmesi. 3)Bu Tüzük, Birlik içerisinde değil, ancak bir üye devletin hukukunun uluslararası kamu hukuku vasıtasıyla uygulandığı bir yerde kurulu bulunan bir kontrolör tarafından kişisel verilerin işlenmesine uygulanır”* denmiş olup hem veri işleyene hem de veri sorumlusuna belirli yükümlülükler getirmektedir.

GVKT'ye göre, kişisel veri işleme faaliyeti sırasında ve sonrasında ihlal gerçekleşmesi halinde, ihlalin AB topraklarında gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmayacaktır. Keza, GVKT madde 3(2)'ye göre, *“hedef yeri”* esasına göre düzenleme yapılmış olup kişisel verilerin korunması konusunda odak noktası olarak veri sorumlusu ve veri işleyen seçilmemiştir. Merkez tamamen veri sahibine ve veri işleme faaliyetinden zarar gören kişi veya kişilere kaymıştır⁵¹⁶.

Avrupa Birliği üye ülkelerinden birinde bulunan veri sorumlusu/veri işleyicisinin sahip olduğu işletmenin veri işleme faaliyetleri kapsamında elde edilen ve depolanan kişisel veriler için, ilgili işletmenin AB üye ülkelerinden birisi içerisinde olması yukarıda da bahsedildiği üzere şart değildir. Bahsedilen bu kuralın istisnası ise Genel Veri Koruma Tüzüğü madde 3(2)'de bulunmaktadır. GVKT, AB üye ülkeleri içerisinde bulunan gerçek kişi veri sahiplerinin kişisel verilerinin, AB üye ülkelerinden birinde işletmesi bulunmayan veri sorumlusu/veri işleyicisi aracılığıyla işlenmesi veya depolanması halinde uygulanacaktır. Öte yandan, bahse konu işleme faaliyetinin AB sınırları içerisinde gerçek kişi veri

⁵¹⁶ GVKT madde 3'te kapsamdan bahsedilmiştir. [https://www.verisistem.com/tr/ab-veri-koruma-regulasyonu-gdpr/madde3bolgeselkapsam#:~:text=Bu%20T%C3%BCz%C3%BCk%2C%20i%C5%9Fleme%20faaliyeti%20Birlik,ba%C4%9Flam%C4%B1nda%20ki%C5%9Fisel%20verilerin%20i%C5%9Flenmesine%20uygulan%C4%B1r. E.T.: 02.01.2022](https://www.verisistem.com/tr/ab-veri-koruma-regulasyonu-gdpr/madde3bolgeselkapsam#:~:text=Bu%20T%C3%BCz%C3%BCk%2C%20i%C5%9Fleme%20faaliyeti%20Birlik,ba%C4%9Flam%C4%B1nda%20ki%C5%9Fisel%20verilerin%20i%C5%9Flenmesine%20uygulan%C4%B1r.)

sahiplerine mal veya hizmet sunulması suretiyle veya “davranışlarının gözetilmesi”⁵¹⁷ teorisinin uygulanabildiği hallerde ilgili madde (GVKT madde 3) kullanılacaktır. AB üye ülkelerinde müşteri/tüketici hedef kitlesi olan AB ülkelerinde bulunmayan mal ve hizmet sağlayıcıları; internet siteleri, sosyal medya şirketleri veya dijital uygulamalar tarafından işlenen kişisel veriler GVKT kapsamında kişisel veri olarak değerlendiriliyorsa, bahse konu bu verilerin işlenmesinde GVKT uygulama alanı bulacaktır⁵¹⁸. Konuya ilişkin ayrıntılar aşağıda ayrıca incelenecektir.

3.3.1. Milletlerarası Yetkiye İlişkin Kural

Veri Koruma Direktifi'nin uygulandığı Genel Veri Koruma Tüzüğü öncesi dönem içerisinde, mahkemelerin milletlerarası yetkisine dair herhangi bir kural bulunmamaktaydı. Bu gerekçeye dayanarak Direktif döneminde uygulama içerisinde kullanılacak olan kurallar Brüksel I Bis Tüzüğü ile belirlenmekteydi⁵¹⁹. Başka bir deyişle, Veri Koruma Direktifi uygulanırken, kişisel verilerin ihlali meydana geldiğinde, bahse konu ihlale ilişkin uyuşmazlığın çözülmesine yönelik kişisel veri sahibi tarafından açılacak hukuk davalarında AB üye ülke mahkemelerinin milletlerarası yetkisini belirleyen ayrı bir yetki kuralına yer verilmemiş olup mahkemelerin yetkisinin tespiti noktasında AB üye ülkelerin iç hukuklarında yer alan milletlerarası yetki kurallarına ve Brüksel I Bis Tüzüğü'ne gidilmekteydi⁵²⁰.

Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde yer alan madde 79'da “bir veri sorumlusu (kontrolör) veya işleyiciye karşı etkili bir kanun yoluna başvurma hakkı” başlığı altında “1. Kişisel verilerinin bu Tüzük'e aykırı bir şekilde işlenmesi sonucu bu Tüzük kapsamındaki haklarının ihlal edildiğini değerlendirdiği hallerde, 77. madde uyarınca bir denetim makamına şikayette bulunma hakkı da dahil olmak üzere mevcut idari veya adli olmayan çözüm yollarına halel gelmeksizin, her veri sahibi etkili bir kanun yoluna başvurma hakkına sahiptir. 2. Bir kontrolör veya bir işleyiciye karşı açılacak davalar kontrolör veya işleyicinin

⁵¹⁷ “Davranışların gözetilmesi kavramı GVKT'de tanımlanmamış olup bununla birlikte Gerekçe par. 24'de, gerçek kişilerin başta kişisel tercihlerinin, tavırlarının ve alışkanlıklarının tespiti amacıyla teknik veri işleme yöntemleriyle internetteki faaliyetlerinin gözetilmesi ve profillerinin çıkarılması olarak ifade edilmektedir.” Ayrıca bkz. AKGÜN TEKGÜL, s.260.

⁵¹⁸ SVANTESSON, s. 117-118.

⁵¹⁹ “Üye ülkelerin milletlerarası yetki kurallarını düzenleyen hukuki düzenlemelerin çoğu zaman Brüksel I Bis Tüzüğü'yle aynı olduğu ve aynı doğrultuda yorumlandığı, bazı hallerde ise, ilkinin diğerine göre daha geniş kapsamlı yetki esasları içermektedir.” Ayrıca bkz. KÜÇÜKYALÇIN, Arzu: “Brüksel I. Tüzüğü'nde Tüketici Akitlerine İlişkin Milletlerarası Yetki Kuralları”, TBB Dergisi, Sayı 55, 2004, s. 332-359.

⁵²⁰ AKGÜN TEKGÜL, s.261.

bir işletmesinin bulunduğu üye devletin mahkemelerinde açılır. Alternatif olarak, kontrolörün veya işleyicinin bir üye devletin kamu yetkilerinin kullanımı ile ilgili olarak hareket eden bir kamu kuruluşu olması haricinde, böylesi davalar veri sahibinin mutad meskeninin bulunduğu üye devletin mahkemelerinde açılabilir.” şeklinde bir düzenleme yapılmıştır⁵²¹.

Yukarıda yer alan ilgili düzenlemeye göre veri sahibi kişi, kişisel verilerini alan veri sorumlusu (kontrolör) veya veri işleyene karşı, kişisel verilerinin ihlali sebebiyle dava açabilecek olup bahse konu bu davalar bakımından özel olarak düzenlenmiş milletlerarası yetki kuralları uygulama alanı bulacaktır. Bu noktada bakılması gereken ilgili hüküm GVKT madde 79(2)’dir. Bu maddeye göre iki farklı yer mahkemesi yetkili kabul edilmiştir. İlgili madde hükmüne göre, uyuşmazlığa konu ihlale sebep olan veri sorumlusunun/veri işleyenin işletmesi hangi AB üye ülkesinde ise o ülke mahkemelerinde dava açılacaktır⁵²². Öte yandan, veri sorumlusu/veri işleyen her zaman özel hukuk tüzel kişisi olmak zorunda değildir, şayet veri sorumlusu/veri işleyen kamu tüzel kişisi ise ve kamu gücü/yetkileri ile donatılmışsa ve işleme faaliyetinin de kamu yararı adı altında yapıldığı kabul edilmişse o halde kamu tüzel kişisinin bulunduğu üye ülke mahkemesinin yetkisinin münhasırlığından bahsedilecektir⁵²³. Bunun dışında şayet kamu tüzel kişisi davalı konumunda değilse bu durumda ihlale uğrayan veri sahibinin mutad meskeninin bulunduğu AB üye ülkesinin mahkemeleri yetkili olacaktır. Brüksel I Bis Tüzüğü ve GVKT’nin getirdiği yetki kurallarında uygulamaya ilişkin olarak öncelik ve sonralık ilişkisi aşağıda ayrıca incelenecektir.

İnternet ortamında kişisel verisi ihlal edilen bir veri sahibinin zayıf olan konumda yer aldığı düşünüldüğünde, Tüzük kapsamında sahip olduğu hakları kullanmak için dava açmak isteyecek ve bunu da pek tabii mutad meskeninin bulunduğu mahkemeye başvurarak gerçekleştirmeyi tercih edecektir. Burada kullanılacak olan bağlama noktası tam da bu sebepten hüküm altına alınmıştır. Ayrıca burada yer alan önemli bir diğer nokta ise, Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün oldukça geniş kapsamına ek olarak veri sorumlusunun veya veri

⁵²¹ <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> E.T.:05.05.2022

⁵²² AKGÜN TEKGÜL, s.262.

⁵²³ GVKT madde 79(1)’de, “1. Kişisel verilerinin bu Tüzük’e aykırı bir şekilde işlenmesi sonucu bu Tüzük kapsamındaki haklarının ihlal edildiğini değerlendirdiği hallerde, 77. madde uyarınca bir denetim makamına şikayete bulunma hakkı da dahil olmak üzere mevcut idari veya adli olmayan çözüm yollarına halel gelmeksizin, her veri sahibi etkili bir kanun yoluna başvurma hakkına sahiptir” denmiştir. Öte yandan ihlale konu olay sonrası meydana gelecek zarara ilişkin açılacak olan tazminat davalarında uygulanacak madde 82’dede yetki kuralı tespiti için madde 79(2)’ye gidilecektir. İlgili maddeye ilişkin yorumlar için bkz. LUNDSTEDT, s. 227.

işleyenin yükümlülüğü kavramının da Tüzük kapsamına paralel şekilde geniş yorumlanmış olmasıdır.

Kişisel veri sahibinin her türlü hakkını muhafaza eden ve dava açma ile ilgili hareket kabiliyetini zorlamayan mutad mesken bağlama noktası, her ne kadar uygulama içerisinde kolaylık sağlıyor olsa da, uyuşmazlık başında henüz haksızlığı kanıtlanmamış olan davalının aleyhine birçok sonuç doğuracaktır. Örneğin; davacının davayı kazanabileceği yere gidip orayı mutad mesken belirlemesi halinde, davacı lehine sonuç doğma ihtimali artacak ve bu durumda belki de ihlale sebep olmamış davalının hakkına helal gelecektir. Keza, davaya bakacak olan mahakeme ile mutad mesken arasında ya da dava konusu olay ile mutad mesken arasında herhangi bir bağ olmaması durumunda meydana gelecek sıkıntılar doktrinde hala tartışma konusudur⁵²⁴. *Brkan*'a göre mutad mesken kavramı esas alınacaksa o halde davanın açıldığı tarihte var olan mutad mesken tespit edilmeli ve orada dava açılmalıdır⁵²⁵.

Bir diğer bağlama noktası olan, veri sorumlusu ya da veri sahibinin işletmesinin bulunduğu yer ve işletme merkezi kavramı Tüzük kapsamında açık bir şekilde belirlenmemiş olup tanımı yapılmamıştır. Öte yandan, GVKT gerekçesi paragraf 22'de işletme merkezinin tanımı niteliğinde bir açıklama yapılmış ve bu açıklamada rutin çalışmaların yapıldığı yerin işletme merkezi kabul edileceği kanaatine varılmıştır⁵²⁶. Bu halde ister şube ister tek bir işletme noktası olsun, stabil bir çalışma faaliyeti var ise o yer işletme merkezi kabul edilecektir.

ABAD tarafından daha önce verilmiş olan ve AB üye ülkelerinin mahkemelerinin yer yetkisini incelediği *Weltimmo*⁵²⁷ kararında⁵²⁸kısaca, Slovakya'da kayıtlı bir şirket olan *Weltimmo*, Macar mülkleriyle ilgili bir emlak ticareti web sitesi işletmektedir. Bu amaçla reklam verenlerin kişisel verilerini işlemektedir. (ülkemizden bir örnekle somutlaştırmamız

⁵²⁴ **REVOLIDIS**, Ionnais: "Judicial Jurisdiction Over Internet Privacy Violations and the GDPR, A Case of "Privacy Tourism?", Masaryk University Journal of Law and Technology, Volume 11, No. 1, 2017, p. 29-30.

⁵²⁵ **BRKAN**, s.273.

⁵²⁶ **AKGÜN TEKGÜL**, s.263.

⁵²⁷ Karar Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 24 Ekim tarihli 95/46/EC sayılı Direktifi'nin 4(1)(a) ve 28(1), (3) ve (6).maddelerinin yorumlanmasıyla ilgilidir. Ayrıca bkz. *Weltimmo sro&Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság*, Case C-230/14, Judgment Of The Court (Third Chamber) 1 October 2015. İngilizce metin için bkz. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=6EEF5724016B8673996291C77751E0F6?text=&docid=168944&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4931785> E.T.: 07.10.2021

⁵²⁸ **AKGÜN TEKGÜL**, s.263-264; **DEVELİOĞLU**, s.16.

gerekirse; “sahibinden.com”) Reklamlar ilk bir ay boyunca ücretsiz olup, sonrasında ücretli hale gelmektedir. Pek çok reklamveren ilk ücretsiz dönemin bitimiyle hem reklamlarının hem de kişisel verilerinin silinmesi için *e-posta* ile talep göndermiştir. Ancak, *Weltimmo* bu verileri silmemiş ve ilgili taraflardan hizmetlerinin ücretini tahsil etmiştir. Özetlenen bu davada, işletme kavramı yukarıda yer alan alternatif bağlama kuralı olan işletme merkezi bağlamında geniş yorumlanmıştır. Dava sonucunda, bir internet sitesinin veya sosyal medya uygulamasının veri sorumlusunun yerleşim yerinin olduğu AB üye ülkesi dışında başka AB üye ülkesinde istikrarlı faaliyet göstermekte ise o halde, başkaca hiçbir koşula bakılmaksızın, faaliyetlerin sürekli olduğu bu yerin merkez kabul edilmesi Veri Koruma Direktifi madde 4⁵²⁹ kapsamında uygun görülmüştür. Ayrıca Veri Koruma Direktifi kapsamında değerlendirme yapıldığında bu dava sonucu verilmiş olan karar evleviyetle veri işleyenler bakımından da uygulama alanı bulacaktır⁵³⁰.

Veri Koruma Direktifi AB üye ülkelerinde uygulanırken ABAD tarafından verilmiş olan *Weltimmo*⁵³¹ kararında, veri sorumlusunun birden fazla AB üye ülkesinde işletmesinin olduğu hallerde diğer bir deyişle şubelerinin olması halinde, GVKT madde 79(2) kapsamında değerlendirme yapıldığında şayet işletme merkezi kabul edilen yerin faaliyetleri GVKT uygulama alanı içerisinde kalıyorsa, birden fazla AB üye ülke mahkemesinin veri sorumlusu “işletme merkezi” olarak belirlenecek ve bu halde de her mahkemenin milletlerarası yetkisinden bahsedilecektir. Öte yandan bu durum, dava konusu uyuşmazlıkla herhangi bir şekilde yakın ilişki tesis etmeyen dava konusu ihlalin çözümü aşamasında yetkili mahkeme tespiti yapılırken *forum shopping*’e sebep olacaktır⁵³². Bununla beraber davanın açıldığı mahkemelerce verilen kararların, tamamen birbirinden farklı şekilde

⁵²⁹ Veri Koruma Direktifi madde 4/1-a’ya göre “Her bir Üye Devlet, aşağıdaki durumlarda, kişisel verilerin işlenmesi için bu Direktif uyarınca kabul ettikleri ulusal hükümleri uygulayacaklardır: (a) İşleme, Üye Devletin topraklarındaki denetleyici kuruluşun faaliyetleri bağlamında yapıldığında; aynı denetleyici, çeşitli Üye Devletlerin toprağında yerleşikse, bu kuruluşların her birinin, uygulanan ulusal mevzuatlarda öngörülen yükümlülüklerle uymasını temin edecek gerekli tedbirleri almalıdır”. Bkz. **AKGÜN TEKGÜL**, dn.93, s.263.

⁵³⁰ **DEVELİOĞLU**, s.16 vd.

⁵³¹ Karar Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin 24 Ekim tarihli 95/46/EC sayılı Direktifi’nin 4(1)(a) ve 28(1), (3) ve (6).maddelerinin yorumlanmasıyla ilgilidir. Ayrıca bkz. *Weltimmo sro&Nemzeti Adatvédelmi és Információsabadság Hatóság*, Case C-230/14, Judgment Of The Court (Third Chamber) 1 October 2015. İngilizce metin için bkz. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=6EEF5724016B8673996291C77751E0F6?text=&docid=168944&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4931785> E.T.: 07.10.2021

⁵³² **REVOLIDIS**, p. 27-28.

verilmiş olduğu düşünülürken, uygulama içerisinde yaratacağı sorun oldukça büyük olacak ve hukuki belirlilik ilkesinin sorgulanmasına neden olacaktır⁵³³.

GVKT madde 79(2)'deki yetki kuralına göre, “2. Bir kontrolör veya bir işleyiciye karşı açılacak davalar kontrolör veya işleyicinin bir işletmesinin bulunduğu üye devletin mahkemelerinde açılır. Alternatif olarak, kontrolörün veya işleyicinin bir üye devletin kamu yetkilerinin kullanımı ile ilgili olarak hareket eden bir kamu kuruluşu olması haricinde, böylesi davalar veri sahibinin mutad meskeninin bulunduğu üye devletin mahkemelerinde açılabilir” denmiştir. İlgili maddede de belirtildiği gibi veri sahibinin GVKT ile koruma altına alınan kişisel verilerinin, GVKT'ye aykırı olarak işlenmesi durumunda doğan özel hukuk uyuşmazlıkları bakımından dava açıp açamayacağı hususu doktrinde tartışmalıdır. Buna ilişkin bir görüşe göre, GVKT'nin uygulama alanı içerisinde vuku bulmuş veri ihlallerinin yanı sıra üye ülkelerin GVKT'yi tamamlayıcı nitelikte koymuş olduğu ve iç hukuklarında var olan kişisel verilerin korunmasına dair hükümlerin ihlalden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde GVKT madde 79(2) uygulanacaktır⁵³⁴.

Karşıt görüş ise, GVKT madde 79(2)'nin hükmünden, bahsedilen yetki esasına sadece GVKT'nin uygulama alanı içerisinde vuku bulan ihlalle sınırlı olacak şekilde başvurulacağı sonucuna varmıştır⁵³⁵. *Revalidis*'e göre, kişisel veri sahibi GVKT'den kaynaklanan tüm haklarının ihlali durumunda GVKT madde 79(2)'ye ek olarak Brüksel I Bis Tüzüğü'nün ilgili yetki kurallarının uygulanmasını isteyebilecektir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, iç hukuk düzenlemelerinde bulunan kişisel verilerin korunması hukuka ilişkin veri sahibine mahfuz hakların bahse konu iç hukuk düzenlemelerine aykırılık içerecek mahiyette işlenmesi halinde sadece Brüksel I Bis Tüzüğü uygulama alanı bulacaktır⁵³⁶.

3.3.2. GVKT'de Yer Alan Yetki Kuralı ve Brüksel I Bis Tüzüğü'ndeki Milletlerarası Yetki Kuralları Bağlamında Yetki Anlaşması Ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar

Genel Veri Koruma Tüzüğü ve Brüksel I Bis Tüzüğü'nde yer alan yetki kuralları düşünülürken, bu kuralların uygulama içerisinde çatışmaya sebep olmaması için bahse

⁵³³ LUNDSTEDT, Lydia: International Jurisdiction over Crossborder Private Enforcement Actions under the GDPR, Faculty of Law, Stockholm University, Research Paper No. 57, Stockholm, 2018, p.246; REVOLIDIS, p. 27-28; AKGÜN TEKGÜL, s.264.

⁵³⁴ LUNDSTEDT, p. 244.

⁵³⁵ REVOLIDIS, p. 25. ; AKGÜN TEKGÜL, s.265.

⁵³⁶ REVOLIDIS, p..25 vd.

konu düzenlenmelerin uyumsuzluk çözümü esnasında birbiriyle olan ilişkilerinin tespiti ve sınırların belirlenmesi büyük önem arz etmektedir⁵³⁷. GVKT’de yer alan ve yukarıda ayrıca bahsedilen madde 79 (2) ve Brüksel I Bis Tüzüğü aynı anda uygulama alanı bulursa bu iki düzenleme birbirinin tamamlayıcısı niteliğinde mi olacaktır yoksa bir düzenleme diğer bir düzenlemeyi ortadan mı kaldıracaktır? Milletlerarası yetki esasları kapsamında düşünüldüğünde ve GVKT incelendiğinde ne yazık ki bu sorunun çözümü bulunamamış olup GVKT’de buna ilişkin herhangi bir açık düzenleme de mevcut değildir. Bahse konu bu çatışmaya dair AB yasa koyucusu tarafından bir düzenleme yapılmamış olması beraberinde birçok sorunu doğurmaktadır⁵³⁸. ABAD, bu çatışmaya dair güncel bir karar vermemiş olup konuya ilişkin uyumsuzlukların çözümünde karışıklığın devam etmesine sebep olmaktadır. Bahse konu çatışmaya dair iki farklı görüş üzerinde değerlendirme yapılmıştır.

Öncelikle *Revalidis’in* savunduğu görüşe göre, “Özel kural genel kuralı ortadan kaldırır” ilkesi dayanak alınmış olup, bu görüşü savunanlara göre GVKT madde 79(2) katii bir yetki kuralı ihtiva etmektedir. Yukarıda da ayrıca bahsedilen madde uyarınca veri sorumlusu veya işleyiciye karşı açılacak olan davalarda, “işletme merkezi”nin bulunduğu AB üye ülke mahkemelerinin yetkisi kesin olarak belirlenmiş olup bu görüşe göre, kişisel veri sahibinin mutad mesken seçeneğinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır⁵³⁹. Bu itibarla, GVKT madde 79(2)’ye göre yetkili mahkeme tespiti yapıldığında, kişisel veri sahibinin Brüksel I Bis Tüzüğü’nde bulunan milletlerarası yetki kurallarına başvuramayacaktır⁵⁴⁰. Öte yandan bu görüşü savunanların yapmış olduğu yoruma göre, belirli bir amaca özgülenmiş olan Genel Veri Koruma Tüzüğü, zayıf olan tarafın⁵⁴¹ yani kişisel verisi ihlal edilen yanın değerlerinin üstün olduğundan bahisle madde 79 kapsamında veri sahibini merkeze almış ve milletlerarası yetki tespiti hususunda da kişisel veri sahibini koruma altına almıştır⁵⁴².

ABAD tarafından verilen kararlar ışığında yorum yapmak gerekirse, hükmolunan davalar kapsamında birçok AB üye ülke mahkemesinin aynı anda yetkili kılınmış olması *Tekgöl’e* göre, “*adil, tarafsız ve etkili yargılama faaliyetlerini tehlikeye atmaktadır*”. Öte yandan, Brüksel I Bis Tüzüğü’nün amacı yeknesak bir kurallar bütünü oluşturmak ve

⁵³⁷ AKGÜN TEKGÜL, s.266.

⁵³⁸ AKGÜN TEKGÜL, s.266.

⁵³⁹ AKGÜN TEKGÜL, s.266-267.

⁵⁴⁰ AKGÜN TEKGÜL, s.267; REVOLIDIS, p.23 vd.

⁵⁴¹ KÜZECİ (Tez), s.125.

⁵⁴² AKGÜN TEKGÜL, s.266; LUNDSTEDT, p.252.

uyuşmazlık meydana geldiğinde açılacak olan dava sırasında ve sonrasında yargılayı “silahların eşitliği” ilkesi denkleminde devam ettirebilmekken, birden çok mahkemenin yetkili kılınması halinde tüm bu amaçlar ne yazık ki önemini kaybedecektir. Hem GVKT hem de Brüksel I Bis Tüzüğü içerisinde yer alan ve korunmaya çalışılan kurallar, amaçlar ve menfaatler aynı yahut benzer nitelikte olmadığı için, teorik olarak birlikte uygulama alanı bulsa dahi pratikte birlikte uygulanmamalıdır⁵⁴³. Örneğın, bir veri sorumlusu ile kişisel veri sahibi arasında Brüksel I Bis Tüzüğü kapsamında, herhangi bir şekilde yerleşim yeri dikkate alınmaksızın, kişisel veri sahibinin verilerinin korunması amacıyla bir AB üye ülke mahkemesini yetkili kılmış olabilirler⁵⁴⁴. Bu halde birden fazla mahkeme yetkili olacak ve adaletin tesisi noktasında usuli çatışmalar meydana gelecektir⁵⁴⁵.

Brüksel I Bis Tüzüğü’nde özel olarak düzenlenmiş olan tüketici ve iş sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından yetkili kılınacak mahkemelere ilişkin yetki anlaşması⁵⁴⁶ yapılabilme şartlarını düzenleyen hususi kurallar mevcuttur.Öte yandan, GVKT madde 79(2) davaya konu davacı veri sahibine, madde 79(2)’de yer alan yetki kuralları dışında birden çok mahkemeyi yetkili kılmak üzere seçimlik hak sunması bir nevi sınırsız yetki anlaşması tanımış olduğu sonucuna ulaştırmaktadır. GVKT madde 79(2) ile birlikte getirilmiş olan bağlama noktaları, kişisel veri sahibi yararına herhangi bir yetki sözleşmesi yapma hakkı tanımadığı için madde değışiklik getirecek bir yetki anlaşması yapabileceklerine yönelik herhangi bir ibare içermediğinden koruyucu etkisini kaybedecektir⁵⁴⁷.

Yukarıda yer alan görüşün aksine bazı somut olaylar düşünıldüğünde, iki hükmün birbiriyle ilintili olduğu fark edilecektir⁵⁴⁸. Yasa koyucu iş hukuku ve tüketici hukukuna ilişkin düzenlemeleri yaparken, Brüksel I Bis Tüzüğü yine zayıf olan tarafın korunması ilkesinden hareketle, bahse konu sözleşmelerin içerisine konulacak bir madde ile yetkili mahkemenin tespitini sınırlı hallerde yetki anlaşması vasıtasıyla mümkün kılmıştır⁵⁴⁹. Benzer şekilde, GVKT’de, bahsedilen nitelikte bir yetki sözleşmesinin, yalnızca kişisel veri sahibine, GVKT madde 79(2)’de bulunan dışında yer alan mahkemelere de başvurma hakkı

⁵⁴³ LUNDSTEDT, s.252.

⁵⁴⁴ AKGÜN TEKGÜL, s.267.

⁵⁴⁵ BRKAN, s. 276.

⁵⁴⁶ ÇÖRTOĞLU KOCA (Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi), s.149.

⁵⁴⁷ BRKAN ,s. 261-262.

⁵⁴⁸ Bkz.Brüksel I Bis Tüzüğü madde 19 ve 23.

⁵⁴⁹ BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, Gülüm: “Brüksel I Tüzüğü Hükümleri Uyarınca Tüketicinin Korunması”, Legal Hukuk Dergisi, Rona Aybay'a Armağın Sayısı, Legal Yayıncılık, 2014, s. 584.

tanınması halinde düzenlenebileceğine ilişkin veri sahibini koruyan ve veri sahibinin menfaatini muhafaza eden GVKT madde 79(2)'nin uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir⁵⁵⁰.

Lundstedt göre, GVKT ve Brüksel I Bis Tüzüğü birlikte uygulanmalı ve davacıya yetkili mahkeme belirleme hususunda seçimlik haklar tanınmalıdır. Bu görüşe göre, GVKT gerekçe paragraf 147⁵⁵¹'de bilhassa veri sorumlusu (kontrolör) veya veri işleyiciye karşı tazminat dahil olmak üzere gerçekleştirilecek her türlü hukuki işlemde, şayet gerekçe metnine göre GVKT'de özel yetki kurallarının varlığı tespit edilmişse; o halde Brüksel I Bis Tüzüğü'nde bulunan yetki kuralları, GVKT'de bulunan özel yetki kaidelerinin uygulanmasına engel teşkil etmeyecek diğer bir deyişle hanel getirmeyecektir. Yukarıda yer alan görüşe göre, GVKT madde 79(2)'nin Brüksel I Bis Tüzüğü'nde yer alan yetki kurallarını ortadan kaldırmadığı ve hatta bahse konu düzenlemelerin kişisel verilerin ihlali halinde beraber uygulama alanı bulabileceği kanaatine varılmıştır⁵⁵². Brüksel I Bis Tüzüğü'nde hüküm altına alınmış milletlerarası yetki kaidelerinin, GVKT madde 79(2) ile çatışması halinde Brüksel I Bis Tüzüğü'nde yer alan yetki kurallarının GVKT madde 79(2)'yi ortadan kaldıramayacağı ve GVKT madde 79(2)'nin öncelikli olarak uygulanacağı savunulmaktadır⁵⁵³.

GVKT madde 79(2)'nin ve Brüksel I Bis Tüzüğü'nün hangi koşulların oluşması halinde çelişeceği ve uygulamada hangisinin öncelikli olarak uygulanacağı konusu uyuşmazlığa konu dava içerisinde yer alan talebe göre diğer bir deyişle somut olayın gidişatına uygun şekilde tespit edilmelidir⁵⁵⁴. Hangi hallerde Brüksel I Bis Tüzüğü'nün dava konusu talebin içeriğini ilgilendiren yetki kuralı/kurallarıyla çelişeceğinin ise somut olay bazında ele alınması gerekmektedir. Örneğin, kişisel veri sahibi tarafından GVKT'de yer alan kurallara göre belirli verilerin kontrolünün sağlanması amacıyla sicile tescil işlemleri gerçekleştirilmektedir. İlgili işlemin veri sahibinin verilerine ihlal teşkil edecek şekilde

⁵⁵⁰ AKGÜN TEKGÜL, s.268.

⁵⁵¹ Gerekçe par. 147'ye göre, "Bu Tüzükte, özellikle bir kontrolör veya işleyiciye karşı tazminat da dahil olmak üzere gerçekleştirilecek hukuki işlemlerle ilgili olarak, mahkemelerin yetkisine ilişkin belirli kuralların yer aldığı hallerde, Avrupa Parlamentosu'nun (AB) 1215/2012 Sayılı Tüzüğü gibi genel yargı kurallarının ve özel yetki hükümlerinin, uygulanmasına hanel getirmemelidir." denmiş olup Brüksel I Bis Tüzüğüne atıf yapılmıştır. Gerekçeler için bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-147/> E.T.: 05.05.2022

⁵⁵² LUNDSTEDT, s. 253 vd.

⁵⁵³ LUNDSTEDT, s. 254; BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK: s.547-548. ; AKGÜN TEKGÜL, s.268 ; Diğer görüş için bkz. KÜÇÜKYALÇIN, Arzu: "Brüksel I. Tüzüğü'nde Tüketici Akitlerine İlişkin Milletlerarası Yetki Kuralları", TBB Dergisi, S.55, 2004, s. 345.

⁵⁵⁴ AKGÜN TEKGÜL, s.268-269.

işlenmiş olması halinde, kişisel verisi ihlale uğrayan veri sahibi sicilin tutulduğu ülke ve GVKT madde 79(2)'a göre mutad meskeninin olduğu yer dışında başka bir AB üye ülkesinde dava açarsa, ilgili tescilin tutulduğu sicilin bulunduğu AB üye ülke mahkemesi, Brüksel I Bis Tüzüğü'nde yer alan 24'üncü madde'ye göre yetkisinin münhasır olduğundan bahisle aksi yönde bir görüşte bulunacaktır. Daha önce de bahsedildiği üzere Brüksel I Bis Tüzüğü madde 24 'te yer alan kurala göre sicile tescil ya da dar yorumla sicile kayıt olunması halinde mahkemelerin münhasır yetkisinden bahsedilecektir. Brüksel I Bis Tüzüğü'nde ve GVKT'de yer alan yetki kuralının birbiriyle çeliştiği hallerde *Lundstedt*'in görüşüne göre, davacı münhasır yetki kuralına uymadan, uyuşmazlık konusu davayı kendi mutad meskeninin olduğu AB üye ülkesinde dava açabilecektir⁵⁵⁵.

Yukarıda da bahsedildiği üzere ABAD konuya dair herhangi bir içtihat oluşturmamıştır. Öte yandan, *lex specialis*⁵⁵⁶ ilkesi kapsamında mevcut düzenlemelere bakıldığında, GVKT madde 79(2) ve Brüksel I Bis Tüzüğü'nün beraber uygulanması karışıklıklara sebep olacağı birlikte uygulanmamalıdır. Bu açıdan bakıldığında, yukarıda ayrıca açıklanan görüşlere ek olarak GVKT'de yer alan yetkiye ilişkin Gerekeç paragraf 145⁵⁵⁷,te de GVKT madde 79(2) ile paralel şekilde, veri sorumlusu/ veri işleyiciye karşı başvurulacak hukuki yolların, veri sorumlusu/ veri işleyicinin işletmesinin olduğu AB üye ülke mahkemelerinde veya kamu tüzel kişisi ise devlet otoritesi dışında ayrıca bir yetkiye sahip olması halinde ise veri sahibinin mutad meskeninin bulunduğu AB üye ülke mahkemelerinden herhangi birinde açılabilmesi GVKT'nin gerekçesinde yer almaktadır⁵⁵⁸.

Yukarıda yer alan kuralda kişisel verilerin işlenmesinden sorumlu olan kişi veya işletmelere karşı açılacak davalarda yetkili olan AB üye ülke mahkemesi açısından Brüksel I Bis Tüzüğü'nde bulunan yetki kurallarına herhangi bir atıf mevcut değildir. Öte yandan, ABAD tarafında verilecek olan kararlarda uyuşmazlık konusu, yaşanan her somut olaya özel olarak değerlendirilecek olup karar verilmeye değin veri ihlalden kaynaklanan yabancı unsur ihtiva eden uyuşmazlıklar açısından, şayet bahsedilen dava konusu GVKT uygulama

⁵⁵⁵ LUNDSTEDT, Lydia: International Jurisdiction over Crossborder Private Enforcement Actions under the GDPR, Faculty of Law, Stockholm University, Research Paper No 57, Stockholm, 2018, p.254.

⁵⁵⁶ "Özel hüküm genel hükmü ilga eder" Ayrıca bkz. AKGÜN TEKGÜL, s.266.

⁵⁵⁷ GVKT gerekçesinde yer alan par. 145'e göre, "bir kontrolör veya işleyici aleyhine dava açılması için, davacı, kontrolör veya işleyicinin bir işletmesinin bulunduğu veya veri sahibinin ikamet ettiği Üye Devletlerin mahkemelerinde; şayet kontrolör bir Üye ülkenin kamu otoritesi değilse, davayı açma seçeneği saklı kalmalıdır. (Devlet, kamusal yetkilerini kullanarak hareket etmektedir.)" denmiştir.

⁵⁵⁸ LUNDSTEDT, s.253.

alanındaysa, GVKT’de bulunan yetki kuralları uygulanmalıdır⁵⁵⁹. Ayrıca hem GVKT hem de Brüksel I Bis Tüzüğü’nde hükmolunan yetki kaidelerinin birlikte uygulanabilirliğinin her somut olay özelinde, uyumsuzluğa ilişkin talebin ve sahip olunan hakların muhtevasını ilgilendiren yetki kaidelerinin getirilme gerekçesine ve uygulama içerisinde çelişip çelişmediğine dikkat edilerek değerlendirilmelidir⁵⁶⁰.

GVKT’de yer alan madde 79(2)’nin, Avrupa Birliği üye ülkeleri haricinde kalan diğer ülke mahkemelerinde görülmekte olan veri ihlali kaynaklı uyumsuzluklar açısından uygulanıp uygulanamayacağı hususuna da değinmek gerekmektedir. Konunun başında da açıklandığı üzere, GVKT uygulama alanı açısından oldukça geniş yorumlanmış olup yalnızca AB üye ülkeleri içerisinde bulunan veri işleyen/veri sorumlularına karşı değil, AB üye ülkelerinde bulunan veri sahiplerine herhangi bir şekilde hizmet sunan ya da bahse konu veri sahiplerinin “davranışlarını gözetleyen” veri sorumluları bu bağlamda veri işleme uygulamaları açısından da uygulama alanı bulacaktır. Öte yandan, veri sahibinin mutad meskeni herhangi bir AB üye ülkede ise, AB haricinde yer alan bir ülkede işletmesi/şubesi olan veri sorumlusunu GVKT’de yer alan hükümlere aykırı şekilde işlenen veri ihlallerine karşı GVKT 79(2) maddesi bağlamında kendisinin mutad meskeninin olduğu AB üye ülke mahkemesinde dava açabilecektir⁵⁶¹.

Önemle belirtmek gerekir ki, *Lundstedt’a göre*, “veri sahibinin mutad meskeni AB üye ülkelerinde değilse yalnızca kendisi AB sınırları içinde geçici olarak bulunan veri sahiplerinin, işletmesi AB dışında üçüncü bir ülkede bulunan ancak AB içindeki veri sahiplerine mal veya hizmet sunan davalı veri işleyenler aleyhine GVKT’ye dayanarak açacağı davalar bakımından madde 79(2) bağlamında üye ülke mahkemelerinin milletlerarası yetkisi gündeme gelmeyecektir⁵⁶²” Bahse konu bir olay vuku bulursa o halde veri sorumluları sadece tabii oldukları AB üye ülkenin yetki kaidelerine göre dava edilecektir.

Sonuç olarak, GVKT madde 79 kapsamında değerlendirme yapmak gerekirse, Brüksel I Bis Tüzüğü’nde yer alan milletlerarası yetki kurallarını hem Brüksel I Bis Tüzüğü hem de GVKT çerçevesinde incelediğimizde, GVKT’de yabancılik unsuru ihtiva eden özel hukuk

⁵⁵⁹ KÜÇÜKYALÇIN, s. 345.

⁵⁶⁰ AKGÜN TEKGÜL, s.270.

⁵⁶¹ Ayrıca bkz. KÜZECİ (Veri), s.196; AKGÜN TEKGÜL, s.236.

⁵⁶² LUNDSTEDT, s.253.

uyuşmazlıklarından doğan davaların nerde açılacağı veya GVKT'nin mi yoksa Brüksel I Bis Tüzüğü'nün mü uygulanacağına ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır. Gerek ABAD kararları gerekse somut olayın gidişatı dikkate alınmak suretiyle uyuşmazlık çözüme kavuşturulacaktır.

SONUÇ

Günümüz dünyasında iletişimin hızı hiç olmadığı kadar önemli hale gelmiştir. İletişimin hızı arttıkça beraberinde getirdiği sorunlar da artmakta ve öngörülemeyen bir noktaya gelmektedir. Teknolojik gelişmelerin gücü ve insanlar üzerinde yarattığı etkiyle beraber, teknolojinin faydalı alanlar için kullanılmasının yanında zararları olduğu da kaçınılmaz bir gerçektir. Bütün bunların yanında internet ortamı kavramının insan hayatına girişiyle beraber, bireylerin kişisel alanlarını koruma güdüsü artmış olup temel hak ve özgürlükleri korumaya yönelik girişimler başlamış ve bu girişimlerin sonucunda da hukuk alanında birtakım düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur.

Dijital dünyanın vazgeçilmez unsuru olan internet, kişisel verilerin ihlalini kolaylaştırıcı bir zemin hazırlamış olup veri ihlalleri kontrol edilemez bir noktaya varmıştır. Teknolojinin ve tabii ki internetin sağlamış olduğu kolaylıkları göz önünde bulundurarak kişisel verilerin korunması konusu yasal bir zemine oturtulmalı ve gerek ulusal gerekse uluslararası yeknesak bir düzenleme ile bu alan kodifiye edilmelidir. Bahse konu bu sebeple, kişisel verilerin korunmasına ilişkin hakkın düzgün bir zemine oturtulması için hem Avrupa Birliği'nde hem de ülkemizde ciddi çalışmalar yapılmıştır. Kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin uzun süredir yapılan çalışmalar ve tartışmalar sonucunda internetin gelişim sürecine göre oldukça yavaş olsa da, kişisel verilerin korunması hakkı bağımsız bir hak olarak hem Avrupa'da hem de Türkiye'de temel hak ve özgürlükler arasında yerini almıştır. Kişisel verilerin korunması hakkı; şeref ve haysiyetin korunması, özel hayatın gizliliği, bilgi edinme hakkı gibi birçok temel hak ve özgürlükle birlikte varlığını sürdürmektedir. Kişisel verilerin korunması hukukuyla beraber bahsedilen bu hak ve özgürlükler de dolaylı yoldan korunmuş olacak ve bu konuda da ihlallerin önüne geçilebilecektir.

Kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin ilk hususi düzenleme, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından 1980 yılında "*Özel Yaşamın Gizliliğinin ve Sınırötesi Veri Akışının Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler*"inin kabul edilmesiyle başlamıştır. Akabinde, tamamen bu alana özgü yapılmış olan ve içerisinde kişisel veri hukukuna dair temel bilgilerin yer aldığı, 95/46 Sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunması Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi ile birlikte veri hukukuna dair gri alanlar aydınlatılmaya çalışılmıştır. Bu Direktifle AB hukukunda yeknesak bir uygulama oluşturulmaya çalışılmış olup bu konuya ilişkin bağlayıcı nitelikte olan 108 Sayılı Sözleşme ile de koordineli şekilde uygulanmaya

başlanmıştır. Ancak, teknolojinin hızlı seyri, Veri Koruma Direktifi'nin ihaller karşısında gün geçtikçe yetersiz kalmasına sebep olmuş ve uygulama içinde sorunlar ortaya çıkarmıştır. Yeni ve güncel bir düzenleme yapılması gerekliliği hasıl olmuştur. Bahsedilen bu sebeplere istinaden, güncel ihtiyaçlara cevap veren ve sorunların çözümünde aktif olarak uygulanacak yeni bir düzenleme olan 25 Mayıs 2018 tarihli Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü kabul edilmiştir. Halihazırda AB tarafından Genel Veri Koruma Tüzüğü kullanılmakta olup kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin düzenleme yapan diğer ülkelere de ilham kaynağı olmuştur.

Genel Veri Koruma Tüzüğü ile birlikte AB üye ülkelerinin iç hukuklarında uygulanan farklı düzenlemeler, daha üstte yer alan yasal bir norm ile yeknesak hale getirilmeye çalışılmıştır. Yukarıda da bahsedildiği üzere söz konu Genel Veri Koruma Tüzüğü ile güncel gelişmelerin yakalanması hedeflenmiş ve internet ortamı da düşünülerek değişime ve gelişime açık bir düzenleme yapılmıştır. Keza Tüzük; kişisel verilerin işlenmesi, veri sahibinin hakları, veri işleme silme anonim hale getirme şartları ve veri sorumlusunun yükümlülükleri ile kişisel verilerin korunması konusunda kanun yollarına kadar birçok konuda uygulamaya oldukça ayrıntılı neredeyse kazuistik denebilecek mahiyette düzenlemeler getirmiştir.

Veri Koruma Direktifi döneminde ve sonrasında Direktif ile birlikte kişisel verilerin korunması hukuku alanında sıklıkla karşımıza çıkan, Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulma Sürecinde Bireylerin Korunmasına İlişkin 108 sayılı Sözleşme, veri hukuku alanında Avrupa'da atılan ilk adım olma özelliğine sahiptir. 108 sayılı Sözleşme kişisel verilerin korunması açısından önemli güvenceler ihtiva etmekte ve otomatik yollarla veri işleme faaliyetinin çerçeve hükümlerini içermektedir. 108 sayılı Sözleşme içerdiği bu güvencelerle uygulama açısından oldukça önemli bir yere sahiptir.

Türk hukukunda kişisel verilerin korunması hukuku oldukça genç ve hala gelişmekte olan bir alandır. Hukukumuzda 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği, beraberinde kişisel verilerin korunması hukuku alanında etkin fakat dar bir koruma getirmiştir. Öte yandan, Anayasa'nın 20. maddesindeki değişiklik öncesinde de birçok yasal düzenlemede kişisel verilerin korunması hakkına ilişkin hükümlerin varlığı söz konusuysa da 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Anayasa'da yer alan bu hüküm somut hale gelmiştir. 95/46

Sayılı Veri Koruma Direktif'i örnek alınarak 2016 yılında 6698 sayılı KVKK yürürlüğe girmiştir.

Kişisel verilerin korunması hukuku alanında düzenleme yapan kanun koyucuların merkeze teknolojik gelişmeleri almaları ve gelecekte rahatlıkla uygulanabilir düzenlemeleri benimsemeleri gerekmektedir. Bu sayede bireylerin hakları daha kapsamlı ve öngörüsü yüksek şekilde korunmuş olacaktır. Böylesi bir koruma bir devlette yaşayan bireyleri güvende hissettirecek ve teknoloji ile iç içe yaşanan bu dünyada, dijital ortamın faydalarından gönül rahatlığıyla herhangi bir veri ihlali kaygısı gütmeden yararlanmalarını sağlayacaktır.

Her ülkenin kanun koyucusu tarafından kişisel verilerin korunmasına yönelik çalışmalar yapılırken idari denetim mekanizmaları öngörülmüş ve global kapsamda bir koruma birliği sağlanmaya çalışılmıştır. İnternetin zamansız ve mekansız bir kavram olması sebebiyle, internet ortamında meydana gelen ihlallerin yerinin tespiti ve sonrasında yararlanılacak, uygulanacak hukukun belirlenmesi sorunu gündeme gelmektedir. Öte yandan, esasa ilişkin bu sorunların öncesinde usulden gelen bir başka sorun göze çarpmaktadır. İnternet ortamının sınırlanırının belirlenmesi noktasında birçok makale yazılmış ve tespit yapılmıştır. Kanaatimizce, her ne kadar bu kavram açıklanmaya çalışılsa da sınırları çizilememiş olup gelişen teknolojiler sebebiyle de dijital çağ sona ermediği sürece çizilemeyecek gibi durmaktadır. Kanun koyucular, internet ortamında verilerin hukuka aykırı işlenmesi karşısında birtakım idari yaptırımlara ek olarak kişisel verilerinin ihlal edildiğini ileri süren ilgili kişi için özel hukuka özgü koruma tedbirlerine başvurma imkanı sağlamıştır. Bahse konu bu kanun yollarının en efektif biçimde kullanılması için verilerin ihlaline dair uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde mahkemelerin milletlerarası yetki kurallarının düzenlenmesi gerekmektedir. Yukarıda bahsedilen usulden gelen sorun tam olarak bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Kişisel verilerin korunması hukuku kapsamında internet ortamında veri ihlali meydana gelmesi halinde hangi ülke mahkemesinin yetkili olacağına dair değerlendirme yapmak oldukça güçtür. Nitekim, Genel Veri Koruma Tüzüğü madde 79 ile kişisel verilerinin Tüzüğe aykırı olacak şekilde işlenmesi sonucu, Tüzük kapsamında veri sahibine ait haklarının ihlali konusu değerlendirilirken, veri sahibine kanun yoluna başvurma hakkı tanınmış ve veri sorumlusuna karşı açılacak ihlale ilişkin davaların hangi AB üye ülke

mahkemesi veya mahkemelerinde görüleceğine dair milletlerarası yetki kuralları da hususi olarak düzenlenmiştir. Kişisel veri sahiplerinin veri sorumluları ve/veya veri işleyenlere karşı birçok noktada savunmasız konumda olması, veri koruma hukukunun kendine özgü özelliklerini dikkate alan ve veri sahiplerinin verilerini korumaya yönelik ihtiyaçlarını karşılayacak, tamamen mağduru koruyucu nitelikte milletlerarası yetki kurallarının uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

Kişisel verilerin korunması hukuku alanında meydana gelen ve gelebilecek olan ihlallere ilişkin mahkemelerin milletlerarası yetkisini tespit ederken dikkat edilmesi gereken husus yetkili mahkemenin nasıl belirleneceğine ilişkindir. Bu noktada ikili bir ayırım yapmak tespiti kolaylaştıracaktır. Bu ikili ayırım Türk hukuku ve AB hukukunda milletlerarası yetki kurallarıdır.

Türk mahkemelerinin yabancılık unsuru içeren hukuki bir uyuşmazlıkta yetkisinin var olup olmadığına ilişkin genel düzenleme 5718 sayılı MÖHUK madde 40'da hüküm altına alınmıştır. Bununla beraber Türk hukukunda kişisel veri ihlali sonrasında meydana gelen zarar düşünüldüğünde, haksız fiil hükümlerine bakmak tespiti kolaylaştıracaktır. MÖHUK kapsamında mahkemelerin milletlerarası yetkisi hususunda haksız fiil özelinde herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Bu sebeple madde 40'ın göndermesiyle somut olayın özelliklerine bakılarak HMK ve TMK hükümlerine bakılacaktır. Haksız fiile ilişkin düzenlemede mağdura seçimlik haklar sunmak suretiyle kolaylık sağlanmaya çalışılmıştır. Bu konuda tesis edilmiş olan hüküm içerisinde en çok dikkat çeken nokta, haksız fiilden doğan davalarda HMK madde 6'da yer alan davalının yerleşim yeriyle beraber uygulama alanı bulan zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer mahkemesinin de yetkili kılınmış olmasıdır. HMK madde 16 ile haksız fiilden doğan uyuşmazlıklarda zarar meydana gelmeden oluşabilecek zararı önleme niyetiyle, zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer mahkemesi de yetkili kılınmıştır. Kanaatimizce, bu hükmün kurulmasının temel amacı ihlal meydana gelmeden önlem alınması konusunun gündeme gelmesinden kaynaklanmaktadır. İnternet ortamında meydana gelecek kişilik hakkı ihlali kaynaklı kişisel veri ihlallerinde, hukuka aykırı fiilin önlenmesi için örneğin ilgili sitenin kapatılması ya da engellenmesi veyahut bahse konu ihlale sebep olacak olay bir sosyal mecrada ortaya çıkacaksa ilgili hesabın kapatılması gibi teorikte mümkün fakat pratikte uygulaması ciddi şartlara bağlanmış kuralların uygulanması hususunda "zararın meydana gelme ihtimali olan yer mahkemesine" ilişkin yetki kuralı kullanılabilir.

Öte yandan, yetki anlaşması konusunda yabancı mahkemelerin seçilmesi hususunda herhangi bir soru işareti yokken, Türk mahkemelerinin yetkili kılınması noktasında somut olayın niteliğine bakılarak anlaşmanın geçerliliği değerlendirilecektir.

AB hukuku bakımından kişisel verilerin korunması hukuku alanında meydana gelen uyuşmazlıkların çözümü noktasında 12.12.2012 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Mahkemelerin Yetkisi ve İlâmların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Brüksel I Bis Tüzüğü ve GVKT’de yer alan yetki kuralları uygulama alanı bulacaktır.

Brüksel I Bis Tüzüğü’ne göre, kişisel verilerin korunması hukuku konusunda meydana gelecek uyuşmazlıklarda şayet davanın tarafları özel hukuk kişisi ise Brüksel I Tüzüğü’nün uygulanacaktır. Ancak, veri ihlali sonrası açılan davada taraflardan biri kamu tüzel kişisi ise Brüksel I Bis Tüzüğü uygulanırken Tüzük’te bulunan milletlerarası yetki hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı konusu her somut olay bağlamında farklı şekilde değerlendirilecektir. Brüksel I Bis Tüzüğü’nün genel yetkiye ilişkin düzenlemesi olan madde 4’e göre, AB üyesi olan bir ülkede yerleşik bir gerçek kişi yalnızca bu üye devlet mahkemelerinde dava edilebilecektir. Bahsedilen genel yetki kuralına göre, davalı veya davacının mesnedine bakılmaksızın, davalının yerleşim yerinin bulunduğu AB üye ülke mahkemesinin yetkisine tabii olacağına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Öte yandan, Brüksel I Bis Tüzüğü bazı durumlarda davalının yerleşim yerinin bulunduğu ülke mahkemesi dışında diğer üye ülke mahkemesinde de dava açabilmeye imkan sağlayan özel yetki kuralları bulunmaktadır. Bu kurallardan haksız fiile ilişkin hükümler kişisel verilerin ihlali halinde uygulanmaktadır. Haksız fiillerde mahkemelerin yetkisi, Tüzük madde 4’te yer alan genel yetki kuralının haricinde madde 7(2)’de bulunan milletlerarası yetki kulları esasına göre belirlenecektir. Yetki anlaşması konusunda kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin olarak özel bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle, kişisel verilerin ihlali gündeme geldiğinde Brüksel I Bis Tüzüğü madde 25’te düzenlenen hüküm uyarınca yetki anlaşması yapılması mümkün olduğu sonucuna varılacaktır. Öte yandan madde 24’te yer alan münhasır yetki kuralları dışında kalan hallerde diğer bir deyişle münhasır yetki bulunan durumlarda yetki anlaşması yapılması mümkün olmayacaktır.

Genel Veri Koruma Tüzüğü madde 79 kapsamında değerlendirme yapmak gerekirse, Brüksel I Bis Tüzüğü’nde yer alan milletlerarası yetki kurallarını hem Brüksel I Bis Tüzüğü

hem de GVKT çerçevesinde incelediğimizde, GVKT’de yabancılik unsuru ihtiva eden özel hukuk uyuşmazlıklarından doğan davaların nerde açılacağı veya GVKT’nin mi yoksa Brüksel I Bis Tüzüğü’nün mü uygulanacağına ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır. Aynı zamanda her iki düzenleme içinde yer alan kuralların birbirini tamamlayıcı nitelikte olup olmadığı konusunda da Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde yer alan hususi bir düzenleme yoktur. GVKT’nin yürürlüğe girdiği tarihten önce yabancılik unsuru ihtiva eden kişisel veri ihlallerine dair özel hukuk uyuşmazlıklarında AB üye ülkelerin mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tespiti açısından başvuru Brüksel I Bis Tüzüğü’ndeki genel ve özel yetkiye ilişkin hükümler, bahse konu bu kuralları yorumlayan ABAD kararları ile birlikte uyuşmazlığın niteliğine göre değişmekte olup her somut olay özelinde ayrıca değerlendirilmelidir. Bununla beraber verileri ihlal edilen mağdurun hakkını korumak adına uygulama özelinde çok sayıda milletlerarası yetkili mahkemeyi verisi ihlal edilen veri sahibinin seçimine sunmaktadır.

Kanaatimizce, kişisel verilerin zamansız ve mekansız internet ortamı üzerinde ihlali halinde “yerleşim yeri”, “zararın meydana geldiği yer” gibi kavramlar önemini yitirecek ve soyut olan bu alanda yer sınırı yapmak, hakkı ihlal edilen kişinin hak arama yolunda pes etmesine sebep olacaktır. İşte bu sebeple hak aramayı tamamen kolaylaştıracak ve dünyanın hangi ülkesinde olursa olsun ihlale konu olayın rahatlıkla çözüme kavuşmasına olanak sağlayacak, yetkiye ilişkin hususi, güncel, yeknesak ve yeni bir düzenleme yapılması bu alanda meydana gelecek tüm sorunları bertaraf edecek olup ihlale uğrayan kişinin haklarını en etkili şekilde koruyacaktır.

KAYNAKÇA

AKGÜN TEKGÜL, Cansu: “Brüksel 1Bis Tüzüğü İle Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde Kişisel Verilerin İhlaline İlişkin Özel Hukuk Uyuşmazlıklarında Milletlerarası Yetki Kuralları”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 9(1), 2019, s.232-275.

AKILLIOĞLU, Tekin, İdari Usul ve Kişisel Verilerin Korunması, www.idare.gen.tr/akillioglu-idariusul.htm E.T.:30.11.2021.

AKINCI, Ziya: Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Sözleşmesine Dayanan Yabancı Derdestlik, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.

AKKURT, Sinan Sami: Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması, 2.Baskı, Ankara, 2020 (Sosyal Medya).

AKKURT, Sinan Sami: “Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış”, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, S.2(1), Ankara, 2020, s.20-32 (Kişisel Veri).

AKSOY, Hüseyin Can: Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Haklarının Korunması Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, 2010.

ALBAYRAK, Hakan/ **MAVZER**, Tahsin: “Haksız Fiilden Doğan Davalarda Ortak Yetkili Mahkeme Sorunu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 27, S.2, 2019, s.279-306.

ARSLAN, İlyas: “Kişisel Verilerin Yabancı Unsurlu Sözleşmelere Aykırı Olarak İşlenmesinden veya Korunmamasından Kaynaklanan Uyuşmazlıklara Uygulanacak Hukukun Tespiti”, İstanbul Hukuk Mecmuası, S.79/1, İstanbul, 2021, s.133-191(Makale).

ARSLAN, İlyas: Milletlerarası Özel Hukukta Mutad Mesken Kavramı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014(Kitap).

ARSLAN, Ramazan/ **YILMAZ**, Ejder/ **TAŞPINAR AYVAZ**, Sema: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, 2.Baskı, Ankara, 2016.

AŞIKOĞLU, Şehriban İpek: “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri “, İstanbul Üniversitesi Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018(Tez).

AŞIKOĞLU, Şehriban İpek: Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018(Kitap).

AŞİT, Recep: “Kişilik Hakkı İhlallerinde Yetkili Mahkemeler”, MÜHF-HAD, 2017, Cilt: 23, S. 2, s.468-492.

ATAK, Songül: “Avrupa Konseyi’nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler”, TBB Dergisi, S.87, 2010, s.90-120.

AVCI, Yasemin: “Kişisel Verilerin Korunması, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi”, Konya, 2019.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, Handbook on European Data Protection Law, Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı Yayınları, Luxemburg, 2018, s. 107-110.

AYDIN, Sedat Erdem: AİHM İçtihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.

AYSUN, Melike: Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu, Seçkin Yayıncılık, Antalya, 2018.

BAL, Nurullah: “İnternet Alan Adları ve İnternet Alan Adı Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümlemesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, S.1-2, Ankara, 2013, s.315-351.

BASKIN, Onur: Kişilik Hakkı Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2021.

BAŞALP, Nilgün: “Avrupa Birliği Veri Koruması Genel Regülasyonu’nun Temel Yenilikleri”, MÜHF- HAD, C. 21, S. 1, 2015, s.77-106(Regülasyon).

BAŞALP, Nilgün: Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2004(Kişisel Veri).

BAŞAR, Cemal: Türk İdare Hukuku ve Avrupa Birliği Hukuku Işığında Kişisel Verilerin Korunması, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2020.

BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, Gülüm: “Brüksel 1 Tüzüğü Hükümleri Uyarınca Tüketicinin Korunması”, Legal Hukuk Dergisi, Rona Aybay'a Armağan Sayısı, Legal Yayıncılık, 2014, s.527-558.

BAYSAL, Mustafa: KVKK Kişisel Verilerin Korunması Kanunu El Kitabı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020.

BOELE-WOELKI, Katharina/ **KESSEDJIAN**, Catherine: Internet Which Court Decides? Which Law Applies? Quel Tribunal Décide? Quel Droit s’ Applique?, Netherlands, 1998.

BORCHERS, Patrick: “*Internet Libel: The Consequences of a Non-Rule Approach to Personal Jurisdiction*”, NW. U. L., 2004, Volume 98, I. 2, p.473-492.

BOZBEL, Savaş: “İnternet Alan Adı (Domain Name) Müracaat ve Tescil Uygulamaları - Dünyadaki Uygulamalar Işığında Türkiye Uygulamasının Değerlendirilmesi”, KHHD, S.10, s. 22-44.

BOZKURT, Habip: Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuki Boyutu, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

BRKAN, Maja: “Data Protection and European Private International Law: Observing a Bull in a China Shop”, International Data Privacy Law, Volume 5, 2015, p. 257-278.

BU-PASHA, Shakila: “Cross-Border issues under EU Data Protection Law with regards to Personal Data Protections”, Information & Communications Technology Law, Volume 26(3), 2017, p.213-228.

CALVO CARAVACA, Alfonso-Luis: Brussels I Regulation, European Commentaries on Private International Law, Sellier- European Law Publishers GmbH, Volume 2, 2011.

CAREY, Peter: Data Protection: A Practical Guide to U K and E U Law, Oxford University Pres, Oxford, 2009.

ÇAVUŞOĞLU UYANIK, Ayfer: “İnternet Ortamında İşlenen Haksız Fiil Sorumluluğuna Uygulanacak Hukuk”, MHB, 2002, C. 22, S. 2, s.967-998.

ÇELİKEL, Serdar: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Kapsamında Veri Sorumlusu ve Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

ÇELİKEL, Aysel/ **ERDEM** Bahadır: Milletlerarası Özel Hukuk, 11. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2012(Milletlerarası).

ÇELİKEL, Aysel/ **ERDEM** Bahadır: Milletlerarası Özel Hukuk, 16. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2020(Milletlerarası Özel).

ÇİNER, Bilge: İnternet Ortamında Yapılan Yayınlardan Kaynaklanan Cezai Sorumluluk, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2021.

ÇOBAN, Aslıhan: Elektronik Tüketici Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

ÇÖRTOĞLU KOCA, Sema: “Evliliğe ve Ebeveyn Sorumluluğuna İlişkin Konularda Milletlerarası Yetki ve Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Brüksel II-A Tüzüğü (AT 2201/2003)” İçinde:İşıl Özkan,Ceyda Süral, Uğur Tütüncübaşı editors. Avrupa Birliği Devletler Özel Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016(Ebeveyn Sorumluluğu).

ÇÖRTOĞLU KOCA, Sema: Zayıf Tarafın Korunduğu Sözleşmelerde Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016(Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi).

DARDAĞAN, Esra: Milletlerarası Usul Hukukunda “Aşkın Yetki” Kavramı, Ankara, 2005(Yetki).

DARDAĞAN, Esra: Milletlerarası Yargı Yetkisi Kurallarının Sanal Ortama Uygulanması: Amerikan Hukukuna Bakış, KÜHFD, S. 5, 2005, s.81-121(Sanal).

DEMİR, Fatih: “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Demokratikleşmesi Bağlamında İdari Usul Yasa Tasarısının Değerlendirmesi”, Zonguldak Karaelmas Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 7, S. 14, 2011, s.307-323.

DEVELİOĞLU, Hüseyin Murat: 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

DOĞAN, Vahit: Milletlerarası Özel Hukuk, 6. Basım., Ankara, Savaş Yayınevi, Ankara, 2020.

DOVE, Edward : The EU General Data Protection Regulation: Implications for International Scientific Research in the Digital Era, University of Edinburgh School of Law Research Paper Series 2018/28, Edinburgh, 2018, p.1-32.

DÜLGER, Murat Volkan: Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018(Bilişim ve İnternet).

DÜLGER, Murat Volkan: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Hukuk Akademisi, İstanbul, 2019(Kişisel Veri).

EKŞİ, Nuray: Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, Beta Basım, İstanbul, 1996.

ELMASULU, Dilek Ece: Türk ve Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda Şeref ve Haysiyete İnternet Yoluyla Saldırıdan Doğan Sorumluluk Davalarında Milletlerarası Yetki, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2018.

ERDEM, Bahadır: 1968 Tarihli Hukuki Ve Ticari Konularda Mahkemelerin Yetkisi Ve Mahkeme Kararlarının Tanınması Ve Tenfizi Hakkında Brüksel Antlaşmasının Hükümlerinin Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetki Kuralları İle Karşılaştırılması Ve Uyumlaştırma Problemi, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ'a Armağan, MHB,Cilt:17, S. 1-2, 1997-1998, s. 183-215.

ERDEMİR, İrem: Kişilik Hakkının İnternet Ortamında İhlali, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

ERDOĞAN, Ersin: Medeni Usul Hukukunda Yabancılık Unsuru ve Sonuçları, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2015.

FORNER DELAYGUA, Quim: "Changes to Jurisdiction Based on Exclusive Jurisdiction Agreements Under The Brussels I Regulation Recast", Journal of Private International Law, Volume 11, No 3, 2015, p. 379-405.

GÖZLER, Kemal: Anayasa Hukukunun Genel Esaslarına Giriş, Ekin Basım, 6. Baskı, Bursa, 2013, s. 275.

GROSSI, Simona: "Rethinking the Harmonization of Jurisdictional Rules", Tulane L. Rev., 2012, Volume 86, p.623-712.

GÜLENER, Serdar: "Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak 'Unutulma Hakkı'", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.102, 2012, s.219-240.

GÜRSES, Bekir: "AB ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması- Mevzuat Uyumuna Yönelik Bir Değerlendirme", Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Birliği Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

HARTLEY, Trevor: “International Commercial Litigation”, Second Edition, Cambridge Univesity Press, United Kingdom, 2015.

KARBANOVA, Lenka: “Lex Loci Damni Infecti: Applicability to noncontractual Obligations in Cyberspace in the Jurisprudence of French Courts”, MUJLT, 2011, Volume 5, p. 47-56.

KARLIDAĞ, Serpil: Ekonomik Politik Açıdan Kişisel Verilerin Korunması, Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 46, S.1, 2013, s.146-158.

KAYA, Cemil: “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas Kişisel Veriler ve İşlenmesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 69, S. 1-2, İstanbul, 2011, s.318-339.

KAYA, Mine: “Elektronik Ortamda (Elektronik Haberleşme- İnternet – Sosyal Medya) Kişilik Hakkının Korunması”, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015.

KESER, Yıldırım: “Tüketicinin Kişisel Verisinin İşlenmesinde Açık Rıza”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 28, S. 3, 2020, s.1181-1215.

KESER BERBER, Leyla/ **BİLGİLİ** Ali Cem (Editörler): Güncel Gelişmeler Işığında Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, On İki Levha Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, 2020.

KODAKOĞLU, Mehmet: Medeni Usul Hukuku, Savaş Kitap ve Yayınevi, 10.Baskı, Ankara, 2018.

KOSTA, Eleni: Consent in European Data Protection Law, 3. Baskı, Martinus Nijhoff, Leiden-Boston, 2013.

KÜÇÜKYALÇIN, Arzu: “Brüksel I. Tüzüğü’nde Tüketici Akitlerine İlişkin Milletlerarası Yetki Kuralları”, TBB Dergisi, S.55, 2004, s. 332-359.

KÜZECİ, Elif: “Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuk Doktora Tezi, Ankara, 2010 (Tez).

KÜZECİ, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, Turhan Kitapevi, Ankara, 2010 (Kitap).

KÜZECİ, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, Turhan Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2019 (Veri).

LUNDSTEDT, Lydia: International Jurisdiction over Crossborder Private Enforcement Actions under the GDPR, Faculty of Law, Stockholm University, Research Paper No 57, Stockholm, 2018, p.211-255.

LUZİ, Thomas: “Internet Cases in EU Private International Law, Developing a Coherent Approach”, International & Comparative Law Quarterly, Volume 66, 2017, p. 687- 721.

MENDOS KUŞKONMAZ, Elif: Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.

NAMAZCI, Halil Ünsal: Herkes İçin Temel Bilgisayar Ve İnternet Kılavuzu, Kişisel Yayınlar, İstanbul, 2012.

NOMER, Ergin: Devletler Hususi Hukuku, Beta, 22. Basım, İstanbul, 2017(Devletler).

NOMER, Ergin: Devletler Hususi Hukuku, Beta, Yenilenmiş 19. Basım, İstanbul, 2011(Devletler Özel).

OGDAN, Michael: “Regulation Brussels Ia and Violations of Personality Rights on the Internet”, Nord J. International Law, 2018, Volume 87, p. 212-212.

OĞUZ, Sefer : “Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri”, BEYDER, 2018, Cilt:13, S.2, s.121-138.

ÖNCÜL, Ayşe: Roma Hukukunda İkametgâh Kavramı ve Türk Hukukuna Yansıması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.

ÖNGÜN, Çiğdem: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil, Beta Yayınları, İstanbul, 2019.

ÖZBAKIR, Ali Fuat: Sosyal Medyada ve İnternette Hukuki Sorumluluk, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

ÖZCAN, Göknül: Bankacılık İş ve İşlemlerinde Kişisel Verilerin Korunması, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2020.

ÖZDEMİR, Hayrunisa: Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Ankara, 2009.

ÖZEL, Sibel: “Haksız Fiillere İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Yetkisini Belirleyen HMK m.16 Kuralının Karşılaştırmalı Hukuk Açısından Değerlendirilmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hukuk Dergisi, 2012, Cilt: 8, S. 91-92, s.7-37(Haksız Fiil).

ÖZEL, Sibel: Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004 (Medya).

ÖZEL, Sibel:” İnternet Yoluyla Kişilik Hakkı İhlallerinde Uygulanacak Hukuk Meselesi”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, S.24(1-2), 2011, s.609-618(KişilikHakkı).<http://static.dergipark.org.tr/articledownload/imported/1019002651/1019002236.pdf? E.T.:30.11.2021>

ÖZGENÇ, Zeynep:” Brüksel I Bıs Tüzüğü Uyarınca Yetki Anlaşmalarının Geçerliliği”, MHB, Cilt:37, S. 2, s.641–669.

ÖZKAN, Işıl/ **SÜRAL**, Ceyda /**TÜTÜNCÜBAŞI**, Uğur: Avrupa Birliği Devletler Özel Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

ÖZKAN, Oğulcan: Kişisel Verilerin Korunması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.

ÖZTAN, Bilge: Medeni Hukukun Temel Kavramları, Turhan Kitapevi, 39. Bası, Ankara, 2014.

POSADA, Obdulio César Velásquez: “Jurisdictional Problems in Cyberspace Defamation”, International Law: Revista Colombiana de Derecho Internacional, 2005, p. 247-300.

REVOLIDIS, Ionnais: “Judicial Jurisdiction Over Internet Privacy Violations and the GVKT, A Case of “Privacy Tourism?”, Masaryk University Journal of Law and Technology, Volume 11, No 1, 2017, p. 7-37.

SARGIN, Fügen: İnternet Aracılığıyla Gerçekleşen Marka İhlalleri Hakkında Milletlerarası Yetkiyi Haiz Mahkemeler ve Uygulanacak Hukuk, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005 (Marka).

SARGIN, Fügen: Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Anlaşmaları, Ankara, 1996 (Anlaşma).

SARIÖZ, Ayşe İpek: “HMK’nın 16. Maddesi Uyarınca Haksız Fiillerden Doğan Uyuşmazlıklarda Yetkili Mahkemenin Tespiti ve Hükmün Türk Milletlerarası Usul Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, Cilt:11, S. 1, s.155-184.

SERT, Şeyma: Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması, 1.Baskı, Seçkin, Ankara, 2019.

SEYİS, Senem: Avrupa Birliği Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2021.

SINAR, Hasan: İnternet ve Ceza Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001 .

SMITH, Graham/**BIRD&BIRD**: Internet Law and Regulation, 4th edition, Sweet & Maxwell UK, London, 2007.

SÖNMEZ, Yağmur: Günümüz İnternet Ortamında Bilişim Suçları ve Türkiye’deki İnternet Haber Sitelerine Yansımaları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.

SRAMEK, Martin: “Brussels I: Recent Developements in the Interpretation of Special Jurisdiction Provisions for Internet Torts”, MUJLT, 2015, p. 165-172.

SVANTESSON, Dan Jerker: “Jurisdictional Issues and the Internet-A Brief Overview 2.0”, CLSR, 2018, Volume 34, p. 715-722 (Internet).

SVANTESSON, Dan Jerker B.: Private International Law and the Internet, 3rd ed., United Kingdom, 2015 (International Law).

ŞANLI, Cemal/ **ESEN**, Emre/ **ATAMAN FİGANMEŞE**, İnci: Milletlerarası Özel Hukuk, 8.Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2020.

ŞİMŞEK, Oğuz: Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta Yayınları, İstanbul, 2008.

ŞİT, Banu: “İnternet ve Milletlerarası Yetki”, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Yetkin Yayınları, Cilt:3, Ankara , 2009.

TANRIVER, Süha: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Cilt:1, Ankara , 2016.

TAŞKIN, Şaban Cankat: Bilişim Suçları, Beta Yayınevi , Bursa, 2008.

TAŞTAN, Furkan Güven: Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

TEKİN, Esra: “Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlalinde Sorumluluk” Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2020.

TEZCAN, Durmuş: “Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması”, Anayasa Dergisi, Cilt: 8, 1991, s. 385-392.

TIMOFEEVA, Yulia: “*Worldwide Prescriptive Jurisdiction in Internet Content Controversies: A Comparative Analysis*”, Connecticut JIL, 2005, Volume 20, p.199-232.

TİRYAKİOĞLU, Bilgin: Taşınır Mallara İlişkin Milletlerarası Unsurlu Satım Akitlerine Uygulanacak Hukuk, Ankara, 1996.

TOLUN, Yüksel/ KAYA, İslam Safa: Uygulayıcılar İçin Türkiye’de ve Avrupa’da Kişisel Verilerin İşlenmesi KVKK GDPR Karşılaştırması, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

United Nations Report of the Human Rights Council, Report of the Human Rights Council General Assembly Official Records Seventy-first Session Supplement No 53 (A/71/53), New York , 2016.

United Nations Report of the Human Rights Council, Report of the Human Rights Council, General Assembly Official Records Seventy-third Session Supplement No 53, New York , 2018.

UYGUN, Murat: Avrupa Birliği’ nin 95/46 Sayılı Veri Koruma Yönergesi Işığında Kişisel Verilerin Korunması, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

VANLEENHOVE, Cedric: “The European Court of Justice in Bolagsupplysningen: The Brussels I Recast Regulation’s jurisdictional Rules for Online Infringement of Personality Rights Further Clarified”, CLSR, 2018, Volume 34, p. 640-646.

YAKIŞIR, Ceren: Türk Ceza Kanunu’nda Kişisel Verilerin Basın Yayın Yoluyla Açıklanması Suçu, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2019.

YAĞCI, Salim Serdar: “Milletlerarası Özel Hukukta Vasıflandırma”, DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, Cilt: 19, 2017, s. 2633-2646.

YAVUZ, Levent/ ALICA, Türkyay/ MERDİVAN, Fethi: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Cilt: II, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

YILDIRIM, Fatma Nur: “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2019.

YÖRÜK, Onur Doğan: 2016/679 Sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Doğrultusunda Kişisel Verilerin Korunması, İzmir Ekonomi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2019.

DİĞER KAYNAKLAR

“İnternet Alan Adları Yönetmeliği”, Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.14416&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=alan%20adlar%C4%B1%20y%C3%B6netmeli%C4%9Fi>. E.T.:11.12.2021

“İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”, Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf>. E.T.:14.01.2022

“İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik”, Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.23501&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=%C4%B0nternet%20Toplu%20Kullan%C4%B1m%20Sa%C4%9Flay%C4%B1c%C4%B1lar%C4%B1%20Hakk%C4%B1nda%20Y%C3%B6netmelik>. E.T.:03.01.2022

“Opinion of The European Data Protection Supervisor on The Data Protection Reform Package” Brussels, 7 March 2012, https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/12-03-07_edps_reform_package_en.pdf, E.T.:28.05.2021

2709 Sayılı 1982 Tarihli T.C. Anayasası <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> E.T: 17.11.2021

Andrew Owusu v. N.B. Jackson, Case C- 281/02, Judgment of the Court (Grand Chamber) of 1 March 2005, İngilizce metin için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62002CJ0281&from=EN> E.T.:03.02.202

Application of the General Data Protection Regulation as of 25 May 2018, COM/2018/043 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2018:43:FIN> E.T.: 03.12.2021

Article 29 Data Protection Working Party Opinion, 4/2007 on the concept of Personal Data, s.9. https://ec.europa.eu/justice/article29/documentation/opinionrecommendation/files/2007/wp136_en.pdf E.T.: 05.05.2022

Article 29 Working Data Protection Working Party, Opinion 4/2007 on the Concept of Personal Data, 20.06.2007, 01248/07/EN, WP 136, s.9.

Article 29 Working Party Guidelines on consent under Regulation 2016/679, Adopted on 28 November 2017 As last Revised and Adopted on 10 April 2018.

Athanasios Kalfelis & Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst and Co. and others, Case C- 189/87, Judgment Of The Court (Fifth Chamber) 27 September 1988 , p. 19, s. 5585, bkz. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5ebba34e-daf8-4cf7-b163-12dbb9c107d3.0002.06/DOC_2&format=PDF E.T.:20.02.2022

Besix & Kretzschmar, Case C-256/00, Judgment Of The Court , 19 January 2002, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62000CC0256&from=en>, E.T.:02.01.2022

Bier & Mines de potasse d'Alsace, Case C-21/76, Judgment Of The Court 30 November 1976, <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61976CJ0021&from=en> E.T.: 20.03.202

Bolagsupplysningen v. Svensk Handel, Case C-194/16, Judgment Of The Court (Grand Chamber) 17 October 2017, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62016CJ0194&from=EN> E.T.: 05.05.2022

Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003 Concerning Jurisdiction and The Recognition and Enforcement of Judgments in Matrimonial Matters and the Matters of Parental Responsibility, Repealing Regulation (EC) No 1347/2000, OJ L 338 23.12.2003. <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:338:0001:0029:EN:PDF> E.T.:16.02.2022

Council Regulation (EC) No 4/2009 of December 2008 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition and Enforcement of Decisions and Cooperation in Matters Relating to Maintenance Obligations, OJ L 7 10.01.2009, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0004&from=EN>. E.T.: 23.12.2021

Directive 95/46/EC of the European Parliament <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:en:HTML> E.T.:13.05.2021

eDate Advertising and Others & X and Société MGN Limited, In Joined Cases C-509/09 and C-161/10, Judgment Of The Court (Grand Chamber) 25 October 2011, <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62009CJ0509&from=EN> E.T.:30.01.2022

Google LLC, Case C-136/7, Judgment Of The Court (Grand Chamber) 24 September 2019, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=218106&doclang=EN> E.T.:07.11.2021

<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-57887> E.T.:07.12.2021

<http://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheProtectionofPrivacyandTransborderFlowsofPersonalData.htm> E.T.:07.12.2021

https://ayam.anayasa.gov.tr/media/6115/kd_55_1.pdf 12 E.T.: 17.02.2022

https://en.wikipedia.org/wiki/Label_tourism E.T.:10.02.2022

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=FR> E.T.:23.03.2022

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62009CJ0509&from=EN> E.T.:30.01.2022

<https://gdpr-info.eu/art-4-gdpr/> E.T.:18.11.2021

<https://gdpr-info.eu/recitals/no-147/> E.T.: 05.05.2022

<https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-58497> E.T.:02.12.2021

<https://ipnedir.com/> E.T.:01.02.2022

<https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/de604a77-e64a-40e2-ae5d-f0cab5fb0342.pdf> E.T.: 04.02.2022

<https://sikayet.kvkk.gov.tr/> E.T.:30.04.2022

<https://sozluk.gov.tr> E.T.:15.11.2021

<https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/data> E.T.:30.05.2021

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty=108> E.T.:30.03.2022

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/108> E.T.:28.11.2021

<https://www.internetworldstats.com/stats.htm>, E.T.:02.09.2021

<https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/kisisel-veri-nedir-ne-demektir/> E.T.:04.02.2022

<https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf>
E.T.: 12.02.2022

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4190/Kisisel-Verilerin-Islenme-Sartlari> E.T.:02.01.2022

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5413/Islenme-Amacinin-Gerektirdiginden-Fazla-Kisisel-Veri-Islenmesi-Aktarilmasi-Veri-Minimizasyonu-Ilkesine-Aykirilik> E.T.:21.03.2022

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7168/2021-1324> E.T.:24.03.2022

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7181/6698-Sayili-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Kapsaminda-Idari-Para-Cezasi-Tutarlari> E.T.: 29.03.2022

<https://www.oecd.org/sti/ieconomy/oecdguidelinesontheProtectionofPrivacyandTransborderFlowsOfPersonalData.htm>, E.T:30.04.2022

<https://yerustu.com/anonim-olmak-bir-anonimin-yasami/> E.T:30.04.2022

Kişisel Verileri Koruma Kurumu Kararları için bkz. <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5419/Kurul-Kararlari?&page=2> E.T.:30.03.2022

Planet49, Case C-673/17, Judgment of 1 October 2019, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218462&pageIndex=0&doclang=EN&moe=1st&dir=&occ=first&part=1&cid=2645649> E.T: 14.11.2021

Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on The Protection of Natural Persons with Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data, and Repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0679> E.T.:13.05.2021

Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition and Enforcement of Decisions and Acceptance

and Enforcement of Authentic Instruments in Matters of Succession and on the Creation of a European Certificate of Succession, OJ L 201 04.07.2012. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650&from=EN>. E.T.:21.12.2021

Tüketicinin ve Sağlığın Korunması, Türkiye Düzenli İlerleme Raporu, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=46224> , E.T.:08.11.2021

Türkiye İstatistik Kurumu, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437), E.T: 30.04.2022

Veri Miktarı, Aktarım Hızı, Veri Trafığı ve Bant Genişliği (Bandwidth) nedir, <https://www.internettescil.com.tr/v3/knowledgebase.php?action=displayarticle&id=55>
E.T.: 18.11.2021

Weltimmo sro&Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, Case C-230/14, Judgment Of The Court (Third Chamber) 1 October 2015, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionId=6EEF5724016B8673996291C77751E0F6?text=&docid=168944&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4931785> E.T.: 07.10.2021

Y11HD, T. 08.04.2009, 2008/10582 E. 2009/4282 K. , (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası: www.kazanci.com).

Y11HD, T. 08.04.2009, 2008/10582 E., 2009/4282 K., (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası: www.kazanci.com)

Y11HD, T. 10.12.2015, 2014/19065 E., 2015/13291 K., (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası: www.kazanci.com).

Y11HD, T. 22.05.2000, 2000/3706 E., 2000/4482 K., (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası: www.kazanci.com)

Y11HD, T. 26.05.2014, 2014/7079 E., 2014/9707 K., (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası: www.kazanci.com)

Y11HD, T.06.03.2009, 2008/5454 E., 2009/2604 K., (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası:
www.kazanci.com)

Y4HD, T. 22.12.2014, 2014/13098 E., 2014/17547 K., (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası:
www.kazanci.com)

Y4HD, T.10.11.2014, 2014/10571E., 2014/14917 K., (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası:
www.kazanci.com)

Y4HD, T.22.12.2014, 2014/17547 K., 2014/13098 E., (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası:
www.kazanci.com)

Y4HD, T.27.05.2013, 2012/11414 E., 2013/9931 E., (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası:
www.kazanci.com)

Y8HD, T. 04.11.2013, 2013/6888 E., 2013/15822 K., (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası:
www.kazanci.com)

Y9HD, T. 03.06.2010, 2010/7381 E., 2010/16168 K., (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası:
www.kazanci.com)